

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJIN TARİHSEL GELİŞİMİNİN BEYKO..

Yüksek Lisans Tezi

gamze pirgaip

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

Yer No (DDC): R 422/61

Kayıt No

4025

Geldiği Yer

Ten Birek Dist.

Tarih

26.05.08

Fiyat

12.50

Fatura No

Araştırma No

Ek

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Demirbaş No:.....

2550602039999(000007080000)

XY-250

PEYZAJIN TARİHSEL GELİŞİMİNİN BEYKOZ İLÇESİ ÖRNEĞİNDE İRDELENMESİ

Peyzaj Mimarı Gamze PİRGAİP

FBE Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Peyzaj Planlama Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Tülay AYAŞLIGİL

Tülay Ayaşlıgil

Prof. Dr. Hüseyin Cevan
4

Prof. Dr. Mehmet Tunalı
3.

İSTANBUL, 2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
HARİTA LİSTESİ	x
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	xii
GRAVÜR LİSTESİ	xvi
SİMÜLASYON LİSTESİ.....	xvi
ÖNSÖZ	xviii
ÖZET	xix
ABSTRACT.....	xx
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	1
1.2 Araştırmanın Kapsamı	1
1.3 Materyal ve Yöntem	1
1.4 Kavramlar	3
2. BEYKOZ İLÇESİ FİZİKİ ve SOSYAL YAPISI	6
2.1 Coğrafi Konum	6
2.2 Yerleşim ve İdari Bölünme	9
2.2.1 Alansal Büyüklük.....	9
2.2.2 Mülkiyet Durumu.....	9
2.2.3 İmar Durumu.....	13
2.2.4 Beykoz İlçesi Mahallelerinin Boğaziçi Öngörünüm, Boğaziçi Geri Görünüm ve Orman Alanları Durumu	15
2.2.5 Beykoz İlçesi Köyleri	22
2.3 Doğal Yapı	29
2.3.1 Topografik Yapı.....	29
2.3.1.1 Yükselti Analizi	30
2.3.1.2 Reliyef Özellikleri.....	33
2.3.2 Jeolojik Yapı	38
2.3.2.1 Jeotektonik Yapı	38
2.3.2.2 Jeomorfolojik Yapı	39
2.3.2.3 Jeohidrolojik Yapı.....	39
2.3.3 Hidrolojik Yapı	40
2.3.3.1 Yerüstü Su Potansiyeli	40
2.3.3.2 Yeraltı Su Potansiyeli	43
2.3.4 Maden Rezervleri	43

2.3.5	Toprak Yapısı.....	44
2.3.6	İklim Durumu.....	44
2.3.7	Bitki Örtüsü.....	45
2.3.7.1	Güncel Vejetasyon Alanı	45
2.3.7.2	Vejetasyon Sorunları ve Tahripler	50
2.3.7.3	Kent Ormanı.....	50
2.3.8	Doğa Koruma Alanları.....	51
2.3.8.1	Doğal Sit Alanları	51
2.3.8.2	Tabiatı Koruma Alanı	51
2.3.8.3	Doğal Yaşam Ortamları	52
2.3.8.4	Anıt Ağaçlar	54
2.3.9	Hayvan Varlığı, Yaban Hayatı ve Fauna	54
3.	BEYKOZ İLÇESİ SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI	56
3.1	Demografik Yapı	56
3.2	Ulaşım Ağı	56
3.3	Sanayi Kuruluşları	57
3.4	Çevre Sorunları	59
3.4.1	Hava Kirliliği	59
3.4.2	Su Kirliliği	60
3.4.3	Toprak Kirliliği	64
3.4.4	Görsel Kirlilik	65
4.	BEYKOZ İLÇESİ PEYZAJI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	67
4.1	Beykoz Yerleşiminin Tarihsel Gelişimi.....	69
4.2	Beykoz'un Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi ve İlk Nüfus Hareketlerinin Oluşumu.....	74
4.3	Beykoz'un Peyzajının Oluşumunda Yerleşimlerin Etkisinin Tarihsel Süreç İçinde İrdelenmesi.....	76
4.4	Tarihsel Süreçlerle Beykoz'un Silüeti ve Arazi Plastığının Görsel Etki Bakımından İrdelenmesi	84
4.5	Beykoz İlçesinin Panoramik Görüntü Veren Tepeleri.....	101
4.6	Beykoz İlçesinin Peyzajını Oluşturan Öğeler ve Tarihsel Gelişimleri	105
4.6.1	İlçenin Kentsel Peyzaj Yapısı ve Tarihsel Gelişimleri	105
4.6.1.1	Tarihi Yerleşmeler	105
4.6.1.2	Tarihi ve Dini Tesisler	119
4.6.1.3	Tarihi Çeşme ve Sebiller.....	122
4.6.1.4	Tarihi İskeleler	123
4.6.1.5	Kasırlar.....	124
4.6.1.6	Kaleler	126
4.6.1.7	Kuleler.....	129
4.6.1.8	Mezarlıklar	130
4.6.1.9	Balıkçı Barınağı, Liman, Marina	132
4.6.1.10	Tabiat Parkı	132
4.6.1.11	Koru, Çayır ve Mesire Alanları.....	133
4.6.2	İlçenin Kırsal Peyzaj Yapısı ve Tarihsel Gelişimleri.....	139
4.6.2.1	Deniz Peyzajı ve İstanbul Boğaz Akıntılarının Peyzaj Üzerine Etkisi	139
4.6.2.2	Tarımsal Peyzaj	140

4.6.2.3	Orman Peyzajı.....	140
4.6.2.4	Boğaz Peyzajı.....	144
4.7	Beykoz İlçesinin Peyzajını Oluşturan Reliyef	146
4.8	İlçenin Peyzajını Oluşturan Silüet	148
5.	GENEL DEĞERLENDİRME VE BULGULAR	155
6.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	171
KAYNAKLAR		190
EKLER.....		196
Ek 1	İmar Kanunu	197
Ek 2	Boğaziçi Kanunu.....	198
Ek 3	Kıyı Kanunu.....	200
Ek 4	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları	203
Ek 5	Beykoz İlçesi Mahalle Haritaları	205
Ek 6	Beykoz İlçesi Anıt Ağaçlarının Resimleri	225
Ek 7	Sanayi Tesislerinin Fotoğrafları.....	229
Ek 8	Taş Ocaklarının Fotoğrafları	230
Ek 9	Tarihi Cami, Türbe, Namazgah ve Kiliselerinin Fotoğrafları	231
Ek 10	Tarihi Çeşmelerinin Fotoğrafları	234
Ek 11	Tarihi İskelelerin Fotoğrafları	237
Ek 12	Kasırların Fotoğrafları	238
Ek 13	Kalelerin Fotoğrafları	239
Ek 14	Kulelerin ve Kuleli Yapıların Fotoğrafları.....	240
Ek 15	Mezarlıkların Fotoğrafları	241
Ek 16	Tarihi Hamamların Fotoğrafları	243
Ek 17	Balıkçı Barınağı, Liman ve Marinaların Fotoğrafları	244
Ek 18	Korular ve Mesire Alanlarının Fotoğrafları	245
ÖZGEÇMİŞ		250

KISALTMA LİSTESİ

İBB	İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
BBB	Beykoz Belediye Başkanlığı
Bİ	Beykoz İlçesi
MSDB	Milli Saraylar Daire Başkanlığı
BİM	Boğaziçi İmar Müdürlüğü
PBM	Park ve Bahçeler Müdürlüğü
BYM	Basın Yayın Müdürlüğü
EİM	Emlak İstimlak Müdürlüğü
FİM	Fen İşleri Müdürlüğü
PM	Planlama Müdürlüğü
YKM	Yapı Kontrol Müdürlüğü
OBM	Orman Bölge Müdürlüğü
OİŞ	Orman İşletme Şefliği
Bİ ÇSS	Beykoz İlçesi Çevre Sorunları Sempozyumu
HİKİ	Hep İstanbul Kalan İstanbul Kitabı
BHBD	Beykoz Has Bahçeler Diyarı Kitabı
İİAV	İstanbul İli Arazi Varlığı Kitabı
DMGR	Dini Mekanlar Gezi Rehberi
AAS	Anıt Ağaç Sergisi
ÖBA	Önemli Bitki Alanları
ÖKA	Özel Koruma Alanı
BTM	Beykoz Tarım Müdürlüğü
BK	Beykoz Kaymakamlığı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
UİP	Uygulama İmar Planı
ÇDR	Çevre Durum Raporu
İMP	İstanbul Planlama Bürosu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1 Anadoluhisarı meydanından skeç	71
Şekil 4.2 Kanlıca meydanından skeç	72
Şekil 4.3 Beykoz İlçesi'nde yıllarla değişen yeşil alan - konut alanı durumu	143

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1 İlçenin bina sayıları.....	13
Çizelge 2.2 Beykoz İlçesi'nin dereleri.....	41
Çizelge 2.3 Beykoz İlçesi UIP'sinde öngörülen yeşil alanların mülkiyetlerine göre dağılımı.	46
Çizelge 2.4 Beykoz İlçesi köyleri yeşil alan dağılımları	48
Çizelge 4.1 Beykoz İlçesi hamamları	106
Çizelge 4.2 İlçede bulunan tarihi yapıların isimleri ve inşa tarihleri	117
Çizelge 4.3 Beykoz İlçesi tarihi camileri.....	121
Çizelge 4.4 Beykoz İlçesi kiliseleri	122
Çizelge 4.5 Beykoz İlçesi türbeleri ve adak yerleri	122
Çizelge 4.6 Beykoz İlçesi tarihi çeşme ve sebilleri	123
Çizelge 4.7 Arazi kullanım sınıfları	141

HARİTA LİSTESİ

Harita 2.1 İstanbul'da Beykoz İlçesi'nin konumu	6
Harita 2.2 Boğaziçi mekanında öngörünüm, geri görünüm ve etkilenme bölgelerinin konumu 8	
Harita 2.3 Beykoz İlçesi mahalle ve köyleri yerleşim haritası	10
Harita 2.4 Beykoz İlçesi mülkiyet durumları haritası	11
Harita 2.5 Beykoz İlçesi arazi kullanışı haritası	12
Harita 2.6 Beykoz İlçesi imar durumu haritası	14
Harita 2.7 Beykoz Mahalleleri ve orman alanları gösterim haritası	15
Harita 2.8 Beykoz İlçesi topografya haritası	31
Harita 2.9 İlçe mahallelerinin yükseklik analizi haritası	32
Harita 2.10 Beykoz İlçesi tepeleri	33
Harita 2.11 İlçe mahallelerinin sınırı üç boyutlu topoğrafya haritası	34
Harita 2.12 İlçe mahallelerinin eğim analizi haritası	35
Harita 2.13 İlçe mahallelerinin bakı analizi haritası	36
Harita 2.14 Beykoz İlçesi'nin jeoloji haritası	38
Harita 2.15 İlçedeki vakıf suları ve çeşmelerle bağlantı hatları.....	39
Harita 2.16 Beykoz'daki doruklar ve havza sınırları haritası	40
Harita 2.17 Beykoz İlçesi su toplama havzaları	41
Harita 2.18 Boğaziçi'ndeki akış havzaları ve dereler	42
Harita 2.19 Beykoz orman alanları haritası	47
Harita 2.20 Marmara Bölgesi doğal bitki örtüsü	48
Harita 2.21 Beykoz İlçesi sit alanları haritası	53
Harita 2.22 Boğaziçi kuş göç yolu haritası	55
Harita 3.1 Beykoz İlçesi ulaşım haritası	58
Harita 3.2 Riskli bölgeler haritası	62
Harita 4.1 Bizans dönemi istanbul gelişimi	74
Harita 4.2 Osmanlı dönemi istanbul gelişimi	75
Harita 4.3 Cumhuriyet dönemi istanbul gelişimi	76
Harita 4.4 Beykoz İlçesinde plansız gelişen konut alanları ve siteler	80
Harita 4.5 1966 sanayi sahaları planında yer alan sanayi tesis alanları ile plansız gelişen konut alanları arasındaki ilişki haritası	83
Harita 4.6 Panoramik görüntü veren tepelerin haritası	104
Harita 4.7 Beykoz İlçesi peyzaj öğeleri haritası	107
Harita 4.8 Doğal kültürel rekreasyonel ve peyzaj kaynak değerleri haritası	108

Harita 4.9 Beykoz İlçesi tarihi yerleşim alanları haritası	109
Harita 4.10 Beykoz İlçesi cami ve dini mekanları	120
Harita 4.11-4.12 (a) 1975-(b) 1984 yılı uydu görüntüsü	141
Harita 4.13 1996 yılı uydu görüntüsü	142
Harita 4.14 2006 yılı uydu görüntüsü	142
Harita Ek 5.1 Anadolukavağı mahalle haritası	205
Harita Ek 5.2 Tokatköy mahalle haritası	206
Harita Ek 5.3 Çamlıbahçe mahalle haritası	207
Harita Ek 5.4 Ortaçeşme mahalle haritası	208
Harita Ek 5.5 Yalıköy mahalle haritası	209
Harita Ek 5.6 Merkez mahalle haritası	210
Harita Ek 5.7 Gümüşsuyu mahalle haritası	211
Harita Ek 5.8 İncirköy mahalle haritası	212
Harita Ek 5.9 Acarlar mahalle haritası	213
Harita Ek 5.10 Paşabahçe mahalle haritası	214
Harita Ek 5.11 Soğuksu mahalle haritası	215
Harita Ek 5.12 Çiğdem mahalle haritası	216
Harita Ek 5.13 Çubuklu mahalle haritası	217
Harita Ek 5.14 Rüzgarlıbahçe mahalle haritası	218
Harita Ek 5.15 Kanlıca mahalle haritası	219
Harita Ek 5.16 Kavacık mahalle haritası	220
Harita Ek 5.17 Anadoluhisarı mahalle haritası	221
Harita Ek 5.18 Göksu mahalle haritası	222
Harita Ek 5.19 Göztepe mahalle haritası	223
Harita Ek 5.20 Yenimahalle mahalle haritası	224
Harita Ek 18.1 Beykoz Korusu bitkisel konum ve silvikültürel işlem blokları	248
Harita Ek 18.2 Hidiv Korusu bitkisel konum ve silvikültürel işlem blokları	249

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 2.1 İstanbul'da Boğaziçi Mekanı'nın konumu.....	6
Fotoğraf 2.2 Anadolukavağı'ndan Boğaz'ın girişinin görünümü.....	16
Fotoğraf 2.3 Anadolukavağı Kalesi'nin görünümü	16
Fotoğraf 2.4 Orman alanları ve Tokatköy mahallesinin gelişimi	17
Fotoğraf 2.5 Gümüşsuyu Mahallesi'nden İstanbul Boğazı'nın görünüşü	18
Fotoğraf 2.6 Paşabahçe Körfezi'nden bir görünüm.....	19
Fotoğraf 2.7 Çubuklu Körfezi'nden bir görünüm.....	20
Fotoğraf 2.8-2.9 Tarihi Çubuklu Çayırı'nın güncel durumu	20
Fotoğraf 2.10-2.11 Rüzgarlıbahçe'den Beykoz manzarası	21
Fotoğraf 2.12-2.13 Kanlıca sırtlarından görünüm.....	21
Fotoğraf 2.14 Beykoz vadisi	29
Fotoğraf 2.15 Çubuklu vadisi	29
Fotoğraf 2.16 Küçüksu-Göksu vadileri	30
Fotoğraf 2.17-2.18 Elmalı Baraj Gölü'nden görünüm.....	42
Fotoğraf 2.19-2.20 İstanbul Kent Ormanı'ndan görünüm.....	51
Fotoğraf 3.1-3.2 Riva Deresi ve kollarının kirliliğine dair örnekler.....	62
Fotoğraf 3.3 Bİ'de gecekonduların yarattığı yeşil alan tahribi görüntüsü	65
Fotoğraf 3.4 Akbaba Köyünde terk edilmiş tarihi bir binanın görünümü	66
Fotoğraf 3.5 Deredeki Köyünde terk edilmiş tarihi bir binanın görünümü.....	66
Fotoğraf 4.1 Beykoz meydanından görünüm	69
Fotoğraf 4.2 Anadolukavağı Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	85
Fotoğraf 4.3 Anadolukavağı Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem)	85
Fotoğraf 4.4 Ortaçeşme - Merkez Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	87
Fotoğraf 4.5 Ortaçeşme - Merkez Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	87
Fotoğraf 4.6 Yalıköy - Gümüşsuyu Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	88
Fotoğraf 4.7 Yalıköy - Gümüşsuyu Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem)	88
Fotoğraf 4.8 Merkez - Gümüşsuyu Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	90
Fotoğraf 4.9 Merkez - Gümüşsuyu Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	90
Fotoğraf 4.10 Gümüşsuyu - İncirköy Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi).....	93
Fotoğraf 4.11 Gümüşsuyu - İncirköy Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	93
Fotoğraf 4.12 Paşabahçe - Çubuklu Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	94
Fotoğraf 4.13 Paşabahçe - Çubuklu Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	94
Fotoğraf 4.14 Çubuklu - Kanlıca Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	95

Fotoğraf 4.15 Çubuklu - Kanlıca Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	95
Fotoğraf 4.16 Kanlıca - Körfez Mevkii 1900-1980 (sanayi dönemi)	98
Fotoğraf 4.17 Kanlıca - Körfez Mevkii 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	98
Fotoğraf 4.18 Kanlıca - Anadoluhisarı Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	99
Fotoğraf 4.19 Kanlıca - Anadoluhisarı Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem) ...	99
Fotoğraf 4.20 Körfez - Küçükusu Mahallesi 1900-1980 (sanayi dönemi)	100
Fotoğraf 4.21 Körfez - Küçükusu Mahallesi 2007 yılı (sanayi sonrası-güncel dönem).....	100
Fotoğraf 4.32 Polonezköy'de Atatürk'ün kaldığı evden bir görünüm.....	110
Fotoğraf 4.33-4.34 Akbaba Köyünde tarihi ahşap evlerden görünümeler	110
Fotoğraf 4.35 Akbaba Köyünde tarihi bir evden görünüm.....	110
Fotoğraf 4.36-4.37 Dereseği Köyünde tarihi evlerden görünümeler.....	111
Fotoğraf 4.38 Merkez Mahallesi'nde tarihi ahşap bir evden görünüm.....	112
Fotoğraf 4.39-4.40 Merkez Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle tarihi bir sokaktan görünüm	112
Fotoğraf 4.41-4.42 Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle tarihi bir sokaktan görünüm	112
Fotoğraf 4.43 (a) Paşabahçe Mahallesi'nde tarihi ahşap bir evden görünüm (b) Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle tarihi bir sokaktan görünümeler.....	112
Fotoğraf 4.44-4.45 Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerden görünümeler.....	113
Fotoğraf 4.46-4.47 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünümeler	113
Fotoğraf 4.48-4.49 Merkez Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünümeler.	113
Fotoğraf 4.50-4.51 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünümeler	113
Fotoğraf 4.52-4.53 Merkez Mahallesi Onçeşmeler civarındaki tarihi yapılardan görünümeler	114
Fotoğraf 4.54 Merkez Mahallesi Onçeşmeler civarındaki tarihi yapılardan bir görünüm	114
Fotoğraf 4.55 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünüm.....	114
Fotoğraf 4.56 (a) Ahmet Necip Bey yalısı (b) Hekimbaşı Salih Efendi yalısından görünümeler	115
Fotoğraf 4.57 (a) Halil Ethem Paşa yalısı ve (b) Amcazade Hüseyin Paşa yalısından görünümeler	115
Fotoğraf 4.59-4.60-4.61 Merkez Mahallesi sahil boyu tarihi yapılarından görünümeler	116
Fotoğraf 4.62 Ethem Pertev bey yalısından bir görünüm.....	118
Fotoğraf 4.63 Ahmet Marki Necip Bey yalısından bir görünüm.....	118
Fotoğraf 4.64 Kadri Paşa Yalısından bir görünüm	118
Fotoğraf 4.65 Yağcı Hacı Şefik Bey yalısından bir görünüm	119
Fotoğraf 4.66 Hadi Bey (Manford) yalısından bir görünüm.....	119
Fotoğraf 4.67 Bahriyeli Sedat Bey yalısından bir görünüm	119
Fotoğraf 4.68 Marko Paşa Köşkü	119

Fotoğraf 4.69 Polonezköy Tabiat Parkı	133
Fotoğraf 4.70-4.71 Yeni konut alanları oluşturma çalışmaları esnasında özel orman statüsündeki yerlerde ormanlara verilen zarar	144
Fotoğraf 4.72 Merkez-İncirköy mahalleleri silüeti	150
Fotoğraf 4.73 Çubuklu-Kanlıca mahalleleri silüeti	150
Fotoğraf 4.74 Kanlıca-Anadoluhisarı mahalleleri silüeti.....	150
Fotoğraf 4.75 Kanlıca-Körfez mahalleleri silüeti	150
Fotoğraf 4.76 Anadolukavağı mahalle silüeti.....	152
Fotoğraf 4.77 Körfez-Küçüksu mahalleleri silüeti	152
Fotoğraf 4.78 Merkez-Gümüşsuyu mahalleleri silüeti	152
Fotoğraf 4.79 Ortaçeşme-Merkez mahalleleri silüeti	153
Fotoğraf 4.80 Paşabahçe-Çubuklu mahalleleri silüeti	153
Fotoğraf 4.81 Yalıköy-Gümüşsuyu mahalleleri silüeti.....	153
Fotoğraf Ek 6.1 - 6.2 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	225
Fotoğraf Ek 6.3 - 6.4 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	225
Fotoğraf Ek 6.5 - 6.6 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	225
Fotoğraf Ek 6.7 - 6.8 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	226
Fotoğraf Ek 6.9 - 6.10 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	226
Fotoğraf Ek 6.11 - 6.12 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	226
Fotoğraf Ek 6.13 - 6.14 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	227
Fotoğraf Ek 6.15 - 6.16 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	227
Fotoğraf Ek 6.17 - 6.18 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	227
Fotoğraf Ek 6.19 - 6.20 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	228
Fotoğraf Ek 6.21 - 6.22 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	228
Fotoğraf Ek 6.23 - 6.24 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünümeler	228
Fotoğraf Ek 7.1-7.2-7.3 Sümerbank Deri Kundura Fabrikasından görünümeler	229
Fotoğraf Ek 7.4-7.5-7.6 Sümerbank Deri Kundura Fabrikasından görünümeler	229
Fotoğraf Ek 7.7 Paşabahçe Tekel İçki Fabrikasından görünüm	229
Fotoğraf Ek 7.8-7.9-7.10 Paşabahçe Şişe Cam Fabrikasından görünümeler	229
Fotoğraf Ek 8.1 Şahinkaya taş ocaklarının güncel durumu	230
Fotoğraf Ek 8.2-8.3 Ömerli taş ocaklarının güncel durumu	230
Fotoğraf Ek 8.4 Riva taş ocaklarının güncel durumu	230
Fotoğraf Ek 9.1-9.2 Serbostani ve Deredeki camiden görünümeler	231
Fotoğraf Ek 9.3-9.4 Çubuklu ve İskender Paşa camiden görünümeler	231

Fotoğraf Ek 9.5-9.6 Kanlıca Ubeydullah ve Yalıköy camiden görünüm	231
Fotoğraf Ek 9.7-9.8 Midillili Ali Reis ve III. Sulatan Mustafa camiden görünüm	231
Fotoğraf Ek 9.9-9.10 Yuşa cami ve türbesinden görünüm	231
Fotoğraf Ek 9.11-9.12 İskender paşa ve uzun evliya türbelerinden görünüm	232
Fotoğraf Ek 9.13-9.14 Kırklar Sultan ve Muhassı Sinan Efendi mescidinden görünüm	232
Fotoğraf Ek 9.15-9.16 Toplarönü namazgahından görünüm	232
Fotoğraf Ek 9.17-9.18 Paşabahçe ve Polonezköy kilisesinden görünüm	232
Fotoğraf Ek 9.19 Göksu kilisesinden bir görünüm	233
Fotoğraf Ek 10.1-10.2 Onçeşmelerden görünüm	234
Fotoğraf Ek 10.3-10.4 Mehmet Bey ve Beylerbaşı Ali Ağa çeşmesinden görünüm	234
Fotoğraf Ek 10.5-10.6 Ayşe Hanım ve Mihrişah Valide Sultan çeşmesinden görünüm	234
Fotoğraf Ek 10.7-10.8 Evriye Hatun ve II. Mahmut çeşmesinden görünüm	234
Fotoğraf Ek 10.9-10.10 Akbaba ve Mustafa (III) çeşmesinden görünüm	235
Fotoğraf Ek 10.11-10.12 Fatma Hatun ve Halepli çeşmesinden görünüm	235
Fotoğraf Ek 10.13-10.14 Kaniye ve Kethüda çeşmesinden görünüm	235
Fotoğraf Ek 10.15-10.16 Kavacık ve Kanlıca çeşmesinden görünüm	235
Fotoğraf Ek 10.17-10.18 Kızıl Serçe Sokak çeşmesinden görünüm	235
Fotoğraf Ek 10.19-10.20 Mehmet Ali Paşa ve Mehmet Sait Efendi çeşmesinden görünüm	236
Fotoğraf Ek 10.21-10.22 Mustafa Paşa ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa çeşmesinden görünüm	236
Fotoğraf Ek 10.23-10.24 Ortaçeşme ve Palamar çeşmesinden görünüm	236
Fotoğraf Ek 10.25-10.26 Terazı ve Yalıköy çeşmesinden görünüm	236
Fotoğraf Ek 11.1 Anadolu kavağı İskelesi'nden bir görünüm	237
Fotoğraf Ek 11.2-11.3 Beykoz İskelesi'nden görünüm	237
Fotoğraf Ek 11.4-11.5 Kanlıca ve Anadoluhisarı İskelesinden görünüm	237
Fotoğraf Ek 11.6-11.7 Çubuklu ve Paşabahçe iskelesinden görünüm	237
Fotoğraf Ek 12.1-12.2 Hidiv Kasrı'nın girişinden görünüm	238
Fotoğraf Ek 12.3-12.4 Hidiv Kasrı'ndan görünüm	238
Fotoğraf Ek 12.5 Beykoz Kasrı'ndan görünüm	238
Fotoğraf Ek 12.6-12.7 Küçük Kasrı'ndan görünüm	238
Fotoğraf Ek 13.1-13.2 Yoros Kalesi'nden görünüm	239
Fotoğraf Ek 13.3 Riva Kalesi'nden bir görünüm	239
Fotoğraf Ek 13.4-13.5 Anadoluhisarı Kalesi'nden görünüm	239
Fotoğraf Ek 13.6-13.7 Beykoz Kışla'dan bir görünüm	239

Fotoğraf Ek 13.8-13.9-13.10 Beykoz Ameliyat mektebi ve Nişangah'dan görünüm.....	239
Fotoğraf Ek 14.1-14.2 Anadoluferi gözetleme kulesinden görünüm	240
Fotoğraf Ek 14.3 Poyraz gözetleme kulesinden görünüm	240
Fotoğraf Ek 14.4 Hıdiv Kasrı kulesinden görünüm.....	240
Fotoğraf Ek14.5 Beykoz Korusu girişindeki kuleli üst geçitten görünüm	240
Fotoğraf Ek15.1-15.2 Anadoluhisarı ve Anadoluhisarı Osmanlı mezarlığından görünüm.....	241
Fotoğraf Ek15.3-15.4-15.5 Anadolu kavağı Şehitlik ve Anadolu kavağı Mezarlıklarından görünüm	241
Fotoğraf Ek15.6-15.7 Çakmak Dede ve Çubuklu mezarlıklarından görünüm.....	241
Fotoğraf Ek15.8-15.9 Gazi Yunus ve Kanlıca mezarlıklarından görünüm	241
Fotoğraf Ek15.10 Kavacık mezarlığından görünüm.....	242
Fotoğraf Ek15.11-15.12 Kemerüstü ve Paşabahçe mezarlıklarından görünüm	242
Fotoğraf Ek15.13-15.14 Şahinkaya ve Tokatköy mezarlıklarından görünüm	242
Fotoğraf Ek15.15-15.16 Yenimahalle ve Yuşa mezarlıklarından görünüm.....	242
Fotoğraf Ek16.1 Akababa hamamının görünümü.....	243
Fotoğraf Ek16.2-16.3 Beykoz hamamının görünümü	243
Fotoğraf Ek17.1 Beykoz balıkçı barınağından görünüm.....	244
Fotoğraf Ek17.2 Poyrazköy balıkçı barınağından görünüm	244
Fotoğraf Ek18.1-18.2-18.3 Beykoz korusundan görünüm	245
Fotoğraf Ek18.4 Hıdiv korusu güney giriş kapısından bir görünüm	245
Fotoğraf Ek18.5-18.6 Hıdiv korusundan görünüm	245
Fotoğraf Ek18.7 Amcazade Hüseyin Paşa Korusu'ndan görünüm.....	245
Fotoğraf Ek18.8-18.9 Beykoz Çayırı mesire alanından bir görünüm.....	245
Fotoğraf Ek18.10-18.11-18.12 Kaymakdonduran mesire yerinden görünüm.....	246
Fotoğraf Ek18.13-18.14 Mihrabat korusunun görünümü.....	246
Fotoğraf Ek18.15-18.16 Mihrabat korusundan sonbahar manzaraları	246
Fotoğraf Ek18.17-18.18 Mihrabat korusundan sonbahar manzaraları	246
Fotoğraf Ek18.19-18.20 Mihrabat korusundan kış manzaraları	246
Fotoğraf Ek18.21-18.22 Polonezköy mesire alanından görünüm	247
Fotoğraf Ek18.23 Göztepe mesire alanından görünüm	247
Fotoğraf Ek18.24-18.25 Burunbahçe mesire alanından görünüm.....	247
Fotoğraf Ek18.26-18.27 Riva Elmasburnu Sahilinden görünüm	247
Fotoğraf Ek18.28-18.29 Beykoz Gökharlık mesire alanından görünüm.....	247

GRAVÜR LİSTESİ

Gravür 4.1 Beykoz manzarası.....	71
Gravür 4.2-4.3 Beykoz sahilleri.....	71
Gravür 4.4 Beykoz'da 17. yy evleri.....	71
Gravür 4.5 Anadoluhisarı 1942 yılı gravürü.....	72
Gravür 4.6-4.7 Anadoluhisarı Kale ve çevresi	72
Gravür 4.8 Küçüksu Kasrı'nın denizden görünümü	72
Gravür 4.9 Beykoz Çayırı.....	72
Gravür 4.10-4.11 Beykoz genel görünüm	72
Gravür 4.12 Yalıköy Sahili'nden görünüm	73
Gravür 4.13-4.14 Beykoz Kasrı.....	73
Gravür 4.15 Beykoz Yuşa Tepesi	73
Gravür 4.16 Çubuklu mahallesinden görünüm.....	73
Gravür 4.17-3.18 Göksu ve Küçüksu mesiresi	73
Gravür 4.19 Göksu deresi	74

SİMÜLASYON LİSTESİ

Simülasyon 4.1 Anadolukavağı mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	85
Simülasyon 4.2 Ortaçeşme-Merkez mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	87
Simülasyon 4.3 Yalıköy-Gümüşsuyu mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	88
Simülasyon 4.4 Merkez-Gümüşsuyu mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	90
Simülasyon 4.5 Gümüşsuyu-İncirköy mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi).....	93
Simülasyon 4.6 Paşabahçe-Çubuklu mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	94
Simülasyon 4.7 Çubuklu-Kanlıca mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	95
Simülasyon 4.8 Kanlıca-Körfez mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	98
Simülasyon 4.9 Kanlıca-Anadoluhisarı mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	99
Simülasyon 4.10 Körfez-Küçüksu mahallesi 1850-1900 (sanayi öncesi)	100

ÖNSÖZ

Bu tezde; İstanbul İli Beykoz İlçesi'nin peyzajının tarihte geçirdiği sürecin 1850-1900 (Sanayi Öncesi), 1900-1980 (Sanayi Dönemi) ve 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) olmak üzere üç farklı dönemde gelişimleri ve değişiklikleri irdelenmiştir.

5 ana bölümden oluşan tez çalışmasının birinci bölümünde giriş; amaç, kapsam, materyal - yöntem ve kavramlar alt başlıklarında, ikinci bölümde Beykoz İlçesi fiziki ve sosyal yapısı; coğrafi konum, yerleşim ve idari bölünme, doğal yapı başlıkları altında incelenmiştir. Üçüncü bölümde sosyo - kültürel yapısı; demografik yapı, ulaşım ağı, sanayi kuruluşları, çevre sorunları ve genel değerlendirme alt başlıklarında, dördüncü bölümde Beykoz İlçesi peyzajı ve tarihsel gelişimi; ilçenin yerleşiminin tarihsel gelişimi, Beykoz'un tarihsel süreç içinde gelişimi ve ilk nüfus hareketlerinin oluşumu, Beykoz'un peyzajının oluşumunda yerleşimlerin etkisinin tarihsel süreç içinde irdelenmesi, tarihsel süreçlerle Beykoz'un silüeti ve arazi plastiğinin görsel etki bakımından irdelenmesi, Beykoz ilçesinin panoramik görüntü veren tepeleri, Beykoz ilçesinin peyzajını oluşturan öğeler ve tarihsel gelişimleri, Beykoz ilçesinin peyzajını oluşturan reliyef ve ilçenin peyzajını oluşturan silüet alt başlıklarında incelenmiştir. Beşinci bölümde sonuçlar ve öneriler incelenmiştir.

Bu önemli konuyu öneren ve çalışmamı yönlendirerek gelişmesine büyük katkıları bulunan tez yürütücüm Sayın Yard.Doç.Dr. Tülay AYAŞLIGİL'e, tez çalışmalarım boyunca yardımlarını esirgemeyen Sayın Müdürüm İhsan MOLLAİBRAHİMOĞLU'na, Sayın Başkan Yardımcım Ali BİLİR'e, çalışma arkadaşlarıma ve aileme en derin şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

ÖZET

Tarih boyunca kentler, endüstri toplumunda olduğu gibi endüstri öncesi toplumlarda da, her zaman toplumun en devingen ögesi olmuş, toplum yaşantısında belirgin etkiler ve izler bırakmıştır.

Yerleşim alanları, geçmişten günümüze kadar belli bir tarihsel birikim sonucu oluşmuştur. Kentlerin biçimlenmesinde, gelişiminde ve yaşanabilirliğinde tarihsel olaylar, geçmiş yaşantılar, ekolojik, ekonomik, bireysel, toplumsal ve estetik öğeler büyük pay almıştır. Kendine özgü ekolojik karakteristiği olan alanların tüm peyzaj özelliklerinin ve tarihsel süreçlerle nasıl gelişim gösterdiğinin ortaya konulması yerleşim alanları ve ekolojileri açısından çok önemlidir.

Bu çalışmada, peyzajın tarihte geçirdiği süreç, gelişimler, değişiklikler İstanbul İli Beykoz İlçesi örneğinde irdelenmiş ve değerlendirilmiştir. Tez kapsamında Beykoz İlçesi'nin peyzajını oluşturan öğeler ve tarihsel gelişimleri kentsel ve kırsal olmak üzere iki aşamada irdelenmiş ve değerlendirilmiştir. Kentsel peyzaj yapısı ve tarihsel gelişimleri tarihi yerleşmeler, tarihi iskeleler, kasırlar, kaleler, kuleler, mezarlıklar, hamamlar, balıkçı barınağı, liman, marina, tabiat parkı, korular, mesire alanları ve kırsal peyzaj yapısı ve tarihsel gelişimlerinde de deniz peyzajı ve İstanbul Boğaz akıntılarının peyzaj üzerine etkisi, tarımsal peyzaj, orman peyzajı ve Boğaz peyzajı irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj, ekoloji, sürdürülebilirlik, tarihsel gelişim, çevre sorunları.

ABSTRACT

During history cities have always been community's the most mobile element before industry community, it has been produced determined effects and tracks at the community life, like being industry community.

Inhabitting areas have been formed in result of a particular historical accumulation since the past. Historical events, past lives, ecological, economical, individual, social and aesthetical events have taken a wide part in shaping of cities. It is important in terms of the inhabitting areas and their ecological surroundings to manifest all landscape specifications of the areas having a self peculiar ecological characteristic and their historical development.

In this study, the course landscape has been through, history, developments and changes have been studied and commented in the example of İstanbul province's Beykoz county. All the landscape characteristics of Beykoz county (the elements of landscape; relief, silhoutte, plant), physical and social structure (geographical location, inhabitting and administrative division, natural structure) and social - cultural structure have been manifested and solution suggestions have been put forward in the county's usage - protection balance to ensure its continuity.

Keywords: Landscape, ecology, continuity, historical development, enviromental problems.

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı İstanbul İli Beykoz İlçesi'nin peyzajının tarihte geçirdiği süreci 1850-1900 (Sanayi Öncesi), 1900-1980 (Sanayi Dönemi) ve 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) olmak üzere üç farklı dönemde gelişimlerini, değişikliklerini irdelemektir.

İlçenin peyzajını oluşturan, silüet ve reliyef, doğal ve kırsal peyzaj yapısı ve orman varlığı giderek bozulmakta ve değerini kaybetmektedir.

Bu çalışmada özellikle yoğun kullanım ve kentleşme baskısı altında ilçe peyzajının tarihsel gelişimine devam etmesi halinde peyzaj varlıklarının tehlikeye gireceğine dikkat çekilmiştir.

1.2 Araştırmanın Kapsamı

5 ana bölümden oluşan tez çalışmasının birinci bölümünde giriş; amaç, kapsam, materyal - yöntem ve kavramlar alt başlıklarında, ikinci bölümde Beykoz İlçesi fiziki ve sosyal yapısı; coğrafi konum, yerleşim ve idari bölünme, doğal yapı başlıkları altında incelenmiştir. Üçüncü bölümde sosyo - kültürel yapısı; demografik yapı, ulaşım ağı, sanayi kuruluşları, çevre sorunları ve genel değerlendirme alt başlıklarında, dördüncü bölümde Beykoz İlçesi peyzajı ve tarihsel gelişimi; ilçenin yerleşiminin tarihsel gelişimi, Beykoz'un tarihsel süreç içinde gelişimi ve ilk nüfus hareketlerinin oluşumu, Beykoz'un peyzajının oluşumunda yerleşimlerin etkisinin tarihsel süreç içinde irdelenmesi, tarihsel süreçlerle Beykoz'un silüeti ve arazi plastığının görsel etki bakımından irdelenmesi, Beykoz ilçesinin panoramik görüntü veren tepeleri, Beykoz ilçesinin peyzajını oluşturan öğeler ve tarihsel gelişimleri, Beykoz ilçesinin peyzajını oluşturan reliyef, ilçenin peyzajını oluşturan silüet ve Beykoz ilçesi peyzajının tarihsel gelişiminin genel değerlendirmesi alt başlıklarında incelenmiştir. Beşinci bölümde sonuçlar ve öneriler incelenmiştir.

1.3 Materyal ve Yöntem

Araştırmanın temelini oluşturan bilgilerin toplanmasında, ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili kaynaklara ulaşabilmek için, ilgili kurumların dokümanları incelenmiş, kütüphane araştırmaları ve yerinde gözlemler yapılmıştır. Araştırmanın yazılı kısmını kitap, ansiklopedi, makale ve bildiriler, elektronik ortamdaki site ve kütüphane

bilgileri - belgeleri, basılmış veya yayımlanmamış tezlerin taranması, Orman İşletme Müdürlüğü, Beykoz Tarım, Beykoz Belediyesi Emlak İstimlak, Yapı Denetim, Park ve Bahçeler, Planlama ve Fen İşleri Müdürlüğü yayınları, plan ve raporları oluşturmuştur. Araştırmada doğal yapı envanteri oluşturulmuş; uydu fotoğrafları, topoğrafya, toprak, jeolojik, hidrolojik yapı, güncel arazi kullanım, orman amenajman harita, plan ve raporları elde edilmiştir. Türkiye iklim bölgeleri, sıcaklık, yağış, kuraklık, rüzgar haritaları, meteoroloji bülteni ve raporu, sit alanları haritası, Beykoz'a yönelik kamu kurum ve kuruluşlarınca hazırlanan basılmış ve/veya basılmamış raporlar, metin ve makalelerden elde edilmiştir. Bazı veriler ise büro çalışmaları ile elde edilen ham bilginin analizlerle değerlendirilmesi ve mevcut fotoğraflardan yararlanılarak yeniden canlandırma (simülasyonlar) şeklinde tez kapsamında oluşturulmuştur. Bunlar; Beykoz İlçesi Sit Alanları Haritası, Peyzaj Öğeleri Haritası, Orman Alanları Haritası, Manzara Noktaları Haritası, Dini Mekan Haritası, Boğaziçi Mekanı Haritası, İlçe Haritası ve Topoğrafik Haritadır. Beykoz İlçesi'nin peyzajının tarihsel gelişiminin irdelenmesinde yerli ve yabancı kaynakların taranması, çalışma sahası ile ilgili harita, plan vb verilerin hazırlanması, İlçenin 1/25.000 ölçekli haritaları ve planlarının sağlanmasıyla arazilerin bugünkü mevcut durumları belirlenmiştir.

Tez kapsamında izlenen yöntem birkaç aşamadan oluşmuştur. Bunlar; envanter oluşturma, doğal yapının tespiti ve değerlendirmesi, kültürel yapının tespiti ve değerlendirmesi, çevre sorunlarının tespiti ve değerlendirmesi, İlçenin peyzajını oluşturan öğelerin ortaya konulmasıdır. Bu tez kapsamında değerlendirmeye alınan İlçe peyzajını oluşturan silüet, relief ve bitki örtüsünün ortaya konulması, genel değerlendirme ve sonuç oluşmaktadır.

Çalışmanın yönteminde doğal peyzaj, kentsel peyzaj ve kırsal peyzaj kavramlarından yola çıkarak İlçe peyzajının karakteristik özellikleri tanımlanmış, 1850-1900 (Sanayi Öncesi), 1900-1950 (Sanayi Dönemi) ve 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) süreçlerinde geçirdiği değişimler; orman alanlarının kaçak yapılaşma, yanlış arazi kullanımı sonucu giderek azalması, sanayileşme ile ortaya çıkan fabrikalar ve Boğaziçi Mekanı'nda da kendini gösteren gecekondu yerleşimlerinin yıllarla giderek genişlemesi ile İlçe silüetinin ve reliefinin bu durumdan nasıl olumsuz etkilendiği; tarihi gravürler, çeşitli yıllarda çekilmiş uydu görüntüleri, fotoğraflar ve günümüz güncel durumunun değerlendirilmesi ile ortaya konulmuştur.

1.4 Kavramlar

Peyzaj Kavramı

Peyzaj, tüm çevrenin görülebilir bir mekan bütünlüğü olarak kabul edilmektedir. Bütüncül anlamda; çevresel, ekolojik, bilimsel ve teknolojik, bireysel, toplumsal, ekonomik, politik, hukuksal ve estetik yönleriyle irdelenmesi gereken, geniş çerçeveli bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Peyzaj canlı ve cansız varlıkların birleşmesiyle oluşur.

Bu tez kapsamında Beykoz İlçesi'nin Peyzajını Oluşturan Öğeler; Tarihi Yerleşmeler, Tarihi ve Dini Tesisler, Tarihi Çeşme ve Sebiller, Tarihi İskeleler, Kasırlar, Kaleler, Kuleler, Mezarlıklar, Hamamlar, Balıkçı Barınağı, Liman, Marina, Tabiat Parkı, Korular ve Mesire Alanları ve Anıt Ağaçlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca peyzaj doğal ve kültürel peyzaj olmak üzere ve kültürel peyzajda kırsal ve kentsel peyzaj olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Beykoz İlçesi'nin peyzajının tarihsel gelişimi de incelenirken hem doğal hem kırsal hemde kentsel peyzajının tarihte geçirdiği süreç ele alınmıştır.

Doğal Peyzaj

İnsanın hiç değiştirmedığı ya da çok az değiştirdiği kendi doğal desenini koruyan alanların görünümüdür. Bu gibi alanların ekolojik ve biyolojik dengesinde olan değişimler ancak deprem, yanardağ püskürmeleri, şiddetli deniz ve hava akımları, gel - git olayları ve erozyon gibi doğal olaylar sonucu ortaya çıkmaktadır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 1997).

Kültürel Peyzaj

İnsanların doğayı çeşitli amaçlarla kullanmaları sonucu ortaya çıkan peyzaj formudur. Kültür peyzajı toplumların doğayı kullanım amaçlarına ve biçimlerine göre farklılıklar göstermektedir. Kültür peyzajı kırsal ve kentsel peyzaj olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 1997).

Kırsal Peyzaj

İnsanın doğa içinde kentsel amaçların dışındaki aktivitelerinin ortaya koyduğu çevrenin görünümüdür. Kırsal alanlar kentsel ve doğal alanlar arasında geçit ve bir bakıma tampon görevi yapan alanlardır. Kırsal peyzaj tarımsal, orman, yol boyu, rekreasyonel peyzaj olmak üzere bölümlere ayrılmaktadır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 1997).

Kentsel Peyzaj

İnsan istek ve gereksinimlerinin etkisine en çok hedef olan ve teknik olanakların en fazla kullanıldığı yerler olarak tanımlanabilen kentsel alanlar kentsel peyzajı meydana getirmektedir. Kent peyzajını yapılar ve bunların organizasyonu belirlemektedir. Hemen hemen bütün kentlerde toplumun yaşama, çalışma, eğlenme ve dinlenme aktivitelerine olanak sağlayan bölümleri bulunmaktadır. Kent peyzajında yerleşim alanları, idari alanlar, ticaret alanları, endüstri alanları, trafik sistemi, sosyal tesisler, açık ve yeşil alanlar vb yer almaktadır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 1997).

Kentsel Mekan ve İmaj Öğeleri

Kentsel mekanın ve imajının unsurlarını Kevin Lynch yollar, sınırlar, bölgeler, kesişmeler ve nirengiler olarak belirlemiştir.

- Yollar (path) kent içindeki dolaşımı sağlayan, kent mekanlarını birbirine bağlayan, sokak, cadde, nehir, kanal gibi elemanların tamamıdır. Yol boyunca hareket ederken insan kentle ilişki kurar.
- Sınırlar (edge) süreklidir. Kentin bölgelerini birbirinden ayırır ancak yollar gibi baskın değildir. Bazı durumlarda ayırdıkları bölgeler arasında engel de olabilirler. Sınır elemanları geniş kesiti ve hızlı ulaşım yolları, demiryolu geçitleri, kıyılar, setler, şevler, akarsu, kanal, göl, gölet vb. su yüzeyleri gibi çeşitli topografik engeller, duvarlar olabilir.
- Bölgeler kentin orta veya daha büyük kesimleridir. İki boyutlu genişlikleri vardır. Gözlemci zihinsel olarak içine girebilir. Kendilerine özgü işlev, yoğunluk, biçimleme gibi kimlikleri vardır. Genel karakterle ayırt edilebilir.
- Kesişmeler (dönüm noktaları; node) şehrin stratejik noktalarıdır, ana arterlerin kesişim noktalarında yer alırlar. Yolların konseptiyle kesişmelerin konsepti ilişkilidir, kentin sembolik noktalarını oluşturan kimliğini içselleştirir ve dışa vururlar.
- Nirengiler (landmark) kentin kolaylıkla fark edilebilen referans noktalarıdır. Bazı nirengiler uzakta olmalarına rağmen kentin her yönünden görülebilir. Etraflarındaki diğer öğelerden ölçü, konum, mimari özellikler, malzeme gibi açılardan farklı özellikler gösterirler. Bunlar büyük binalar, kuleler, heykeller, anıtlar, tepeler olabilir. Nirengilerin konumlarıyla kesişmeler arasında ilişki vardır. Genellikle kesişmelerde yer alır veya buralardan izlenirler. Deniz radarı, Hıdiv Kulesi, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Yoros Kalesi, Anadoluhisarı

Kalesi, Nişangah vb ögeler ilçenin nirengilerini oluşturmaktadır.

Morfolojik açıdan mekan ve kendisini oluşturan ögeler, mekanın içinde bulunduğu bütünle kurulu ilişkisi ayrı ayrı ve birlikte incelenir. Biçimle ortamı arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur; dolayısıyla bu inceleme yalnız mekanın ve ögelerinin fiziksel özellikleri çerçevesinde değil bunları oluşturan sosyal ve ekonomik verilerle bunların tarihsel etkileşimleri çerçevesinde de olabilir.

Biçim bir nesnenin hacmini sınırlayan yüzeylerin ve bu yüzeylerin ara kesitlerinin oluşturduğu düzen / bütün olarak tanımlanabilir. Morfolojinin konusu biçimle birlikte, biçimin içeriği olan hacmi oluşturan yüzey ve arz kesitler ile bunların bir araya geliş düzenleridir. Bu incelemenin unsurlarıyla ölçü, oran ve tipolojik çözümlemelerdir.

Mekan, ögelerin üzerinde kurulduğu zemin, mekanı çevreleyen sabit elemanlar (yapılar, peyzaj elemanları, manzara), içerdiği plastik elemanlar ve hepsinin üzerini örten gökyüzüdür. Bütün bunlar çeşitli oran, büyüklük, uyum (veya uyumsuzluk) ve tasarımlarıyla üç boyutlu bir etki oluşturur. Bu etkinin oluşumunda zeminin alanının büyüklüğü, kot farkları, malzeme; çevreleyen yapıların kütleleri ve kütle şekillenişleri, yükseklikleri; bu yapıların cephe kesitleri, doluluk ve boşluklar, plastik elemanların konumları büyüklükleri gibi unsurlar rol oynar (Mesutoğlu, 2001).

İlçenin kentsel ölçekte etkileşimleri çerçevesinde mekanı oluşturan ögeler hacimsel etki bağlamında; mekanın boyutları 'ölçü', bu boyutların aralarındaki ilişkiler 'oran', ve bunlardan hareketle biçimlenen meydanların farklı biçimsel özelliklerinden yola çıkılarak oluşturulan farklı bakış açılarına sahip sınıflamalar 'tipoloji' olarak incelenmektedir.

2. BEYKOZ İLÇESİ FİZİKİ VE SOSYAL YAPISI

2.1 Coğrafi Konum

İstanbul, 28° 01' ve 29° 55' doğu boylamlarıyla 41° 33' ve 40° 28' kuzey enlemleri arasında kalmakta ve 6500 km²'lik bir alanı kapsamaktadır.

Harita 2.1 İstanbul'da Beykoz İlçesi'nin konumu (<http://kentrehberi.ibb.gov.tr>, 2006)

Beykoz, İstanbul Boğazı'nın Anadolu yakasının kuzey kesiminde Küçüksu Deresi ile Anadolu Feneri arasında yer almakta olup doğusunda Şile İlçesi, batısında İstanbul Boğazı, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Üsküdar ve Ümraniye İlçeleri, karşı kıyısında Sarıyer İlçesi bulunmaktadır. Beykoz yüzölçümü ile İstanbul'un dördüncü büyük İlçesidir. İlçenin İstanbul Boğazı'ndaki kıyı uzunluğu 25.6 km ve Karadeniz kıyısı 15.3 km'dir.

Fotoğraf 2.1 İstanbul'da Boğaziçi mekanı'nın konumu (www.wowturkey.com.tr, 2006)

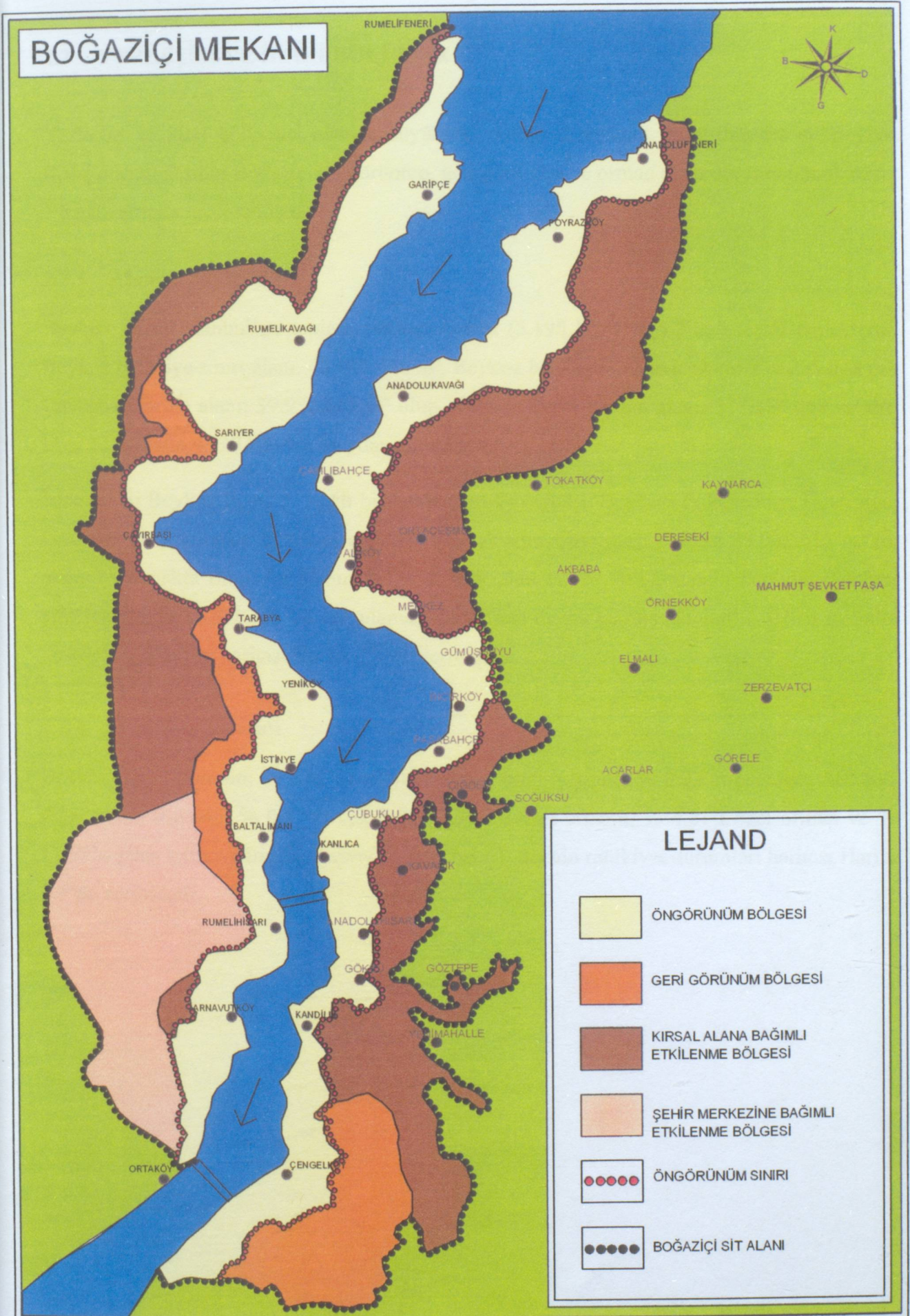
İlçe aynı zamanda Boğaziçi'nde yer almaktadır. Boğaziçi, İstanbul metropoliten alanının ortasında yer alan Marmara Denizi ve Karadeniz'i, ayrıca Asya ve Avrupa'yı birbirine

bağlayan Dünya’da oluşumu itibariyle eşi olmayan bir jeolojik biçimlenmeye sahip, doğal su kanalıdır. Boğaziçi değişik tarihlerde yasalarla korumaya alınmış ve kullanımına çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Bu sınırlandırmalarda;

- Boğaziçi Alanı; sahil şeridi, öngörünüm bölgesi, geri görünüm bölgesi ve etkilenme bölgesi olmak üzere dört kısma ayrılmıştır. Bu planla Boğaziçi alanı rekreasyon, turizm ve konut alanı olarak değerlendirilmiş, orman, koru, mesire alanı gibi tüm yeşil alanların korunmasına karar verilmiş, ancak özel koru alanları içinde yeni konut alanları önerilmiştir. Bakanlar Kurulu kararı ile 1983 yılında onaylanan planla Boğaziçi’nin tarihi ve doğal değerlerinin korunması amaçlanmış, daha önce konut yapımına izin verilen, özel mülkiyetli korulara ait onaylı planlar da geçersiz sayılmıştır (Kılıç, 2006).
- Boğaziçi Alanında gösterilen “Boğaziçi Sahil Şeridi” ve “Öngörünüm” bölgelerindeki uygulamalar İBB Başkanlığı’nca “Geri Görünüm” ve “Etkilenme” bölgelerindeki uygulamalar da ilgili İlçe Belediye Başkanlıklarınca yapılır,
- Boğaziçi sahil şeridi hiç planı olmayan alanlarda ve mevzi imar planları olan yerlerde, kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 m genişliğindedir,
- Boğaziçi Alanında kömür ve akaryakıt depoları, tersaneler ve sanayi tesisleri kurulamaz,
- Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 m yaklaşabilir,
- Boğaziçi Alanında yer alan kültürel ve tarihi değerler ve doğal güzellikler muhafaza edilir ve doğal yapı korunur vb maddeler yer almaktadır. Bu konuyla ilgili daha geniş bilgi Ek 1’de yer almaktadır.
- Boğaziçi’nin korunmasına yönelik ilk plan 1971 onanlı Boğaziçi Sahil Şeridi Koruma Nazım İmar Planı olmuştur. Sahil şeridini kapsayan bu planla, bu alanda ki yapıları korumak amaçlanmıştır (Kılıç, 2006).
- Beykoz İlçesi’nde öngörünüm bölgesi 1700 ha’dır. Öngörünüm bölgesinde sadece tarihi eserlerin restorasyonuna, restitüsyonuna ve kamu binalarına izin verilmektedir. Konut alanlarının büyük çoğunluğu yeşil alan statüsündedir. Bölgede yer alan 9274 adet bina tescilli olup imar yetkisi Boğaziçi İmar Müdürlüğü’ndedir.
- Beykoz İlçesi’nde geri görünüm ve etkilenme bölgesi; Çubuklu Mahallesi sınırları içinde kalan yaklaşık 3 ha’lık kısmı geri görünüm alanıdır. Geriye kalan yaklaşık 2256 ha’lık kısım ise etkilenme alanıdır. Bölgenin 910 ha’lık kısmının 05.08.1991 onanlı 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı bulunmaktadır. Plansız kısmın büyük bölümü (1346 ha) orman ve tarım alanıdır. Bölgede yaklaşık 18186 adet bina bulunmakta olup, imar yetkisi Beykoz Belediyesi’ne aittir (2006 - 2011 Stratejik Plan, 2006).

Harita 2.2 Boğaziçi mekanında öngörünüm, geri görünüm ve etkilenme bölgelerinin konumu (Boğaziçi anıtlar kurulu, 2005 ve Pirgaip, 2007)

2.2 YERLEŞİM VE İDARİ BÖLÜNME

Yerleşim ve idari bölünme; alansal büyüklük, mülkiyet durumu, imar durumu ve Beykoz İlçesi mahallelerinin Boğaziçi ön görünüm, geri görünüm ve orman alanı durumu olmak üzere 5 başlık altında incelenmiştir.

2.2.1 Alansal büyüklük

Beykoz İlçesi İstanbul'un toplam yüzölçümünün (5.196 km²) % 5,3'ünü teşkil etmektedir. Beykoz belediye sınırı alanı: 43.146.436 m², Beykoz belediye mücavir alanı: 230.205.018 m², Çavuşbaşı belde alanı: 39.982.615 m² olup, Beykoz İlçesi toplam alanı: 313.334.069 m²'dir. İlçe, 20 mahalle ve 20 köyden meydana gelmiştir.

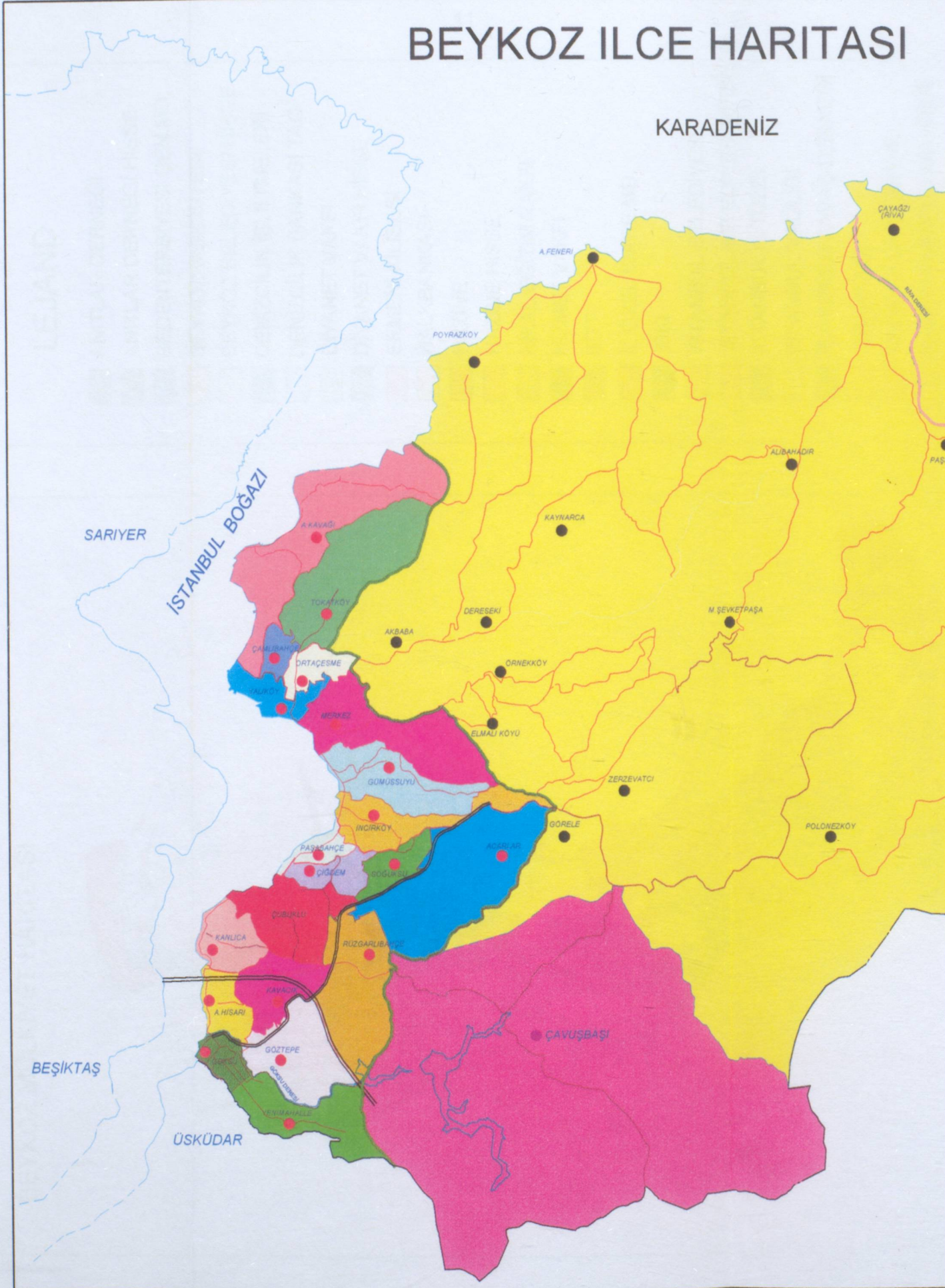
İstanbul İli Beykoz İlçesi'ne bağlı bir belde olan Çavuşbaşı; Beykoz, Polonezköy, Ümraniye, Üsküdar ve Çekmeköy bölgeleri arasında kalmaktadır. Çavuşbaşı Beldesi 39.982.615 m²'lik alanı kaplamakta olup, bu alanın % 20'si açık alan ve % 80'i ormanla kaplıdır. Toplam yüzölçümünün 14200 da'ı 2B uygulaması ile orman dışına çıkmış alanlardır. İlçeni mahalle ve köyleri yerleşim haritası Harita 2.3'de verilmiştir.

2.2.2 Mülkiyet durumu

Beykoz İlçesi alanının; % 1.80'i maliye hazinesi mülkiyetinde, % 0.92'si belediye, %0.80'i diğer kamu tesisleri, % 0.37'si vakıf, % 79.91'i devlet ormanı, % 4.51'i özel orman ve % 11.69'u şahıs mülkiyetindedir (www.beykoz.bel.tr). İlçenin mülkiyet durumları haritası Harita 2.4'de verilmiştir.

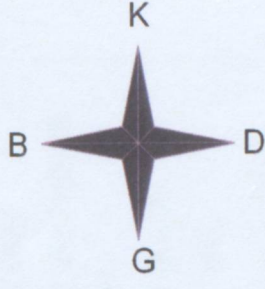

BEYKOZ ILCE HARITASI

Harita 2.3 Beykoz İlçesi mahalle ve köyleri yerleşim haritası (BBB PBM, 2006)

ÖLÇEK: 1/100.000

ŞİLE

AMANDIRA

GÖLLÜ

ÖĞÜMCE

BOZHANE

KILIÇLI

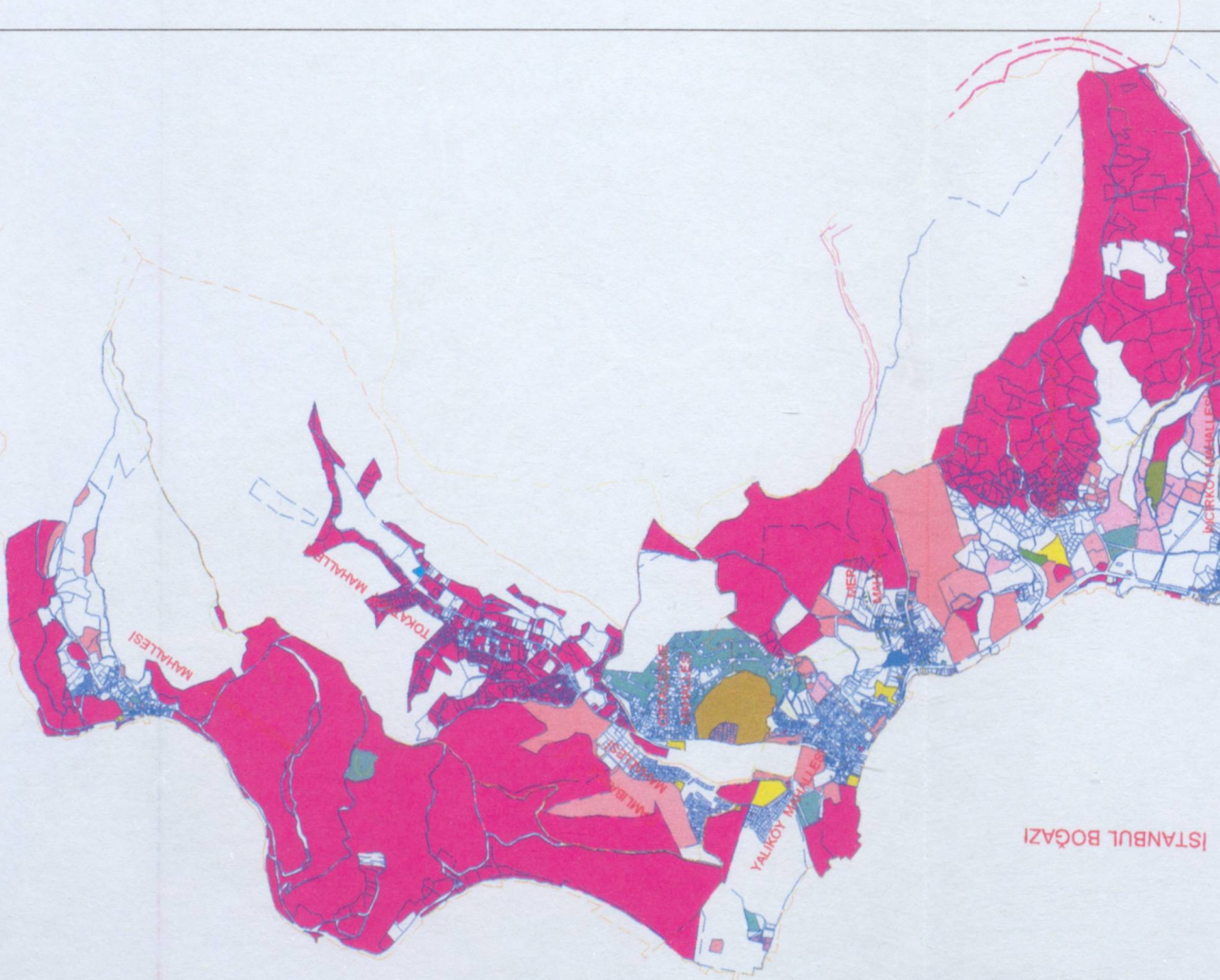
İSHAKLI

CUMHURİYET

ÜMRANİYE

BEYKOZ MÜLKİYET HARİTASI

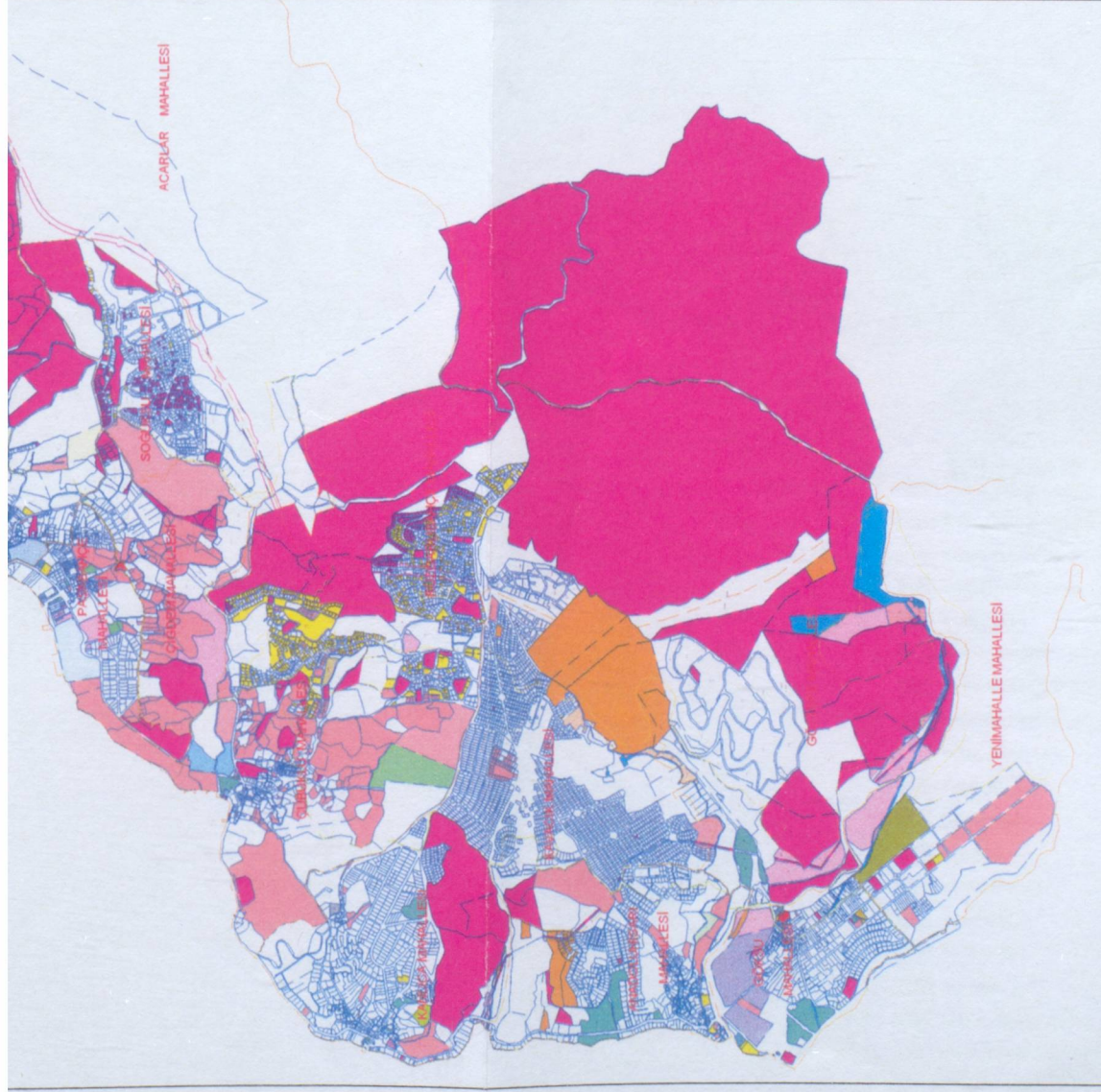

LEJAND

ANITLAR DERNEĞİ	ANITLAR DERNEĞİ HİSSE	BEDENTERBİYESİ GEN.MD.	BEYKOZ BELEDİYESİ	BEYKOZ BELEDİYESİ HİSSE	DENİZCİLİK İŞLETMELERİ	DENİZCİLİK BANKASI TAO	DİYANET VAKFI	DİYANET VAKFI HİSSE	ERMENİ KİLİSESİ	HALKBANKASI	HAZİNE	HAZİNE HİSSE	HİLAL EĞİTİM VAKFI	HİZMET VAKFI	İETT	İL ÖZEL İDARE MD.	İSKİ	İSTANBUL BELEDİYESİ	İSTANBUL BELEDİYESİ HİSSE	İSTANBUL İL TÜZEL	İSTANBUL VALİLİĞİ	İST. VEREM SAVAŞ DERNEĞİ	İŞBANKASI	KARAYOLLARI GEN.MD.	KARAYOLLARI GN.MD.HİSSE

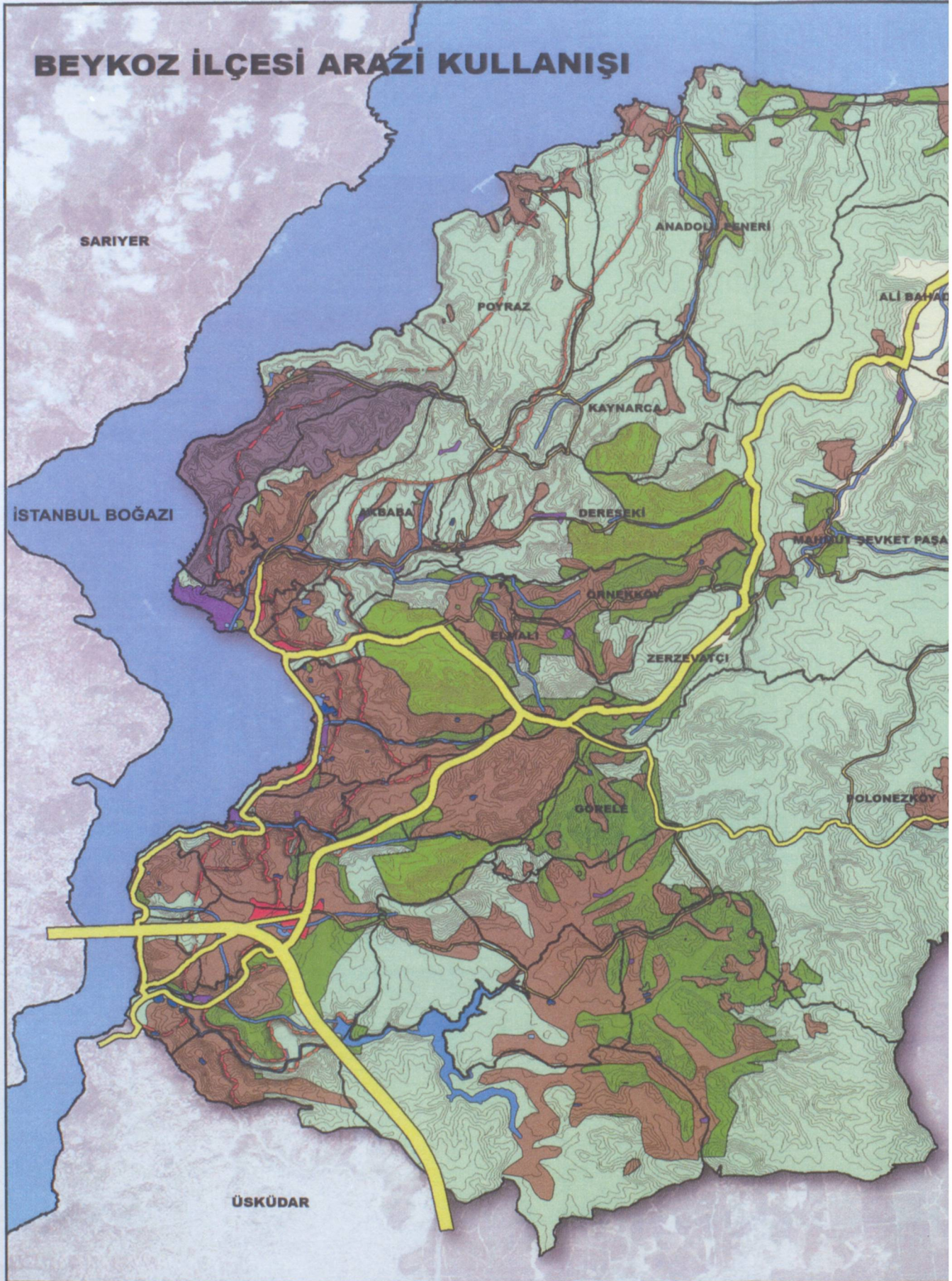
Harita 2.4 Beykoz ilçesi mülkiyet durumları haritası (BBB PM, 2006)

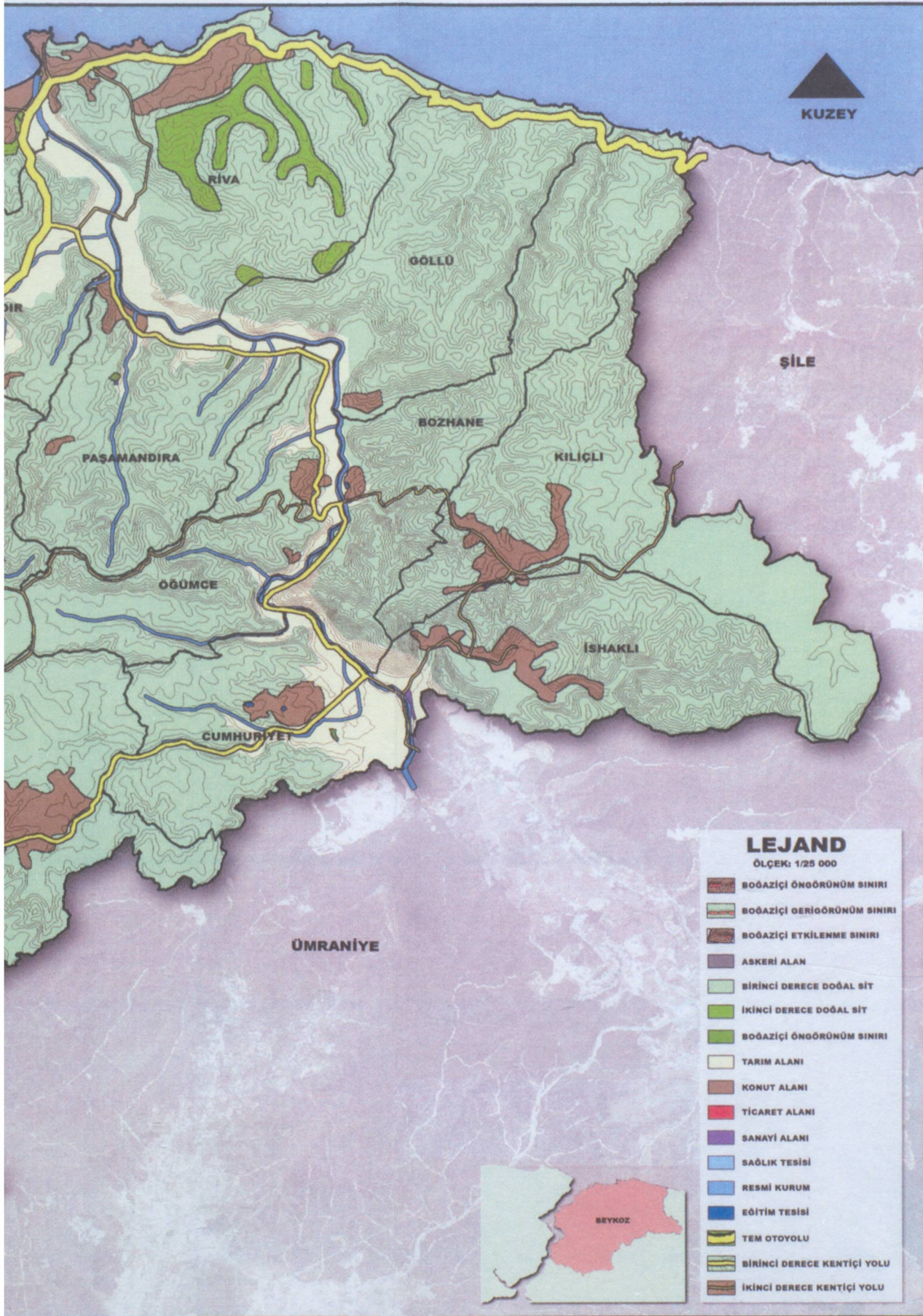
- KIZILAY
- KIZILAY HİSSE
- MARMARA ÜNİVERSİTESİ
- ORMAN GEN.MD.
- PETROL OFİSİ GEN.MD.
- PTT
- SHELLEMEKLİ SANDIĞI VAKFI
- SSK
- TC.ZİRAAT BANKASI
- TEK
- TEKEK GEN.MD.
- THK
- TÜRK EĞİTİM VAKFI
- TÜRK EĞİTİM VAKFI HİSSE
- YUŞA HZ. VAKFI
- ŞİŞECAM SENDİKASI
- VAKIFLAR GEN.MD.
- VAKIFLAR GEN.MD.HİSSE
- ŞAHİS

Harita 2.5 Beykoz İlçesi arazi kullanışı haritası (IMP, 2007)

Çizelge 2.1 İlçenin bina sayıları (www.beykoz.bel.tr, 2006)

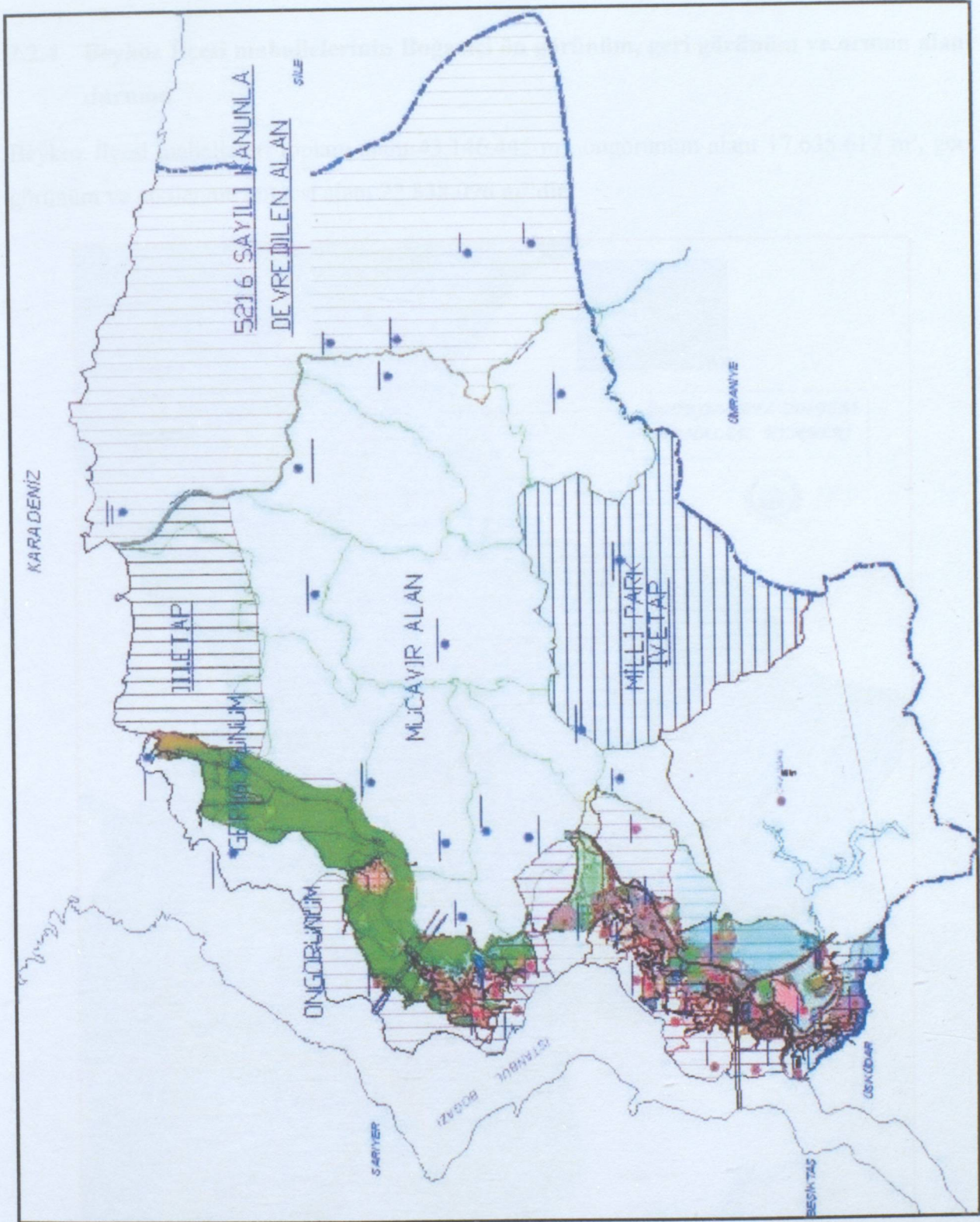
BİNA SAYILARI					
NO	MAHALLE ADI	ÖN GÖRÜNÜM	GERİ GÖRÜNÜM	DOĞAL SİT	TOPLAM
1	Anadoluhisarı	650	109		759
2	Anadolukavağı	395			395
3	Çamlıbahçe		1097		1097
4	Çubuklu	776	2116	614	3506
5	Çiğdem	6	2375		2381
6	Gümüşsuyu	1380	239	1974	3593
7	Göksu	550	162		712
8	Göztepe		472	790	1262
9	İncirköy	1488	1816	512	3816
10	Kanlıca	775	11		786
11	Kavacık	19	1933	43	1995
12	Merkez	895	462	213	1570
13	Ortaçeşme	26	2031		2057
14	Paşabahçe	830			830
15	Rüzgarlıbahçe		8	1703	1711
16	Soğuksu		796	2862	3658
17	Tokatköy		2837		2837
18	Yalıköy	1484	7		1491
19	Yenimahalle		1715	1574	3289
20	Toplam	9274	18186	10285	37745

Öngörünümde en fazla bina olan mahalleler; İncirköy, Yalıköy ve Gümüşsuyu Mahalleleridir. Geri görünümde en fazla bina olan mahalleler; Tokatköy, Çiğdem, Çubuklu, Kavacık ve İncirköy Mahalleleridir. Doğal sit alanında en fazla bina olan mahalleler; Soğuksu, Gümüşsuyu ve Rüzgarlıbahçe Mahalleleridir. Öngörünüm, geri görünüm ve doğal sit alanlarının toplamı olarak İlçede en fazla binaya sahip mahalleler; İncirköy, Soğuksu, Gümüşsuyu, Çubuklu ve Yenimahalle Mahalleleridir.

2.2.3 İmar durumu

Tüm mahallelerin ve 6 köyün imar planları yapılmış olup, 14 köyde imar planı yoktur. İlçede 1999 yılına kadar 43.455 adet bina yapılmıştır. 1999 - 2004 yılları arasında ise 931 adet bina yapılmıştır. İlçedeki 44.386 adet binadan 3.429 adedi, belediye tarafından tutanakla tespit edilen ruhsatsız ve ruhsata aykırı yapılardan oluşmaktadır. İlçenin % 13.29'luk kısmının planlı geri kalan kısmının % 86.71'lik plan dışı alan olduğu görülmektedir ve plan dışı alanın büyük bölümünü orman alanı oluşturmaktadır.

Harita 2.6 Beykoz İlçesi imar durumu haritası (BBB PM, 2006)

2.2.4 Beykoz İlçesi mahallelerinin Boğaziçi ön görünüm, geri görünüm ve orman alanı durumu

Beykoz İlçesi mahalleleri toplam alanı 43.146.445 m², öngörünüm alanı 17.635.617 m², geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı 22.838.096 m²'dir.

Harita 2.7 Beykoz mahalleleri ve orman alanları gösterim haritası (BBB PBM, 2006)

Anadolukavağı Mahallesi

Toplam alan: 5.357.613 m², orman alanı: 2.864.542 m², ormandan çıkarılmış alan: 39.744 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 5.113.286 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 244.327 m², bina adedi 488'dir (BBB YKM, 2006).

İsmi yörenindeki anıt ağaç nitelikli ağaçlardan alan Anadolu-kavağı, kendine özgü doğasını korumayı başarabilmiş ve tarihsel zenginliklerle kuşanmıştır. Suyu ve inciri ile meşhur olan Anadolu-kavağı, "şifalı" olarak nitelenen birçok güzel su kaynağına sahiptir. Anadolu-kavağı camileri ve çeşmeleri yanında Yoros Kalesi ve Yuşa tepesine de sahiptir. Kale yapısı, klasik dönem kent koruma kültürünün en önemli unsurlarından birisidir. Yoros Kalesi, daha modern kalelerin yapılması ile askeri önemini kaybetmiş ve bir mesire yeri olarak, özellikle Karadeniz'in serin havasının teneffüs edildiği bir mesire yeri olarak ve Evriye Hatun Çeşmesi ile Fatma Hatun Çeşmesi gibi güzel çeşmeleri ile de ün yapmıştır. Anadolu-kavağı İstanbul Boğaz Komutanlığı sınırları içinde Marko Paşa'ya ait bir köşk bulunmaktadır (Belge, 1994).

Fotoğraf 2.2 Anadolu-kavağı'ndan Boğaz'ın girişinin görünümü (Pirgaip, 2006)

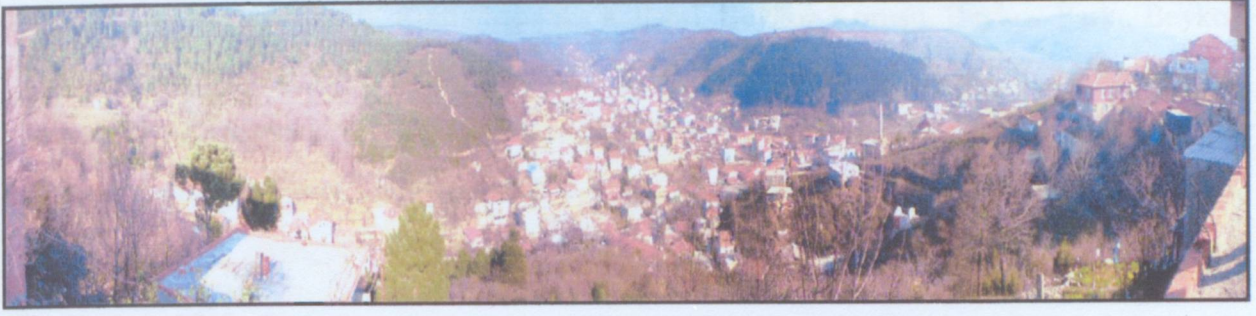

Fotoğraf 2.3 Anadolu-kavağı Kalesi'nin görünümü (Pirgaip, 2006)

Tokatköy Mahallesi

Toplam alan: 3.991.098 m², orman alanı: 2.473.872 m², ormandan çıkarılmış alan: 866.141 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 3.991.098 m², bina adedi: 2686'dır (BBB YKM, 2006). Tarihi Tokat Kasrı ve Bahçesi'nin olduğu alan günümüzde konut alanlarıyla dolmuştur.

Fotoğraf 2.4 Orman alanları ve Tokatköy mahallesinin gelişimi (BBB PM, 2006)

Çamlıbahçe Mahallesi

Toplam alan: 499.670 m², orman alanı: 140.425 m², ormandan çıkarılmış alan: 109.338 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 499.670 m², bina adedi: 1041'dir (BBB YKM, 2006). Konut alanları ve askeri alanlardan oluşmaktadır.

Ortaçeşme Mahallesi

Toplam alan: 826.891 m², orman alanı: 49.894 m², ormandan çıkarılmış alan: 206.413 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 42.314 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı 784.550 m², bina adedi: 1542'dir (BBB YKM, 2006).

Beykoz Çayırı'nı, eğitim tesislerini, ticaret alanlarını, Deri ve Kundura Fabrikası'nı, semt pazarını ve Ortaçeşme Spor Tesislerini bünyesinde barındırmaktadır.

Yalıköy Mahallesi

Toplam alan: 1.030.356 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 926.177 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 104.179 m², bina adedi: 1453'dür (BBB YKM, 2006).

Bir koy etrafına kurulmuş olan Yalıköy'de Mecidiye - Beykoz Kasrı, Kışla, Hünkar İskeleyi, Ahmed Mithat Efendi'nin "Kırmızı Yalı"sı, 18.yy'ın ortalarında İstanbul gümrük emirliği yapmış olan İshak Ağa tarafından yaptırılan Terazi çeşmesi, Beykoz Yalıköy Caminin yanı başındaki çeşme ve İshak Ağa çeşmesi bulunmaktadır.

Merkez Mahallesi

Toplam alan: 3.590.632 m², orman alanı: 1.809.647 m², ormandan çıkarılmış alan: 174.465 m², özel orman: 1.142.240 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 601.308 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme alanı: 911.231 m², doğal sit alanı: 2.078.093 m², bina adedi: 1197'dir (BBB YKM, 2006).

On çeşmeler, Beykoz Camii, Rum Ortodoks Kilisesi, Beykoz Korusu, Beykoz Parkı, Beykoz Hamamı, ticaret alanları, konut alanları ve Beykoz Fidanlığı Merkez Mahallesi'nde bulunmaktadır. Beykoz'da Boğaziçi'nin en büyük dalyanları bulunur; Beykoz İskelesi önündeki "Kılıç Dalyanı", diğeri Beykoz Kasrı önündeki "Büyük Dalyan"dır (GVGAB, 2006).

Gümüşsuyu Mahallesi

Toplam alan: 2.472.818 m², orman alanı: 372.734 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.209.619 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 899.831 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme alanı: 107.384 m², doğal sit alanı: 1.465.603 m², bina adedi: 2952'dir (BBB YKM, 2006). Konut alanları, parklar, ticaret alanları, kamu binaları eğitim tesisleri, Belediye Sosyal Tesisleri vb bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.5 Gümüşsuyu mahallesinden İstanbul Boğazı'nın görünüşü (BBB PM, 2006)

İncirköy Mahallesi

Toplam alan: 1.973.214 m², orman alanı: 216.028 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.062.501 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 624.527 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 555.545 m², doğal sit alanı: 793.142 m², bina adedi: 3376'dır (BBB YKM, 2006). Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası, konut alanları, parklar, mesire alanlar vb bulunmaktadır.

Acarlar Mahallesi

Toplam alan: 5.438.669 m², orman alanı: 1.403.977 m², ormandan çıkarılmış alan: 336.716 m², özel orman: 4.295.230 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 115.851 m², doğal sit alanı: 5.322.818 m², bina adedi: 2031'dir (BBB YKM, 2006).

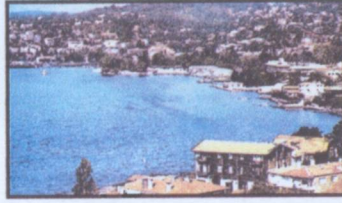
Saip Molla özel ormanında 1988 yılında inşaat ruhsatı alınarak oluşturulmaya başlanmış ve günümüzde halen Acarkent ve Beykoz Konakları ile özel orman alanı içine halen villalar yapılmaktadır.

Paşabahçe Mahallesi

Toplam alan: 570.522 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 570.522 m², bina adedi: 857'dir (BBB YKM, 2006).

Paşabahçe'nin Boğaziçi tarihinde bir yerleşim yeri olması 1647 yılında Sultan Deli İbrahim'in sadrazamı Ahmed Paşa'nın Paşabahçe civarında kendisine bir yalı inşa ettirmesiyle başlamış ve "Paşa - bahçesi" olarak anılmaya başlanmıştır, daha sonra bu isim "Paşabahçe" olarak günümüze gelmiştir. 15. yy'da II. Beyazıd burada has bahçeler kurdurmuştur (Deleon, 1991).

Fotoğraf 2.6 Paşabahçe Körfezi'nden bir görünüm (BBB PM, 2006)

Paşabahçe'de 20. yy'ın ilk çeyreğinden itibaren kurulmaya başlanan modern cam sanayii, 1934'de yapılan Şişe Fabrikası büyük bir öneme sahiptir. Paşabahçe'de ayrıca kundura imalathaneleri ve fabrikaları, Tekel'in İçki ve İspirto Fabrikası ve de Petrol Ofisi Fabrikası bulunmaktadır. Tarihi çeşmeler, yalılar, iskele, dini tesisler, eğitim tesisleri, parklar, ticaret alanları vb bulunmaktadır. Paşabahçe'nin belli başlı yalıları; Ali Paşa Yalısı, Tebrake Hanım Yalısı, Hacı Kaptan Yalısı, Tefik Paşa Yalısı, Zafer Hanım Yalısı ve Andonaki yalılarıdır.

Soğuksu Mahallesi

Toplam alan: 938.560 m², orman alanı: 29.629 m², ormandan çıkarılmış alan: 519.812 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 32.662 m², doğal sit alanı: 605.898 m², bina adedi: 1560'dır (BBB YKM, 2006).

Çiğdem Mahallesi

Toplam alan: 884.535 m², ormandan çıkarılmış alan: 117.107 m², Boğaziçi öngörünüm alanı 37.120 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 847.415 m², bina adedi 1905'dir (BBB YKM, 2006).

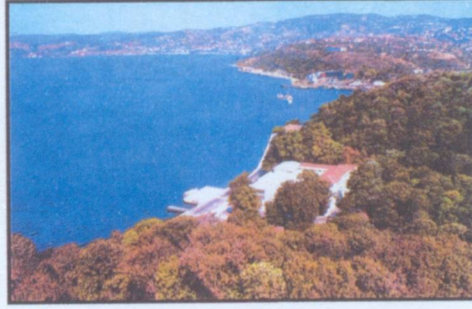
Çubuklu Mahallesi

Toplam alan: 2.353.606 m², orman alanı: 8.059 m², ormandan çıkarılmış alan: 558.735 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 773.312 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı:

1.120.755 m², doğal sit alanı: 459.539 m², bina adedi: 3344'dür (BBB YKM, 2006).

Evliya Çelebi'ye göre Glaros ve Çubuklu - bağ olarak adlandırılan bir semttir. Bir sayfiye alanı olan semtte, Bizanslılar dönemine ait "Uykusuzlar Manastırı" Ortodoks Hristiyanlığı için oldukça önemlidir (Çağlayan, 1998).

Fotoğraf 2.7 Çubuklu Körfezi'nden bir görünüm (HİKİ, 1986)

Başlıca yalıları, İbrahim Çelebi, Emir Paşa, Lonkazâde, Süleyman Efendi Yalısı'dır. İskele başında Mimar Sinan eseri olan İskender Paşa Camii yer almaktadır. Günümüzden yaklaşık 60 yıl kadar öncesinde sazlı sözlü eğlencelerin yapıldığı bir mesire yeri olan Çubuklu'da, şimdiki yalıların bulunduğu mekanların tamamıyla boş olduğu görülmektedir.

III. Sultan Ahmed döneminde "Feyzabat" olarak anılan bu semt, batılılaşma döneminin erken dönem habercisi Lâle Devri'nin mimarı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırılan havuz, çeşmeler ve yeşil alanlarla güzelleştirilmiştir (GVGAB, 2006).

Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, burada Bostancılar Kışlası'nı ve Fezabat Kasrı'nı yaptırmıştır (Deleon, 1991), ancak bu yapıların hiçbirisi günümüze kadar aktarılamamıştır.

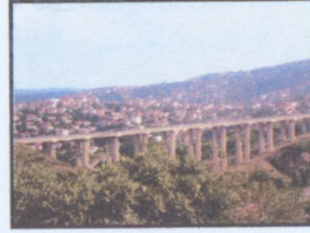
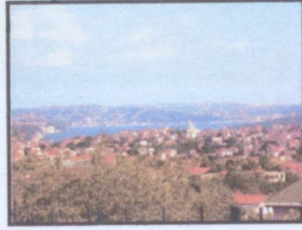
Fotoğraf 2.8 - 2.9 Tarihi Çubuklu Çayırı'nın görünümü (Pirgaip, 2005)

Korulukların içerisinde yer alan ve yekpare mermerle kaplı Hıdiv Kasrı, yalnızca Çubuklu semtinin değil, bazı sanat tarihçilerine göre tüm İstanbul'un en gösterişli, en zarif ve aynı zamanda da en büyük gül bahçesine sahip köşküdür (GVGAB, 2006).

Rüzgarlıbahçe Mahallesi

Toplam alan: 3.493.190 m², orman alanı: 2.350.258 m², ormandan çıkarılmış alan: 867.849 m², özel orman: 817.370 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 41.443 m², doğal sit alanı: 3.451.747 m², bina adedi: 1639'dur (BBB YKM, 2006).

Fotoğraf 2.10 - 2.11 Rüzgarlıbahçe'den Beykoz manzarası (Pirgaip, 2006)

Kanlıca Mahallesi

Toplam alan: 1.327.053 m², orman alanı: 226.708 m², Boğaziçi öngörünüm alanı 1.307.585 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 19.468 m², bina adedi: 709'dur (BBB YKM, 2006).

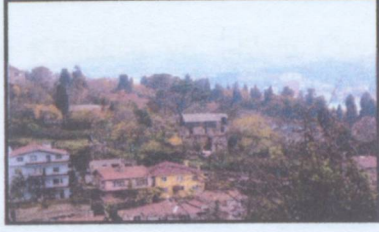
Kanlıca'nın hemen güneyinde eskiden Phiela (Manoli) Körfezi denilen Kanlıca Koyu yer almaktadır. Kanlıca'nın Boğaz'a doğru küt bir çıkıntılı kısmı Bizans kaynaklarında Phrixu Limen olarak adlandırılmaktadır. Bülbül Deresi'nin ağzında yer alan bu koyda Osmanlı döneminde ve özellikle 19. yy'da mehtap şenlikleri yapıldığı bilinmektedir. Beykoz Osmanlılar tarafından fethedildikten sonra buraya Anadolu'dan insanların kağnılarla gelmesi sonucunda önce "Kağnılıca" olarak anılmaya başlanan semt, zamanla "Kanlıca" adını almıştır.

Kanlıca İskelesi'nde, 1559 - 1560 tarihleri arasında Mimar Sinan tarafından yaptırılan İskender Paşa Camii, Kanlıca'nın tarihsel değerlerinden birisidir. Cami'nin yanı başında İskender Paşa türbesi ve bir kütüphane bulunmaktadır. Kanlıca yalıları ile de tarihsel bir kimlik kazanmıştır. Öyle ki, IV. Murad devri şeyhülislamı Bahai Efendi'nin yaptırdığı bir yalı dolayısıyla Kanlıca Koyu Bahai Körfezi olarak da anılmaya başlanmıştır (GVGAB, 2006). Limanı çevreleyen manastırlar ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırılan Mihrabat Kasrı bugün yok olmuştur (Deleon, 1991).

Kanlıca'da 19.yy'da bir hamamın var olduğu bilinmektedir (Raif, 1996), ancak günümüzde bahsedilen hamam günümüze aktarılamamıştır. Kanlıca'da Hacı Raşit Bey Yalısı, Ali Paşa Yalısı ve Saffet Paşa Yalısı bulunmaktadır. Kanlıca'nın bir diğer güzelliği de Fıstıklı

yokuşundan Körfez'e inen alanda I. Mahmut zamanında kurulan ve padişahlar tarafından büyük ilgi gören Mihrabat Korusu'dur (GVGAB, 2006).

Fotoğraf 2.12 - 2.13 Kanlıca sırtlarından görünüm (Pirgaip, 2005)

Körfezin etrafında bulunan koru bülbül yatağı olduğundan, buradan denize dökülen dereye "Bülbülderesi" adı verilmiştir. Kanlıca Seldi Çeşme, Babaali Çeşmesi, Berberbaşı Ali Efendi Çeşmesi, Duttibi Çeşmesi, Halepli Çeşmesi, Kavacık Çeşmesi, Mescit Çeşmesi, Çarşı Çeşmesi, Hacı Veys Çeşmesi, Mahmud Aziz Bey Çeşmesi, Mehmed Said Efendi Çeşmesi, Yeni Çeşme ve Orta Çeşmesi ile de ünlüdür (İstanbul Ansiklopedisi, 1961).

Kavacık Mahallesi

Toplam alan: 1.616.829 m², ormandan çıkarılmış alan: 99.035 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 251.389 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 1.121.326 m², doğal sit alanı: 244.114 m², bina adedi: 1986'dır (BBB YKM, 2006).

Kavacık Mahallesi'nde, Kavacık isimli mesire alanı bulunmaktadır ve Körfez'in yukarısında büyük İmrahor Sadık Ağa ve Hüseyin Ağa tarafından kurulmuştur. Otağtepe'de Kavacık'ın bir diğer tarihsel mekanıdır (GVGAB, 2006). Ayrıca burada bulunan bir ağacının silüeti, atı üzerinde şaha kalkmış Yıldırım Bayezid'ı andırdığı için tarihsel öneme sahiptir.

Anadoluhisarı Mahallesi

Toplam alan: 1.005.295 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 923.272 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 82.023 m², bina adedi: 695'dir (BBB YKM, 2006).

Beykoz sınırları içerisinde ve çok eski tarihlerde bir Jüpiter tapınağı bulunduğu anlaşılan Anadoluhisarı semti Boğaziçi'nin Anadolu yakasındaki en güzel semtlerinden biridir. İsmi, Yıldırım Beyazıt'ın yaptırdığı ve tarihi kaynaklarda "Güzelcehisar" başta olmak üzere, "Akçahisar", "Güzelhisar", "Gözlücehisar", "Yenicehisar" ve "Akhisar" olarak karşımıza çıkan bir kaleden alan Anadoluhisarı semti, doğal güzelliklere ve birçok tarihi esere sahiptir (GVGAB, 2006).

Anadoluhisarı Göksu Deresi'nin denizi doldurması ile zamanla içeride kalmıştır. İstanbul'daki en eski Türk yapısı olarak bilinen Anadoluhisarı, aynı zamanda en eski Türk mahallesidir. Yerleşme sahası buradan kuzeye doğru kıyı boyunca, yamaçlara, Göksu'ya, daha güneyde Küçüksu ve Göksu Çayırı'ndaki sırtlara yayılır. Anadoluhisarı güneyinde Kandilli, kuzeyinde Kanlıca ile bir yerleşme bütünü meydana getirir. Anadoluhisarı Göksu ve Küçüksu mesireleri olmak üzere iki adet mesire alanına sahiptir. Küçüksu Kasrı ve ayrıca birçok tarihi yalı bulunmaktadır: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, Bahriyeli Sedat Bey, İsmail Hakkı Efendi Yalısı ve Talat Efendi Yalısı, Pembe Yalı, İlyas Bey Yalısı ve Komodor Remzi Bey Yalısı (GVGAB, 2006).

Göksu Mahallesi

Toplam alan: 732.470 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 651.803 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 80.667 m², bina adedi: 706'dır (BBB YKM, 2006).

Sahilinde Küçüksu Plajı, Küçüksu Kasrı, tarihi Küçüksu Çayırı, eski Küçüksu İskelesi, vadi boyunca üniversite alanı ve tepesinde nişangah yer almaktadır. Göksu Deresi'nden köprü ile geçildiğinde Anadoluhisarı Mahallesi'ne varılmaktadır.

Göztepe Mahallesi

Toplam alan: 2.612.943 m², orman alanı: 1.066.401 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 838.209 m², doğal sit alanı: 1.774.734 m², bina adedi: 1576'dır (BBB YKM, 2006).

Yenimahalle Mahallesi

Toplam alan: 2.430.481 m², orman alanı: 1.165.915 m², ormandan çıkarılmış alan: 406.757 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 743.351 m², doğal sit alanı 1.687.130 m², bina adedi: 3200'dür (BBB YKM, 2006).

2.2.5 Beykoz İlçesi Köyleri

Beykoz İlçesi köyleri toplam alanı 229.482.653 m²'dir.

Riva Köyü

Toplam alan: 22.545.235 m², nüfusu: 1285 kişi, orman alanı: 6.577.564 m², yerleşim alanı: 14.395.136 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.572.535 m², doğal sit alanı: 22.545.235 m², bina

adedi: 844'dür (BBB YKM, 2006). Riva köyü, Karadeniz kıyısında bulunan Beykoz'un köylerinden biridir. Köyün kuruluşunun Cenovahlara kadar gittiği bilinmektedir. Riva (Çayağzı) Köyü, Riva Çayı'nın denize döküldüğü yerin doğu kısmında kalması nedeniyle bu isimle adlandırılmış ancak daha sonra adı Çayağzı olarak değiştirilmiştir. Köyde sebze ve meyvecilik, et ve süt hayvancılığı yapılmaktadır. Köylülerden bazıları balıkçılıkla uğraşmaktadır. Köyün İlçe merkezine olan uzaklığı 18 km olup, sahil kesiminde çeşitli yazlıklar, ayrıca köyde Kumköy Çiftliği olarak bilinen bir çiftlik de bulunmaktadır. Türkiye Futbol Federasyonunun içinde üç futbol sahası ve oteli olan eğitim tesisleri bu köy sınırları dahilindedir ve Türkiye Milli Takımı burada zaman zaman kamp yapmaktadır. 300 yıl kadar öncesinde karayolunun olmaması sebebiyle Riva Deresi'nden takalarla Karadeniz'e çıkılmakta ve İstanbul'a odun, kömür, sebze ve meyve götürülmekteydi (GVGAB, 2006).

Anadolufeneri Köyü

Toplam alan: 16.979.317 m², nüfusu: 1025 kişi, orman alanı: 13.576.297 m², yerleşim alanı: 2.853.069 m², ormandan çıkarılmış alan: 549.951 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 823.039 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 2.856.707 m², doğal sit alanı: 13.299.571 m², bina adedi: 331'dir. Anadoluferi Karadeniz kıyısında bulunan ve ismini burada bulunan deniz fenerinden alan bir köydür. İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açılan kısmında Çakaltepe ve Kabakoz Koylarının arasında bulunan küçük bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Köy nüfusu Kafkasya'dan göç edenlerden ve Girit'ten asker olarak gelip yerleşenlerden oluşmuştur. Köy halkı balıkçılıkla geçinmekte, zaman zaman sebzeçilik ve süt hayvancılığı da yapmaktadır. Köy sınırları içerisinde ayrıca keçicilik yapılmakta, çeşitli çiftlikler ve meralar bulunmaktadır. Köyde ayrıca ticari amaçlarla fasulye, kavun, karpuz ve balkabağı yetiştirilmektedir. Köyün içerisinde 1823 - 1824 tarihlerinde dönemin Osmanlı Sultanı II. Mahmud'un yaptırdığı bir çeşme ve 1880'de inşa edilmiş olan Hamidi Evvel Camii yer almaktadır. Anadoluferi'nin Beykoz'un merkezine olan uzaklığı 15 km'dir (GVGAB, 2006).

Poyraz Köyü

Toplam alan: 8.531.044 m², nüfusu: 1060 kişi, orman alanı: 7.225.501 m², yerleşim alanı: 1.297.512 m², ormandan çıkarılmış alan: 8.022 m², Boğaziçi öngörünüm alanı: 4.090.132 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 4.440.912 m², bina adedi: 280'dir (BBB YKM, 2006).

600 yıl önce Poyrazköy'e ilk Cenevizliler, daha sonra Bizanslılar yerleşmişler, ancak köyün

Osmanlı hakimiyetine geçmesiyle Trabzon ve Rize'den köye gelenler olmuştur. Bir balıkçı köyü olan Poyrazköy turistik bir yerleşimdir (GVGAB, 2006).

Ali Bahadır Köyü

Toplam alan: 11.242.605 m², nüfusu: 760 kişi, orman alanı: 7.738.323 m², yerleşim alanı: 3.030.120 m², ormandan çıkarılmış alan: 474.162 m², doğal sit alanı: 11.242.605 m², bina adedi: 259'dur (BBB YKM, 2006). Köy ismini Çayağzı Köyü Kalesi'nin fethinde şehit düşen Ali Bahadır isimli kumandandan almıştır. Yunan alfabesi ile yazılmış mezar taşlarının bulunduğu eski mezarlık ve çeşitli tarihi kalıntılardan köyün tarihi geçmişini aydınlatmaya dönük yeterli arkeolojik incelemeler yapılmış değildir. Geçmişte üzüm bağları ile ünlü bir mesire yeri olan köyde 1936 yılından itibaren köy ormanlarının kamulaştırılmasıyla; sebzeçilik, süt hayvancılığı ve çiçekçilik yapılmaya başlanmıştır. Ali Bahadır Köyü'nde Sultan II. Abdülhamid'in yeğeni Celaleddin Paşa tarafından kurulan bir çiftlik de bulunmaktadır. Köyün dikkate değer bir başka unsuru da Mustafa Paşa merası ve eski çeşme Binbaşı suyudur. Ali Bahadır Köyü'nün İlçe merkezine uzaklığı 17 km olup, köyün nüfusunda 1950'li yıllarla birlikte Kastamonu'dan gelip yerleşen insanların önemli bir payı vardır. Alibahadır Köyü bağları ve üzümleriyle ünlüdür (Bayrı, 1951).

Paşamandıra Köyü

Toplam alan: 12.067.882 m², nüfusu: 901 kişi, orman alanı: 9.709.969 m², yerleşim alanı: 1.273.185 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.084.728 m², doğal sit alanı: 12.067.882 m², bina adedi: 381'dir (BBB YKM, 2006). Abraham Paşa'nın arazisi olan daha sonrasında da Osmanlı hazinesine geçen köy burada kurulan mandıra dolayısıyla "Paşamandırası" olarak anılmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında köy olarak kurulmuştur, 800 kadar göçmen ailenin ayrılmasının ardından 1950'lerle birlikte Kastamonu ve Trabzon'un köylerinden gelenler de yerleşmişlerdir. İlçe merkezine 23 km uzaklıkta ve buğday, mısır, fındık, elma, erik, armut, ayva, incir yetiştirilmektedir (GVGAB, 2006).

Göllü Köyü

Toplam alan: 14.628.550 m², nüfusu: 296 kişi, orman alanı: 13.371.999 m², yerleşim alanı: 1.204.401 m², ormandan çıkarılmış alan: 52.150 m², doğal sit alanı, 14.628.500 m², bina adedi: 119'dur. Bozhane Köyü'nden ayrılan köy ismini Riva Deresi'nin bir zamanlar bu bölgede göl şeklinde genişlemesinden almış ve köy halkı İstanbul'un fethinde de önemli roller üstlenmiş olan Bozhanlı Türkmen aşiretinin torunları tarafından oluşmuştur (GVGAB, 2006).

Kaynarca Köyü

Toplam alan: 5.655.942 m², nüfusu: 481 kişi, orman alanı: 5.023.377 m², ormandan çıkarılmış alan: 632.565 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 812.378 m², doğal sit alanı: 4.843.564 m², bina adedi: 156'dır (BBB YKM, 2006). 1987 yılında Dereseki Köyü'nden ayrılmış ve içerisinde Yağmurlu Baba Türbesi yer almaktadır. Köye daha ziyade Doğu Karadeniz Bölgesi'nden gelenler yerleşmişlerdir. İsmi bünyesindeki Kaynarca çiftliğinden almakta ve köy halkının bir kısmı köy dışında çalışmaktadır, bir kısmı ise süt hayvancılığı ile geçinmektedir (GVGAB, 2006).

Öğümce Köyü

Toplam alan: 10.622.880 m², nüfusu: 519 kişi, orman alanı: 10.402.248 m², ormandan çıkarılmış alan: 220.632 m², doğal sit alanı: 10.622.880 m², bina adedi: 306'dır (BBB YKM, 2006). Mahmut Şevket Paşa Köyü'nden ayrılmıştır. Halkı ormancılık ve süt hayvancılığı ile geçinmekte ve bünyesindeki ahşap cami 1967 yılında yeniden yapılmıştır (GVGAB, 2006).

Bozhane Köyü

Toplam alan: 14.255.883 m², nüfusu: 569 kişi, orman alanı: 12.915.227 m², yerleşim alanı: 1.187.749 m², ormandan çıkarılmış alan: 152.907 m², doğal sit alanı: 14.255.883 m², bina adedi: 203'dür (BBB YKM, 2006). Bozhanlı Türkleri tarafından kurulduğu tahmin edilen, aslında Kılıçlı Köyü'ne ait bir otlaklıkken, buraya Bulgaristan'dan gelen muhacir Türkler tarafından Boş - hane denilen, zamanla yerleşimin arttığı bir Beykoz köyüdür (GVGAB, 2006).

Dereseki Köyü

Toplam alan: 8.610.018 m², nüfusu: 1477 kişi, orman alanı: 1.907.470 m², yerleşim alanı: 332.236 m², özel orman: 5.726.591 m², ormandan çıkarılmış alan: 643.721 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 137.488 m², doğal sit alanı: 8.472.530 m², bina adedi: 481'dir (BBB YKM, 2006). Dereseki Köyü'nün tarihinin 14. yy'a kadar gittiği tahmin edilmektedir. Bu köyün, Kırklar Sultan adındaki bir kişi tarafından kurulmuş olduğu oldukça yaygın bir kanaattir. Kırklar Sultan isimli bu şahsın türbesinin dereden yüksekte bulunması sebebiyle zamanla Dereseki ismini alan köy, Karakulak, Sırmakeş, Deli Osman, Kırklar, Beyaz Pınar, Kirazlı Dermal gibi suları ve çok sayıda ceviz ağacıyla ün yapmıştır. Dereseki Köyü Osmanlı döneminde padişahların gözde av mekanlarından olmuştur. Günümüzde ise Dereseki Köyü'ndeki 2305 da genişliğindeki Serdaroğlu Özel Orman alanı

2001 yılından itibaren yapımı devam eden Acaristanbul vb toplu konut yerleşimleri ile yok edilmektedir (GVGAB, 2006).

Akbaba Köyü

Toplam alan: 4.599.779 m², nüfusu: 2435 kişi, orman alanı: 3.019.319 m², yerleşim alanı: 789.695 m², özel orman: 384.228 m², ormandan çıkarılmış alan: 316.201 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 2.048.333 m², doğal sit alanı: 2.551.446 m², bina adedi: 702'dir (BBB YKM, 2006). Akbaba Köyü, Fatih Sultan Mehmed'in ordusunda savaşıarak İstanbul'a giren gazilerden Akbaba Mehmed Efendi tarafından kurulmuştur. Türbesi Canfeda Hatun Camii'nin yanında olup, köyün diğer camisi 1953 yılında yapılmıştır. Evliya Çelebi'ye göre ise köy, 17. yy'da bir çarşıya ve hamama sahip olup, 100 haneden oluşmuştur. Köyde Ahmed Mithat Efendi çiftliği, Malakof Hasan Paşa konağı ve II. Mahmud dönemine dek bir Bektaşî dergahı da bulunmaktaydı. Ayrıca bir hamam ve bir sebil çeşmesi de yer almaktadır. Köyün tarihteki ünü, ceviz ağaçları, kiraz ve kestane mevsimlerinde buralarda yapılan uzun dönemli pikniklerdir. İlçe merkezine 5 km uzaklıktadır. Köyde kestane çubukları ile kazma ve kürek sapı ile baston, küfe ve sandık çemberi yapılmaktadır. Akbaba Köyü'nde Kaymakdonduran isimli bugün de hala güzelliğini koruyabilen bir mesire yeri ve çeşmesi bulunan köyün Soğucak suyu, beyaz kirazı, cevizi ve kestanesi de meşhurdur (Bayrı, 1951).

Mahmut Şevket Paşa Köyü

Toplam alan: 16.146.371 m², nüfusu: 1523 kişi, orman alanı: 12.534.005 m², yerleşim alanı: 2.055.781 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.556.585 m², doğal sit alanı: 16.146.371 m², bina adedi: 679'dur (BBB YKM, 2006). Mahmut Şevket Paşa Köyü İstanbul'un konak mutfaklarının en bilinen lezzetlerinden olan ayşekadın fasulyesinin yetiştirildiği başlıca mekandır. Bu köy, Cumhuriyet öncesinde Bizanslılardan kalma Rum evleri ile ünlüdür (GVGAB, 2006).

Örnekköy

Toplam alan: 3.672.335 m², nüfusu: 4787 kişi, orman alanı: 1.791.193 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.881.142 m², doğal sit alanı: 3.672.335 m², bina adedi: 844'dür (BBB YKM, 2006).

İlçe merkezine 7 km uzaklıkta ve 3600 civarında bir nüfusa sahiptir, halkı hayvancılık, sebze ve meyvecilik yapmaktadır. Fındık, karalahana ve fasulye ticari ürünler olarak yetiştirilmektedir (GVGAB, 2006).

Elmalı Köyü

Toplam alan: 4.361.892 m², nüfusu: 4787 kişi, orman alanı: 2.776.056 m², yerleşim alanı: 82.481 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.503.355 m², Boğaziçi geri görünüm ve etkilenme bölgesi alanı: 1.124 m², doğal sit alanı: 4.360.768 m², bina adedi: 707'dir (BBB YKM, 2006).

2000 yılı nüfus sayımında Elmalı ve Örnekköy birlikte sayılmış olup, bu iki köyün toplam nüfusu 4787'dir.

Kılıçlı Köyü

Toplam alan: 16.375.025 m², nüfusu: 683 kişi, orman alanı: 15.167.964 m², yerleşim alanı: 632.620 m², ormandan çıkarılmış alan: 574.441 m², doğal sit alanı: 16.375.025 m², bina adedi: 229'dur (BBB YKM, 2006). Yıldırım Bayezid'in burayı aldıktan sonra buradan Anadoluhisarı'nı yaptırmaya gittiği ifade edilmekte ve köye ilk gelenlerin Kafkas Türkleri olduğu bilinmektedir. Kılıçlı Köyü adını köyün alt tarafındaki dereден sürü halinde geçen kılıç balıklarından almıştır (GVGAB, 2006).

İshaklı Köyü

Toplam alan: 12.351.775 m², nüfusu: 1046 kişi, orman alanı: 9.359.516 m², yerleşim alanı: 2.187.020 m², ormandan çıkarılmış alan: 805.239 m², doğal sit alanı: 12.351.775 m², bina adedi: 361'dir (BBB YKM, 2006). Halkının çoğu Trabzonlu'dur. Süt hayvancılığı ve kısmen tarım yapılmaktadır (GVGAB, 2006).

Cumhuriyet Köyü

Toplam alan: 10.589.803 m², nüfusu: 1390 kişi, orman alanı: 7.271.913 m², yerleşim alanı: 2.764.199 m², ormandan çıkarılmış alan: 553.691 m², doğal sit alanı: 10.589.803 m², bina adedi: 520'dir (BBB YKM, 2006). 1928 - 1929 yılları arasında Bulgaristan Türkleri gelip yerleşmişlerdir. Atatürk 1937 yılında köyü ziyaret ederek çok beğenmiş hatta adına bir alan çevrilerek ağaçlandırma alanı oluşturulmuştur (GVGAB, 2006).

Zerzevatçı Köyü

Toplam alan: 3.523.637 m², nüfusu: 584 kişi, orman alanı: 2.658.143 m², ormandan çıkarılmış alan: 865.494 m², doğal sit alanı: 3.523.637 m², bina adedi: 214'dür (BBB YKM, 2006). İlk yerleşim 1948'de Kastamonu, Trakya ve Giresun'dan gelenler tarafından oluşturulmuştur. Camisi 1968'de yapılmıştır, içerisinde ekmek fabrikası, konfeksiyon ve cam eşya yaldızlama atölyeleri bulunmaktadır (GVGAB, 2006).

Görece Köyü

Toplam alan: 3.193.890 m², nüfusu: 1191 kişi, orman alanı: 1.771.255 m², ormandan çıkarılmış alan: 1.422.635 m², doğal sit alanı: 3.193.890 m², bina adedi: 634'dür (BBB YKM, 2006). İlk yerleşenlerin Giresun'un Görece İlçesi'nden gelenler olması sebebiyle bu isimle anılmaktadır. Halk köy dışındaki çeşitli işlerde çalışarak geçimlerini sağlamaktadır (GVGAB, 2006).

Polonezköy

Toplam alan: 29.528.790 m², nüfusu: 776 kişi, orman alanı: 27.594.371 m², yerleşim alanı: 1.504.449 m², ormandan çıkarılmış alan: 429.970 m², doğal sit alanı: 29.528.790 m², bina adedi: 292'dir (BBB YKM, 2006).

Rusya'da Çar Nikola devrinde Polonyalı General Prens Adam Czartoryski, 1830 ayaklanmasından sonra idama mahkum edilince serveti ile 1842'de Osmanlı İmparatorluğu'na sığınır, şimdiki Polonezköy'ün bulunduğu 5000 ha'lık araziye satın alır ve adamlarıyla buraya yerleşir. 12 aile tarafından böylece kurulan köy, Kırım Savaşı'nın sonunda Polonyalı gönüllü süvarilerin, daha sonra da Şeyh Şamil'in ordusunda hizmet veren Polonyalıların yerleşmesiyle hızla büyür ve gelişir. Önceleri Czartoryski adına Adampol (Adam - köy) olarak anılan köyün ismi zamanla "Polonyalılar Köyü" anlamına gelen Polonezköy'e dönüşmüştür (Polonezköy, 2004). 1856 yılından sonra Polonezköy'de tarıma ve hayvancılığa dayalı bir çalışma ve dinlenme düzeni yerleşmeye başladı. 1960 yılında köyü İlçeye bağlayan araç yolunun açılması köyde turizmin gelişmesini teşvik etti. Köye elektrik 1973 yılında getirilmiştir (Polonezköy, a.g.e). Geçimi ve ekonomisi turizme dayalı Polonezköy'e, gelen ziyaretçilerin konaklamalarında hizmet edebilecek birçok pansiyon işletmesi ve dinlenme tesisleri vardır. Pansiyonculuk hızla gelişmiş, köyün doğası, tereyağı ve kirazları tüm yurttan meşhur olmuştur. Dört sene önce Milli Park ilan edilen Polonezköy'de bir kilise, Polonyalıların bir müze - evi (Zofia Rızı Hatıra Evi) bulunmaktadır.

Polonezköy, tesisleriyle, misafirperverliğiyle ve doğal güzellikleriyle yaz - kış yerli ve yabancı turistlere ev sahipliği yapmakta ve Polonezköylüler, turizmin bacasız bir fabrika olduğunun, tarihi ve doğal güzellikleri korumanın ve geliştirmenin ve kaliteli hizmetin önemini kavradıklarını çok güzel sergilemektedirler (GVGAB, 2006).

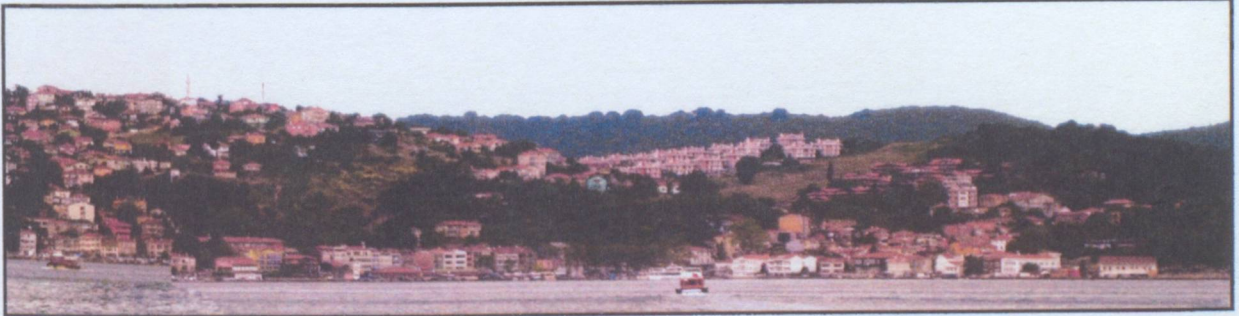
2.3 Doğal Yapı

Doğal yapı; topografik yapı, jeolojik yapı, hidrolojik yapı, maden rezervleri, toprak yapısı, iklim durumu, bitki örtüsü, doğa koruma alanları, hayvan varlığı, yaban hayatı ve fauna olmak üzere 9 başlık altında incelenmiştir.

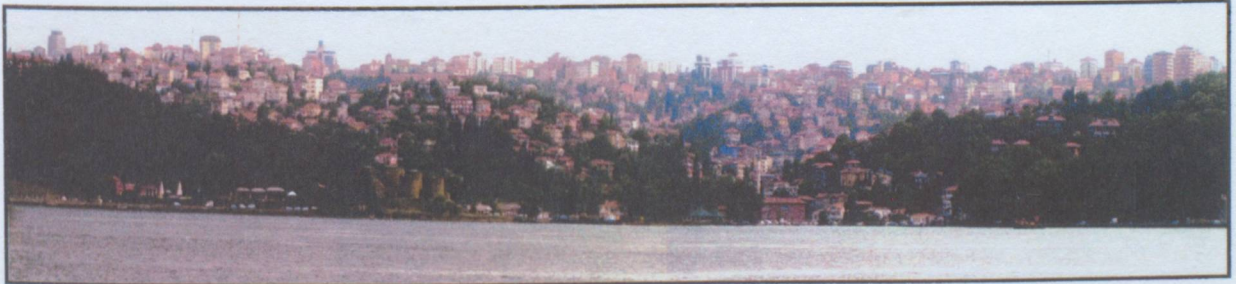
2.3.1 Topoğrafik Yapı

İlçede en dik yamaçlar bölgenin kuzeyinde olup, bu alanlarda arazi eğimleri % 60'ları bulmaktadır. İlçede vadiler KB – GD yönlerinde, birbirlerine paralel, İstanbul Boğazı'na dik biçimde yer almışlardır. Vadiler arasındaki uzaklıklar çok fazla olmamakla birlikte birbirlerinden 100 – 200 m yükseklikteki tepelerle ayrılmışlardır. Önemli vadiler; Göksu – Küçükusu, Çubuklu ve Beykoz Vadileridir (Çavuşlar, 1991). Göksu – Küçükusu vadileri İlçenin en büyük vadileridir, küçük fakat etkili vadi kolları mevcuttur. Göksu Deresi'nde kaymış gömük menderesler yer alır ve vadi içinde alüvyal topraklara rastlanmaktadır. Erozyonla taşınıp gelen bu topraklar tarımsal faaliyetler için uygundur (Çavuşlar, 1991).

İlçe boyunca uzanan tepe, yamaç ve vadilerden oluşan topoğrafik yapı silüeti oluşturan doğal bir kompozisyonudur. İlçeye tarih boyunca yerleşen tüm medeniyetler topoğrafik yapıdan faydalanmış ve kültürel yapının somut görünümü olan kiliseler, camiler, kaleler, kuleler ve kasırlarla kent imajı vurgulanmıştır (Yüçetürk, 2001).

Fotoğraf 2.14 Beykoz Vadisi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 2.15 Çubuklu Vadisi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 2.16 Küçüksu - Göksu Vadileri (Pirgaip, 2007)

İlçenin topoğrafik yapı özellikleri; yükselti analizi ve reliyef analizi olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir.

2.3.1.1 Yükselti

Beykoz İlçesi'nin arazisi tepelik bir yapıya sahip olup, düzlük alanlar azdır. Arazi yükseltileri 250 - 350 m arasındaki tepeler ile bunların dik eğimli yamaçlarından oluşmaktadır. Tarıma uygun olan düz ve az eğimli I., II., ve III. sınıf arazilerinin toplamı İlçe arazisinin % 7.1'ini oluşturmaktadır (3070 ha). Toprak koruma tedbirleri alınarak tarım yapılabilecek oldukça eğimli IV. sınıf arazinin oranı % 1.3'tür (576 ha). Ormancılık ve otlağa (mera) bırakılması gereken dik ve çok dik eğimli VI., VII. sınıf arazileri % 84.1'dir (36162 ha). Kalan % 7.4'ü de yerleşme alanı, kumul alanı vb arazidir. Yükseklik analizi haritası Harita 2.9'da verilmiştir.

OLCEK: 1 / 100.000

2.3.1.2 Reliyef Özellikleri

Beykoz'da Merkez mahallesinin kuzey ve doğu kesimleri tepelerle çevrilidir. Beykoz'un kuzey kısmında Beykoz Çayırı olarak bilinen geniş bir düzlük yer alırken, güneyde Paşabahçe'ye doğru alçalan ve düzleşen bir kesim söz konusudur. Beykoz, kıyılarda dahi yüksek bir yapıya ve engebeli bir fiziksel görünüme sahip bir ilçedir.

Beykoz İlçesi'nin reliyefinin oluşumunda etkili olan faktörler; tepeler, vadiler, dağlar, sırtlar, koylar, dereler vb'dir. İlçenin dağları; Alemdağ (442 m), Gökdağ (304 m), tepeleri; Yuşa Tepesi (201 m), Toygar Tepesi (350 m), Boğa Tepesi (177 m), Ermeni Kantarı Tepe (204 m), Harman Tepe, Kavşak Tepesi, Karlitepe, Karabayır Tepe (238 m), Kocabayır Tepe (313 m), Keltepe (153 m), Küplü Tepe (318 m), İhlamur Tepe (153 m), İncirlikoru Tepe (142 m), Irgatbaşı Tepesi (164 m), Orta Tepe, Yazla Tepesi, ve Yeşil Tepe'dir.

Harita 2.10 Beykoz İlçesi tepeleri (Oral, 2002)

BEYKOZ İLÇESİ RELİYEF ANALİZİ

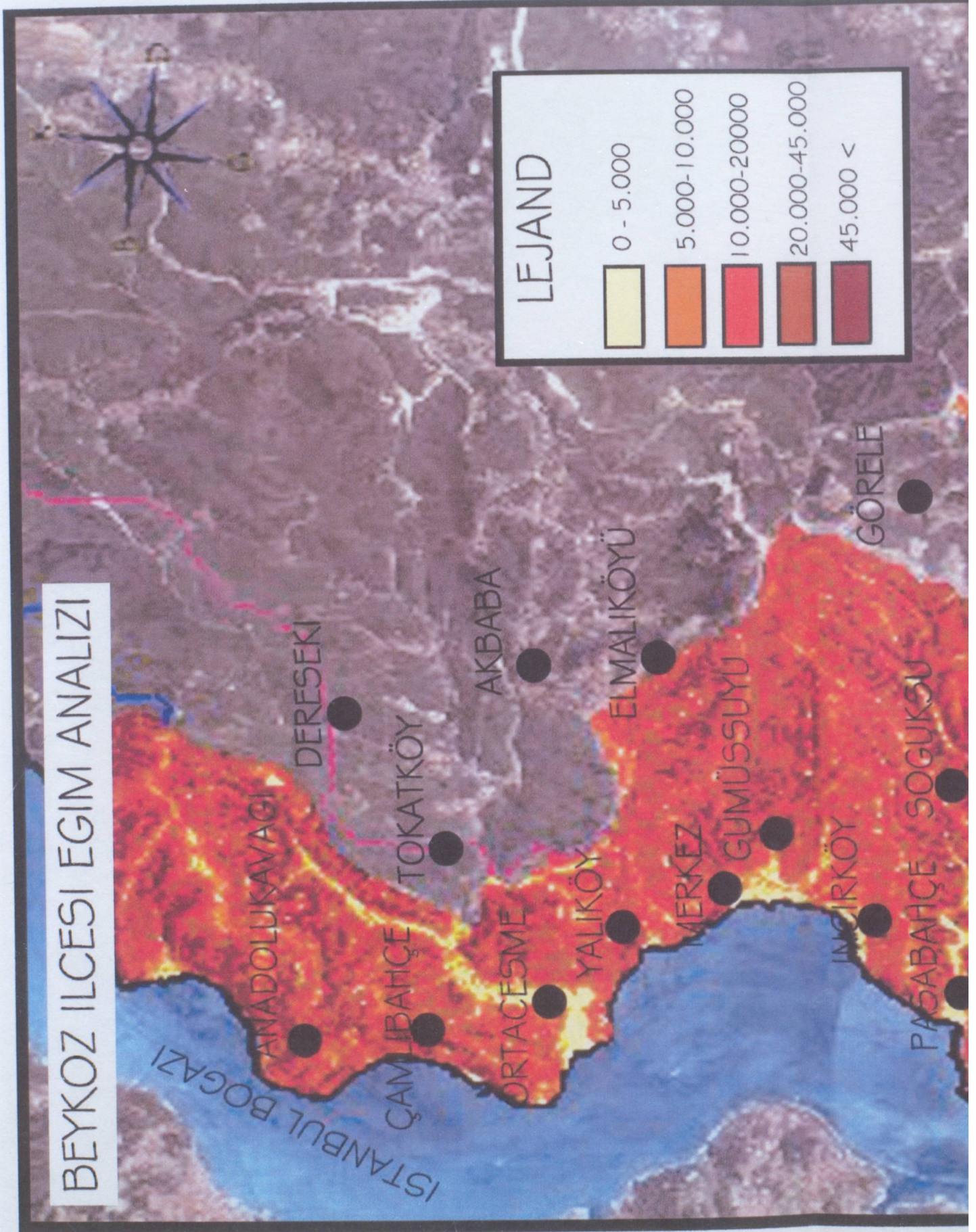

Harita 2.11 İlçe mahallelerinin üç boyutlu topoğrafya - reliyef haritası (BBB E

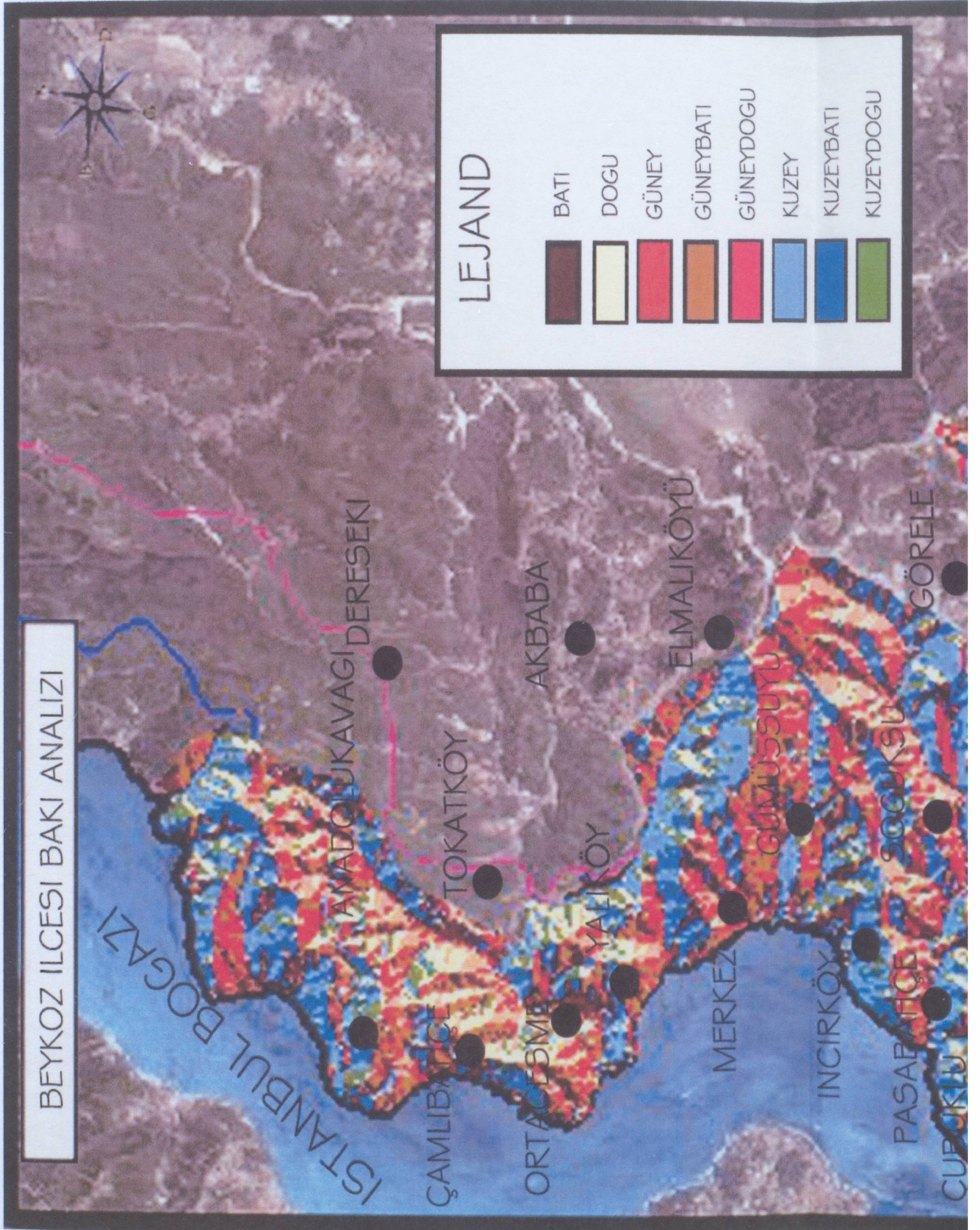

Harita 2.12 İlçe mahallelerinin eğim analizi haritası (BBB, Pirgaip, 2007)

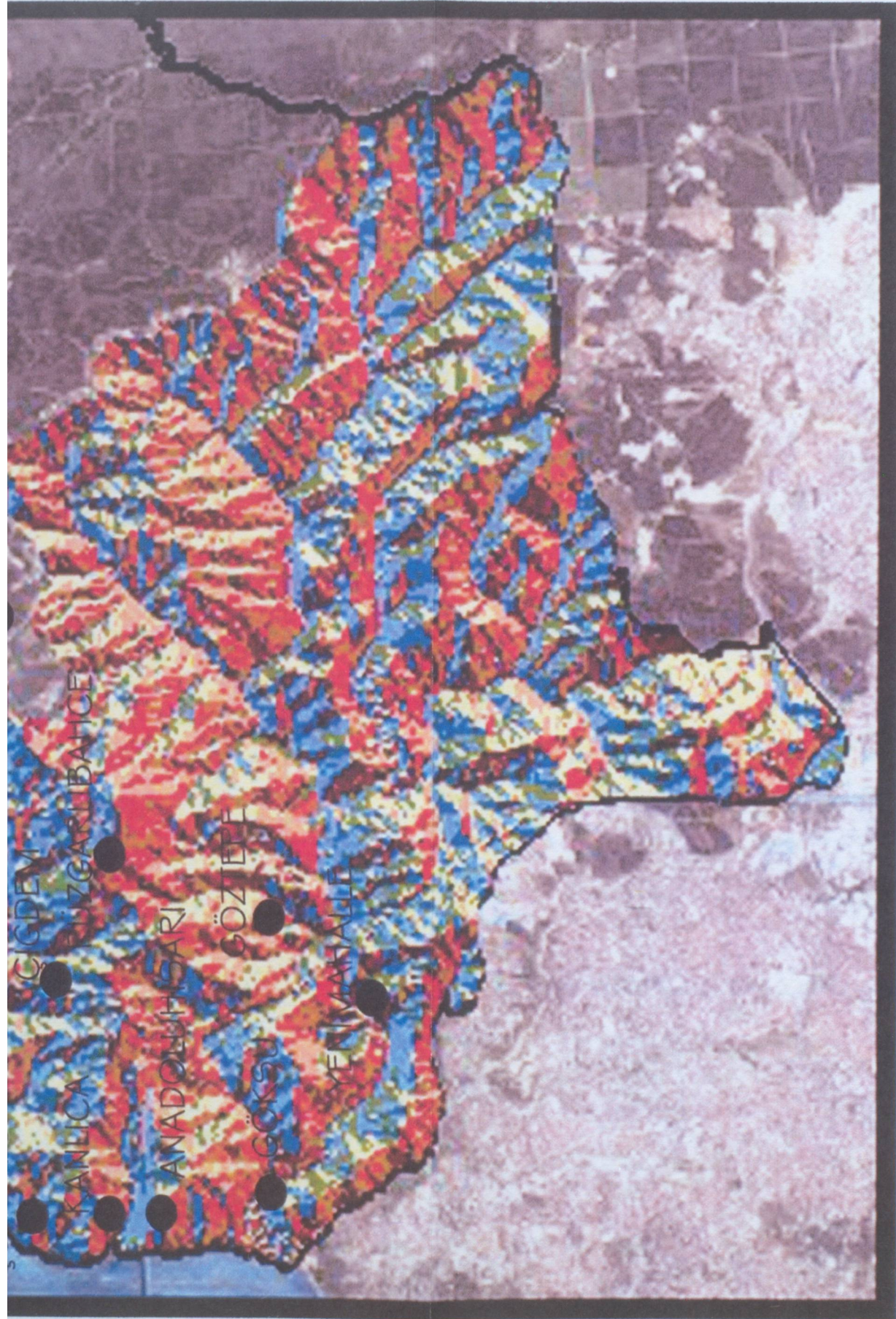

Harita 2.13 İlçe mahallelerinin bakı analizi haritası (BBB, Pirgaip, 2007)

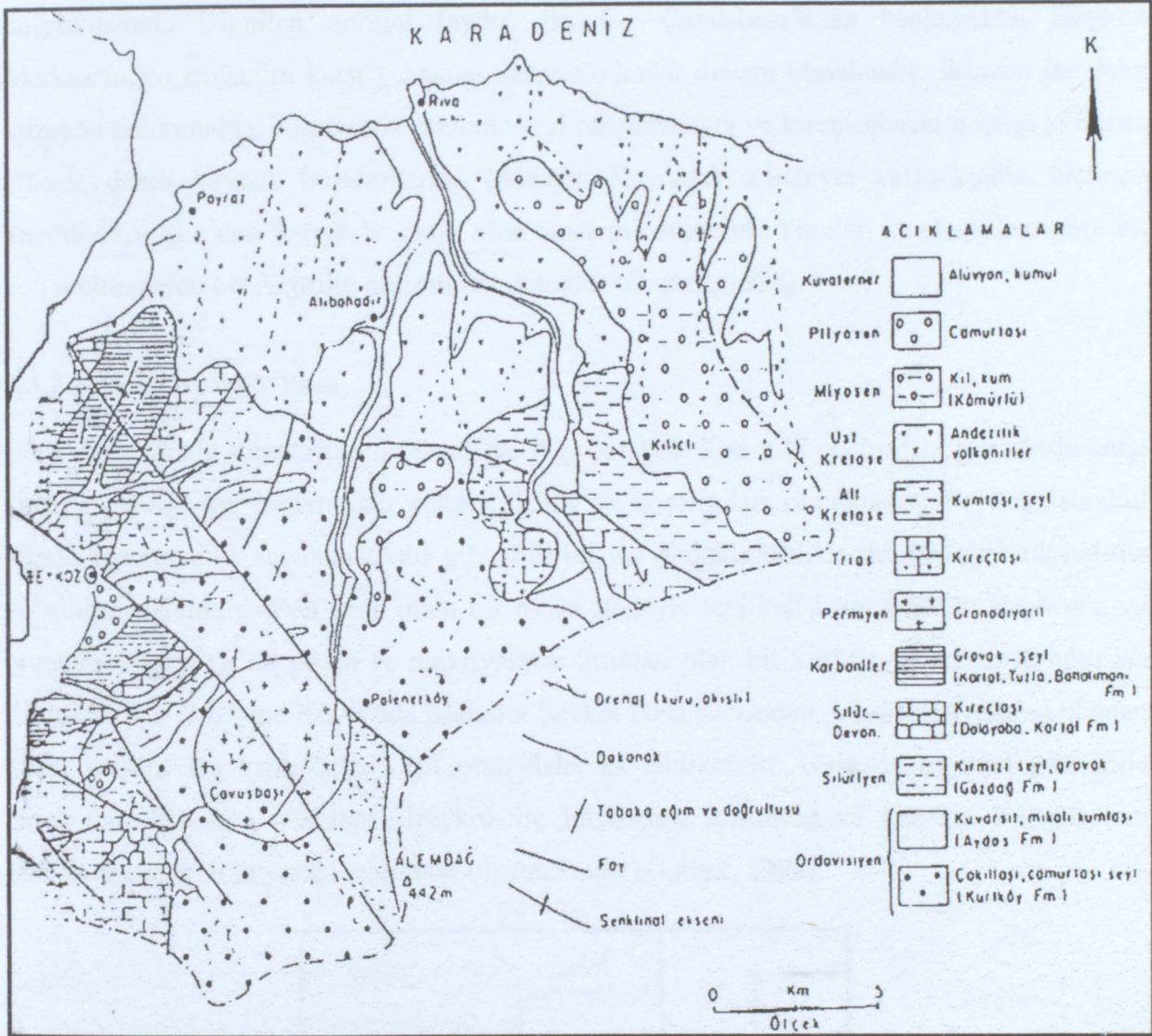

2.3.2 Jeolojik Yapı

Jeolojik yapı; jeotektonik yapı, jeomorfolojik yapı ve jeohidrolojik yapı olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir.

Harita 2.14 Beykoz İlçesi'nin jeoloji haritası (Öztürk, 1998).

2.3.1.1 Jeotektonik Yapı

İlçe genelinin, jeolojik yapısını Aydos, Kartal ve Tuzla Formasyonları oluşturur. Bu formasyonların üstüne kalınlığı değişen, Çukurçeşme ve alüvyon birimler gelmektedir. Yerel olarak formasyonları kesen magmatik kayalara da rastlanılmıştır (Öztürk, 1998).

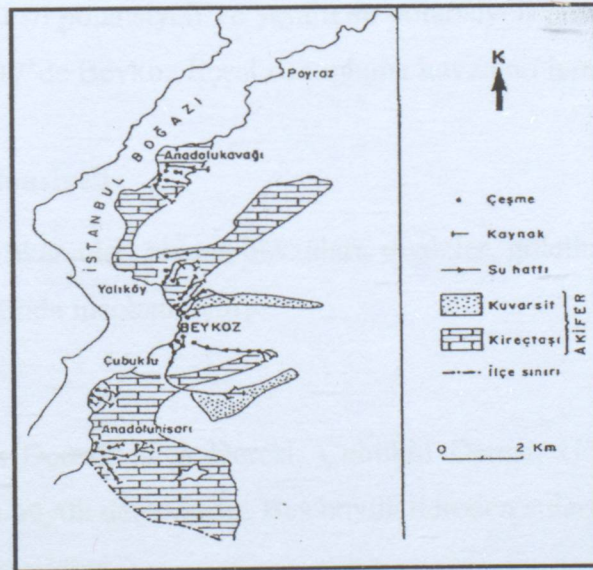

2.3.2.2 Jeomorfolojik Yapı

Bölgedeki KB - GD istikametinde uzanan faylar, bölgesel morfolojiye şekil veren en önemli yapılardır. İstanbul ve civarında KD - GB ve KB - GD yönelimli genç morfolojik yapı bulunmaktadır. Alanda bu tipte üç önemli yapı vardır; birincisi yaklaşık K 70 B doğrultusunda izlenilen normal faydır. Bu fay Çavuşbaşı'ndan başlamakta, Beykoz Merkez'inden Boğaz'ın karşı yakasına Sarıyer'e kadar devam etmektedir. İkincisi ise daha kuzeyde bulunmakta, stratigrafik ötelenmeleri oluşturmakta ve kireçtaşlarını geçtiği yerlerde yüksek debili kaynak boşalımlarına (Akbaba Kaynağı) sebebiyet vermektedir. Üçüncü önemli yapı Şile'den Sarıyer'e kadar olan bindirme zonudur. Yapılan incelemelere göre bu zon muhtemelen bir doğrultu atılımlı fay zonudur (Öztürk, 1998).

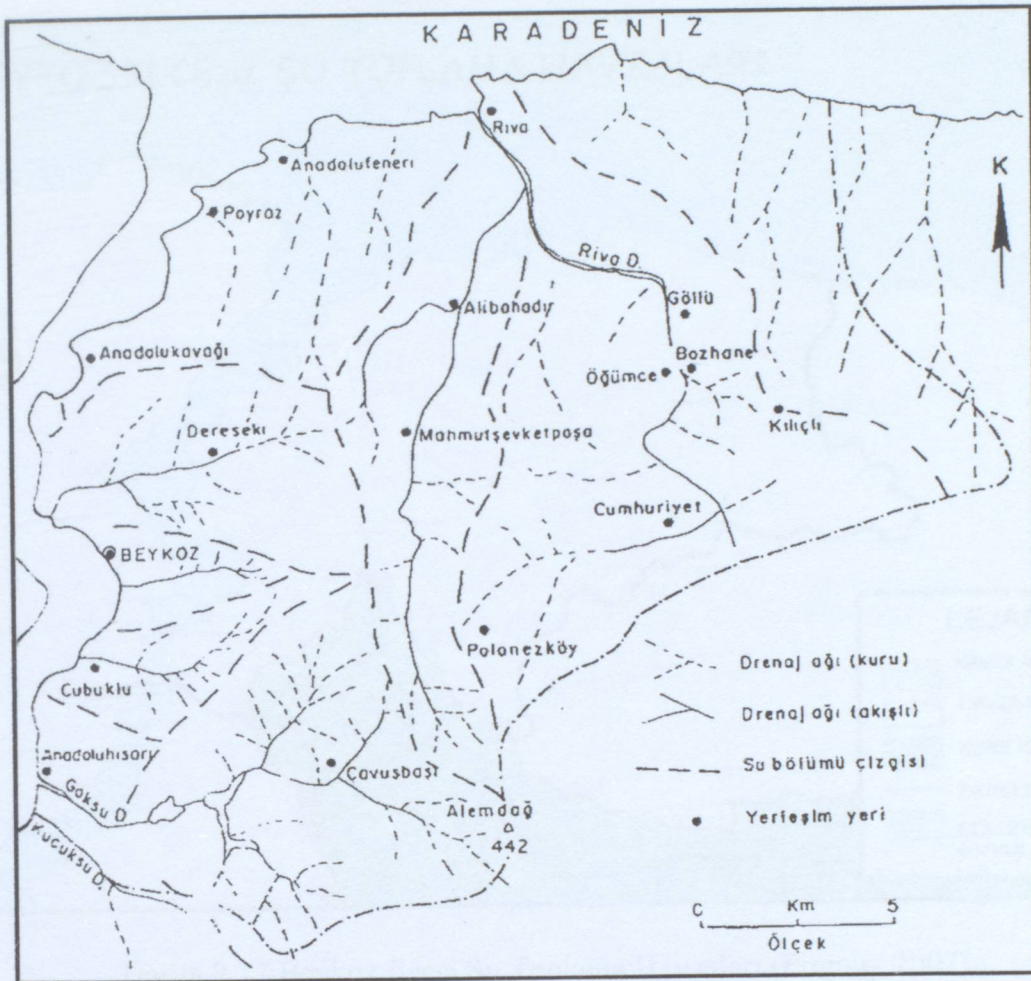
2.3.2.3 Jeohidrolojik Yapı

Bölgedeki karstik kireçtaşlarının özellikle Pliyosen çökelleri gibi geçirimsiz perdelerle karşı karşıya geldiği fay hatlarından yüksek debili su boşalımları olmaktadır. Beykoz İstanbul içinde deprensellik açısından daha güvenilir bir yer olmakla birlikte iki önemli kırık hattına da sahiptir. Bunlardan en genç olanı bir başka ifadeyle tehlikelisi Sarıyer'den Beykoz'a ve buradan Çavuşbaşı'na geçen ve reaktivasyon ihtimali olan bir kırıktır. İkinci kırık hattı ise daha kuzeyde Bozhane Köyü'nde Mahmut Şevket Paşa üzerinden Anadoluakavağı'na uzanan kırık hattıdır. Bu kırık daha yaşlı olup daha az tehlikelidir. Bölgede heyelan gibi kitle hareketleri Pliyosen çökelleri (Beykoz ile Paşabahçe arasında) ve Gözdağ Formasyonu (Kavacık civarı) için yersel tehlikeler oluşmaktadır (Öztürk, 1998).

Harita 2.15 İlçedeki vakıf suları ve çeşmelerle bağlantı hatları (Öztürk, 1998).

Harita 2.16 Beykoz'daki doruklar ve havza sınırları haritası (Öztürk, 1998).

2.3.3 Hidrolojik Yapı

Hidrolojik yapı; yerüstü su potansiyeli ve yeraltı su potansiyeli olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir. Harita 2.17’de Beykoz İlçesi su toplama havzaları haritası verilmiştir.

2.3.3.1 Yerüstü Su Potansiyeli

Yerüstü su potansiyeli; akarsular, akarsu havzaları, denizler, göletler, barajlar ve içme suları olmak üzere 5 başlık altında incelenmiştir.

Dereler

İlçede başlıca; Beykoz Deresi, Riva Deresi, Çubuklu Deresi, Göksu Deresi ve Küçüksu Deresi olmak üzere beş büyük dere vardır. Beş büyük dereden suları en bol olan Riva Deresi, en az olan Çubuklu Deresi'dir.

Harita 2.17 Beykoz İlçesi Su Toplama Havzaları (Pirgaip, 2007)

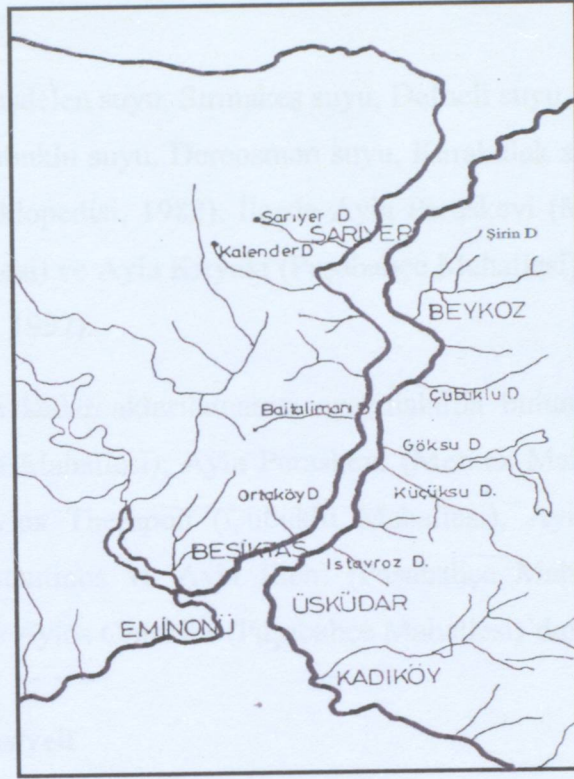
Çizelge 2.2 Beykoz İlçesi'nin dereleri (Çavuşlar, 1991).

Derenin Adı	Ana Dere Miktarı km	Tali Dere Miktarı km	Atık Su Miktarı km
Beykoz Deresi	4,5	4,3	12
Turşucu Deresi	3,1	0,9	8
Çubuklu Deresi	1,5	1,2	1,7
Göksu Deresi	2,0	3,7	740
Küçükusu Deresi	2,5	11,8	12

Beykoz İlçesi'nin Karadeniz'de ve İstanbul Boğazı'nda kıyıları mevcuttur.

Beykoz kıyılarındaki dalışa uygun birçok koy bulunmaktadır: Beykoz - Selvi Burnu, Poyraz - Köy Liman İçi, Fil Burnu, Burunbahçe - Antrepolar Önü, Karantina Koyu, Kanlıca Koyu, Çubuklu Koyu, Paşabahçe Koyu, Beykoz Çocuk Hastanesi (Prevantoryum), Anadolukavağı Koyu, Keçilik Koyu, Riva - Eşek Adasıdır (Erten, Acarlı ve Açıkgöz, 1998).

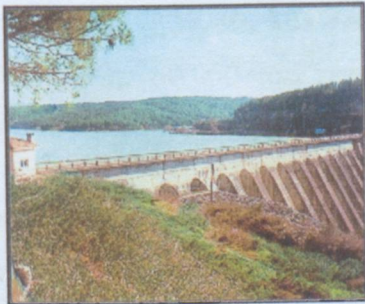
Harita 2.18 Boğaziçi'ndeki akış havzaları ve dereler (Aysu, 1990)

Göletler

İlçede 5 adet sulama amaçlı gölet yapılmış olup, Cumhuriyet Köyü Sulama Göleti ve İçme Suyu (188 ha), Paşamandıra Köyü Sulama Göleti ve İçme Suyu (105 ha) ve Mahmut Şevket Paşa Köyleri Göletleri (78 ha) amacı doğrultusunda kullanılmaktadır (İstanbul ÇDR, 2005).

Elmalı Barajı

Elmalı Havzası doğusundaki Alemdağ (442 m) sırtından Boğaziçi'ne doğru inen yamaçları kapsamaktadır (Kantarıcı ve Makineci, 1998). Elmalı Barajı içme suyu ihtiyacının karşılanması amacı ile ilki 1893 yılında inşa edilmiş ve ikincisi 1952 - 1955 yılları arasında kurulmuştur (İstanbul ÇDR, 2005).

Fotoğraf 2.17 - 2.18 Elmalı Baraj Gölü'nden görünüm (www.cavusbasi.com.tr)

İçme Suları

Beykoz'un içme suları Taşdelen suyu, Sırmakeş suyu, Defneli suyu, Göztepe suyu, Alemdağ suyu, Mütevelli suyu, Çubuklu suyu, Dereosman suyu, Karakulak suyu, Selçuk, Derman ve Şifa sularıdır (Yurt Ansiklopedisi, 1982). İlçede Ayia Paraskevi (Merkez Mahallesi), Ayia Paraskevi (Göksu Mahallesi) ve Ayia Kiryaki (Paşabahçe Mahallesi) olmak üzere üç ayazma bulunmaktadır (Öretmen, 1997).

Ancak İlçede günümüze kadar aktarılamamış ayazmalarda bulunmaktadır. Bunlar; Ayia Paraskevi (Anadoluhisarı Mahallesi), Ayia Paraskevi (Merkez Mahallesi), Ayios Nikolaos (Merkez Mahallesi), Ayios Therapon (Çubuklu Mahallesi), Ayios Ioannis (Paşabahçe Mahallesi), Ayios Konstantinos ve Ayia Eleni (Paşabahçe Mahallesi), Ayios Nikolaos (Paşabahçe Mahallesi) ve Ayios Onufrios (Paşabahçe Mahallesi)'dur (Öretmen, 1997).

2.3.3.2 Yeraltı Su Potansiyeli

Yeraltı su potansiyeli olarak Yuşa Tepesi eteğinde Abuhayat suyu, Merkez mahallesinde İshak Ağa çeşmesi suyu, Kaymakdonduran, Sırmakeş, Çubuklu, Kanlıca ve Karakulak gibi birçok menba suyu Beykoz'da gün yüzüne çıkmaktadır. İlçede 36 adet kuyu mevcut olup verimi 15,28 hm³/yıl ve tahsisi 9,914 hm³/yıl'dır (İstanbul ÇDR, 2005).

2.3.4 Maden Rezervleri

1950'lerde ve özellikle İstanbul'da 1960'larda yaşanan yoğun göç sonucu barınma ihtiyacından dolayı inşaat sektörünün yoğun faaliyet içinde olması, inşaat için gerekli olan maddelerin teminini de arttırmıştır. Hammaddelerin elde edildiği kum, taş, kireç vb ocaklar Boğaziçi'nde İstinye Vadisi ve Beykoz'un yamaçlarında faaliyet göstermiş ve bu yerleşimlerde yapılan kazı çalışmaları doğal topografik yapıya müdahalelerde bulunmuştur (Kozaman, 2007).

Beykoz İlçesi'nde kil yatakları, kuvarsit, cam kumu ve döküm kumu yatakları vardır (İslam Ansiklopedisi, 1992). 60.000 ton rezervli kuvarsit Beykoz ve Çatalca'daki işletmelerde çıkartılır. İlçedeki döküm kumu rezervi ise 10 milyon ton civarındadır (Yeşil, 1990).

İlçede taş ocakları maden rezervleri olarak yatak, işletme, eski işletmeler yer almaktadır. Ömerli tuğla kiremit yatağı 10 milyon ton mümkün rezerve sahiptir. Beykoz'daki maden rezervleri; Şahinkaya Taş Ocakları (Eski İşletme), Riva Taş Ocakları (İşletme), Ömerli Taş Ocakları (Yatak), Çubuklu Taş Ocakları (Eski İşletme), Şahinkaya Taş Ocağı (Eski İşletme),

Kılıçlı Kum ve Çakıl Ocağı (İşletme)'dir. Taş ocaklarının fotoğrafları Ek 8'de verilmiştir.

2.3.5 Toprak Yapısı

İlçede 3 farklı büyük toprak grubu bulunmaktadır. Alüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları ve kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır (İİAV, 1987).

Beykoz İlçesi'nde 6831 2/B uygulaması ile orman dışına çıkarılmış alanların 3402 ha olduğu görülmektedir. Tarım ve yerleşme alanı niteliğine dönüştüğü için orman rejimi dışına çıkarılan bu arazinin tamamı eğimli arazidir ve bu arazinin büyük bölümü yerleşme alanına dönüştürülmüştür (İİAV, 1987). İlçe genelindeki güncel arazi kullanımı; orman, nadassız kuru tarım, fundalık, mera, terk edilmiş (hali) arazi ve sulu tarım şeklindedir. İlçe genelinde toprak kısıtlayıcı faktörleri olarak; a - alkalilik, t - taşlılık ve e - erozyon problemleri vardır (İİAV, 1987).

2.3.6 İklim Durumu

İstanbul, subtropikal yüksek basınç kuşağı ile, soğuk - ılık bölgenin alçak basınçlarının ya da karasal (nemsiz) alize rüzgarları ile denizsel (nemli ve yağışlı) batı rüzgarlarının sınırındadır. Boğaz, sirkülasyon bakımından çok hareketli bir sahadır ve hakim hava hareketleri, KD - GB doğrultusunda Boğaz eksenine koşut biçimde meydana gelir. Kuzeyde Karadeniz kıyıları, ortada platolar sahası, güneyde Marmara kıyıları olmak üzere üç yerel iklim tipi oluşur (İstanbul ÇDR, 2005)

Yaz sıcaklıkları genellikle yüksektir. En sıcak ay ortalamaları 23 - 25 °C, mutlak maksimum sıcaklık 36 - 41 °C arasındadır. Kış genellikle ılımandır. Ortalama sıcaklık değerleri bakımından en yüksek sıcaklıklar Ağustos ve Temmuz aylarında, en düşük sıcaklıklar Ocak ve Şubat aylarında görülür. Ortalama yağış değerleri bakımından İlçe en çok Aralık ve Ocak aylarında, en az Temmuz ve Ağustos aylarında yağış almaktadır. İlçenin yıllık ortalama yağış miktarı 752.5 mm 'dir. Ortalama nisbi nem değerleri bakımından Aralık, Ocak ve Mart ayları en yüksek, Ağustos ve Eylül ayları en düşük değeri almaktadır. Ortalama buhar basıncı değerleri bakımından Temmuz ve Ağustos ayları en yüksek, Ocak ve Şubat ayları en düşük değeri almaktadır. İlçede hakim rüzgarlar Lodos ve Poyrazdır. Çavuşbaşı Beldesi'nde Lodos, Yıldız, Karayel ve Poyraz rüzgarları görülür (İstanbul ÇDR, 2005).

2.3.7 Bitki Örtüsü

İstanbul İli başlıca iki önemli fitocoğrafik bölgenin kesiştiği noktada yer aldığından, bölge floristik yapı bakımından zengindir. Marmara Bölgesi'nin kuzey kıyıları ve tüm Karadeniz kıyılarını içeren ve ılıman iklime uyum sağlamış bitkilerin yetiştiği Avrupa - Sibirya Fitocoğrafik Bölgesi ile Akdeniz iklimine uyum sağlamış bitkilerin bulunduğu Akdeniz (Mediterranean) Fitocoğrafik Bölgesi'ne özgü doğal bitki örtüsü, orman, maki ve pseudomaki gibi bitki formasyonlarından oluşmaktadır (2002 - 2011, Beykoz Korusu İşletme Şefliği).

2.3.7.1 Güncel Vegetasyon Alanı

Genel olarak bitki örtüsü; ormanlar, doğal bitkiler, koru, park ve konut bitkilerinden oluşur. Doğal bitki örtüsü ormanlar hariç, makilerden oluşur, bu formasyonun en önemli türleri, defne (*Laurus nobilis*), sakız (*Pistacia terebinthus*), eflatun - pembe çiçekli erguvan (*Cercis siliquastrum*), katırtırnağı (*Spartium ternceum*), lobenler (*Citrus solvifolius*, *Ostus villasus*), ateşdikeni (*Pyracantha coccineo*), akçameşe (*Quercus lotifolius*), kermes meşesidir (*Quercus coccifera*).

Boğaziçi Mekanı floristik bileşim yönünden farklı iki vejetasyon tipi arasında bir geçiş alanıdır. Son yıllarda Boğaziçi Mekanı bütününde, orman alanlarının çalığa, çalılık alanların çayıra ve çayırılığın da yerleşmeye açıldığı bir döngü yaşanmaktadır (2002 - 2011, Beykoz Korusu İşletme Şefliği).

Korular Boğaziçi bitki örtüsünün en önemli kısmını oluşturur. Korular dışında parklar ve bahçelerde önemli bir yer tutar, toplam 78 adet park mevcut olup, toplam alanı 118.299 m²'dir. İlçede kişi başına düşen yeşil alan 2,71 m²'dir. İlçenin toplam yüzölçümü içinde orman alanı hariç yeşil alanlar, toplam aktif yeşil alanın % 0.21'ini oluşturduğu görülmektedir. Ormanlar da dahil edildiğinde (264.625.600 m²) Beykoz İlçesi'nde kişi başına düşen yeşil alan 1.255 m²'dir (BBB PBM, 2007).

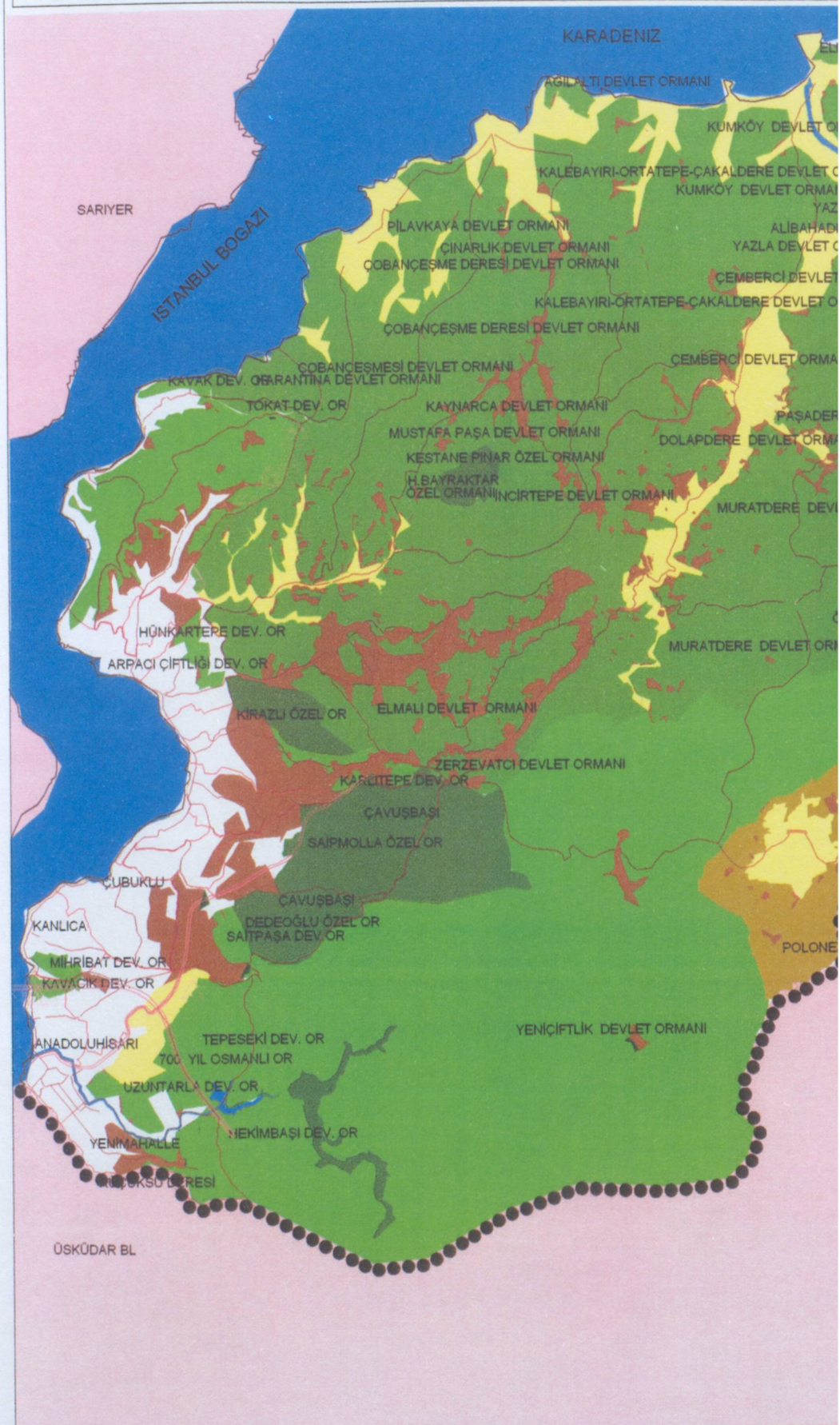

Çizelge 2.3 Beykoz İlçesi UIP’inde öngörülen yeşil alanların mülkiyetlerine göre dağılımı

	FONKSİYONLAR	BEYKOZ					
		ŞAHIS	VAKIF	MALİYE	BELEDİYE	HİSSELİ	TOPLAM
ORMAN	Orman	166.461	-	265.374	-		431.835
KORULAR	1. ve 2. Grup Koru	472.708	26.482	69.476	170.734	-	739.400
	Koruya Katıla. A.	970.623	3.454	205.799	16.628	21.850	1.218.354
YEŞİL ALANLAR	Yeşil Alan	215.555	13.949	61.468	13.965	7.170	312.107
	Mesire Alanı	483.121	130.269	352	33.771	7.000	654.513
	Eğim ve Boğ. Pey. Yön Yeşil Olması Gerekli A.	381.706	-	-	-	12.360	394.066
	Bostan ve Tar. A.	-	-	-	-	-	-
	Refüj	16.153	100	-	110	-	16.363
	Yeşile Dönüş. A.	6.371	-	-	-	-	6.371
	Korunması Gerekli Yeşil Alan	46.070	1.050	-	-	-	47.120
	Kamuya Açık Y. A	-	-	-	-	-	-
	Müslüman Mezar.	13.934	-	-	116.218	-	130.152
	Gayrimüslim Mez.	-	-	-	-	-	-
PARKLAR	Park	73.688	8.712	2.922	27.312	-	112.634
	Park + Çocuk Bah.	29.825	109	-	-	-	29.934
	Park+Çocuk Bah. ve Oyun A.Olarak Düz.Al.	416.573	1.581	2.535	26.013	3.271	449.973
	Park + Gezi Alanı	10.074	-	-	913	-	10.987
	Park+Manz. Terası	103.630	7.000	-	10.979	-	121.609
	Park + Çay Bah.	2.178	109	-	-	-	2.287
	Çocuk Bahçesi	36.413	330	-	4.692	-	41.435
AÇIK SP. A.	Açık Spor Alanı	40.373	-	10.309	53.364	-	104.046
REKR. A.	Rekreasyon Alanı	88.721	-	-	-	-	88.721
TURİZM A.	Turizm Alanı	176.182	-	-	-	-	176.182
ASKERİ ALANLAR	Askeri Alan	60.367	-	853.471	-	-	913.838
	Ask. A.+Mesire A.	8.712	18.820	27.212	6.746	-	61.490
	Askeri A+ Koruya Kat. Alan	-	-	16.670	-	-	16.670
	Askeri Alan + Park	6.628	-	-	-	-	6.628
	Askeri Alan+ Okul	30.000	-	160.436	2.987	-	193.423

BEYKOZ İLCESİ ORMAN ALANLARI HA

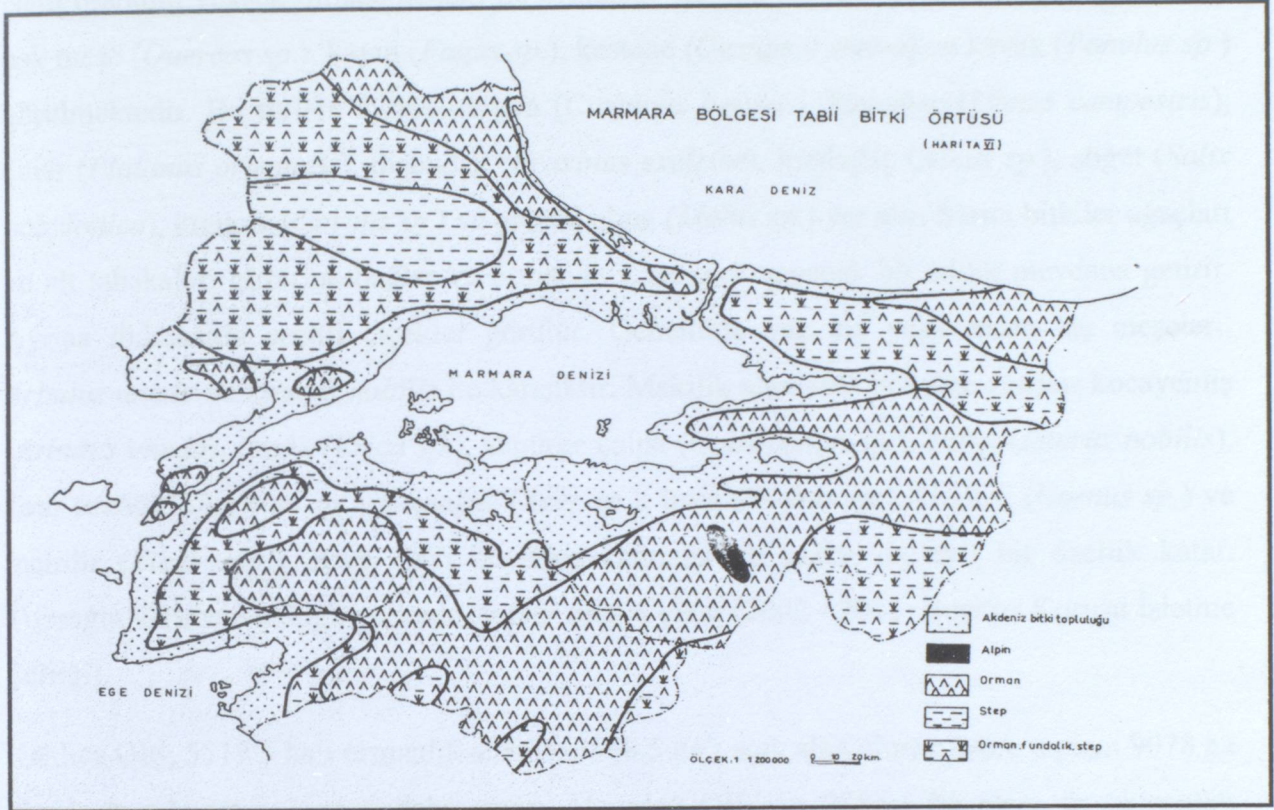
Harita 2.19 Beykoz İlçesi orman alanlarharitası (BBB PBM, 2006 ve

LEJAND

- DEVLET ORMANI
- OZEL ORMAN
- 2B ALANI
- MILLI PARK
- TARIM ALANI
- İLÇE SINIRI

Harita 2.20 Marmara Bölgesi doğal bitki örtüsü (Erinç, 1978)

Çizelge 2.4 Beykoz İlçesi köylerinin yeşil alan dağılımları (İstanbul ÇDR, 2005).

S.no	Beykoz İlçesi Köyleri	Orman alanı ha	Bozuk orman a. (fundalık) ha	Verimli orm. Alanı ha
1	Akbaba	437	315	122
2	Anadolu feneri	1387	1117	270
3	Ali bahadır	797	627	170
4	Mahmut Şevket paşa	1032	964	68
5	Paşamandıra	1014	848	166
6	Öğümce	885	738	147
7	Göllü	1334	1119	215
8	Bozhane	1314	1069	245
9	Dereseki	941	815	126
10	Kaynarca	314	272	42
11	Zerzevatçı	255	218	37
12	Elmalı – Örnekköy	609	109	500
13	Riva	1875	1481	394
14	Poyraz	708	611	97
15	Polonezköy	2795	2690	105
16	Cumhuriyet	760	465	295
17	Kılıçlı – İshaklı	2454	1811	643
18	Toplam	16116	4875	11241

Nem oranının yüksek olması nedeni ile ormanlar tür bakımından zengindir. Ormanlarda en çok meşe (*Quercus sp.*), kayın (*Fagus sp.*), kestane (*Castanea sativa*) ve kavak (*Populus sp.*) görülmektedir. Bu türlere ayrıca gürgen (*Carpinus betulus*), karaağaç (*Ulmus campestris*), çınar (*Platanus orientalis*), dişbudak (*Fraxinus exelcior*), kızılâğaç (*Alnus sp.*), söğüt (*Salix babylonica*), kızılçık (*Cornus sp.*) ve yabani elma (*Malus sp.*) yer alır. Sarıcı bitkiler ağaçları ve alt tabakaları birbirine bağlar ve ormanda içine girilmeyecek bir sıklık meydana getirir. Ayrıca ilkbaharda çeşitli çiçekler görülür. Genellikle yaz kış yeşil kalan taş meşeleri, *Arbutus unedo* ve *Laurus nobilis* ile karışıktır. Makilik alanlarda bulunan ağaçlar kocayemiş (*Arbutus unedo*), funda (*Erica sp.*), süpürge çalısı (*Callistemon sp.*), defne (*Laurus nobilis*), katır turnağı (*Spartium sp.*), akçaağaç (*Acer sp.*), üvez (*Sorbus sp.*), kızılçık (*Cornus sp.*) ve incirdir (*Ficus spp.*). Riva Çayı boyunca kamışlar ve sazlar da ayrı bir özellik katar. Toprağın verimsiz olduğu yerlerde stepler ortaya çıkar (2002 - 2011, Beykoz Korusu İşletme Şefliği).

Kanlıca OİŞ; 5519.5 ha'ı ormanlık alan ve 3558.5 ha'ı açık alan olmak üzere toplam 9078 ha alanda kurulmuştur. Ancak daha sonra Alemdağ OİŞ'nin 2886.5 ha alanı da eklenerek toplam 11964.5 ha alana sahip olmuştur. Kanlıca OİŞ'nin sınırları içinde yer alan Dedeoğlu Özel Ormanı ve Saip Molla Özel Ormanı; İbrelî - Yapraklı İşletme Sınıfı ve Muhafaza İşletme Sınıfı olmak üzere iki işletme sınıfında planlanmıştır. Bu iki işletme sınıfındaki idare amacı, ormanın odun üretimi dışında kalan diğer hizmet ve işlevlerinden azami ölçüde yararlanmaktır. Şeflik içinde kalan diğer orman alanları ise dört işletme sınıfına ayrılmıştır: Elmalı Baraj Gölü su toplama ana havzası içindeki alanlar **Hidrolojik Fonksiyonlu Ormanları İşletme Sınıfı** olarak ayrılmıştır. Bu alanlar su rejiminin düzenlenmesi, suyun az olduğu dönemlerde su kaynaklarının beslenmesini garanti altına almak ve suyun kalitesinin artırılması amacıyla ayrılmış ormanlardır. İstanbul Boğazı ön görünümünde yer alan ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'ne bağlanan otoyol güzergahında bulunan bölmeler ve İl yerleşim yerleri civarındaki bölmeler **Estetik Fonksiyonlu Ormanlar İşletme Sınıfındadır**. Bu işletme sınıfı doğal güzellikler, ormanın çevreyi güzelleştirme ve estetik etkisi, her türlü turistik faaliyetler, sportif hareketlerde bulunmak, dinlenmek, eğlenmek, doğayı görüp tanıma onunla iç içe yaşama duygusu bakımından çok yönlü hizmet fonksiyonu içinde yer almaktadır. Elmalı Barajı, sedimantasyonla dolmasının önlenmesi amacıyla, **Muhafaza Ormanları İşletme Sınıfı** kapsamına alınmıştır. Elmalı Baraj Gölü etrafında yer alan bu alanlar üzerindeki ormanlar toprak koruma, Hidrolojik ve Estetik Fonksiyonlu Ormanlar olduğundan bu amaçlara hizmet edebilmesi için korunması gereklidir. (2002 - 2011, Beykoz

Korusu İşletme Şefliği). Polonezköy civarındaki ormanlar Polonezköy Tabiat Parkı olarak ayrılmıştır. 3004 ha'lık orman alanı **Tabiatı Koruma Ormanları İşletme Sınıfında** değerlendirilmiştir.

Beykoz OİŞ; Çubuklu - Hıdiv Korusu, Beykoz Kasrı ve diğer ormanlık alanlar Beykoz OİŞ'nin sınırları içinde yer almaktadır. Çubuklu - Hıdiv Korusu; 10.8940 ha'ı Erozyon Kontrolü, 5.1789 ha'ı Estetik ve Görsel Etki (silüet etki ve mozaik yapı) ve 0.1161 ha'ı Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar olmak üzere üç işletme sınıfına ayrılmıştır.

Beykoz Korusu; 12,0683 ha'ı Erozyon Kontrolü, 8,2451 ha'ı Estetik ve Görsel Etki (silüet etki ve mozaik yapı), 0,5932 ha'ı Anıt ve Korunmaya Değer Ağaçlar ve 1,8212 ha'ı rekreasyon ve toplum sağlığı olmak üzere dört işletme sınıfına ayrılmıştır (2002 - 2011, Beykoz Korusu İşletme Şefliği).

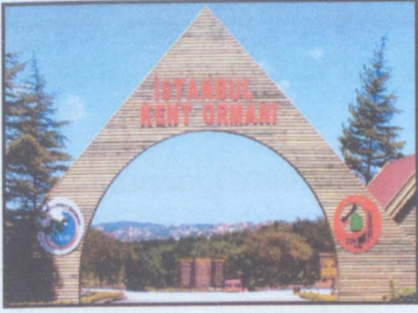
2.3.7.2 Vejetasyon Sorunları ve Tahripler

Beykoz İlçesi'nde orman rejimi dışına çıkarılan alanlarının tamamına yakını dik eğime sahip olup, toprakları da sığdır. Orman rejimi dışına çıkarıldığında orman örtüsü kaldırılan bu alanlarda belirgin olarak toprak erozyonu gözlenmektedir. İlçe genelinde orman rejimi dışına çıkarılması gereken alan 102 ha olup, III. sınıf arazidir. Ancak çıkarılan alan 3350.3 ha'dır ve 3248.8 ha alan IV. sınıf arazi orman alanlarından çıkartılmıştır. Beykoz İlçesi'nde orman rejimi dışına çıkarılan bu alanlar IV. sınıf arazi olduğu için devamlı ve ekonomik tarım yapmak mümkün değildir (İstanbul ÇDR, 2005).

2.3.7.3 Kent Ormanı

Kent ormanı tanımı içine; bir kentin içinde ve yakın çevresinde tabiat ormanından kalma koruluklar ve sonradan tesis edilmiş suni ormanlar, şehir parkları, kamu binaları çevresi ve özel mülklerdeki ağaçlar, cadde ve yollardaki ağaçlar girmektedir (Atay, 1988; Akman, 2006). İlçe sınırları içinde 1063 ha'lık bir İstanbul Kent Ormanı bulunmaktadır (www.ibb.gov.tr). Kent Ormanı içerisinde bulunan ormanlar genellikle plantasyon yöntemi ile oluşturulmuş ormanlardır. Elmalı Baraj Gölü, Kent Ormanının ortasında yer alması nedeniyle çok yüksek bir kaynak değer oluşturmaktadır (Akman, 2006).

Fotoğraf 2.19 - 2.20 İstanbul Kent Ormanı'ndan görünüm (www.ibb.gov.tr)

2.3.8 Doğa Koruma Alanları

İlçede doğa koruma alanları olarak; doğal sit alanları, doğal yaşam ortamları, doğal alanları ve anıt ağaçlar olarak ele alınmıştır.

2.3.8.1 Doğal Sit Alanları

Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır. 1995'te Beykoz İstanbul 3 Nolu KTVKK tarafından "Doğal SİT Alanı" ilan edilmiştir. İlçede I. II. ve III. Derece Sit alanları bulunmaktadır. I. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır. II. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılacak alanlardır. III. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılacak alanlardır (www.resmi gazete.com.tr). Beykoz İlçesi sit alanları haritası Harita 2.19' da verilmiştir.

2.3.8.2 Tabiatı Koruma Alanı

Bozulma tehlikesi altındaki bir ekosistemi veya türü barındıran veya olağanüstü bir tabii peyzaja ve coğrafi yapıya sahip olan alanlardır. Bunların sadece bilimsel ve eğitim amaçlı olarak kullanılması gerekmektedir. İlçede 1 adet tescilli tabiatı koruma alanı bulunmaktadır. Beykoz Göknarlık Tabiatı Koruma Alanı isimli tabiat koruma alanı Tokatköy Mahallesiinde 0,46 km² alanda yer almaktadır. Beykoz'da, deniz seviyesindeki Uludağ göknarı (*Abies*

nordmanniana ssp. '*Bornmulleriana*') toplulukları 02.12.1987 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir (İstanbul ÇDR, 2005).

2.3.8.3 Doğal Yaşam Ortamları

İstanbul ve yakın çevresinde doğa koruma açısından ulusal ve uluslararası öneme sahip 5 doğal yaşam ortamı bulunmaktadır. Bunlar; meralar, ormanlar, fundalıklar, kumullar olup Beykoz İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Ormanlar, meralar, fundalıklar ve sulak alanlar; 2.3.7 Bitki Örtüsü bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır.

Kıyı Kumulları

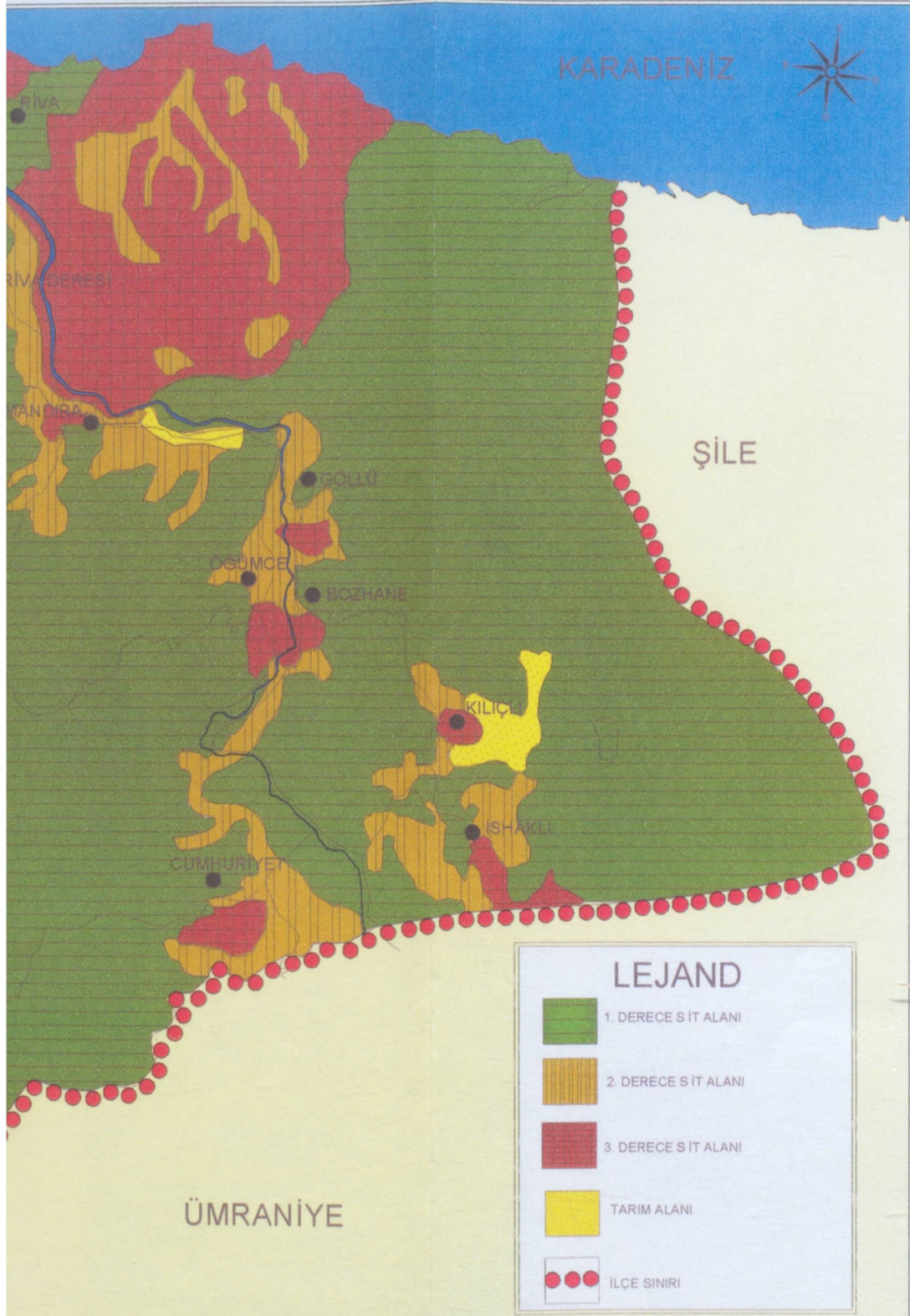
Beykoz'daki kumullar; Riva, Poyraz ve Anadolu Feneri'nde yer almaktadır. Riva'da Çayağzı Deresi'nin denize döküldüğü yerde oldukça büyük bir kumul sistemi oluşmuştur. Toplam 59 ha yer kaplayan bu kumul sistemin hemen bitişiğindeki alçak tepelerin yamaçlarına kadar ilerleyip, bu alan Karadeniz'in GB sahillerindeki kumullara özgü pek çok bitki örtüsü tipine ev sahipliği yaparken Türk Milli Takımı'na ait antrenman tesislerinin yapımı (10 ha), ağaçlandırma ve rekreasyonel etkinlikler sonucu (toplam 3 ha) kumullar % 43 oranında zarar görmüş ve toplam 59 ha kumul habitatından geriye yalnızca 12,5 ha'lık bir bölüm kalmıştır. Geriye kalan bölümün hemen hemen tamamı Sualtı Savunma Grup Komutanlığı (SAS) sınırları içinde yer alması nedeniyle korunmaktadır (www.wwf.org.tr). Bu bitki örtülerinden biri de çok nadir Karadeniz kumul bitki türlerini içeren, kısmen sabitleşmiş san kumul bitki örtüsüdür. Bu bitki örtüsünde yaygın olarak *Aurinia uechtriziana*, *Centaurea kilaea*, *Jurinea kilaea*, *Linum tauricum bosphori* ve *Peucedanum obtusifolium* bulunur (www.wwf.org.tr). Kumul sisteminde ayrıca, nesilleri tehlike altında bulunan *Isatis arenana* ve *Verbascum degenii* gibi yalnız İstanbul kıyı kumullarında sınırlı olarak bulunan nadir kumul bitki türleri de yer alır (www.wwf.org.tr). ÖBA'da Çayağzı Deresi'nin ağzından karaya doğru yaklaşık 2 km boyunca deniz kıyısına özgü sazlıklarda *Phragmites australis*, *Schoenoplectus* spp. ve *Typha* spp. gibi boylu bataklık türleri yaygındır. Sazlıklar, tatlı su kalkerli turbalıkların kenarında *Euphorbia lucida* ve *Lathyrus palustris* gibi nadir en az iki türün zengin popülasyonlarını barındırması nedeniyle ve vadilerin barındırdığı zengin *Symphytum pseudobulbosum* popülasyonları nedeniyle ÖBA sınırları içine alınmıştır. Küresel ölçekte tehlike altında olan *Symphytum pseudobulbosum*, Türkiye'ye endemik olup, buradan başka İstanbul Boğazı'nın orta kesiminde iki yerde ve Trakya'da, Dereköy'de görülmüştür (www.wwf.org.tr).

BEYKOZ İLCESİ SİT ALANLARI HARİTASI

YTÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
PEYZAJ PLANLAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
KONU: BEYKOZ İLÇESİ SİT ALANLARI HARİTASI
HAZIRLAYAN: 4538003 GAMZE PİRGAİP

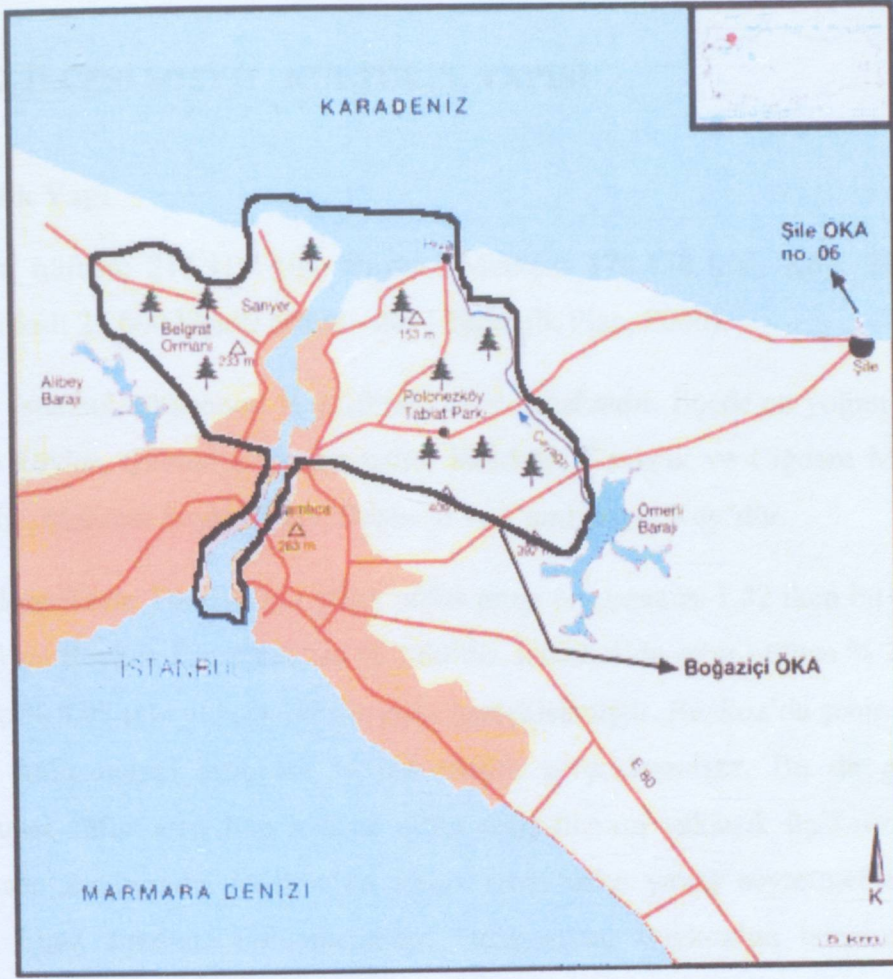
2.3.8.4 Anıt Ağaçları

Anıt ağaçların bilimsel tanımı “Yaş, çap ve boy itibariyle kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan, yöre folkloründe, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlar anıt ağaçlardır” biçiminde yapılmaktadır (Asan, 1998). İlçe genelinde belirlenebilen 34 adet anıt ağaç mevcuttur. Anıt ağaçların fotoğrafları Ek 5’de verilmiştir.

2.3.9 Hayvan Varlığı, Yaban Hayatı ve Fauna

‘Fauna’ terimi bir bölgede bulunan hayvanların hepsini birden ifade eder ve bölgede, özellikle kuzey ormanlık alanlarda karaca (*Capreolus caprelous*), yaban domuzu (*Sus serofa*), yaban kedisi (*Felis silvestris*), çakal (*Canis aureus*), tilki (*Vulpes vulpes*), porsuk (*Meles meles*), ağaç sansarı (*Martes martes*), gelincik (*Mustela nivalis*), alaca sansar (*Vormela peregusna*), tavşan (*Lepus europaus*), tarla sincabı (*Citellus citellus*), fındık faresi (*Muscardinus avellarianus*), kirpi (*Erinaceus concolar*), köstebek (*Talpa europaea*), orman ağaç faresi (*Dryonis nitedula*), yediuyuklar (*Glis glis*), fare (*Mus musculus*), adi tarla faresi (*Microtus arvalis*), sakallı yarasa (*Myotis mystacinus*), cüce yarasa (*Pipistrellus pipistrellus*), gibi hayvanlara rastlanmaktadır (Şen, 2000). Ayrıca Beykoz göçmen kuşlar için Avrupa’daki en önemli göç yollarından biri üzerinde yer almaktadır. Bu alandaki orman alanları göçmen kuşlar için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, İstanbul çevresindeki tek geniş orman koruma sahaları olan Polonezköy Tabiatı Koruma Alanı (3006 ha) ve Belgrat Ormanı (3600 ha) ÖKA sınırlarına dahil edilmiştir. İstanbul Boğazı 1760’dan beri göçmen kuşlar için en önemli toplanma bölgelerinden biri olmuştur. Sonbahar göçü Ağustos ortasından başlayıp, Ekim ortasına dek sürer. Bahar göçü çok az incelenmiştir, fakat eldeki kayıtlar, göçün Mart başında başladığını, Mart sonu - Nisan başında zirveye ulaştığını ve Nisan sonunda bittiğini gösterir. Boğaz üzerinden göç eden yırtıcı kuş sayısı, özellikle 1870 ve 1930 arasında büyük ölçüde azalmıştır. Boğaziçi, aynı zamanda bölgede tüm yıl boyunca, bazen yüzlercesi bir arada uçarken görülebilen yelkovan sürüleri sayesinde de ÖKA statüsü kazanmaktadır (www.kad.org.tr).

Harita 2.22 Boğaziçi kuş göç yolu haritası (www.kad.org.tr)

Deniz Ürünleri ve Avcılığı

İlçede çapak, kayabalığı, kızılkanat, levrek, salyangoz, sazan, yayın, yılan, turna, kerevit, ahtapot, ayna, böcek, istakoz, kalemerya, karides, midye ve pavurya avlanmaktadır. İlçede tatlı su ürünleri üretimi yapılmamaktadır BT'nin BKM'ye sunduğu brifing raporu, 2004). Tuzlu su ürünlerinden; barbunya, çaça, çinekop, çipura, dil balığı, dülger, gelincik, gümüş, hamsi, hani, iskorpit, isparoz, istavrit (kroça), istavrit (karagöz), işkine, izmarit, kalkan, karagöz, kayabalığı, kefal, kılıç, kırlangıç, kolyoz, köpek, kupez, levrek, lipsöz, lüfer, melenurya, mercan, mezigit, mırmır, minekop, orfoz, orkinos, palamut, sardalya, sarı ağız, sarpa, sinagrit, tekir, tirsi, torik, uskumru, vatoz ve zargana üretimi yapılmaktadır (BT'nin BKM'ye sunduğu brifing raporu, 2004).

3. BEYKOZ İLÇESİ SOSYO - KÜLTÜREL YAPISI

3.1 Demografik Yapı

İlçenin toplam nüfusu: 217.316 kişi, Beykoz Merkez: 178.438 kişi, Köy: 22.971 kişi ve Çavuşbaşı Beldesi: 20.000 kişidir (2006 - 2011 Stratejik Plan, 2006).

Beykoz İlçesi İstanbul nüfusunun % 2.10'unu oluşturmaktadır. İlçede en yoğun nüfusa sahip mahalleler ve köyler; Çubuklu, Yenimahalle, İncirköy, Kavacık ve Çiğdem Mahalleleri ile Elmalı, Akbaba, Mahmut Şevket Paşa, Dereseği ve Cumhuriyet Köy'dür.

1990 - 2000 döneminde Türkiye'nin yıllık nüfus artışı ortalama % 1.82 iken bu oran İstanbul İli'nde % 3.31 ve Beykoz İlçesi'nde ise % 2.66'dır. İstanbul'da şehir nüfusu % 2.93 artarken, köy nüfusu ise % 8.07 gibi yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir. Beykoz'da şehir nüfusu % 1.9 artarken köy nüfusundaki artış ise % 6.8 olarak gerçekleşmiştir. Bu da gösteriyor ki, Beykoz'un kırsal nüfus artış hızı kentsel nüfus artış hızının yaklaşık üç katından fazladır. İstanbul dikkate alındığında, Beykoz'un nüfus artışı daha yavaş seyretmekte ve Türkiye ortalamasının biraz üzerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla, Beykoz'un İstanbul genelinden farklı olarak büyük bir nüfus baskısı altında olmadığı görülmektedir (İstanbul Külliyyatı, 1997).

3.2 Ulaşım Ağı

Modern ulus-devlet örgütlenmesinde ulaşımın karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu olmak üzere dört boyutu vardır. Ülkemiz insanı bugün maalesef uzun yıllardır uygulanan karayolu merkezli ulaşım politikaları nedeniyle, özellikle büyük kentlerde ciddi sorunlarla karşı karşıya gelmektedir. Türkiye'nin uluslararası bir transit geçiş noktası olarak görülmesi 1950'li yıllardan bu yana karayolu imarını ön plana çıkarırken, demiryolu ulaşımına ve deniz taşımacılığına gerekli hassasiyet gösterilmemiştir. Beykoz bu durumun yarattığı sıkıntılara ortak olmaktadır.

Beykoz ilçesi sahil yolu 1.arter ve ilçe içi ulaşımı sağlayan diğer yollar 2.arter olarak isimlendirilmektedir. İlçe genelinde toplam 63 adet ana arter ve 1800 adet ara arter bulunmaktadır. TEM ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve bu merkezlere ulaşmak için kullanılan çevre yolu bağlantı yolları ilçedeki ulaşımın en yoğun olduğu yerlerdir. Boğaz kıyısında tam altı iskeleye sahip olan Beykoz, buna rağmen deniz ulaşımından yeterince

yararlanamamaktadır. Olumsuz mevsim koşullarında Beykozlu trafik sıkışıklığına muhatap olmak zorunda kalmakta, alternatif ulaşım güzergahlarını tercih edememektedir. Şu anda Beykoz'dan Eminönü yönüne sabah saatlerinde olmak üzere günde sadece üç vapur hizmet vermektedir. Bu hizmetten Çubuklu, Kanlıca ve Anadolu Hisarı iskeleleri de yararlanmaktadır. Bunun dışında deniz otobüsleri Beykoz-Sarıyer hattında hizmet vermektedir. Ulaşım Ağı Haritası 3.1'de verilmiştir.

3.3 Sanayi Kuruluşları

Beykoz ilçesinde bulunan Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası, Sümerbank Deri Kundura Fabrikası ile Tekel İçki ve İspirto fabrikaları bölgenin istihdam ihtiyacının karşılanmasında kayda değer bir işlev görmekte olup, bu genel istihdam ihtiyacını karşılayabilecek oranda değilken Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası ve Sümerbank Deri Kundura Fabrikalarının kapanması yeterince karşılanamayan istihdam ihtiyacını daha da zora sokmuştur. Aynı şekilde bölgede bulunan küçük sanayi işletmeleri de bu istihdam ihtiyacının çok sınırlı bir kısmını karşılayabilmektedir. Ancak fabrikaların yarattığı çevre sorunlarının ortadan kalkması bu sürecin olumlu bir yanıdır. Bölgenin geleneksel işleyişi içerisinde toplumsal ve iktisadi bir karşılığı olan tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetleri de yaşanan göç dalgası sebebiyle söz konusu karşılıklarını yitirmektedir.

Sümerbank Deri Kundura Fabrikası: Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası 1812'de kurulmuştur. Ordunun ayakkabı ve palaska ihtiyacını karşılayan tesis, 19. yy'ın ikinci yarısında Fransız kösesini geride bırakan bir kaliteye ulaşmıştır. 1912'de günlük bin çift ayakkabı üretim kapasitesine çıkmış ve 1933'te Sümerbank Deri ve Kundura Sanayi Müessesesi adını almıştır. 1987'ye kadar işçi sayısı 2 binin altına düşmeden çalışmış ve yıllık kapasitesi de 2.500.000 çift ayakkabıya varmıştır. Bu entegre tesis Türkiye'nin hiçbir yerinde bulunmamaktadır. Ham deri hayvanın sırtından yüzüldükten sonra Fabrika'ya girmekte ve dışarıdan hiçbir malzeme alınmadan ayakkabı olarak dışarı çıkabilmekte iken; fabrikanın 1986'dan itibaren zarar ettiği açıklanıyor ve 1987'de özelleştirme kapsamına alınıyor bunun sonucu olarak da 2000 yılında fabrika kapatılıyor. Toplam 182 da alana yayılan tesis turistik amaç için değerlendirilerek tatil köyü kurulması planlanmaktadır.

Harita 3.1 Beykoz İlçesi Ulaşım Haritası (İMP, 2007)

Tekel Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası: Türkiye'nin bu alanda faaliyet gösteren en eski işletmelerinden biridir. Halen Fabrikanın bulunduğu alanda eskiden bir İtalyan şirketi tarafından işletilen Şişe-Cam Fabrikasıyla, bir Osmanlı-Fransız ortaklığının tesis ettiği tereyağı ve ispermeçet mumu fabrikası mevcut olup bu fabrikalar 1922 yılında faaliyetlerini durdurmuştur. Fabrika tekrar üretime 1930'da Müşkirat İnhisarı tarafından geçmiştir. Fabrika, yarattığı istihdam (38 memur ve 1026 işçi) ve yaptığı personel ve satın alma ödemeleriyle çevreye sosyal ve ekonomik yönden katkıda bulunmakta iken günümüzde fabrikanın çok küçük bir bölümü çalışmakta olup ilçedeki diğer fabrikalar gibi kapatılarak alanın turizm amaçlı kullanılması planlanmaktadır.

Paşabahçe Cam Sanayi ve Ticaret AŞ: Beykoz ve çevresinin, Boğaziçi tarihi içinde, özellikle geleneksel Türk Camcılığı ile ilgili olan çok ilgi çekici bağlantıları vardır. Türk camcılık sanatının, tarih içindeki eski ve değerli ürünleri arasında, bütün dünyaca bilinen ve kabul edilmiş olan "Beykoz İşi" camlar ve "Çeşmibülbül"dür. Bu değerli camcılık eserlerinin kimler tarafından, nerede ve nasıl yapıldığı konusunda çok kesin bilgiler bulunmamaktadır. Ancak Mehmet Dede isimli bir Mevlevi dervişinin, Beykoz'daki atelyesinde camcılık yapmış olduğu bilinmektedir. Bu cam atelyesinde biçimlendirilmiş olan pek çok değerli cam örnekler, bugün müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Kayıtlara ve belgelere göre varlığı bilinen, ama hangi tür camları biçimlendirmiş olduğu henüz kesinlikle ortaya çıkmamış olan bir cam fabrikası da Paşabahçe'de varlığını sürdürmüştür. "Modiano" isimli bu fabrika, 1899 yılında çalışmaya başlamış ve bir süre sonra da kapanmıştır. 1934 yılında açılan Şişe-Cam Fabrikasıyla Paşabahçe'de küçük cam atelyelerinin dışında daha kapsamlı bir üretime geçilmiştir. 1935'de fabrika cam üretmeye başlamış ve 2004 yılında faaliyetini durdurmuştur.

3.4 Çevre Sorunları

Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği ve görsel kirlilik başlıkları altında irdelenmiştir.

3.4.1 Hava Kirliliği

- İlçede yerleşim alanları dikkate alınarak alan, çizgi ve nokta kaynaklardan yayılan hava kirleticisi emisyon miktarlarının hesaplanması sonucu Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'ndan yayılan kirleticilerin Beykoz'da seçilen alan kaynaktan yaklaşık 100 katı olduğu tespit edilmiş ve fabrikadan 300 - 400 m uzaktaki alanlar da riskli bölgeler olarak belirlenmişken, fabrikanın kapanmasıyla kirlilik ortadan kalkmıştır (Bayat, Yazgıç ve Soyhan, 1998).

- Hızlı nüfus artışı, sanayileşme, motorlu taşıt araçlarının şehir trafiğine yoğun olarak katılımı hava kirliliğinin İstanbul'da olumsuz etkilerini göstermesine neden olmuştur. Son yıllara kadar düşük kaliteli, kükürt oranı yüksek linyit kömürünün ısınma amaçlı kullanılması hava kirliliğini artıran önemli bir etken olmuştur. Doğalgaza geçme çabaları ise İstanbul'un tamamında yaygınlaştırılamamıştır (Karaöz, 1998).
- Baca filtresi bulunmasına rağmen Paşabahçe Cam Fabrikasından yayılan duman ve İçki Fabrikası'nın çevreye verdiği anason maddesi de hava kirliliği yaratmaktadır.
- Kıyılardan başlayarak vadi içlerine ve yamaçlarını da saran şehrsel arazi kullanımlarının özellikle; vadi tabanlarında yoğunlaşması şehrin eşik alanı olan vadilerin hava koridoru vazifesini sürdüremeyerek kirli havanın inversiyon olgusuna olanak sağlayan ortamları oluşturmaktadır (Çavuşlar, 1991).
- Köylerde bulunan taş ocağı fabrikaları hava kirliliğine yol açmaktadır.

3.4.2 Su Kirliliği

- İlçenin en büyük akarsuyu olan Riva Deresi ve diğer tüm dereler ile kısmen barajlar; ev ve sanayi kökenli atıklarla kirlenmektedir. Vakıf su kaynağı çevresinde yeraltı suyu çekimi ve sondaj yapılmakta olup bu durum çevreyi ve vakıf suyunu olumsuz etkilemektedir.
- Maden ocaklarında yapılan kazılarda mevcut yer altı su kaynakları yok olmakta veya yatakları değişmektedir. Ayrıca doğadaki mevcut su ekonomisi ve suyun kalitesi de bozulmaktadır (Yeşil, 1990).
- İlçe sahilleri, Boğazdaki gemi kazaları ve çevredeki derelerin kirliliği sebebiyle kirlenmekte olup bu durum deniz türlerini olumsuz etkilemektedir.
- Boğaziçi alanında, kirlenme kaynaklarının başında, kaçak yapılaşma ve gecekondulaşmanın oluşturduğu evsel kirlenme gelmektedir. Gerekli alt yapı tesislerine de sahip olmayan bu alanların sağlık ve çevre şartlarına aykırı atık su deşarjları ve açık çöp dökme alanları, yüzey sularını ciddi bir şekilde tehdit etmektedir (Bİ ÇSS, 1998).
- Paşabahçe Tekel İçki ve İspirto Fabrikası'nın denize döktüğü anason maddesi İstanbul Boğazı'nın kirlenmesine etki eden faktörlerden biridir.
- Çevre yollarının ulaşım kolaylığı sağlaması havza alanlarında yerleşime ilgiyi artırmıştır. Buralarda bulunan organize sanayi bölgeleri ve sanayi kuruluşları nüfus artışını ve yerleşimi bir kat daha körüklemiştir (Genç, 2004).
- Havza içinden geçen ve yoğun trafik olan bölgelerde kirleticiler içinde önemli bir tutar. Egzos gazı içindeki ağır metaller, makine yağları, araba lastiklerinin ufak parçaları gibi maddeler, yeraltı ve yer üstü su kaynaklarına karışmaktadır. Ayrıca kimyasal madde

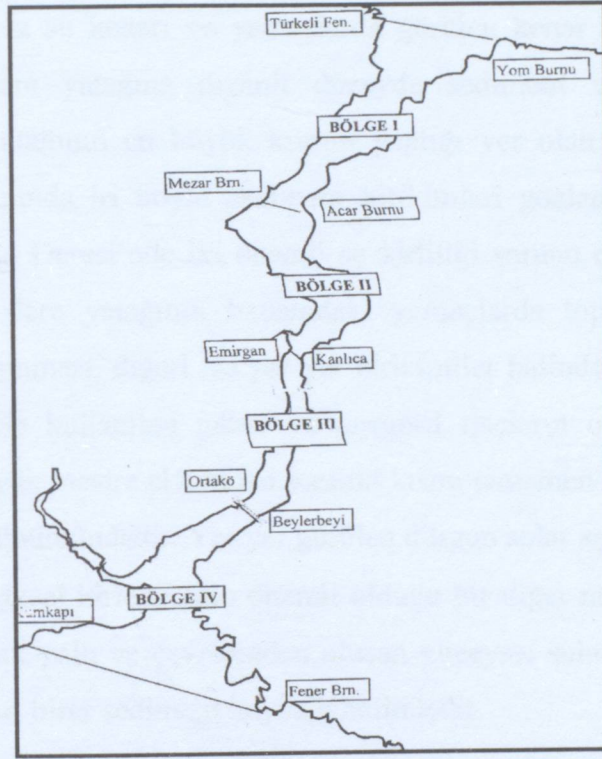

taşıyan tankerlerin kaza yapması sonucu bu maddeler akıcılıkları nedeniyle çok kolay yer altı su kaynaklarına ulaşmakta, koku ve tat bozukluğu gibi arıtılamaz sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Genç, 2004).

- Deniz ürünlerinin avlanmasındaki yanlışlıklar deniz ekosisteminin bozulmasına neden olmaktadır. Gırgır ağlarıyla yapılan balıkçılık son 10 senede denizlerin çok zarar görmesine neden olmuştur. Çünkü balıkçıların kullandığı modern cihazlar balıkları bulundukları alanlardan uzaklaştırmaktadır. Son senelerde trol ile avcılık yapan tekne sayılarının artması ve sonar cihazlarının vermiş olduğu tahribattan dolayı göçmen balıkların kışı geçirmek için konakladıkları Boğazlarda ve Marmara Denizi'nden uzaklaştırmıştır.
- Akıntı, yerleşim ve fabrikadan kaynaklanan kirlilik, deniz trafiği, akaryakıt depoları ve deniz kazalarından oluşan petrol kirliliği ile dalışa yasak askeri bölgeler Beykoz kıyılarında eğitim amaçlı dalışların yapılabileceği yerlerin sayısı azaltmaktadır. Son yıllarda meydana gelen en önemli deniz kazalarından biri olan Nassia Gemisi deniz kazası ile denize büyük miktarda petrol dökülmüştür, bu kirliliğin etkileri ise uzun bir dönem devam etmiştir. Özellikle Karantina Koyu, Keçili Koyu ve Fil Burnu bölgesinde taşlık kumsallarda ve dipte zift şeklinde petrol birikintilerinin bulunduğu tespit edilmiştir.
- İstanbul Boğazı'nın, Karadeniz ile sıcak denizleri buluşturan ve bu denizler arasındaki gemi geçişlerini sağlayan stratejik bir su yolu olması oldukça yoğun gemi trafiğine neden olmaktadır. Bu durum suyolunun topografik, jeomorfolojik, hidrografik ve meteorolojik yapısı gemilerin çatma, çatışma, karaya oturma, yangın, patlama gibi tehlikelerle karşılaşmasına yol açmaktadır. Olası kazaların sonuçları doğal çevreyi, Boğaz sakinlerinin can güvenliğini ve kıyısal tesisleri tehdit etmektedir.
- İstanbul Boğazı'nın seyir koşulları açısından en riskli bölgesi, Kanlıca - Emirgan arasında çizilen çizgi ile Beylerbeyi - Ortaköy arasında çizilen hatların arasında kalan III. alt bölgedir. Diğer riskli alan ise Acar ve Mezar Burunlarını birleştiren çizgi ile III. alt bölgenin başlangıcı arasında kalan ve Beykoz - Paşabahçe Koyu'nu da içeren II. alt bölgedir (Poyraz ve Paksoy, 1998).
- Göksu Mahallesi'nde Kendir fabrikası üstündeki mezarlık başında Göksu'ya bir kanalizasyon boşalmakta olup, bu noktada su kirliliğinde gözle görülür bir artış oluşmaktadır. Deniz seviyesinden yukarı doğru ikinci kirletici kaynak kendir fabrikasının deşarj sistemi olup, bu noktadan TEM bağlantı yolu altındaki köprü ile Göksu Mahallesi'nin doğusunda yer alan küçük ölçekli işletmeler arasında bir kaç noktada dere yatağına sanayi atıkları deşarj edilmektedir. Özellikle Bent yolu başlangıcında yer alan

atölye ve benzeri kuruluşlardan aşırı kirlenmiş, içinde boyar maddeler ve katı atıklar bulunan bir deşarj dikkat çekicidir. Göksu Camii arkasından başlayarak dere yatağı boyunca evlerden yine bazılarının kanalizasyonlarının küçük ölçeklerde de olsa dere yatağına boşaldığı gözlenmektedir.

Harita 3.2 Riskli bölgeler haritası (Bİ ÇSS, 1998)

- Riva nehrindeki su kalitesi orta dereceli kirlilik düzeyindedir. Nehrin bazı kollarında aşırı derecede kirlilik görülmektedir.

Fotoğraf 3.1 - 3.2 Riva deresi ve kollarının kirliliğine dair örnekler (BBB PM, 2006)

- Küçüksu Deresi yatağının özellikle Anadoluhisarı - Ümraniye yolunun vadi tabanını izlemesi bu sahanın yüksek ve yoğun yapılaşma altında kalmasına neden olmuştur. Ancak

havzanın yukarı kısımlarına doğru yer yer dik eğimli alanlar üzerinde tarımsal amaçlı kullanımlar gözlenmekte olup, sahalarda koruyucu bitki örtüsü tahrip edilmiştir. Havzalardaki su kaynaklarının kısmen sanayi atıkları olmak üzere büyük oranda evsel atıklar ile kirletilmesi ve havzanın dik yamaçlarında doğal bitki örtüsünün tahribi ile yer yer toprak erozyonunun havzalarda aktif hale gelmesidir.

- Göksu Deresi boyunca su kenarı ve yamaçlarda görülen kenar oyulmaları yine yüksek akımlar sırasında dere yatağına önemli düzeyde sediment veren kaynaklar olarak gözlenmiştir. Dere yatağının en büyük kıvrım yaptığı yer olan büyük mesire alanı ve çevresinde dere tabanında iri boylu sediment birikimleri gözlenmektedir. Bu bölgeden yukarıya doğru Göksu Deresi'nde iki önemli su kirliliği sorunu olduğu hemen dikkatleri çekmekte olup biri dere yatağının batısındaki yamaçlarda toprak taşınması ile dere yatağına sediment taşınması, diğeri ise yer yer birikintiler halinde görülen dere yatağında su da tarımsal amaçla kullanılan gübre ve tarımsal ilaçların oluşturduğu kirlenmedir. Göksu Deresi'nin büyük mesire alanından sonraki kısmı tamamen taşkın zamanlarından su taşıyan kuru dere görünümündedir. Yer yer görülen durgun sular aşırı kirlenmiş yapıdadır.
- Göksu Deresi'nde fiziksel kirlenmenin önemli olduğu bir diğer nokta ise derenin mansap kısmına yakın Kavacık yolu ve çevresinden oluşan yüzeysel sulardır. Özellikle doğudaki Göksu evleri yamaçları birer sediment kaynağı halindedir.
- Küçüksu havzasında çok yoğun bir su kirlenmesi sorununun yaşandığı derenin mansap kısmında çok kısa bir gözlem ile kolayca anlaşılabilecek boyutlardadır. Küçüksu Deresi'nin sahil yolunu kestiği noktadan itibaren, kereste atölyeleri önü ve çevresinde dere yatağı tamamen açık bir kanalizasyon görüntüsündedir. Bu görüntü sahil yolundan yaklaşık 350 - 400 m içinde hiç bir değişikliğe uğramadan devam etmekte olup, bu mesafe içinde tüm yerleşimlerin evsek atıklarının Küçüksu Deresi'ne deşarj edildiği görülmektedir. Dere yatağını izleyerek vadi boyunca yukarıya doğru uzanan Ümraniye yolunun yoğun bir trafiğe sahip olması ve bu yol boyunca asfalt zeminden ulaşan yüzeysel suların dereye ulaşması, Küçüksu Deresi'nde akan suyun koyu gri - siyah arası bir renk ile denize ulaşmasına neden olmaktadır. Dere yatağının yukarı kısımlarında yer alan çıplak yamaçlar sel ve taşkın sularının toplandığı dik alanlar olarak önemli sediment kaynaklarıdır. Yaz aylarında dayanılmaz derecede koku saçan bu dere kirlilik açısından insan sağlığını tehdit eder boyutlardadır.
- Beykoz'da içme ve kullanma suyu açısından ortaya çıkan başlıca problem, hızla artan nüfus ve gittikçe büyüyen meskun alanlar ve buna bağlı olarak gün geçtikçe genişleyen hizmet ve sorumluluk bölgelerinden kaynaklanmaktadır.

- Yukarıda sıralanan problemler mevcut su kaynakları üzerinde gün geçtikçe artan taleplere yol açmakta, su kaynakları, arıtma tesisleri, isale ve terfi boruları, su depoları ve şebekeler aşırı talep ve yüklenmeden kaynaklanan arızalara maruz kalmaktadır.
- Beykoz'un içme suyuna ilişkin başka bir problemi, ana su borusundan gelen zift parçacıklarıdır. Elmalı Barajı arıtma tesisiyle Beykoz arasındaki 700 mm çapındaki çelik boru içinde korozyona karşı koruma amacıyla uygulanmış zift tabakası, zaman zaman kopmaktadır. Özellikle su kesintisinin uygulandığı geçmiş yıllarda daha etkili olduğu üzere, boru içindeki zift tabakası kurumakta, yeniden su verildiğinde boru yüzeyinden ayrılmakta ve zift kopma olgusu hızlanmaktadır. Bunun sonunda pompalarda verim düşüklüğü, abone borularında tıkanmalar ortaya çıkmaktadır.
- Beykoz İlçesi atık suları herhangi bir arıtmaya tabi tutulmadan İstanbul Boğazı'na boşaltıldığı için deniz kirliliğine neden olmaktadır.
- Tarihi Küçüksu Plajının bulunduğu yer 2006 yılında revize edilmiş ve Küçüksu Deresi temizlenerek yüzmeye açılmıştır. Ancak bu temizlik lokal olarak yapıldığı için çok kısa bir süre sonra plaj tekrar kapatılmıştır. Plajın eski güzelliğine dönebilmesi ve yeniden sağlıklı bir şekilde denize girilebilmesi için İstanbul Boğazı'nın ve Boğaz'a akan tüm derelerin temizlenmesi ile Boğaziçi Mekanı'nın kanalizasyon sorununun çözülmesi gerekmektedir.

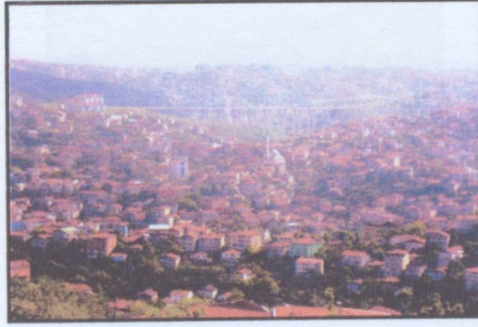
3.4.3 Toprak Kirliliği

- Ev, iş yeri, hastane ve sanayi atıkları, hava kirliliği sonucu oluşan asit yağmurları, Köylerde bulunan taş ocağı fabrikaları ve tarımsal amaçla kullanılan gübre ve ilaçların yanlış kullanılması, suların kirlenmesi toprak kirliliğine neden olmaktadır (İstanbul ÇDR, 2005).
- Bölgede Boğaziçi ve tarihi dere kıyılarındaki (Göksu, Küçüksu, Riva, Alibahadır vb) alüvyon aküferleri kirlenmiş durumdadır.
- İlçede katı atık depolama merkezinin bulunmayışı ve çöplerin belirli günlerde toplanması nedeniyle atık maddeler çevreye yayılmakta ve toprak kirliliği yaratmaktadır.
- Maden ocaklarında yapılan çalışmalarda arazi hammadde katmanlarını bulmak için yapılan kazılar toprak katmanlarını da ortaya çıkartır, çıkan her toprak katmanı farklı tekstür, strüktür, fiziksel ve kimyasal özelliklere sahiptir. Bu katmanlar gün ışığına çıktıkça dışarıdaki faktörlerin etkisi altında kalmaktadır. Daha önce bitki örtüsüyle kaplı bu yüzeyler şiddetli erozyonun etkisiyle yok olup gitmektedir. Bu da verimli toprağın kaybolmasına, kirlenmiş su kaynaklarına sebep olmaktadır (Yeşil, 1990).
- Maden ve taş ocağı işletmeleri aynı zamanda erozyona da neden olmaktadır.

3.4.4 Görsel Kirlilik

- Yerleşim alanlarının plansız olmasından dolayı genel anlamda kent dokusundaki yoğunluk ve sıkışıklık nedeni ile sağlıksız ortamlar oluşmakla birlikte görüntü kirliliği de oluşmaktadır.
- Konut alanlarının yarattığı yeşil alan tahribi; Boğaziçi Alanı'nın sorunları içinde, belki de günümüze dek en acı sonuçları doğuran ve bu sonuçların somut, çıplak bir gerçek olarak izlenebildiği sorun olmuştur.

Fotoğraf 3.3 Bİ'de gecekonduların yarattığı yeşil alan tahribi görüntüsü (Pirgaip, 2006)

- Bir yandan imar mevzuatına aykırı yapılaşmalara, gecekondu alanlarının yapımına göz yumulurken, diğer yandan “geri dönüşüm bölgesi” adı altında Boğaz'dan son derece net olarak görülebilen alanlarında yapılaşmaya açılmasıyla, Boğaziçi'nin Doğal SİT niteliği taşıyan orman alanları katledilmiştir. Bu güne dek çıkarılan hiçbir yasa, bu gidişin önünü tam olarak kesememiş, kaybolup giden ormanların yerine yenisini koyamamıştır. 1996 yılında 3 Numaralı KTVKK'nın Beykoz ve Sarıyer için almış olduğu “Doğal SİT” kararı bu sürecin belki de tek olumlu gelişmesi olarak kabul edilmekle birlikte, bu alandaki yapılaşmaya nasıl bir çözüm getirileceği de henüz belirgin değildir (Gürpınar, 1998).
- Yoğun ve çarpık yapılaşma, sıvasız ve boyasız yapılar, düzensiz ve kontrolsüz şekilde yerleştirilmiş tabelalar, afişler görüntü kirliliğine neden olmaktadır (İstanbul ÇDR, 2005).
- Hafriyat atıklarının denetimsiz bir şekilde yol kenarlarına ve orman alanlarına dökülmesi de görüntü kirliliğine neden olmaktadır.
- Sit alanlarında kalan eskimiş yalılar, yüksek gerilim hattı direkleri ve kabloları, çöplük alanlarının yetersizliği, İlçede katı atık depolama merkezinin bulunmaması ve çöplerin belirli günlerde toplanması sonucu çevre de görsel kirlilik yaşanmaktadır.
- Plansız ve yoğun yapılaşmanın Boğaz silüetini de değiştirip bozduğu görülür.
- Tarihi yapıların bakımsızlığı ve terk edilmişliği; hem tehlikeye hem de görsel kirliliğe neden olmaktadır.

Fotoğraf 3.4 Akbaba Köyü'nde terk edilmiş tarihi bir binanın görünümü (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf 3.5 Dereseki Köyü'nde terk edilmiş tarihi bir binanın görünümü (Pirgaip, 2006)

- Maden ocakları tepelerin yamaçlarının görünümünü değiştirmektedir.
- Bitki türlerinin üzerinde yaşadığı, beslendiği ve tutunduğu belli fizyolojik derinliğe sahip toprak tabakaları da kaybedildiğinden, ileride aynı sahaya gelecek türlerin yaşamasına imkan verilmemektedir. Çünkü ortaya çıkartılan toprak bitkisel materyalin istediği bitki besin maddelerine sahip değildir. Hafriyat sırasında zarar gören ve yaşadığı çevresi yok edilen fauna yeni ortamlar aramak için çevre ekosistemle göç etmektedir (Yeşil, 1990).

4. BEYKOZ İLÇESİ PEYZAJI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

İlçenin yerleşim bağlamında tarih içindeki gelişimi incelendiğinde, ilçe peyzajının da bu süreçle birlikte önemli bir paralellikte değiştiği görülmektedir. Beykoz'un coğrafik konumu ve fizyografik özellikleri, gerekse flora ve vejetasyon yapısıyla çok özel ve ender bir peyzaja sahip olduğundan zamanla değişimin etkisi ilçe üzerinde daha fazla etkili olmuştur. Peyzajı oluşturan mevcut doğal yapının, insan etkisiyle olumsuz yönde değiştiği görülmektedir.

Beykoz ilçesinin peyzajı ve tarihsel gelişimini irdelerken, Boğaziçi'nin tarihsel süreç içindeki gelişimiyle birlikte ele almak gerekmektedir.

Boğaziçi Bizans devrinde manastırların sıralandığı iki kıyıdan ibaret kalmış, bu su şeridinin iki yakasında doğaya saygılı ölçüde ve insan – yapı arasındaki dengeli oran içinde çeşitli tipolojilerde oluşturulan küçük köyler ve bunların aralarında sıralanan sahil saraylar, yalılar, köşkler ile göze zevk veren görünüşünü alması ancak Türk devri içinde olmuştur (Eyice 1976).

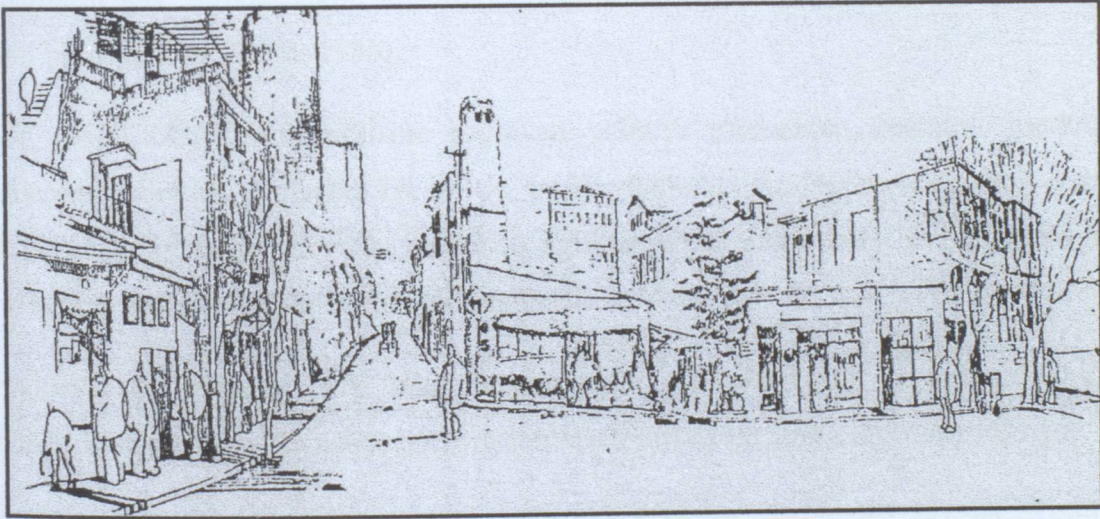
Arazi plastığı, morfolojik yapı ve vejetasyon açısından son derece değişken bir yapıya sahip olan Boğaziçi, zıtlık ve uyumlulukları ile ilginç perspektifler sunan doğal bir oluşumdur. Doğal vejetasyon özellikleri, su yolu ve sürekli değişen farklı yaşantılar sunan perspektifi ile panoramik hakimiyeti olan tepeler Beykoz'da arsa spekülasyonunda en büyük etken olarak ön plana çıkmıştır. Zamanla bu olgunun politik bir güç olarak da gelişmesi, belediyelerin arazi kullanım politikaları üretmeleri sonucunu da beraberinde getirmiş ve doğal ortamın aleyhinde bir yapılaşma süreci yaşanmıştır (Aslan, 1989).

Bitkisel toplulukların yapraklı ağaçlarının yuvarlak tepe taşları ile arazinin morfolojik yapısı arasındaki dengeleri, yeşil örtü ile Boğaz suyunun yer yer kucaklaşması, ışık-gölge oyunları, sadeliği rahatlık verici karakteri, her bakış açısından değişen özel morfolojik yapıya sahip mekanları, koru, maki, çayır, tarımsal alanların dengeli geçişleri Boğaziçi peyzajının özel yapısını vurgulamaktadır (Aslan, 1989). Geçmişte Boğaz'ın çeşitli devrelerde ulaşım-ticaret ve özellikle rekreatif hareketler yönünden ne derece ağırlık taşıdığı görülmektedir. Taşıdığı bu ağırlıklar Boğaz'a coğrafi önemi yanında da bir özellik katmış ve böylece önemli imparatorlukların başkenti olarak oldukça ağır sosyal-kültürel ve siyasi olaylara sahne olmuştur. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu devirlerinde Boğaz'ın rekreasyonel potansiyeli en yüksek düzeye çıkmıştır. Bizans döneminde sadece stratejik önemi olan Boğaz Osmanlılar döneminde canlanmış, su ulaşımı büyük önem kazanmıştır. Deniz ulaşımında preme, çektiri, Pazar kayıkları ve dolmuşlar kullanılırdı. Ancak 19.yy' ın 2. yarısında bunların yerini buharla

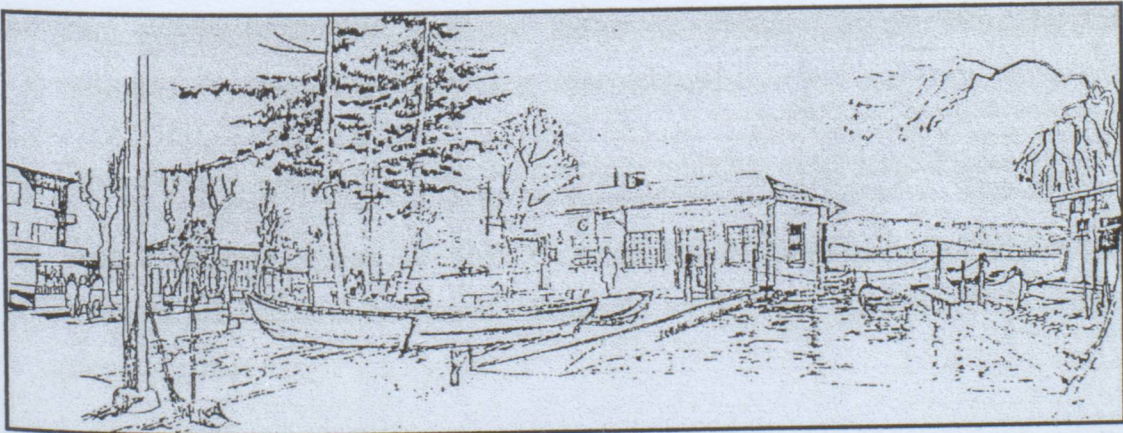

alışan yandan arklı gemiler almıştır. İstanbul'da 18. yy'ın başına kadar kara ulaşımı yapılmamıştır (Doğu, 1984).

Ancak günümüzde Beykoz İlçesi'nde deniz ulaşımı çok yetersiz seviyelerde kalmış ve kara ulaşımı çok yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Kara yolunu en etkin şekilde kullanabilmek için sahil yolu ve tepelerin arkalarında 2. ve 3. derece kara yolları yapılmıştır. Sanayi devrimi ve makineleşme, nüfus patlamaları ile kırsal alanlardan kentsel alanlara olan insan akımını başlatmıştı. Sanayileşmenin getirdiği kentleşme eğilimleri organize biçimde olmamıştır. Nüfusun kentlere akması ilk etapta tarihsel dokuda tahriplere neden olmuştur (Tekin, 1990). Kentlerdeki sanayileşme ve kentleşmeye bağımlı olarak, demografik hareketlerde de değişimler görülmeye başlanmıştır. Nüfus yoğunlukları ve nüfus hareketleri belirgin olarak eski kent mekanlarında kendini göstermeye başlamıştır. Bu gelişimlerin artması ile eski kentsel alanda sosyal, fiziksel ve kültürel değişiklikler ortaya çıkarmıştır (Tekin, 1990).

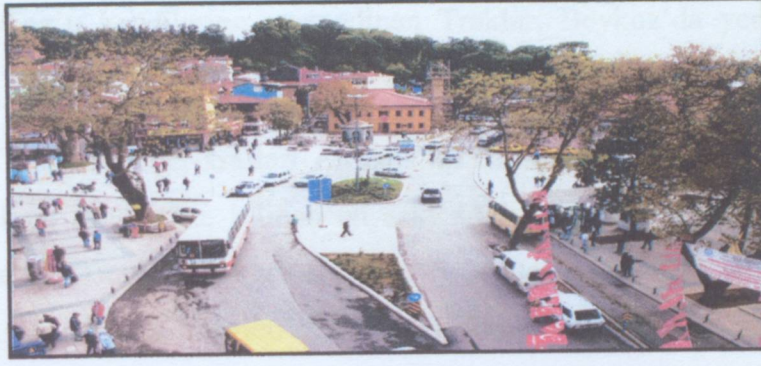

Şekil 4.1 Anadoluhisari meydanından skeç (Balta, 1986)

Şekil 4.2 Kanlıca meydanından skeç (Balta, 1986)

Fotoğraf 4.1 Beykoz Meydanı'ndan görünüm (BBB, BYM, 2007)

18. yy'ın endüstriyel gelişimi doğanın önemini ortaya çıkarmış, kentte tek açık alanlar olan meydanlarda olsun yeşil gereği duyulmuştur. Meydanların ortasında yeşil etkili ağaçlandırılmış ve çevresi çitle çevrilip yalnızca çevre konutlarında yaşayanlarca kullanılan bahçeler gibi düzenlendiğine rastlanmıştır. Aşırı gelişen ve kalabalıklaşan çoğunluk halkın standartların çok altında sağlık koşullarına sahip kısımlarda yaşamaları bu eyleme geçişin önemli bir nedenidir (Balta, 1986).

Kentin çeşitli bölgelerini birbirine bağlayan yolların merkezden geçmesi, merkezin bu bölgelere bağlanması yönünden iyi ise de, trafik yönünden bu düğüm noktasının çözümünü güçleştirmektedir. Başka deyişle, merkezle ilgili olmayan ulaşımında bu bölgeden geçmesi yoğunluğa neden olmakta ve sorun yaratmaktadır.

Bu yaklaşımlara göre, merkez, bilgi iletişimindeki geleneksel rolü ve kentsel faaliyetlere sağladığı dışsal ekonomiler nedeniyle, yaşatılması gereken bir kent mekanıdır (Cengiz, 1984).

İlçe ekonomisi, tarımsal ekonomiden, sanayi ekonomisine ve giderek hizmet ekonomisine geçiş döneminde üç ayrı devrede gelişmektedir. Bunlar;

- Birinci devrede (kalkışta), sanayi kesiminde istihdam hacmi artmakta, tarımsal kesimde ise işgücü niteliği azalmaya başlamaktadır.
- İkinci devrede (gelişmede), sanayi kesiminde istihdam artışı durmaktadır.
- Üçüncü devrede (bitişte), sanayi kesimindeki istihdam hacmi belirgin bir şekilde azalmaya başlamakta ve hizmet kesiminde kullanılan işgücü ise hızla artmaktadır (Cengiz, 1984).

4.1 Beykoz Yerleşiminin Tarihsel Gelişimi

Beykoz'un tarihine ilişkin olarak bilinen en eski tarih M.Ö. 700'lerdir. Bu dönemde deniz

yoluyla gelip Beykoz'u kendilerine yurt edinen Traklar, Beykoz'da yerleştiği bilinen ilk halktır.

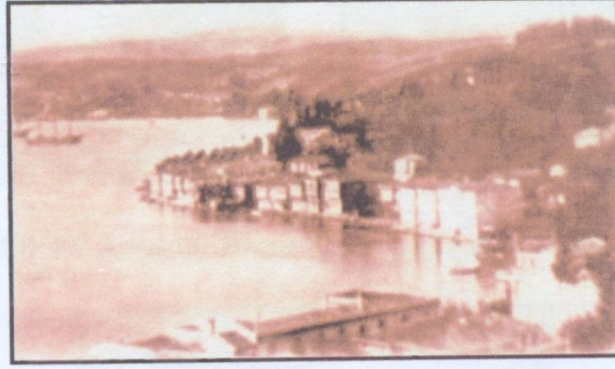
Traklar Beykoz'a geldiklerinde, kralları Amikos'un ismine binaen, buraya "Amikos" adını vermişlerdir. Amikos, Beykoz'un bilinen en eski adıdır. Boğaz'ı geçerek Beykoz'a gelen Traklar burada Bebrik Devleti'ni kurmuşlardır. Bebrikler M.Ö. 337 yılında Bitinyalıların saldırısına uğramış ve Bebrik Devleti uzun süren kanlı mücadele ve savaşların ardından yıkılmıştır. Bithinya dönemi, Beykoz'un yavaş yavaş gelişmeye başladığı bir dönemdir. Beykoz (Amikos), Bitinyalılar devrinde 9 kral görmüştür. M.Ö. 65 yılında Bithinya Roma İmparatorluğu tarafından ele geçirilmiş, Pontus toprakları da Bithinya topraklarına dahil edilmiştir. Pers İmparatorluğu 609 yılında Beykoz'u sınırlarına dahil eder. Persler 60 yıl bu topraklarda kaldıktan sonra, 669 yılında Müslüman Araplar bu toprakları Perslerden alırlar. Kısa bir süre sonra çekilen Arapların ardından bölgenin hakimiyeti yeniden Bizanslıların eline geçer. Bizanslıların bölgedeki bu üstünlükleri 700 yıldan daha fazla, Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid'in bölgeyi ele geçirdiği tarih olan 1402 yılına kadar devam eder. İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethinden 51 yıl önce, Beykoz (Amikos) Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içerisine dahil edilir ve Beykoz adını alır. Beykoz isminin Kocaeli Beylerbeyi'nin Beykoz'da oturması dolayısıyla veya Farsçada köy anlamına gelen kos sözcüğünün Türkçe bey sözcüğüne eklenmesi sonucunda ortaya çıkan Beykos (Beyköyü) sözcüğü ilçenin adı olarak kalmıştır. Beykos zamanla Beykoz'a dönüşmüştür. Bilinen bir başka rivayet ise, Beykoz isminin, kentin Osmanlı idaresi altına girdiği dönemden sonra kentte inşa ettirilen On Çeşmeler adlı bir çeşmenin yanında bulunan büyük bir ceviz ağacına binaen ortaya çıktığını iddia etmektedir. Bu rivayete göre söz konusu dönemde koz kelimesi ceviz sözcüğünü nitelemek üzere kullanılmaktadır. Bu yörede ceviz ağaçlarının çok fazla sayıda bulunması nedeniyle de bu yöreye Binkos adının verildiği ve bu ismin zamanla Beykoz ismine dönüştüğü öne sürülmektedir (GVGAB, 2006).

Tarih boyunca İstanbul kenti konulu yapılan gravürler kentin değişim sürecini görsel olarak belgeleyen en önemli yapıtlar olmuştur (Yüçetürk, 2001).

İlçenin gravürlerinde; tepelerin denize kadar uzandığı, sahilde kum ve toprak yol olduğu görülmektedir. Daha sonraları bu alanda kazıklı yol çalışmasıyla birlikte günümüzdeki sahil yolu oluşturulmuştur. Yapılaşmanın; kıyı şeridinde, özgün, tarihi, estetik, ahşap konstrüksiyonlu ve doğal yapının ortaya koyduğu silüetle uyumlu bir çizgide olduğu görülmektedir. Kıyı - konut kullanımının yakınlığı ile su kullanımının fazlalığı dikkat çekmektedir.

Ayrıca günümüze kadar ulaşanlardan Anadoluhisarı Kalesi'nin kulelerinin külah şeklinde örtüldüğü, hemen yanında günümüzde betonarme olan köprüsünün ahşap olduğu, Beykoz Çayırı ortasından dere geçtiği ve etrafında piknik yapıldığı, tarihi dalyanlar, çayır alanlarının ağaçlarla sınırlarının belirlendiği, günümüzde birer nostalji haline gelen fayton gezintileri ve saltanat kayıkları ile gezintiler yapıldığı görülmektedir. Ayrıca gravürlerin her birinde tarihi yansıtan öğelerde doğaya saygılı ölçü, insan – yapı arasındaki dengeli oran, kitle - boşluk dengesi ve çeşitli tipolojilerde oluşturulmuş olduğu gözlenmektedir.

Gravür 4.1 Beykoz manzarası (www.beykoz.bel.tr)

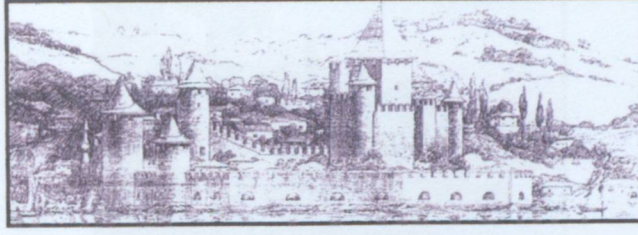

Gravür 4.2-4.3 Beykoz sahilleri (www.beykoz.bel.tr)

Gravür 4.4 Beykoz'da 17. yy evleri (www.beykoz.bel.tr)

Gravür 4.5 Anadoluhisarı 1942 yılı gravürü (Doğu, 1984)

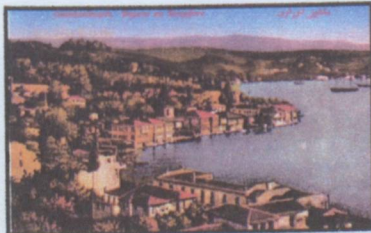
Gravür 4.6-4.7 Anadolu Hisarı Kale ve çevresi (Yeşilbaş, 2005)

Gravür 4.8 Küçüksu Kasrı'nın denizden görünümü (Yeşilbaş, 2005)

Gravür 4.9 Beykoz Çayırı (BHBD, 2006)

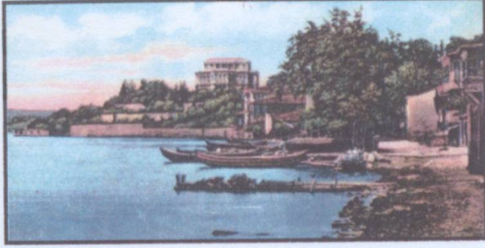

Gravür 4.10-4.11 Beykoz genel görünüm (Yeşilbaş, 2005)

Gravür 4.12 Yalıköy Sahili'nden görünüm (Yeşilbaş, 2005)

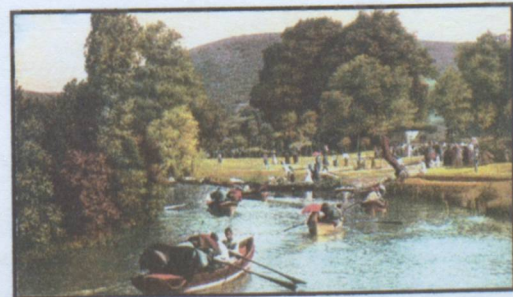
Gravür 4.13-4.14 Beykoz Kasrı (Yeşilbaş, 2005)

Gravür 4.15 Beykoz Yuşa Tepesi (BHBD, 2006)

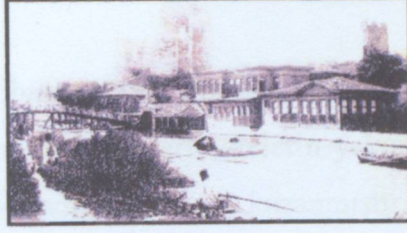

Gravür 4.16 Çubuklu Mahallesi'nden görünüm (Yeşilbaş, 2005)

Gravür 4.17-4.18 Göksu ve Küçüksu Mesiresi (Yavuz, 2004)

Gravür 4.19 Göksu Deresi (<http://www.tvitamini.com/yali.htm>)

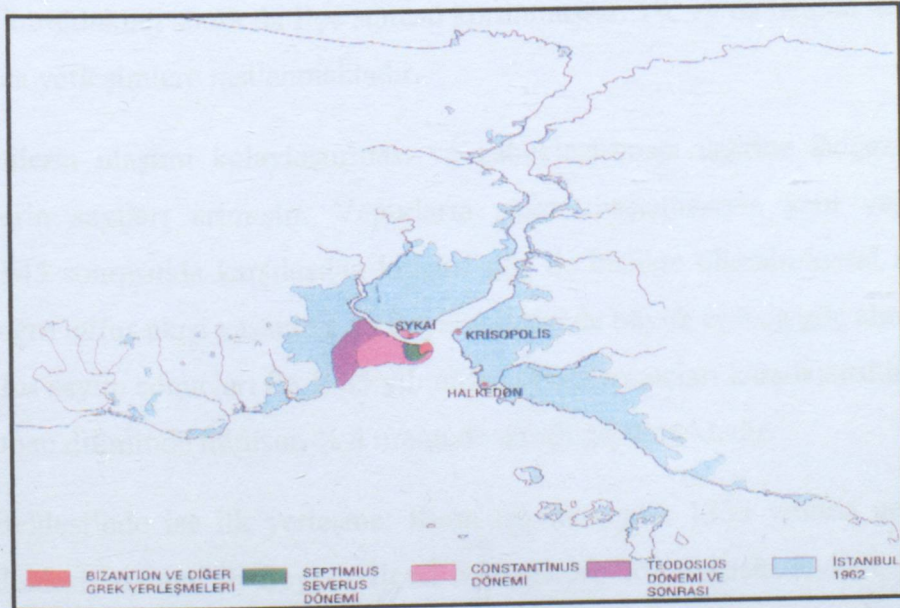
4.2 Beykoz'un tarihsel süreç içinde gelişimi ve ilk nüfus hareketlerinin oluşumu

Gelişim süreci boyunca kentin fiziksel imgesi kıyılar, yamaçlar ve tepelerin yapılarla zenginleşen silüetleriyle oluşmuştur. Bu bölümde Beykoz İlçesi peyzajının tarihsel süreçte şekillenmesi dört ana dönemde ele alınmıştır. Bunlar:

- Bizans öncesi ve Bizans dönemi
- Osmanlı dönemi
- Cumhuriyet sonrası dönem
- Güncel durum

Bizans öncesi ve Bizans Dönemi

İlçede en eski ve ilk muhtemel yerleşme alanları Göksu Deresi ağzında, içeriye doğru ise Göksu ve Küçüksu vadilerinde ilk insan topluluklarının yaşadıklarına dair bulgular vardır. Bizans döneminde dini ve sosyal içerikli kullanışların yanı sıra yer yer korunaklı koyların güneye bakan yamaçlarında tarım ve balıkçılık faaliyetleri ile geçinen daimi köy yerleşmeleri de olmuştur. Bu yerleşmeler; Anadoluhisarı, Kanlıca, Çubuklu ve Anadolukavağı'dır.

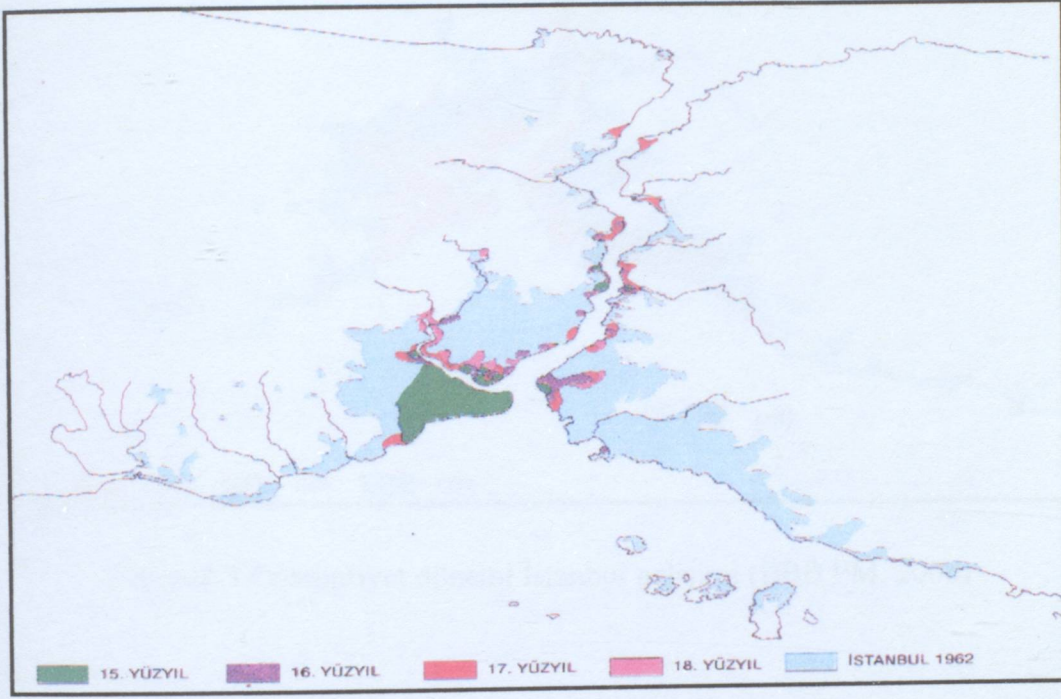

Harita 4.1 Bizans Dönemi İstanbul Gelişimi (BBB PM, 2006)

Osmanlı Dönemi

15. yy Osmanlı döneminden itibaren Anadoluhisarı, Merkez, Anadolukavağı Mahallelerinde ve 17. - 18. yy Osmanlı döneminde bu yerleşmelerin yakın çevrelerine doğru da yayıldığı gözlenmektedir. Beykoz 1870 yılında ilçe statüsü kazanmıştır.

Harita 4.2 Osmanlı dönemi İstanbul gelişimi (BBB PM, 2006)

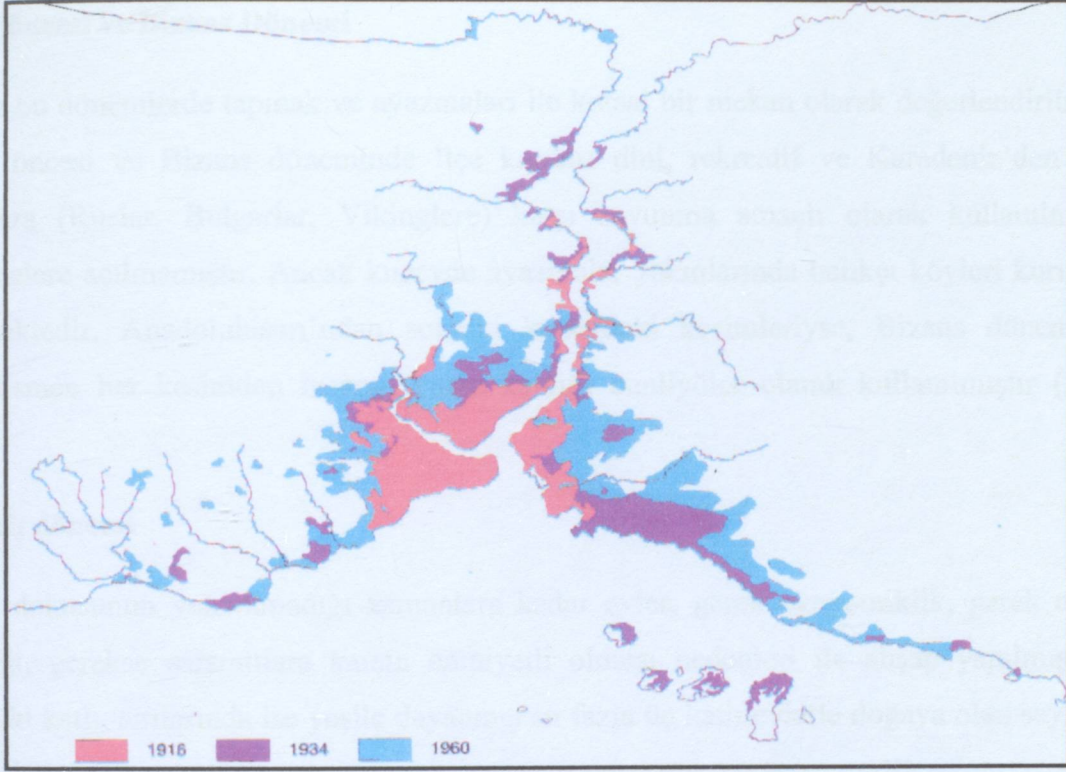
Cumhuriyet Sonrası Dönem

Cumhuriyet kurulduktan sonra da İlçe statüsü korunmuştur. 19. yy'da hemen hemen tüm kıyı şeridi boyunca yerleşimlere rastlanmaktadır.

Buharlı gemilerin ulaşımı kolaylaştırması ve çabuklaştırması üzerine Boğaziçi'nde daimi iskan edenlerin sayıları artmıştır. Vapurların sefere başlamasıyla yeni vapur iskeleleri açılmıştır. 1945 sonrasında karşılaşılan kitlesel göç ile birlikte ülkenin kırsal kesimlerinden kentlerine doğru nüfus akışı yaşanmış ve Beykoz İlçesi de büyük oranda göç almıştır. Örneğin 1990 yılı nüfus sayım sonuçları ile 1985 yılı nüfus sayım sonuçları karşılaştırıldığında aradaki beş yıllık zaman diliminde nüfusun % 4 oranında arttığı görülmektedir.

Çavuşbaşı Beldesi'nde ise ilk yerleşme; Rumi takvime göre 1333 yılında gerçekleşmiştir. Çavuşbaşı Beldesi İstanbul İli Beykoz İlçesi'ne bağlı bir köy statüsündeyken, 1996'da 1580 sayılı kanunun 7469 sayılı kanunla değişik maddesi uyarınca müstakil belde olmuş ve 1999'da belediye görevine başlamıştır (www.cavusbasi.com.tr, 2006).

Harita 4.3 Cumhuriyet dönemi İstanbul gelişimi (BBB PM, 2006)

Güncel Durum

Güncel durumda Beykoz İlçesi İstanbul nüfusunun % 2.10'unu oluşturmaktadır. İlçede en yoğun nüfusa sahip mahalleler ve köyler; Çubuklu, Yenimahalle, İncirköy, Kavacık ve Çiğdem Mahalleleri ile Elmalı, Akbaba, Mahmut Şevket Paşa, Dereseki ve Cumhuriyet Köy'dür.

İlçenin toplam nüfusu: 217.316 kişi, Beykoz Merkez: 178.438 kişi, Köy: 22.971 kişi ve Çavuşbaşı Beldesi: 20.000 kişidir.

4.3 Beykoz'un Peyzajının Oluşumunda Yerleşimlerin Etkisinin Tarihsel Süreç İçinde İrdelenmesi

Konut alanları ilçe peyzajının değişmesinde en önemli rolü oynamaktadır. Bu bölümde Beykoz'un peyzajının oluşumunda yerleşimlerin etkisinin tarihsel süreçte şekillenmesi dört ana dönemde ele alınmıştır. Bunlar:

- Bizans öncesi ve Bizans dönemi
- Osmanlı dönemi
- Cumhuriyet sonrası dönem
- Güncel durumdur.

Bizans öncesi ve Bizans Dönemi

Beykoz bu dönemlerde tapınak ve ayazmaları ile kutsal bir mekan olarak değerlendirilmiştir. Bizans öncesi ve Bizans döneminde İlçe kıyıları dini, rekreatif ve Karadeniz'den gelen saldırılara (Ruslar, Bulgarlar, Vikinglere) karşı savunma amaçlı olarak kullanılmış ve yerleşmelere açılmamıştır. Ancak kuzeyde ayazmalar yakınlarında balıkçı köyleri kurulduğu görülmektedir. Anadoluhisarı'ndan sonraki kuzeydeki kesimleriye, Bizans döneminden sonra hemen her kesimden insanın yazın kaldığı banliyöler olarak kullanılmıştır (Aslan, 1989).

Osmanlı dönemi

Orman dokusunun yok olmadığı zamanlara kadar evler, gerek ekonomiklik, gerek onarım kolaylığı, gerekse sarsıntılara karşın emniyetli olması nedenleri ile ahşap yapılmışlardır, kıyıda iki katlı, sırtlarında ise yeşile dayanmış en fazla üç katlı evlerle doğaya olan saygı dile getirilmiştir.

Osmanlı döneminde yaptırılan sahil saraylar, has bahçeleri ile, köşkler koruları ile, yalılar bahçe ve koruları ile yeşil doku her zaman zenginleştirilmiş, mesireler ve mezarlılar da rekreasyonel potansiyel değerlendirilmiş, her yerleşmede yer alan geniş taçlı ağaçların gölgelendiği meydancıkları ile kentsel imgeler geliştirilmiştir.

16. yy'da ilk Türk yapısı ve mahallesi Anadoluhisarı ve çevresi olmuştur. Bu dönemde Hristiyan köyleri de varlıklarını sürdürmüştür. 16. yy'ın ikinci yarısında yalılar kendini göstermeye başlamış ve 18. yy'da kendine özgü bir üslupla ortaya çıkmıştır. 18. yy'a kadar deniz çıkıntısının önem kazandığı yalı rıhtımları sokağın bir devamı şeklindedir. Ulaşımın deniz yolu ile olmasından dolayı her yalının bir de kayıkhanesi bulunur, iskeleler yalı mimarisinin bir parçasını oluşturlardı.

Boğaziçi'nde ilk deniz ulaşımı bu yy'da vakıf pereme ve kayıklarla başlar (Aslan, 1989).

19. yy ortalarından sonra Tanzimat ile birlikte batılılaşma, Avrupalı mimarların elinden çıkma yalıları gündeme getirmiştir. Yalı bahçeleri de genellikle harem ve selamlık bahçeleri olmak üzere iki kısımdan meydana gelmekteydiler. Harem bahçesi esas bahçeyi oluşturur, bahçe yüksek duvarla dıştan mahremiyeti sağlardı (Aslan, 1989).

Bu dönemde yapılan saraylar, köşkler, yalılar ve kışlalarla Osmanlı İmparatorluğu'nun gücü vurgulanmış, İstanbul batılı bir görünüme bürünmüştür. Yapılan dini yapılar Boğaz kıyısına kaymış ve camiler Boğaz kıyılarını süsleyen simgesel öğeler olmuştur (Yücetürk, 2001).

Kıyı boyunca yer alan eski büyük yalıların koruları Beykoz peyzajının önemli öğelerini oluşturmuşlardır. Bu dönemde mesire alanları aynı zamanda spor alanları da olmuşlardır. İlçe halkın genelde kendi özel bahçesine sahip olması ile birlikte, mezarlıkları, çayırıları ve şifalı içme sularını da içeren mesire yerleri ile donatılmıştır. Bu alanlar Boğaz'a yönelmiş, yanları tepeliklerle çevrilmiş, bir dere etrafında beslenen, içlerinde insan katkısı çeşme, sofa, köşkler ile zenginleştirilmiş alanlar idi. Birçoğunun iç yani dağ tarafı bostanlar halinde son bulurdu (Aslan, 1989).

Bu dönemde; Yuşa tepesinde Yuşa ziyaret yeri bir manzaraya bakış tepesi ve büyük mesire yeri olarak kullanılmış, hinterlandı ile birlikte, maki ve baltalığı ile çevrili bulunan Beykoz Çayırı ve mesiresinden geleneksel bir futbol sahası olarak faydalanılmıştır. Tokat vadisinde Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Tokat Köşkü, aynı zamanda bir avlanma sahası ve Sultaniye köşkü mesiresi ise atış talim yeri olarak kullanılırdı. Paşabahçe ve İncirköy incir bahçeleri ile tarımsal peyzaja güzel bir örnek olmuştur (Aran, 1973).

Cumhuriyet Sonrası Dönem

19. yy'da hemen hemen tüm kıyı şeridi boyunca yerleşimlere rastlanmaktadır.

Bu dönemde Boğaziçi Mekanı'nın hem coğrafi görünümünde, hem de Boğaziçi sakinlerinin sosyal yapısında ve yaşamlarında farklılıklar görülmeye başlanmıştır (Aysu, 1990).

Ekonomik gücün imparatorluk ve yöneticilerinin elinden daha geniş bir topluluğa doğru kayması ile kapital olanaklarını elinde bulunduran kişilerin arsa spekülasyonuna yönelmeleri sonucunu doğurmuş ve yeşil doku geniş kitleler halinde yok edilmiştir (Aslan, 1989).

Vapurların sefere başlamasıyla yeni vapur iskeleleri açılmıştır. Söz konusu iskeleler daha ziyade Boğaz köylerinin meydanlarına açılmaktadır. İskele meydanları kullanıldıkları sürece; ticari (gıda, sebze, giyim vb) metanın, sınai ürünlerin (küçük ev - el imalatlarının) satışının ve sosyal ilişkilerinin karşılandığı, kıraathaneler, berber, bozacı ve resmi daireler gibi birimlerin yer aldığı sosyo - ekonomik fonksiyonu görevini yerine getirmiştir (Aysu, 1990).

Güncel Durum

İlçe peyzajı, Boğaz'ın bütün doğal ve kültürel peyzaj güzelliklerini silip götüren bir yağma kampanyası ile karşı karşıyadır. Boğaz kıyılarının tarih boyunca zamanla gelişen yalı rıhtımları ve kayıkhanelerinin meydana getirdiği doğal ve zarif bir sahil çizgisi varken yapılan sahil dolguları ve yolları bu çok hareketli rıhtım çizgisini monoton hale getirmiştir. İlçe sahillerinde bugün, artık tarihi devirlerin kültür izlerinden arta kalan ve sayısı çok azalan

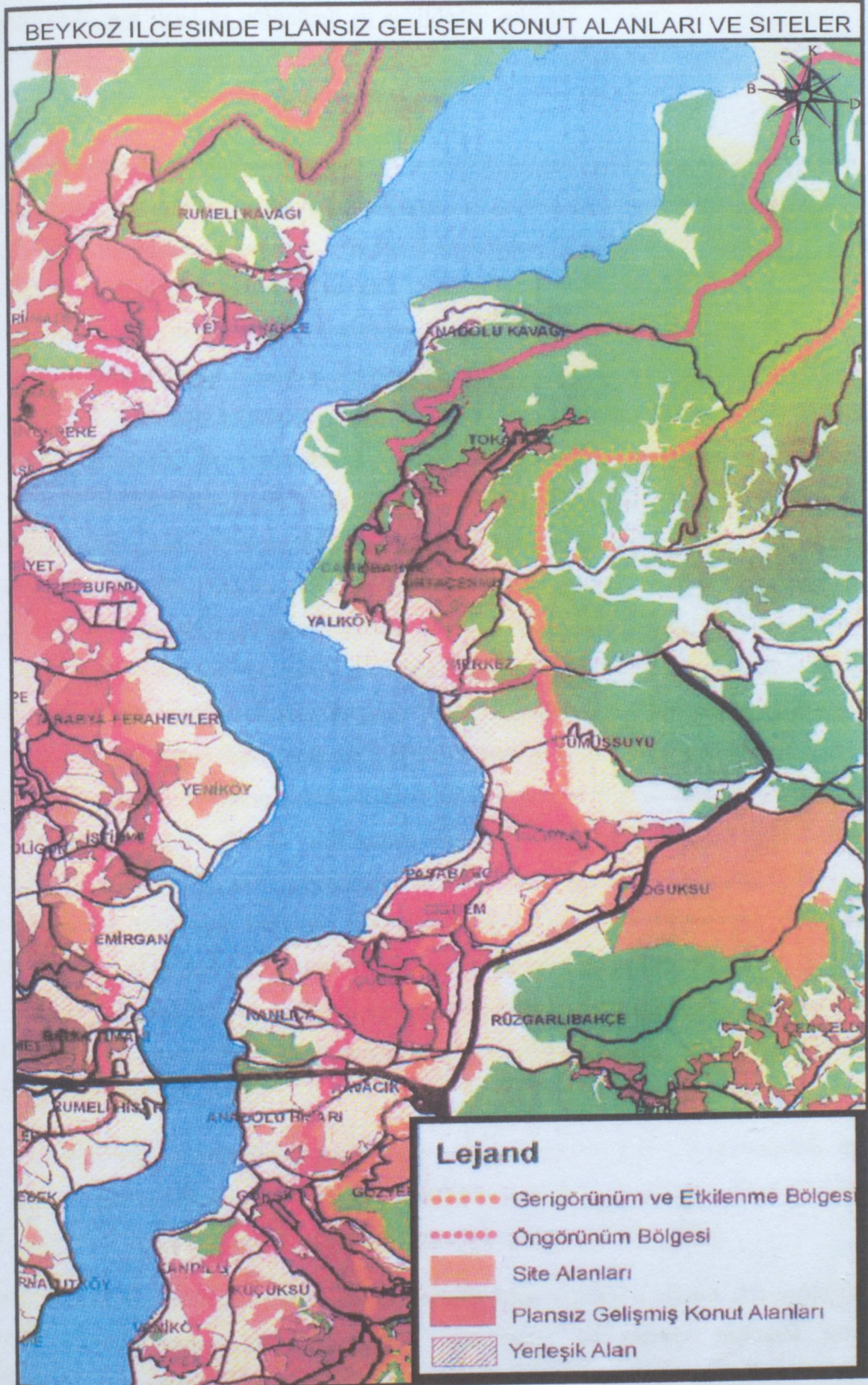

yalılar, köşkler, kaleler ve kulelerden başka yapı kalmamıştır. Harita 4.5’de de belirtilen yamaçları kaplayan plansız gelişen konut alanları ve siteler İlçe peyzajını olumsuz yönde etkilemektedir. Bir yandan yamaçlardaki doğal yeşillikleri kovarak, koruları parçalayarak asırlık ağaçlarının yerine yerleşen apartman iskanı da mimari berraklıktan yoksun birer pahalı gecekondur karakterinde ve çimento yığınlarından farksızdırlar (Aran, 1973).

Kentsel alanın büyüyerek yayılması ve çevresindeki açık ve yeşil alanları kendine katması İlçe alanında, kentsel ve kırsal sınırları değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Donatılmaksızın genişleyen kentsel alan için, yeşil ve açık alanlar bakımından kurtarıcı olması gereken çevre kırsalı üzerinde, ön yerleşimlerde oluşturulan katı mülkiyet özellikleri ile, kentsel alan içindeki mülkiyetler karşılaştırıldığında, yeni oluşan çevre mülkiyetlerinin ve hatta yakın tarihlerde kente katılmış olanların, çok daha küçük parçalara bölünmüş olduğu ve bu kesimlerde 100-120 m²’lik parsellerin çoğunlukta ve tapulu olduğu izlenir. Bunun sonucu küçük yapı adaları ve yetersiz ve gereksiz bir yol ağı ile temelden yanlış bir yerleşim biçimidir (Bayhan, 1973).

İlçe peyzajında tarihi yansıtan öğelerde doğaya saygılı ölçü, insan – yapı arasında dengeli oran, kitle - boşluk dengesi ve çeşitli tipolojiler görülmekte iken yeni yapılan yapılarda bu mekan özelliklerine dikkat edilmediği sadece araziden yatayda ve düşeyde maksimum faydalanma isteği ile oluşturulduğu gözlenmektedir. Bu durumda İlçe peyzajının tarihsel öneminin kısmen yitirilmesine neden olmuştur.

Harita 4.4 Beykoz İlçesinde plansız gelişen konut alanları ve siteleri (Kozaman, 2007)

Konut alanlarının ilçedeki görünümü şu şekildedir; eski tarihlerden kalan köşk, saray, yalı türü konutlar, yeni döneme ait konut alanları ve köy içi yerleşimleri olmak üzere üç grup vardır.

Bunlardan tarihi konut alanları, ilçenin ilk yerleşmelerinden kalan köy içi alanları ile sahil şeridinde yer alan yalıların bulunduğu alanlardır. Yamaçlardaki köşk ve kasırlarda bu gruba girer. Tarihi köşk, kasır, kale ve saraylar kıyı boyunca bir süreklilik oluşturur. Osmanlı dönemine ait olduklarından birkaç yapılık gruplar halinde ya da tek tek yer alırlar. Aralarında yeni yapılar inşa edilmiştir. Bu tarihi mirasın bazıları bakımsızlıktan, yangınlardan, yıkımlardan dolayı harap olmuştur. İlçedeki yerleşmenin nüfus artışı ve ulaşımın etkisi ile kuzeye doğru gelişmeye başlaması sonucu ikinci grubu oluşturan yeni konut alanları ortaya çıkmıştır. Yeni oluşan bu alanlarda gelir düzeyine göre çeşitlilik göstermektedir. İç göçlerle gelen ve çevredeki sanayilerde çalışan düşük gelirli grubun yakın çevrede konut edinme isteminden ortaya çıkan ve Boğaziçi'ni çok kısa bir süre içinde yıkıntı alanı durumuna getiren ruhsatsız olarak kamu mülkiyetindeki arsaları işgal eden gecekondular bu çeşitlilikten biridir. Bu yapılaşmalar çoğunlukla tepelerde, yayla sırtlarında ve yamaçlarda yer almaktadır. İlk olarak 1950'li yıllarda başlayan gecekondular olgusu 1980'li yıllarda da devam etmiştir. Harita 4.6'da 1966 sanayi sahaları planında yer alan sanayi tesis alanları ile plansız gelişen konut alanları arasındaki ilişki verilmiştir. Haritada kıyı şeridinde ve dere kenarlarına kurulmuş olan sanayi sahaları ve yakın çevresinden itibaren başlayan plansız gelişen konut alanları görülmektedir. İlçenin konut alanlarının büyük bir bölümünü gecekondular alanları oluşturmaktadır. Gecekondular yerleşmeleri dışında bir diğer yeni yerleşme lüks konut alanlarıdır. Bu villa tipi konutlar 1985 ten itibaren gruplaşmalar halinde yamaçlarda, tepelerde, ilçe köylerinde yer almaktadır. Üst gelir grubunda yüksek gelir getiren ekonomik etkinliklerde yer almaları, oto sahipliği oranının yüksek olması, iş – konut uzaklığı açısından sorun yaratmamaktadır. Bir diğer grup olan orta gelir grubu ise eski köy içi yerleşmelerinde bulunmaktadır (Kamış, 1991).

Sanayi alanlarının desantralizasyonu sonucu çevre alanlarda konut yoğunlaşması ortaya çıkmış ve organize süper market vb şeklinde hizmet alanları oluşmuştur. Yani alt kademe merkez alanları kendi başına organize olarak ortaya çıkmıştır (BGSY, 2005).

Desantralizasyon sürecinde, kentin ana merkezinde izlenen gelişim olgusu, ana merkezin bu süreçte işlevsel açıdan metropol rolünü oynamasını ve merkez mekanın yeniden örgütlenmesini gerektirmektedir (Cengiz, 1984).

Ekonomik yapı-fizik mekan ilişkisinin biçim değiştirmesi günümüz dünyasındaki sermayenin

globalleşme süreci, metropoliten alanların özellikle kent merkezlerinin yeniden örgütlenmesi ve çağdaş yaşam koşullarına uyarlanmasını, sağlıklı yapılaşmaların engellenmesi ve yaşanabilir çevre oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır (Cengiz, 1984).

Boğaziçi'nde sanayi faaliyetlerinin ve ona yakından bağlı, başta gecekondu olmak üzere diğer şehirsiz kullanım şekillerinin gelişmesinde asıl özellik bunların eskiden tamamen kırsal yapıda ya da tamamen boş olan sahalar üzerinde yer almış ve almakta oluşlarıdır. Sanayi Boğaziçi peyzajına doğrudan doğruya ve de dolaylı olarak etki yapmaktadır. Doğrudan doğruya olan etki bizzat sanayi tesislerinin inşası ile olmaktadır. Dolaylı olan etki işçi nüfusunun artmasına bağlı olarak da gecekonduların inşasına sebep olmaktadır (Pamay, 1973). İşçi mahalleleri 1950'lerde yaşanan hızlı sanayileşme ve köyden kente göç olgusundan sonra oluşmaya başlamıştır. Hızlı kentsel gelişme, bir yandan apartmanlaşma ile düşeyde, bir yandan da gecekondulaşma ile yatayda sürerken, sosyal donatım ve teknik alt yapı yetersiz kalmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 1992). 1950'li yıllarda İlçe göç almaya başlamış, 1960 sonrası dönemde İlçede sanayide yüksek büyüme hızları başlamış ve 1970'lerde de göç hızla sürmüştür. Kitle, kontur ve renk bakımından, arazi yapısı ile mimari ve inşai yapılar, bunlarla yeşil örtü ve yeşil elemanlar arasındaki uyumsuzluk Boğaziçi'ndeki ekolojik dengenin nedenli bozulmuş olduğunu anlatmakta; onun günümüze kadar süregelen davetkar ve rekreasyonel fonksiyonunun ise artık kaybolmak üzere olduğunu apaçık göstermektedir (Pamay, 1973).

4.4 Tarihsel Süreçlerle Beykoz'un Silüeti ve Arazi Plastığının Görsel Etki Bakımından İrdelenmesi

Bu tezin amacı İstanbul ili Beykoz ilçesi peyzajının tarihsel süreç içinde değişimlerinin incelenmesidir. Bu bakımdan Beykoz ilçesinin tarihsel süreç aralıklarının belirlenmesinde bölgedeki fabrikaların kuruluş tarihleri ve genel sanayileşme süreci dikkate alınmıştır. Bu süreç aralıkları 1850-1900 (Sanayi Öncesi), 1900-1980 (Sanayi Dönemi) ve 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) olarak belirlenmiştir. İlçenin İstanbul Boğazı'ndan görünümüleri fotoğraflar ve simülasyonlarla verilmiştir. Tek bir noktadan ilçenin tüm panoramik görüntüsünü almak söz konusu olamadığından kısım kısım panoramik görüntü oluşturulmuştur.

Görsel peyzaj özellikleri bakımından; İlçenin silüeti ve reliyefi, Arazi kullanışları bakımından; Kentsel Alanlar (Konut Alanları, Ticaret Alanları, Sanayi Alanları, Sağlık Tesisleri, Resmi Kurumlar, Eğitim Tesisleri, Dini Tesis Alanları, Askeri Alanlar) ve Kırsal Alanlar (Orman ve Tarım Alanları) olmak üzere incelenmiştir.

- Anadolukavağı Mahallesi;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na dik uzanan makiler, kavak ve incir ağaçlarıyla kaplı sıra dağlar ve dağların denize kadar uzandığı doğal peyzaj yapısı, birçok yalı, iskele, cami ve çeşmeler görülmektedir. Bizans öncesi dönemde Anadolukavağı kıyıları dini, rekreatif ve Karadeniz'den gelen saldırılara (Ruslar, Bulgarlar, Vikinglere) karşı savunma amaçlı olarak kullanılmış olup bir balıkçı köyü kurulmuştur. Osmanlı döneminde mahallenin evleri, gerek ekonomiklik, gerek onarım kolaylığı, gerekse sarsıntılara karşı emniyetli olması nedenleri ile ahşap yapılmışlardır, kıyıda iki katlı, sırtlarında ise yeşile dayanmış en fazla üç katlı evlerle doğaya olan saygı dile getirilmiştir. Ulaşımın deniz yolu ile olmasından dolayı her yalının bir de kayıkhanesi bulunur, iskeleler yalı mimarisinin bir parçasını oluşturlardı. 16. – 18. yy arasında Yoros Kalesi'nin kulelerinin külah şeklindeki çatılarının bu dönemde olmadığı, kale çevresindeki konut alanının daha da yaygınlaştığı, askeri tesislerin ve lojmanların kurulmaya başlandığı, iskele, cami, çeşmeleri, ahşap evleri ile balıkçı köyü görünümündedir. 1900-1980 Sanayi döneminde ise; mahalle ilçe merkezine ve sanayi tesislerine uzaklığı nedeniyle silüetini değiştirecek kadar göçe maruz kalmamıştır. 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; ağaçların arasından açılmış sahil yolu, çınar, kavak ve incir ağaçlarının yoğunlukta olduğu bir bitki örtüsü, kale yapısı ve çevresinde daha geniş bir

alana yayılmış olan askeri tesisler ve Boğaz hattı nedeniyle yolcuların yoğun kullandığı iskele görülmektedir. Bu panoramadaki Yoros Kalesi bir nirengi noktası teşkil etmektedir. Ayrıca Tokatköy Mahallesi'nde yer alan Yuşa tepesinde Yuşa ziyaret yeri bir manzaraya bakış tepesi ve büyük mesire yeri olarak kullanılmış ve halen kullanılmaktadır.

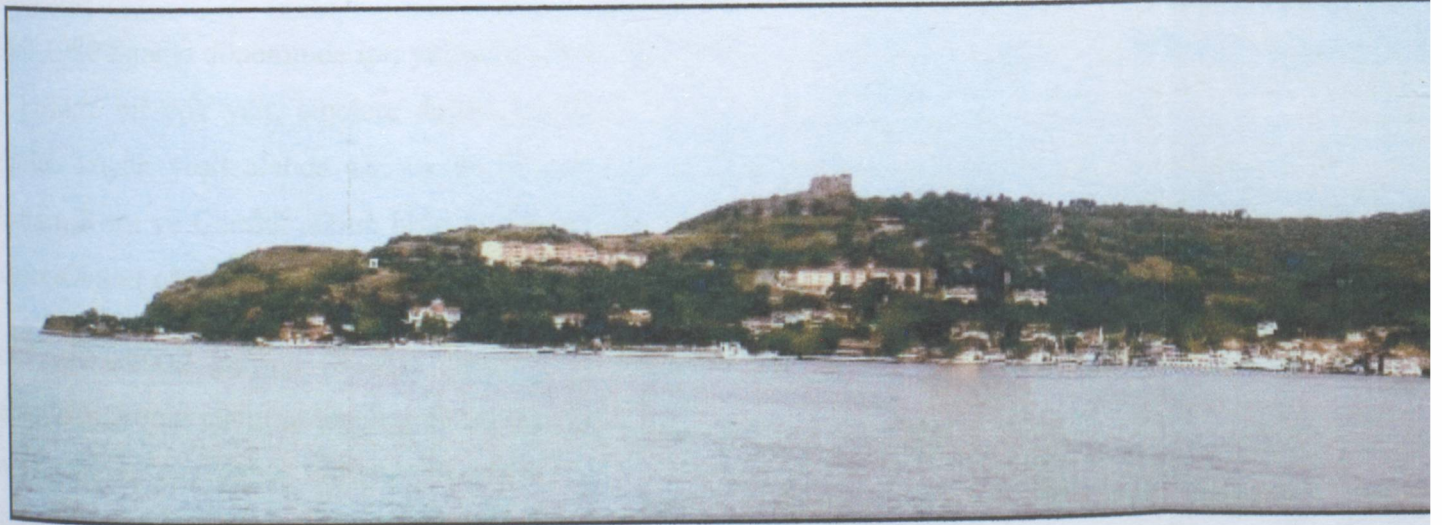

Simülasyon 4.1 Anadolukavağı Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.2 Anadolukavağı Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.3 Anadolukavağı Mahallesi (Pirgaip, 2007)

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

- Ortaçeşme–Merkez Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na kadar uzanan makilerle kaplı sıra dağlar, bir Osmanlı yapısı olan Beykoz Kasrı ve Koruluğu, Hünkar İskelesi ile Deri ve Kundura Fabrikası ve bu yapıların arkalarındaki tamamı bitkilerle örtülü dağlar görülmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; fabrikanın ve kasrın arkasında yapılaşmanın yavaş yavaş yayıldığı ve 1980 yılı sonuna kadar hızla gecekondulaştığı görülmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; yapılaşmanın daha da yayıldığı, cami sayısının arttığı, enerji nakli için yüksek direklerin dikilmesi ile doğal ve kırsal peyzaj özelliğini kaybetmiş kentsel peyzaj yapısı görülmektedir. Tarihi yansıtan doğaya saygılı ölçüde, köşk ve kasırlar, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen, yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, insan – yapı arasındaki dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin bulunduğu koru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde Beykoz Kasrı ve Koruluğu haricinde bu oluşumların varlığından söz edilemez duruma gelinmiştir.

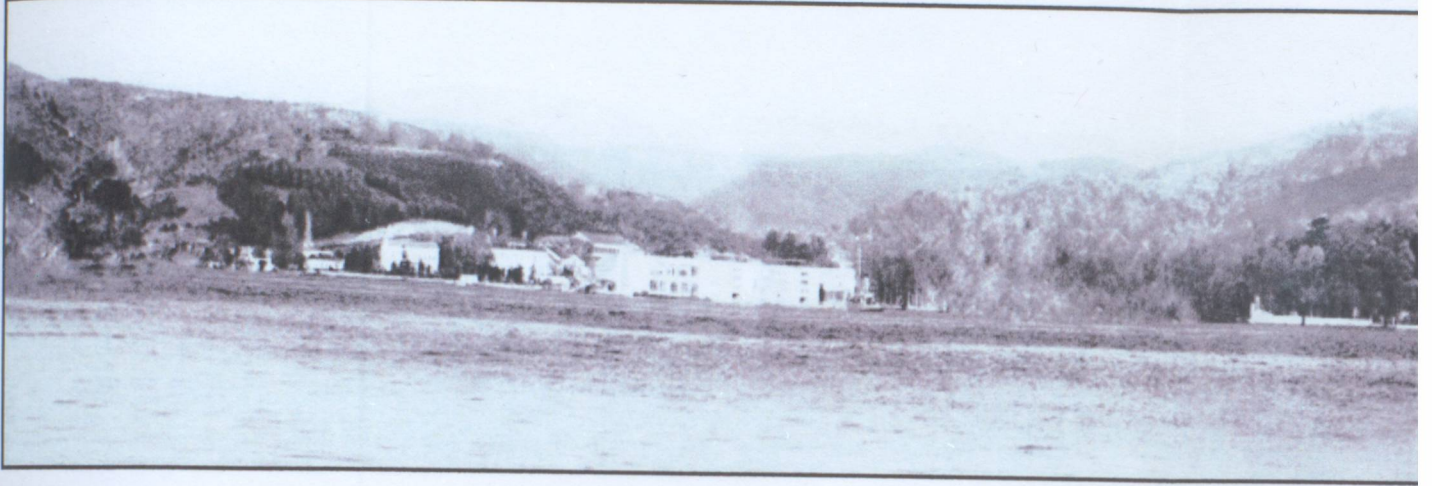
- Yalıköy–Gümüşsuyu Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na kadar uzanan makilerle kaplı sıra dağlar, camiler ve çevrelerindeki konutlar ile sahil boyunca yalılar oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemdeki mahallelerin silüeti ve reliyefi Boğaz peyzajı özelliği göstermektedir.

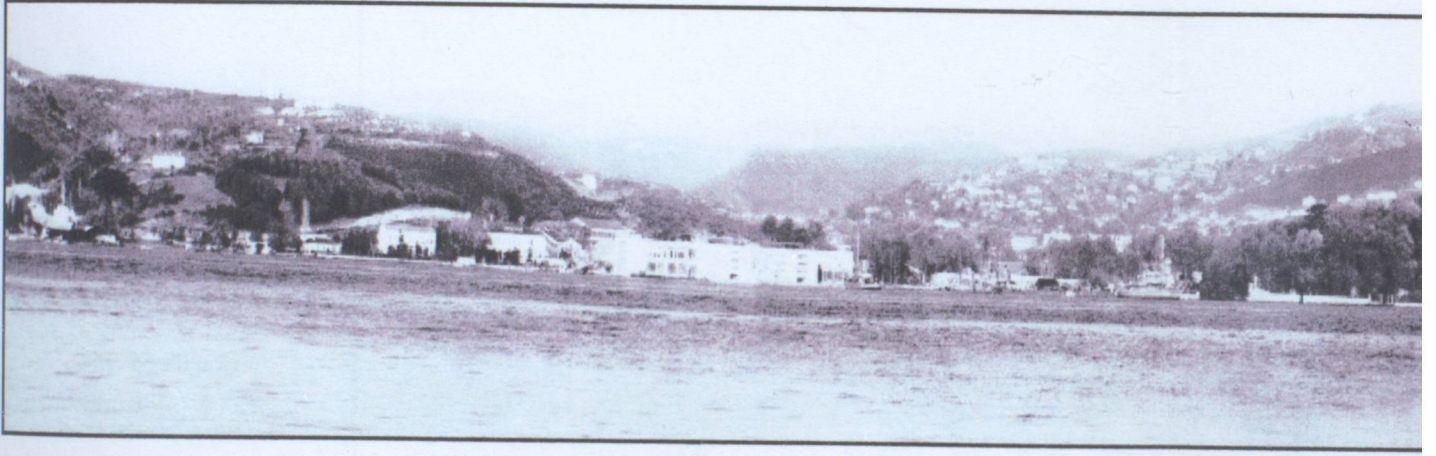
1900-1980 Sanayi döneminde ise; yalıların içinde en büyüğü olan Ahmet Mithat Efendi Yalısı ile birlikte bir çok yalı, tepelere doğru yayılmış yerleşim alanları, konut alanları arasında görülen küçük yeşil alanda 18. yy da oluşturulan Çakmak Dede Mezarlığı, İskele, çayır alanları, Koru ve Çamlık alanın bitki örtüsü görülmektedir. Bu alanlarda sahil yolu boyunca ticaret alanları görülmekte olup kentsel peyzaj özelliği göstermektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; korunun sınırlarının konut alanlarıyla daraltıldığı, konut alanının tepeleri de sardığı, sahil boyu yalılar ve korunun önünde kuleli bir yapıyla deniz tarafından koruya geçen bir üst geçit görülmektedir. Bu bölgedeki peyzaj öğelerinden ölçüyü bozan çok geniş ve yüksek olarak büyük bir kütle halinde yer alan Ahmet Mithat Efendi Yalısı ile birlikte birkaç yeni bina bulunmaktadır. İnsan – yapı arasındaki yer yer dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin Beykoz Korusu ve Çamlık Alanla korunmaya çalışıldığı koru ve ağaçlıklar ve çeşitli tipolojilerde oluşturulan konutlar bulunmaktadır.

Simülasyon 4.2 Ortaçeşme - Merkez Mahallesi (Pirgaip, 2007)

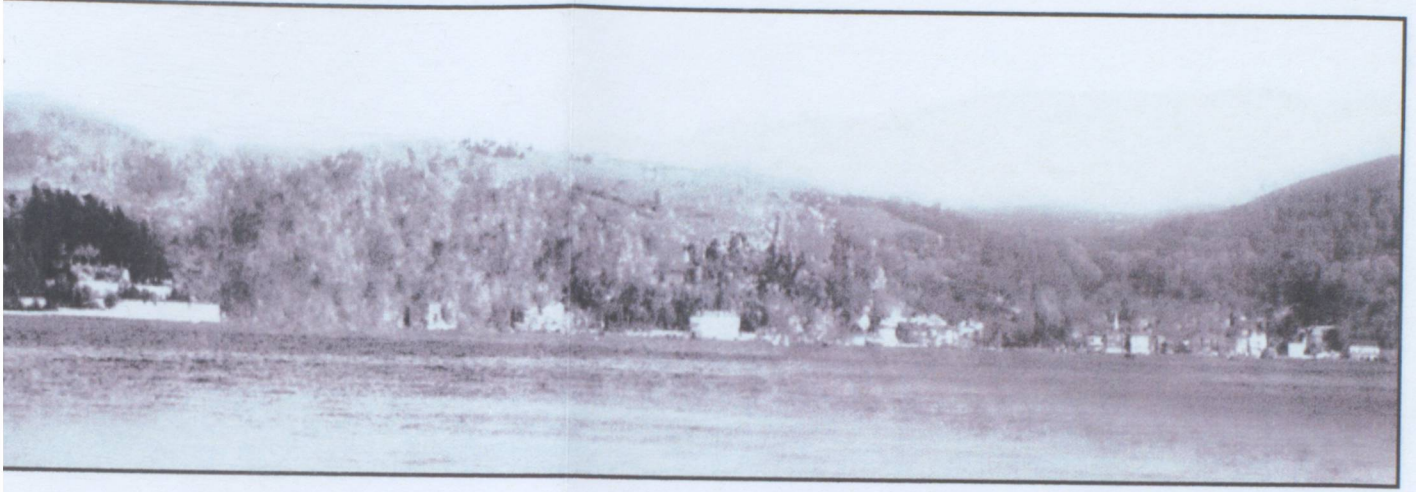

Fotoğraf 4.4 Ortaçeşme - Merkez Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.5 Ortaçeşme - Merkez Mahallesi (Pirgaip, 2007)

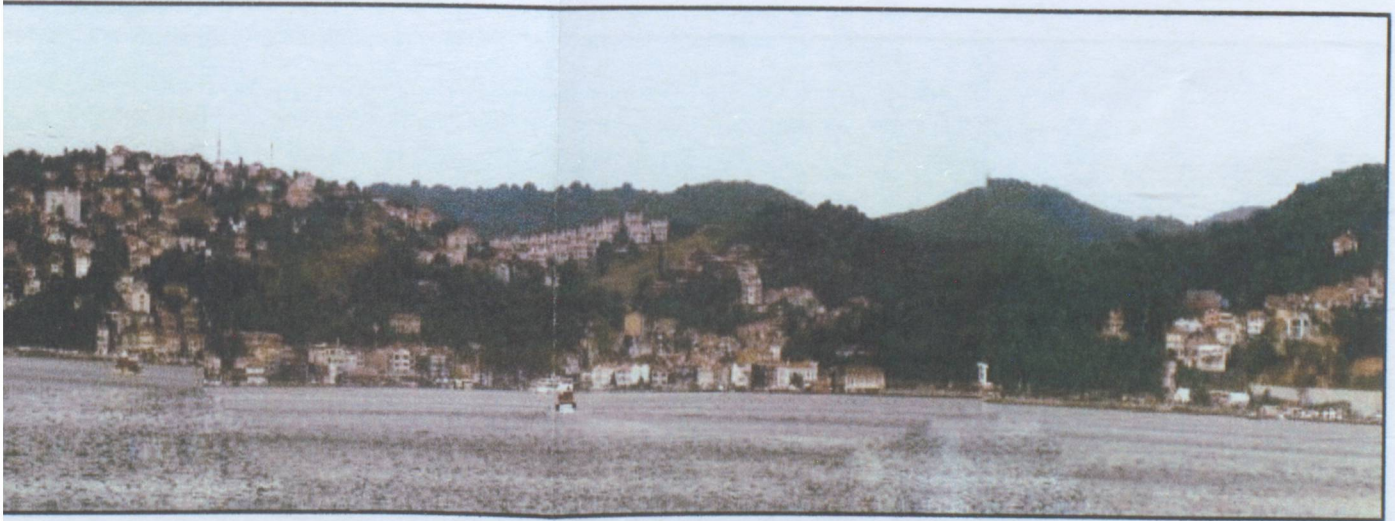

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

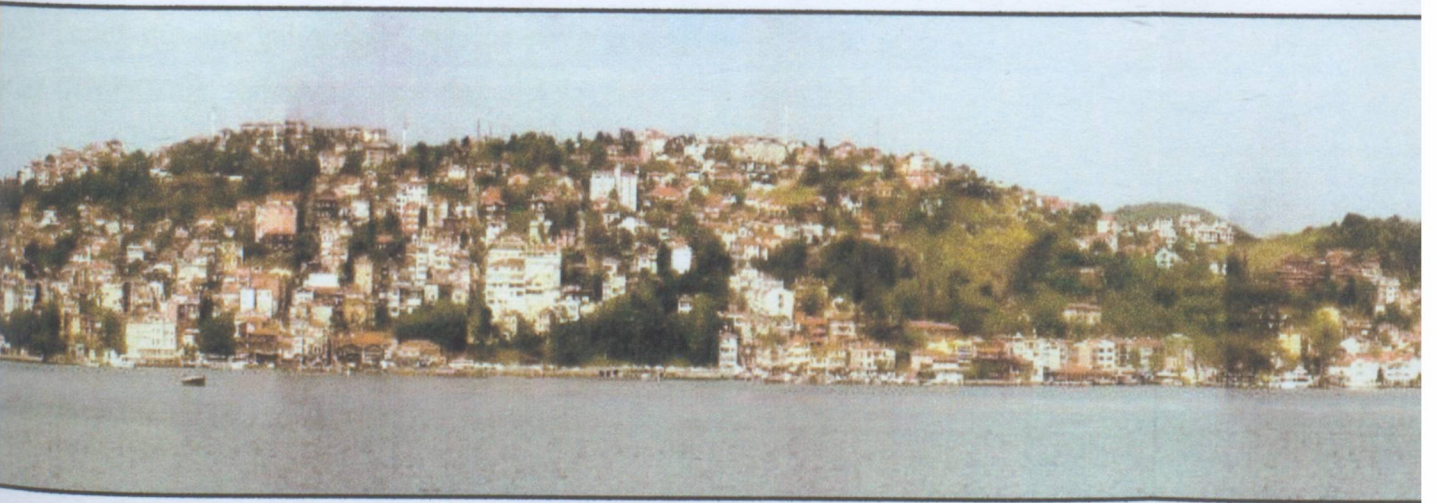

Simülasyon 4.3 Yalıköy – Gümüşsuyu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.6 Yalıköy – Gümüşsuyu Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

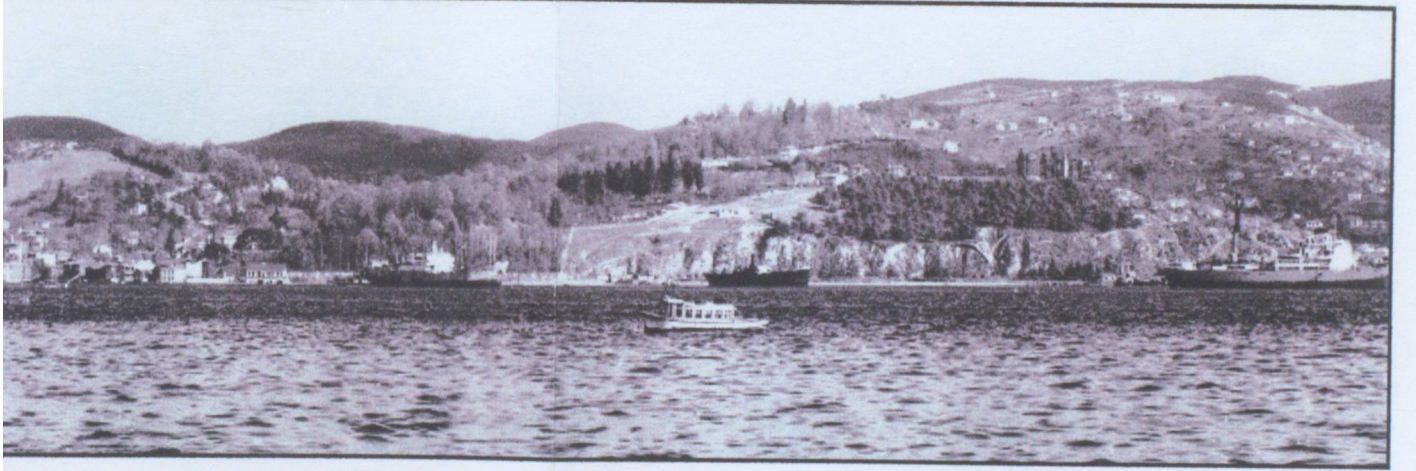

Fotoğraf 4.7 Yalıköy – Gümüşsuyu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

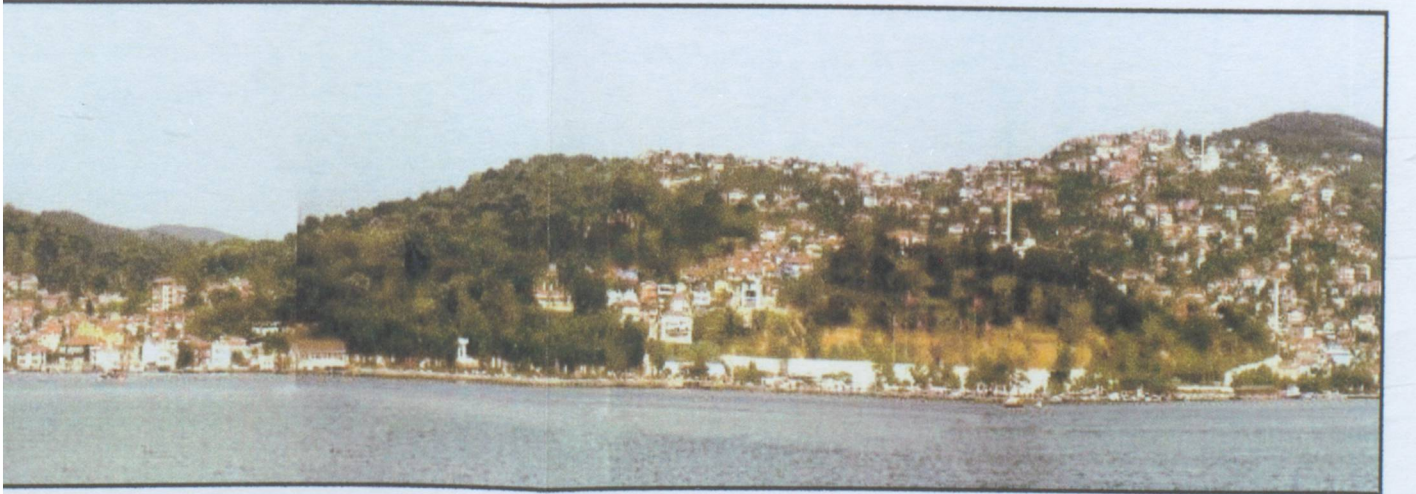

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

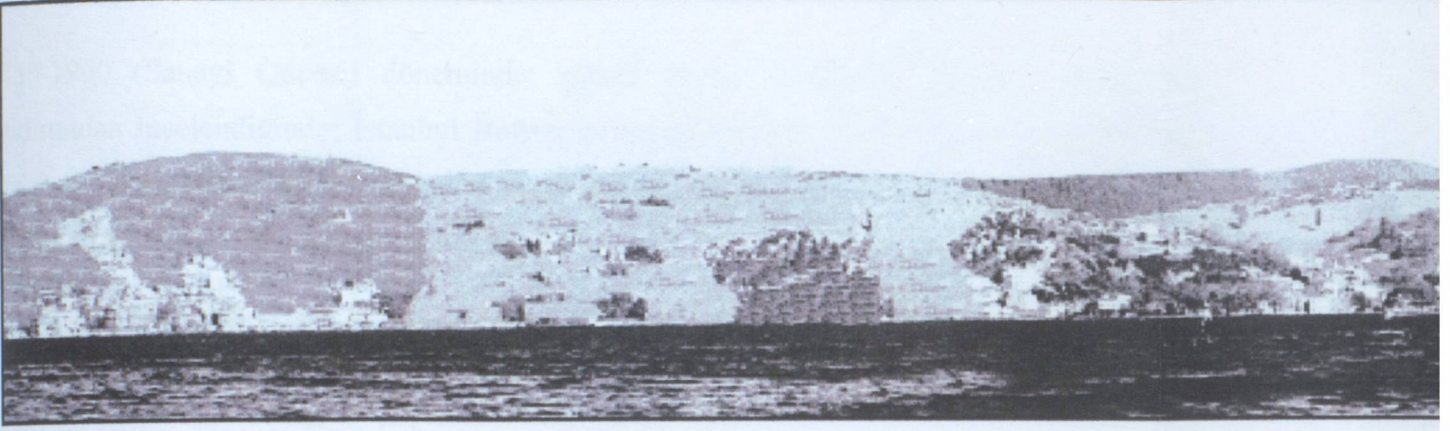
- Merkez–Gümüşsuyu Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na kadar uzanan makilerle kaplı sıra dağlar, bir çok yalının, çeşmelerin, camiler etrafında konut alanlarının oluşmaya başladığı ve Beykoz Korusu'nun bitki örtüsü görülmektedir. Sanayi öncesi döneminde bu alanda doğal ve kırsal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; fabrikaların varlığı ile fabrikalar çevresinde yerleşim alanlarının daha da arttığı, Kuru etrafında, sınırlarında ve yer yer iç kesimlerinde de konut alanları ve günümüzde Belediye binasının bulunduğu alanda petrol depolarının var olduğu görülmektedir. Sanayi döneminde bu alanlarda kentsel peyzaj gözlenmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; özellikle Merkez ve Gümüşsuyu Mahallesi merkezli olarak camiler ve konut alanlarının hat safhada olduğu, korunun sınırlarının iyice daraldığı, çamlık mevkiindeki heyelan nedeniyle yüksek beyaz bir duvarın Cumhuriyet Anıtına fon oluşturduğu, petrol depolarının alandan kaldırılıp, yerinde Belediye binası inşa edildiği, Belediye binasının arka tarafında Kaymakamlık, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Tapu Kadastro Müdürlüğü ve İSKİ binası inşa edildiği ve yerleşim alanlarının tepeleri de sardığı görülmektedir. Tarihi yansıtan doğaya saygılı ölçüde, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen, yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, insan – yapı arasındaki dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin bulunduğu kuru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde Beykoz Korusu, Çamlık Alan ve yer yer görülen ağaçlık alanlar haricinde bu oluşumların varlığından söz edilemez duruma gelinmiştir. Ayrıca farklı tipolojilerde oluşturulan konutlar yamaçları sarmış durumdadır. Sanayi sonrası dönemde bu alan konut, ticaret, sanayi, kamu binaları, eğitim tesisleri, camiler, yer yer arta kalmış olan yeşillikli dinlenme alanlarıyla tamamen kentsel peyzaj özelliği göstermektedir.

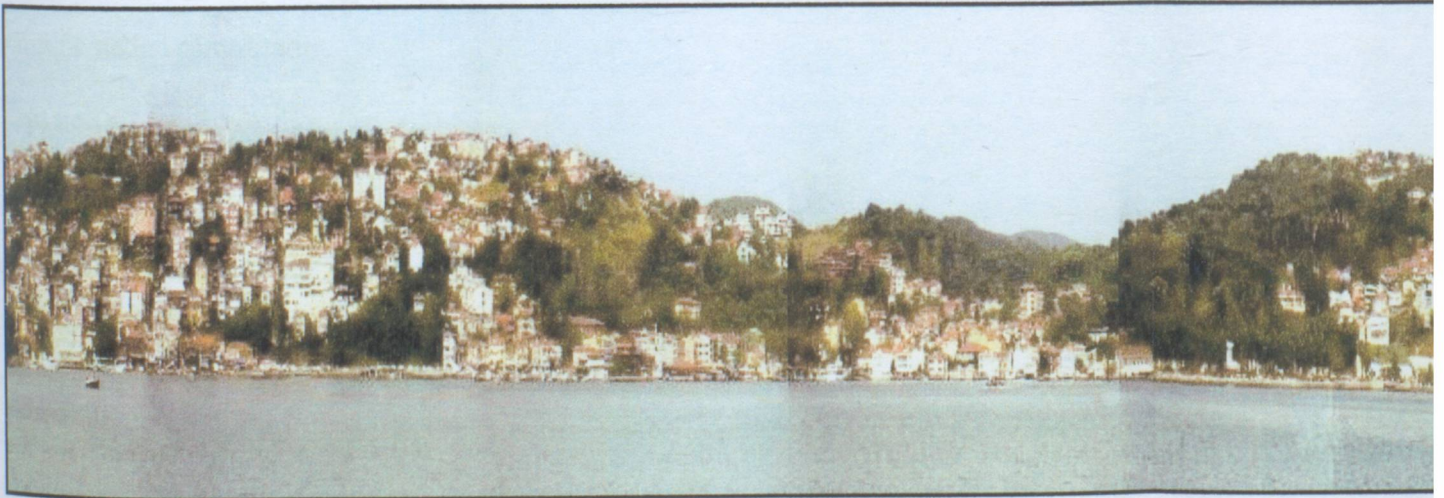

Simülasyon 4.4 Merkez – Gümüşsuyu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.8 Merkez – Gümüşsuyu Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.9 Merkez – Gümüşsuyu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

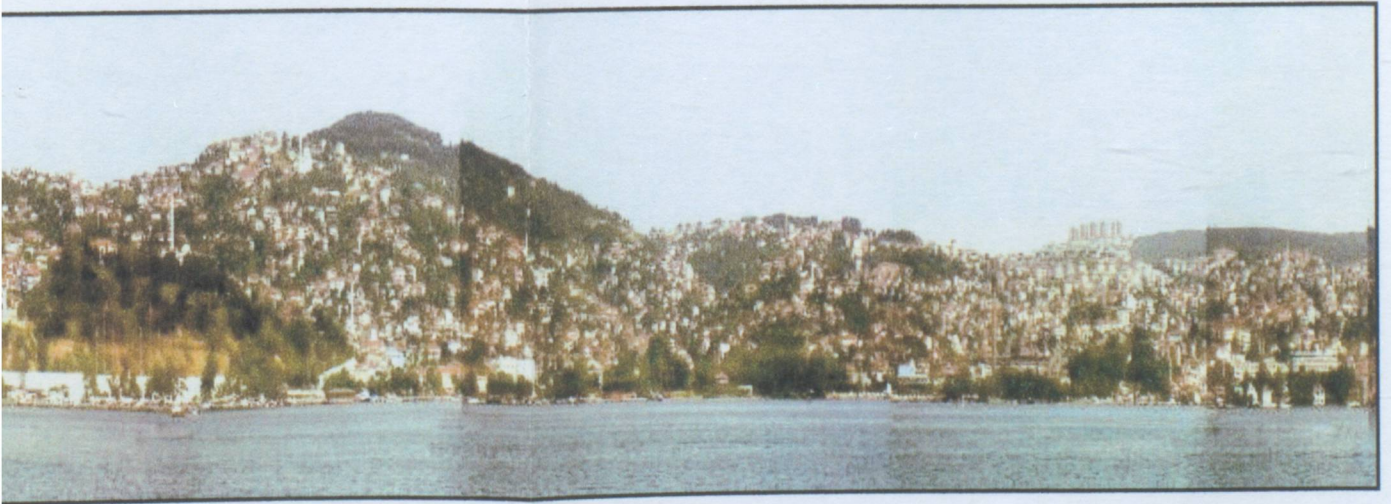

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

- Gümüşsuyu-İncirköy Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na paralel uzanan makilerle ve çayırarla kaplı sıra dağlar, camilerle birlikte yalılar ve konut alanları görülmektedir. Sanayi öncesi dönemde bu alanda kırsal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; maki ve çayırılıklarla kaplı dağlar ve sahil boyunca çeşitli fonksiyonlar görülmektedir. Günümüzdeki Belediye binası civarında petrol depoları, yeni konut inşaatları, Şişe ve Cam Fabrikası ve etrafında dağların eteğinden başlayan gecekondu yapımı görülmektedir. Sanayi döneminde bu alanda ticaret, sanayi ve konut alanlarıyla kentsel peyzaj yapısı gözlenmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; 19. yy'da başlayan gecekondu yapısı Karlıtepe Devlet Ormanı dışında hemen hemen tüm tepeleri sarmış durumdadır. Var olan petrol depolarının alandan uzaklaştırıldığı ve Belediye, Kaymakamlık, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Tapu Kadastro Müdürlüğü ve İSKİ binalarının inşa edildiği görülmektedir. Ölçü, oran, renk, doku vb özellikler yeni oluşturulan yapılarda dikkate alınmamıştır. Önceleri insan - yapı arasında dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin bulunduğu koru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde bu oluşumların varlığından söz edilemez duruma gelinmiştir. Sahilden itibaren tüm yamaçlar yapılarla dolmuştur. Ayrıca sahil kesiminde yer alan fabrika yapısı ve tepeleri de aşan boyutlara ulaşan gecekondu yerleşimleri peyzajı olumsuz etkilemektedir. Fabrika her ne kadar üretimini durdurmuş olsa da fiziksel yapısı ile görüntü kirliliğine neden olmaktadır.

- Paşabahçe-Çubuklu Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na dik ve paralel uzanan makilerle ve çayırarla kaplı sıra dağlar, Paşabahçe merkezinde camiler yapılması ve insanların bu alana yerleşmeye başlaması ile konut alanlarının yapıldığı görülmektedir. Sanayi öncesi dönemde bu alanda kırsal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; kıyı şeridinde Tekel İçki ve İspirto Fabrikası ile petrol depoları ile Paşabahçe SSK Hastanesi, Beykoz Devlet Hastanesi, camiler, iskele görülmekte ve arkalarındaki tepelerde yerleşim alanlarının yukarılara tırmanmaya başladığı görülmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; ilk sıradaki tepelerin Burunbahçe Mesire Alanı hariç tamamen yapılaştığı ve hatta arka tepelerde de yüksek katlı apartmanların oluşturulmasıyla alanın kentsel peyzaja dönüştüğü görülmektedir. Yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, insan – yapı arasındaki dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin bulunduğu koru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde Burunbahçe Mesire Alanı haricinde bu oluşumların varlığından söz edilemez duruma gelinmiştir.

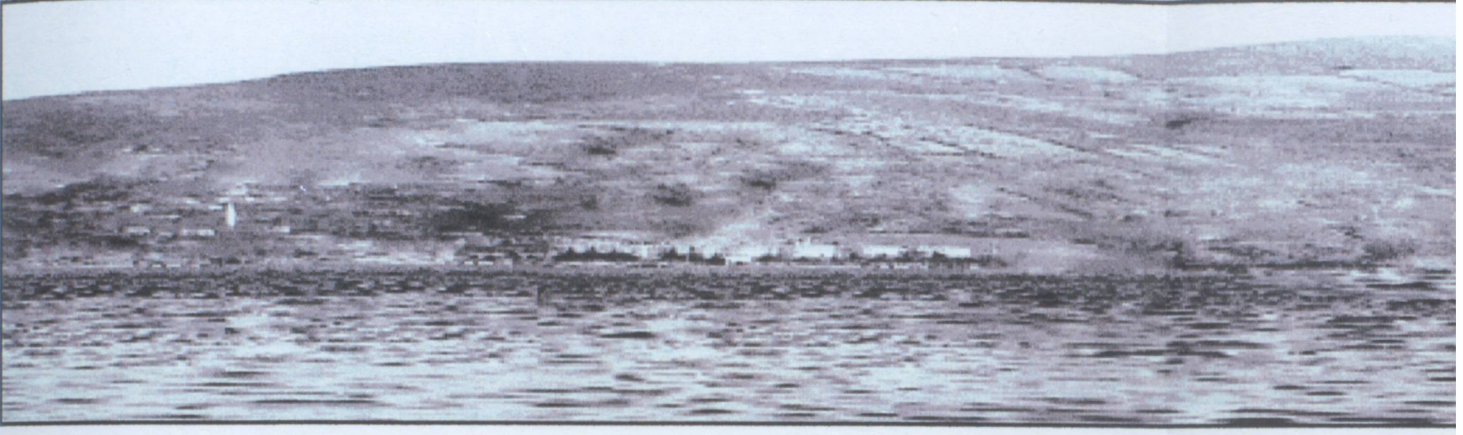
- Çubuklu – Kanlıca Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na dik ve paralel uzanan makiler, fıstık çamları, erguvanlar ve çayırırlarla kaplı sıra dağlar görülmekte ve herhangi bir yapılaşma ile doğal peyzaj görünümü bozulmamıştır.

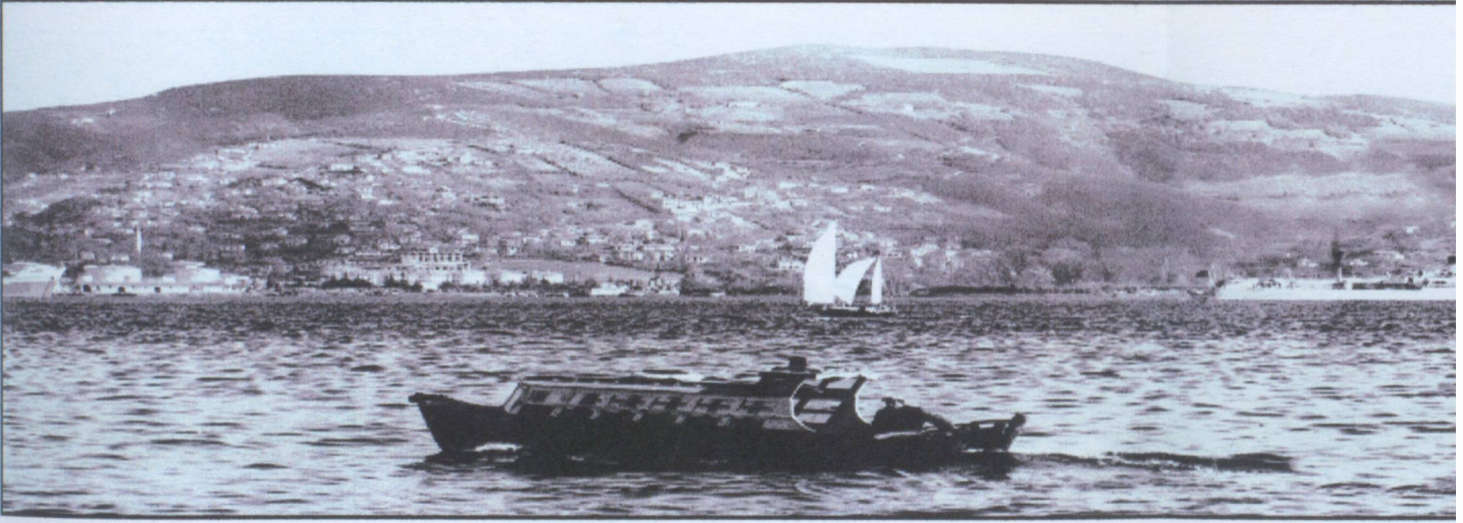
1900-1980 Sanayi döneminde ise; sahil kesiminde yalılar ve diğer konut alanları oluşmaya başlamış, Su Altı Kurtarma Komutanlığı binası, itfaiye binası, Kanlıca vapur iskelesi ve koruluğu içinde Hıdiv Kasrı görülmektedir. Sanayi döneminde bu alanda kırsal ve doğal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; Çubuklu merkezinin konutlarla dolduğu, Hıdiv Kasrı'nın doğu kısmında lüks konut alanlarının oluşturulduğu, Kanlıca sahili boyunca yeni yalıların yapıldığı ve içlerine doğrudan yerleşim alanlarının genişlediği görülmektedir. Ayrıca Kanlıca iskelesinin yanında radar kulesi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü inşa edildiği görülmektedir. Bu iki yapı Hıdiv Kasrı ile birlikte bölgenin nirengi noktalarını oluşturmaktadır. Tarihi yansıtan doğaya saygılı ölçüde, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen, yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, köşk ve kasırlar, insan – yapı arasındaki dengeli oran ile kitle - boşluk dengesinin bulunduğu koru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde bu yapılar çeşitli tipolojilerde oluşturulan konutlar ile parçalanmıştır. Ancak geç gelişmiş olsa da tarihi koruma bilinci sayesinde kasrın ve koruluğunun kalan kısımları koruma altına alınmıştır. Sanayi sonrasında bu alanda konut alanları, ticaret alanları, dini tesisler, ulaşım vb ile kentsel peyzaj yapısı gözlenmektedir.

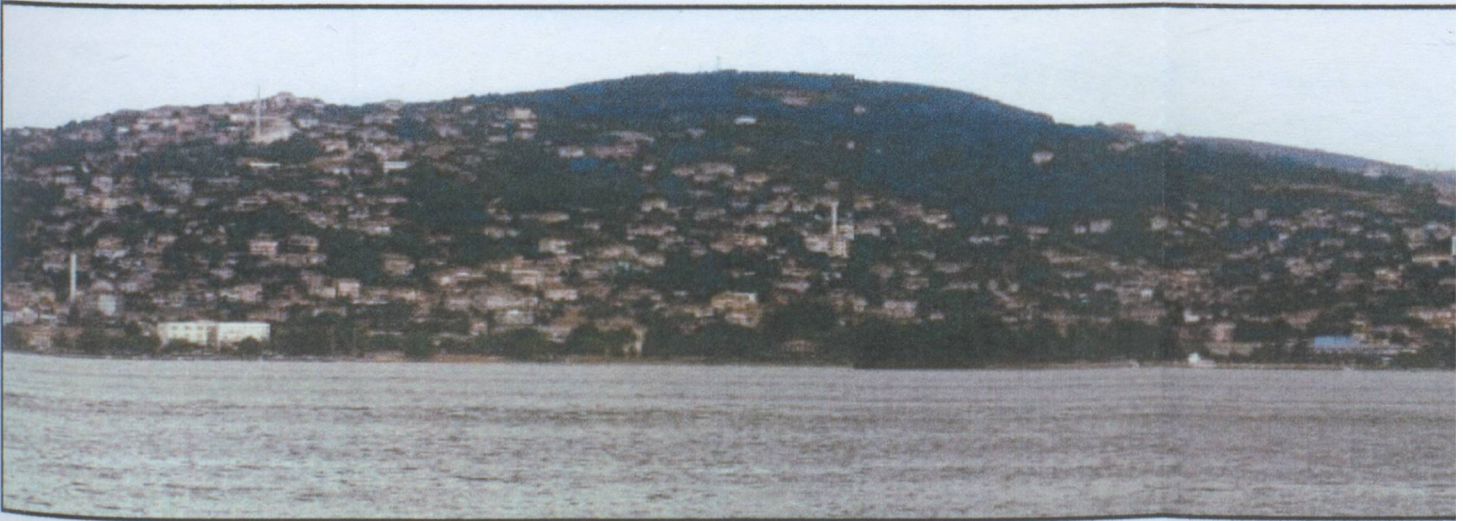

Simülasyon 4.5 Gümüşsuyu - İncirköy Mahallesi (Pirgaip, 2007)

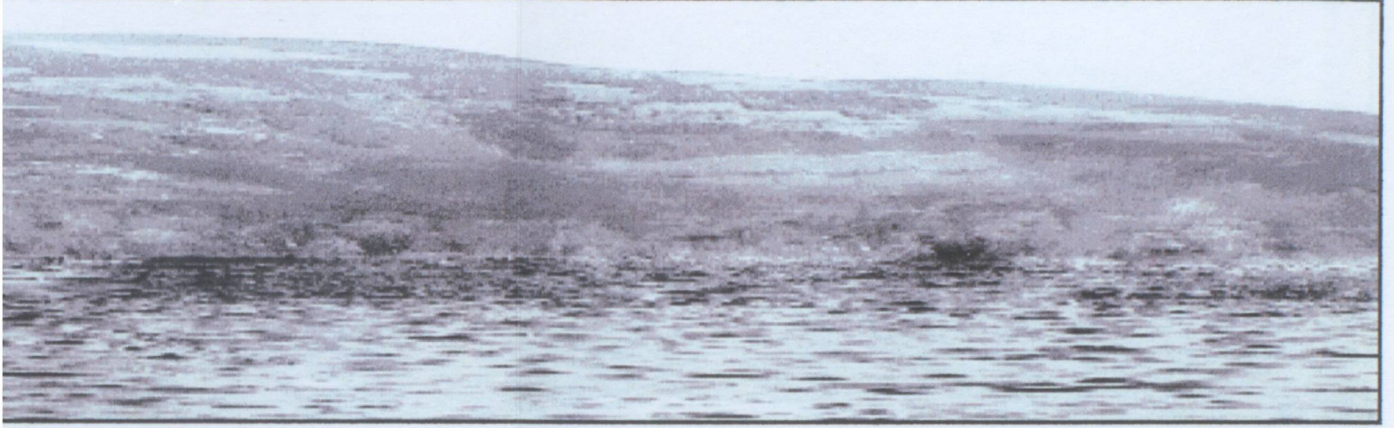

Fotoğraf 4.10 Gümüşsuyu - İncirköy Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.11 Gümüşsuyu - İncirköy Mahallesi (Pirgaip, 2007)

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

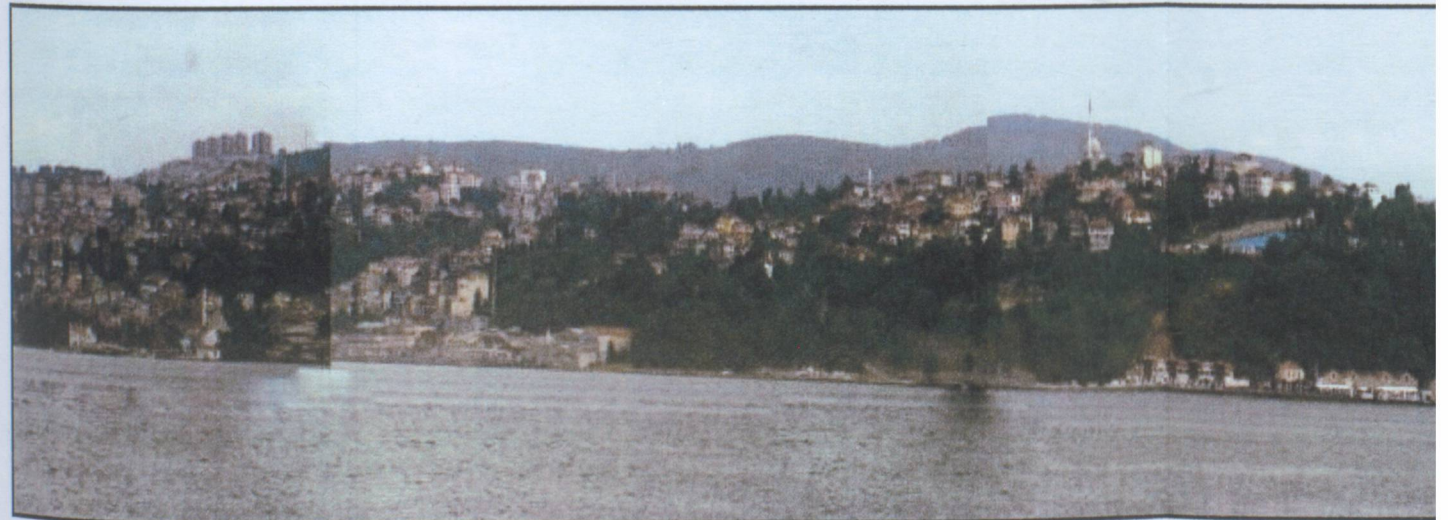

Simülasyon 4.6 Paşabahçe - Çubuklu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

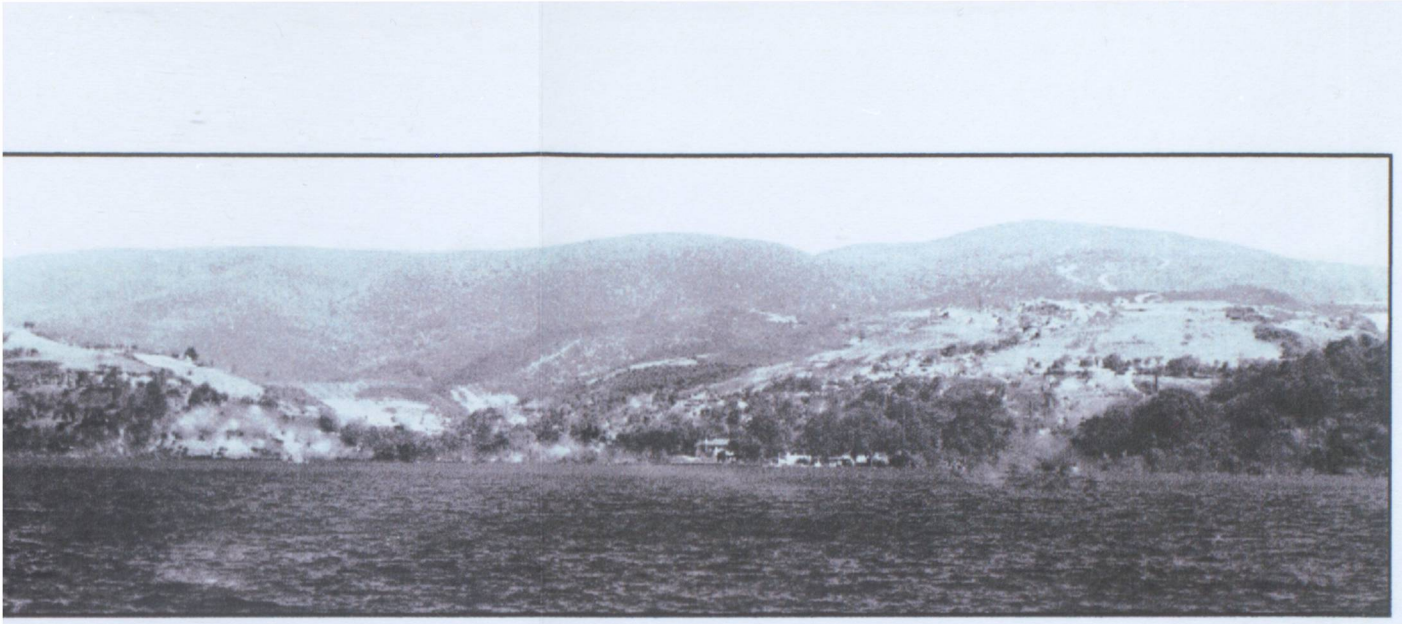

Fotoğraf 4.12 Paşabahçe - Çubuklu Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.13 Paşabahçe - Çubuklu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

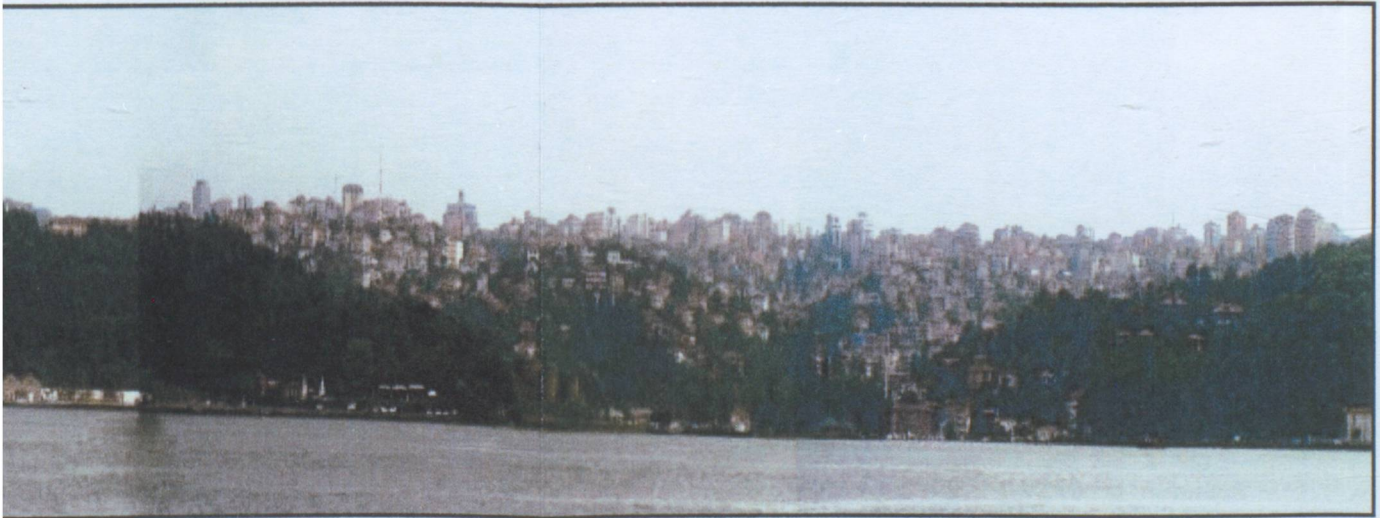

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

Simülasyon 4.7 Çubuklu – Kanlıca Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.14 Çubuklu – Kanlıca Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

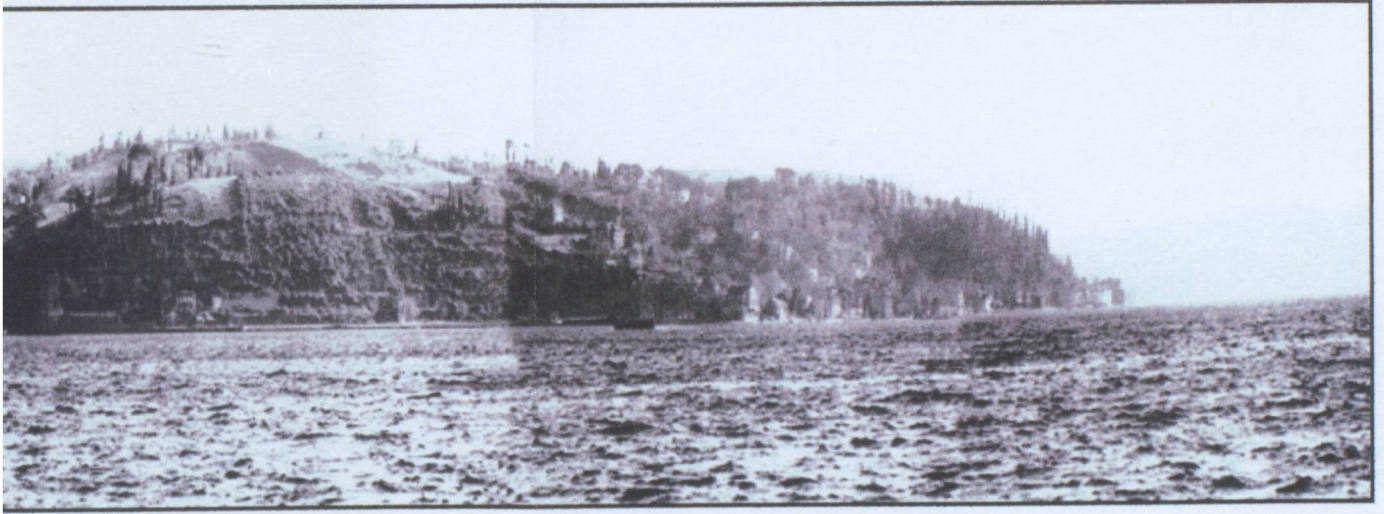

Fotoğraf 4.15 Çubuklu – Kanlıca Mahallesi (Pirgaip, 2007)

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

- Kanlıca – Körfez Mevkii arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na paralel uzanan makilerle ve çayırlarla kaplı sıra dağlar, sahil şeridinde yalılar ile birlikte arkalarında tepelere kadar uzanan doğal bitki örtüsüyle doğal peyzaj görülmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; kıyı şeridinde yalıların sayısının arttığı, yapılaşmanın dağınık bir şekilde yamaçlarda belirdiği görülmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; sahil boyu yalılar arkalarında sahil yolu bitimi ile başlayan ve yer yer konutlarla kesilen yeşil örtü ve FSM Köprüsü görülmektedir. Tarihi yansıtan doğaya saygılı ölçüde, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen, yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, insan-yapı arasındaki dengeli oran ile kitle-boşluk dengesinin bulunduğu ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde bu ölçü ve oran FSM Köprüsü ile bozulmuştur. Ayrıca ilçe peyzajının çok az değişikliğe uğramış kesimlerinden birisidir. Sanayi sonrasında bu alanda konut alanları, ticaret alanları, dini tesisler, ulaşım vb ile kentsel peyzaj yapısı gözlenmektedir.

- Kanlıca – Anadoluhisarı Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na paralel uzanan ormanla, makiler ve çayırlarla, fıstık çamları, erguvan, servi ağaçlarıyla kaplı sıra dağlar, birçok yalının ve çeşmelerin olduğu, yapılan camiler etrafında yavaş yavaş yerleşim alanlarının oluşmaya başladığı görülmektedir. Sanayi öncesi dönemde bu alanda doğal ve kırsal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; yalıların ve alanın güneyinde konutların daha da arttığı görülmektedir.

2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) da ise; Mihrabat Ormanı, Kavacık Mezarlığı, sahilde yalıları, deniz radarı, camileri, köprü ve köprünün güneyinde tepelere kadar ulaşan konutlar görülmektedir. Eskiden var olan çıplak yamaçların 2007 yılı panoramasında ağaçlandırılmış olmasıyla peyzajının iyileştirildiği ancak aralarında konut yerleşimlerine yer verildiği için de peyzajının olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir. Tarihi yansıtan doğaya saygılı ölçüde, yeşille belli bir ahenk içinde kaynaşmış yalılar, insan-yapı arasındaki dengeli oran ile kitle-boşluk dengesinin bulunduğu koru ve ağaçlıklar bulunmakta iken günümüzde

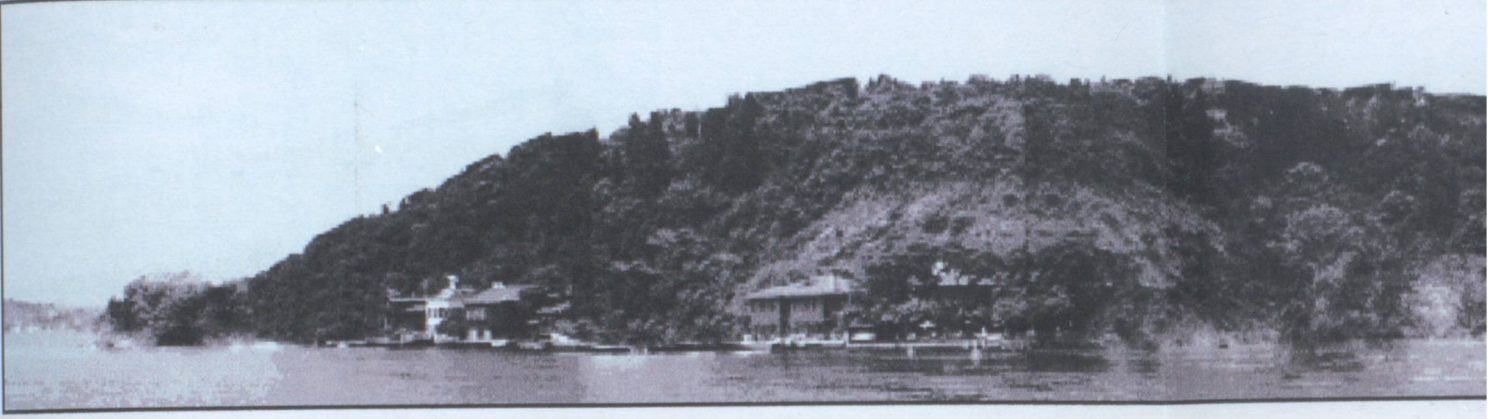
deniz radarı, köprü ve köprünün güneyinde tepelere kadar ulaşan konutlar bu peyzaj yapısını bozmaktadır. Ayrıca farklı tipolojilerde oluşturulan konutlar yamaçları sarmış durumdadır.

- Körfez – Küçüksu Mahalleleri arası;

1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde; görsel peyzaj özellikleri ve arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; İstanbul Boğazı'na dik ve paralel uzanan ormanla, makilerle ve çayırarla kaplı sıra dağlar, Küçüksu Kasrı ve Anadoluhisarı Kalesi külah kubbeli olarak görülmektedir. Ayrıca kale içinde ve sahil şeridinde yalı yerleşimleri görülmektedir. Sanayi öncesi dönemde bu alanda kırsal peyzaj yapısı gözlenmektedir.

1900-1980 Sanayi döneminde ise; alışveriş merkezleri, okullar, camiler, Göksu ve Küçüksu Dereleri, nişangah görülmektedir. Bu dönemde kalenin külah şeklindeki kulelerinin yapısı bozulmuş, kale çevresindeki yalı ve konut sayısı artmış ve yerleşim alanları tepelere kadar ulaşmıştır. Ölçü, oran, renk, doku ve biçim olarak bölgenin peyzajının 16. – 18. yy arasında dengeli ve birbiriyle uyumlu olduğu, ancak günümüzde bu uyumun yeni yapılan yapılar nedeniyle bozulduğu görülmektedir. Sanayi döneminde görülen tüm yapılarla birlikte Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Feridun Karakaya Tiyatro binası, Göksu ve Küçüksu Dereleri çevrelerinde de konut alanları görülmektedir. Sanayi sonrasında bu alanda konut alanlar, ticaret alanları, okullar, üniversite, kale çevresi yerleşimleri, alışveriş merkezleri, dini tesisler, ulaşım yoğunluğu vb ile kentsel özellik göstermektedir.

Simülasyon 4.8 Kanlıca - Körfez Mevkii (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.16 Kanlıca - Körfez Mevkii (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.17 Kanlıca – Körfez Mevkii (Pirgaip, 2007)

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

Simülasyon 4.9 Kanlıca – Anadoluhisarı Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.18 Kanlıca – Anadoluhisarı Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.19 Kanlıca - Anadoluhisarı Mahallesi (Pirgaip, 2007)

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

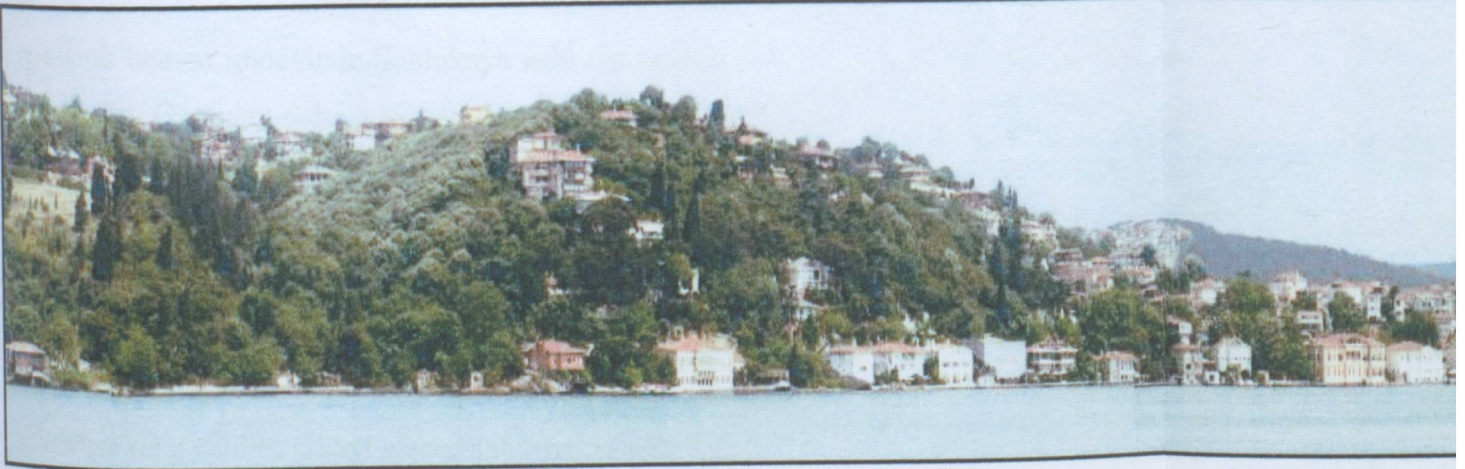

Simülasyon 4.10 Körfez – Küçüksu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.20 Körfez – Küçüksu Mahallesi (a.g.e., Bilir, 2007)

Fotoğraf 4.21 Körfez – Küçüksu Mahallesi (Pirgaip, 2007)

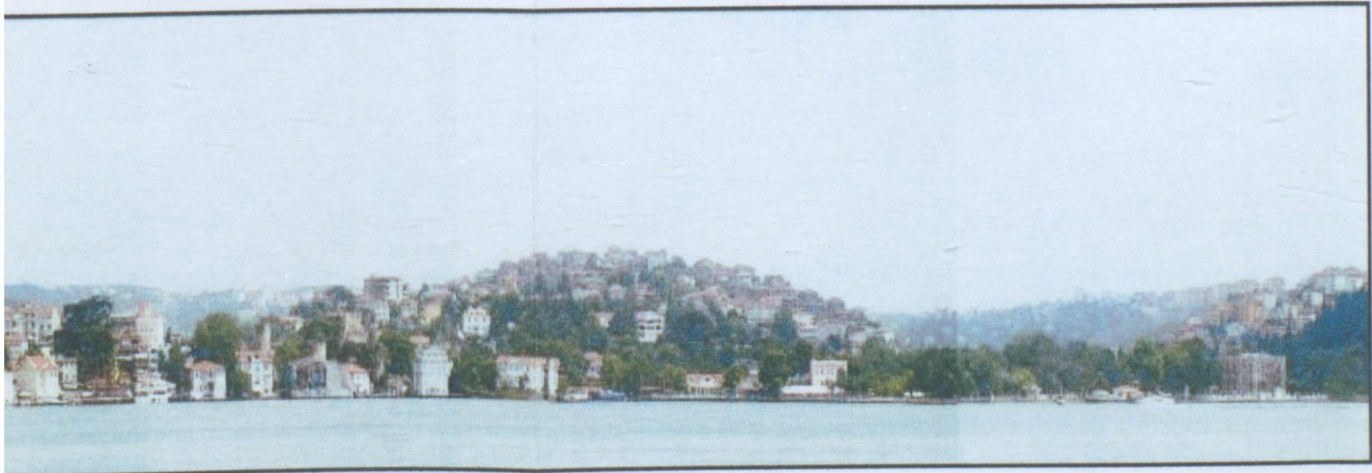

1850-1900 (Sanayi Öncesi)

1900-1980 (Sanayi Dönemi)

2007 yılı (Sanayi Sonrası - Güncel Durum)

4.5 Beykoz İlçesi Panoramik Görüntü Veren Tepeleri

İlçenin Boğaziçi Mekanı'nda araştırma kapsamında on ayrı tepe panoramik görüntü amacıyla değerlendirilmiştir.

1-Yoros Kalesi Mevkii (h=300 m)

Manzara açısı 190 derecedir.

Oldukça geniş manzara açısı ve sahilden itibaren birden yükselen topografyası ile hem İstanbul Boğazı hem de Karadeniz gözlenmektedir. Bu noktanın güney ve kuzeyinde sahil şeridinden tepelerin arkasına kadar yoğun bitki örtüsü yer almaktadır. Çok az değişikliğe uğramış, doğal peyzaj yapısını koruyan diye nitelendirilebilecek bu alanda ve karşı kıyısında doğal yapıyı ve silüeti Avrupa yakasıyla iletişimi sağlayan enerji hatları bozmaktadır.

2-Yuşa Tepesi Sırtları (h=350 m)

Manzara açısı 50 derecedir.

Sahilden itibaren birden yükselen ve İstanbul Boğazı'na en yakın tepelerden birisi olup, etrafındaki ağaçlar manzara açısını daraltmaktadır. Sahil şeridinden itibaren başlayan yoğun bitki örtüsü yamaçların arkasına kadar uzanmaktadır.

3-Şahinkaya Mevkii (h=100 m)

Manzara açısı 60 derecedir.

Bu noktanın hemen güneyinde Şahinkaya eski taş ocakları ve onun altında da otobüs garajı görülmektedir. Garajdan daha güneyde Beykoz Korusu'nun bir parçası olan fidanlık, korunun bir bölümü ve sahil şeridinden bu noktaya kadar Ortaçeşme ve Merkez Mahallelerindeki yerleşim alanları görülmektedir.

4-Gümüşsuyu Sırtları (h=60 m)

Manzara açısı 55 derecedir.

Bu noktadan karşı sahilin silüeti seyredilebilmekte ve manzara noktasının alt kısmında balıkçı barınağı ve balık lokantaları bulunmaktadır. Bu kesimde topografyanın sahilden itibaren dikleşmesi nedeniyle yapılaşma biraz daha gerilerden başlamıştır.

5-Gümüşsuyu Ayazma Sırtları (h=275 m)

Manzara açısı 45 derecedir.

Bu noktanın güneyinde ve kuzeyinde Merkez, İncirköy, Paşabahçe, Soğuksu, Çiğdem ve Çubuklu Mahallelerindeki yoğun yerleşim alanları ve aralarından birer ikişer yükselen ağaçlar görülmektedir. Güney kısımda Şişe ve Cam Fabrikası'nın yükselen bacası, etrafında oluşan gecekondulaşmanın nedenini açıklar niteliktedir. Boğaziçi Mekanı'nda yer alan fabrika direkt ve indirekt yollarla çeşitli çevre sorunlarına neden olmaktadır. Doğaya saygı duyulmadan sadece ekonomik kaygılarla kurulan fabrika sahası gerek ölçü, gerekse insan – yapı arasındaki oranın dengesizliği ile peyzajı olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak fabrika faaliyetini durdurmuş ve yerine tatil köyü projesi hazırlanmıştır.

6-Karlitepe Mevkii (h=200 m)

Manzara açısı 35 derecedir.

Karlitepe ormanı sınırları içinde bulunan bu manzara noktasının açısı, güney ve kuzeyindeki ağaçlarla kısıtlanmış durumdadır. Ancak güney kesimlerde İncirköy, Paşabahçe ve Çubuklu Mahallelerindeki yoğun yapılaşma görülmektedir.

7-Paşabahçe Tepeüstü Sırtları (h=50 m)

Manzara açısı 85 derecedir.

Hemen alt kesiminde Burunbahçe Mesire alanı yer almakta ve mesire alanının hemen arkasından sahil yolu geçmektedir. Bu mekanda da topografya sahil şeridinden itibaren oldukça dik bir eğimle yükselmektedir. Bu noktadan bakıldığında kuzey kesimde Merkez mahallesinden Çamlıbahçe mahallesine kadar konut ve yeşil alanların keskin sınırlarla ayrıldığı görülmektedir.

8-Hıdiv Kulesi Mevkii (h= 60 m)

140, 45 ve 90 derece olmak üzere üç ayrı manzara açısına sahiptir.

Kıydan itibaren tepelere kadar yoğun bitki örtüsü görülmektedir. Ancak manzaranın güney kesiminde Fatih Sultan Mehmet Köprüsü görülmekte ve köprü için açılan çevre yolları etrafında oluşturulan yapısal kitle ile yeşil doku parçalanmıştır. Kuzey kesimde Çubuklu petrol tesisleri bulunmaktadır. Boğaziçi için bir tehlike olan bu tesislerin kaldırılıp, yerlerini yeşil saha ve turistik tesislerin almasıyla bu noktadan görülen yakın manzara daha da güzelleşecektir. Daha kuzeyde Paşabahçe mahallesiyile başlayan beton yığınları aralıklarla

Çamlıbahçe mahallesine kadar uzanmakta ve Hidiv Kasrı etrafındaki yeşil doku ile tamamen zıt bir görünüm sunmaktadır.

9-Kanlıca Sırtları (h=75 m)

Manzara açısı 75 derecedir.

Bu noktanın güneyinde Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve ağaçlıklar arasına serpiştirilmiş gibi görülen konutlar yer almaktadır. Kanlıca meydanının ortasında yer alan radar kulesi ağaçların tepe taçlarının oluşturduğu yumuşak silüeti yüksek gövdesi ile bölmektedir.

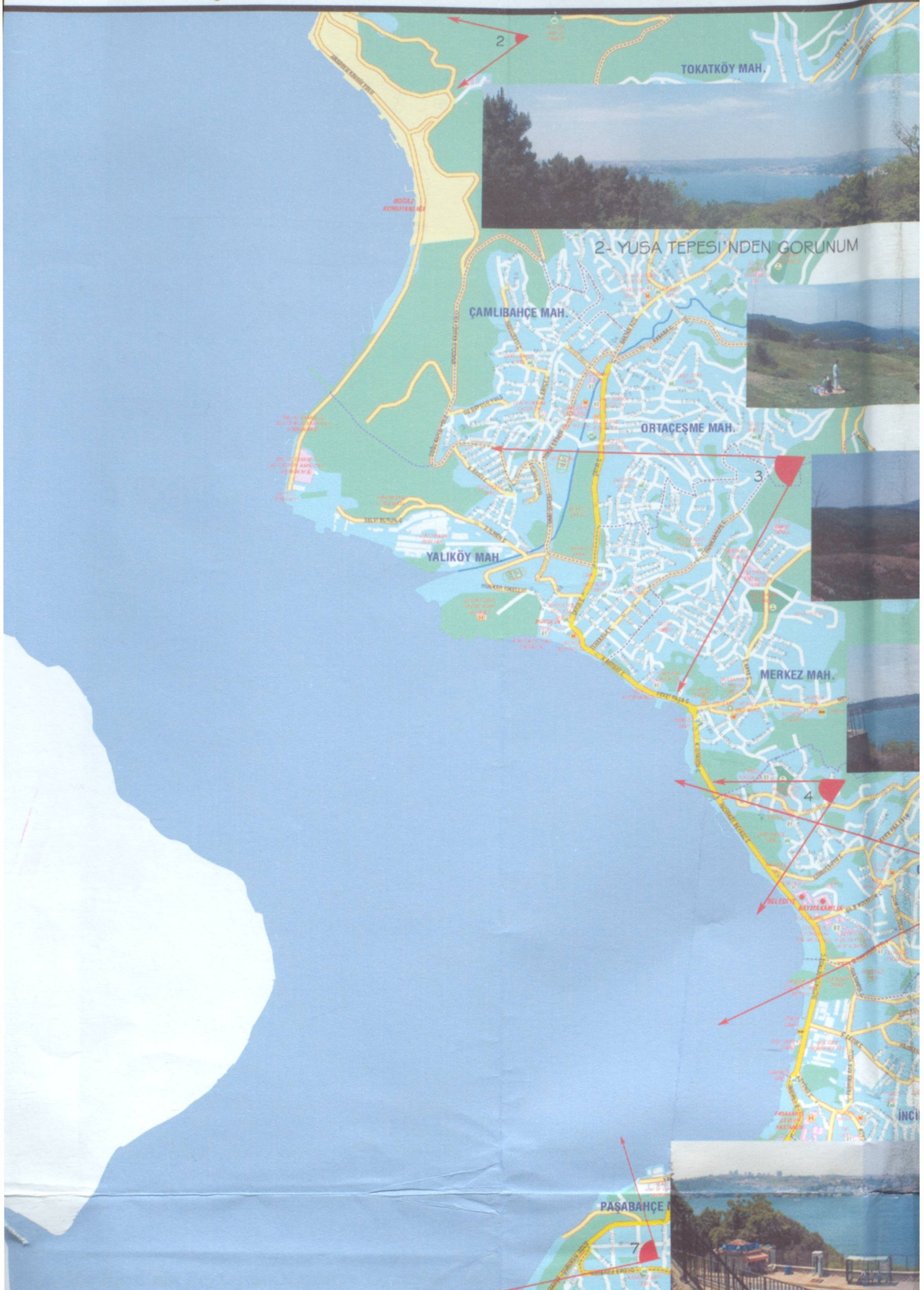
10-Mihrabat Korusu Mevkii (h=75 m)

Manzara açısı 90 derecedir.

Mihrabat ormanı içinde yer alan bu manzara noktasından Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve Kavacık mahallesi görülmektedir. Sahil şeridinde yer alan birkaç tane yalının dışında hiçbir konutun görülmediği alanda yoğun ağaçlık alan dikkat çekmektedir. Ancak bu noktada manzara açmak amacıyla iğne yapraklı ağaçların alt dalları kesilerek doğaya zarar verilmiştir.

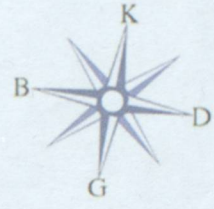

BEYKOZ İLÇESİ PANORAMİK GÖRÜNTÜ VEREN TEPE

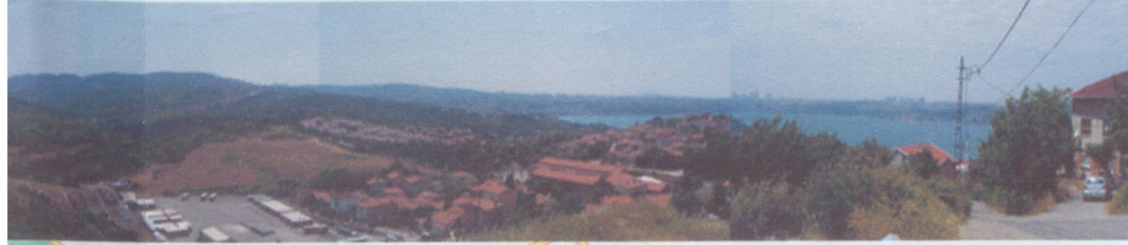

LER HARITASI

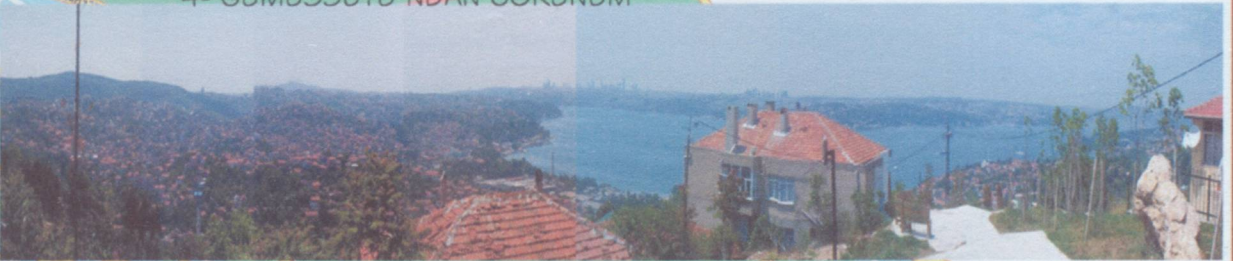
1 - YOROS KALESİ'NDEN GORUNTU

3- SAHINKAYA'DAN GORUNUM

4- GUMUSSUYU'NDAN GORUNUM

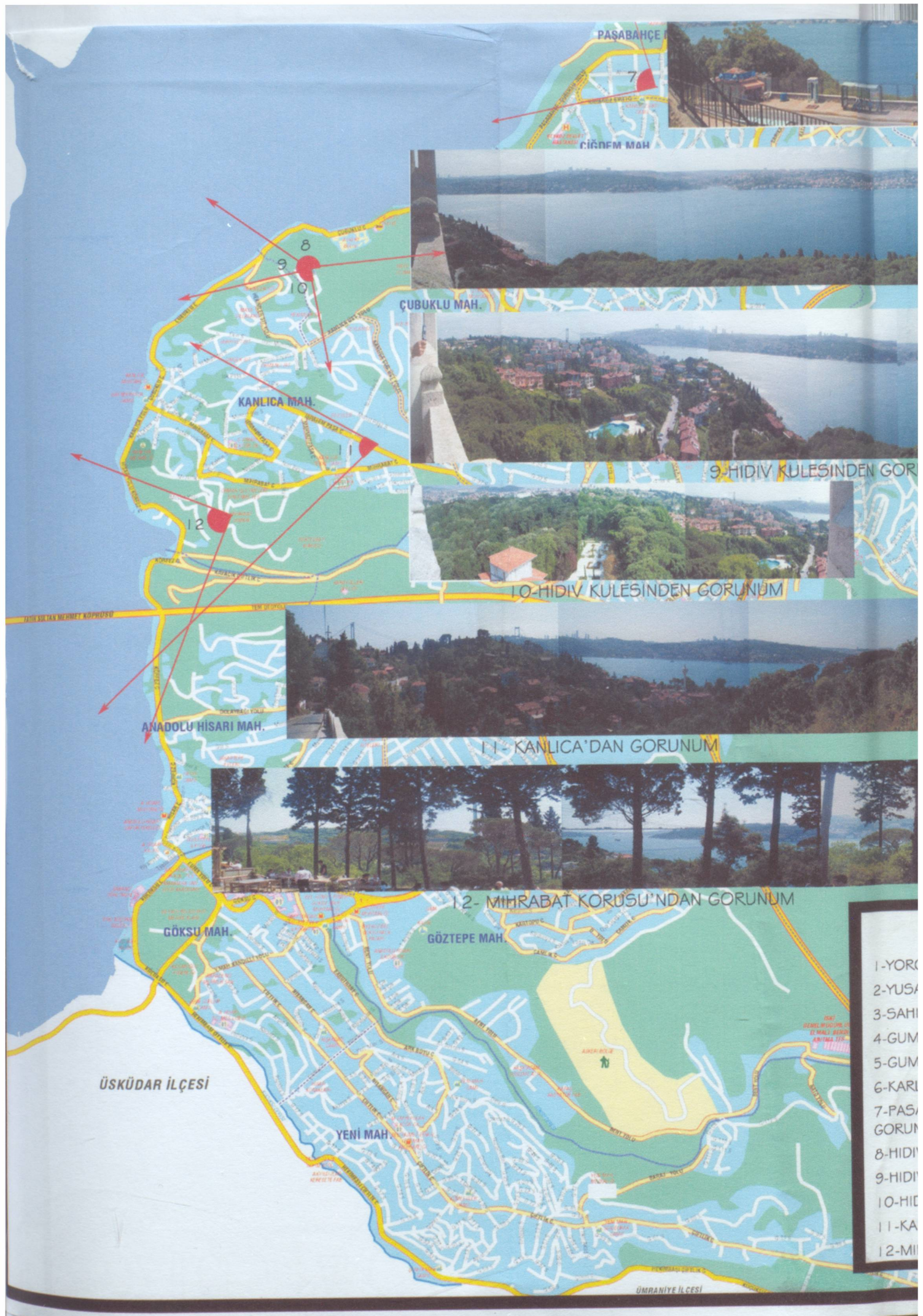
5- GUMUSSUYU AYAZMA'DAN GORUNUM

6- KARLITEPE'DEN GORUNUM

- 1-YORU
- 2-YUSA
- 3-SAHİ
- 4-GUM
- 5-GUM
- 6-KARİ
- 7-PASA
- GORUN
- 8-HIDI
- 9-HIDI
- 10-HID
- 11-KA
- 12-MI

7- PASABAHCE TEPEUSTU'NDEN GORUNUM

8- HIDIV KULESINDEN GORUNUM

ÇAVUŞBAŞI BELDESİ

LEJAND

OS KALESİ'NDEN GORUNUM
A TEPEŚİ'NDEN GORUNUM
INKAYA'DAN GORUNUM
IUSSUYU'NDAN GORUNUM
IUSSUYU AYAZMA'DAN GORUNUM
LITEPE'DEN GORUNUM
ABAHCE TEPEUSTU'NDEN
NUM
V KULESİ'NDEN GORUNUM
V KULESİ'NDEN GORUNUM
DIV KULESİ'NDEN GORUNUM
NLICA'DAN GORUNUM
HRABAT KORUSU'NDAN GORUNUM

YTÜ
ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
PEYZAJ PLANLAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KONU: BEYKOZ İLÇESİ PANORAMİK GORUNTU VEREN
TEPELER HARİTASI

HAZIRLAYAN: 4538003 - GAMZE PİRGAİP

4.6 Beykoz İlçesi'nin Peyzajını Oluşturan Öğeler ve Tarihsel Gelişimleri

Bu bölümde ölçek, boyut, mimari, tarz, renk, doku ve işlev açısından önemli ve silüete hakim yapılar irdelenmiştir. İlçenin peyzajını oluşturan öğeler kırsal ve kentsel peyzaj olmak üzere iki kısımda incelenmesi gerekmektedir.

4.6.1 İlçenin kentsel peyzaj yapısı ve Tarihsel Gelişimleri

Bu bölümde; tarihi yerleşmeler, tarihi ve dini tesisler, tarihi iskeleler, kasırlar, kaleler ve kuleler, hamamlar, mezarlıklar, tarihi çeşme ve sebiller, balıkçı barınağı, liman, marina, tabiat parkı, korular ve mesire alanları ile anıt ağaçlar incelenmiştir. Harita 4.7'de Beykoz İlçesi peyzaj öğeleri haritası ve Harita 4.8'de Beykoz İlçesi doğal kültürel rekreasyonel ve peyzaj kaynak değerleri haritası verilmiştir.

4.6.1.1 Tarihi Yerleşmeler

İlçede en eski ilk muhtemel yerleşme alanları Göksu Deresi ağzında, içeriye doğru ise Göksu ve Küçüksu vadilerinde ilk insan topluluklarının yaşadıklarına dair bulgular tespit edilmiştir.

Ulaşım, beslenme ve güvenlik gibi önemli konularda sunduğu olanaklar nedeniyle su kaynaklarına yakın olmayı tercih eden topluluklar akarsu yatakları kenarlarında ilk kent oluşumlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu yerleşimler kıyılara yakın tepelerde surlarla çevrelenerek koruma altına alınmış alanlar içinde gelişmiştir (Kılıç, 1999 ve Kozaman, 2007).

Bizans öncesi dönemde İlçe kıyıları dini, rekreatif ve savunma amaçlı olarak kullanılmıştır.

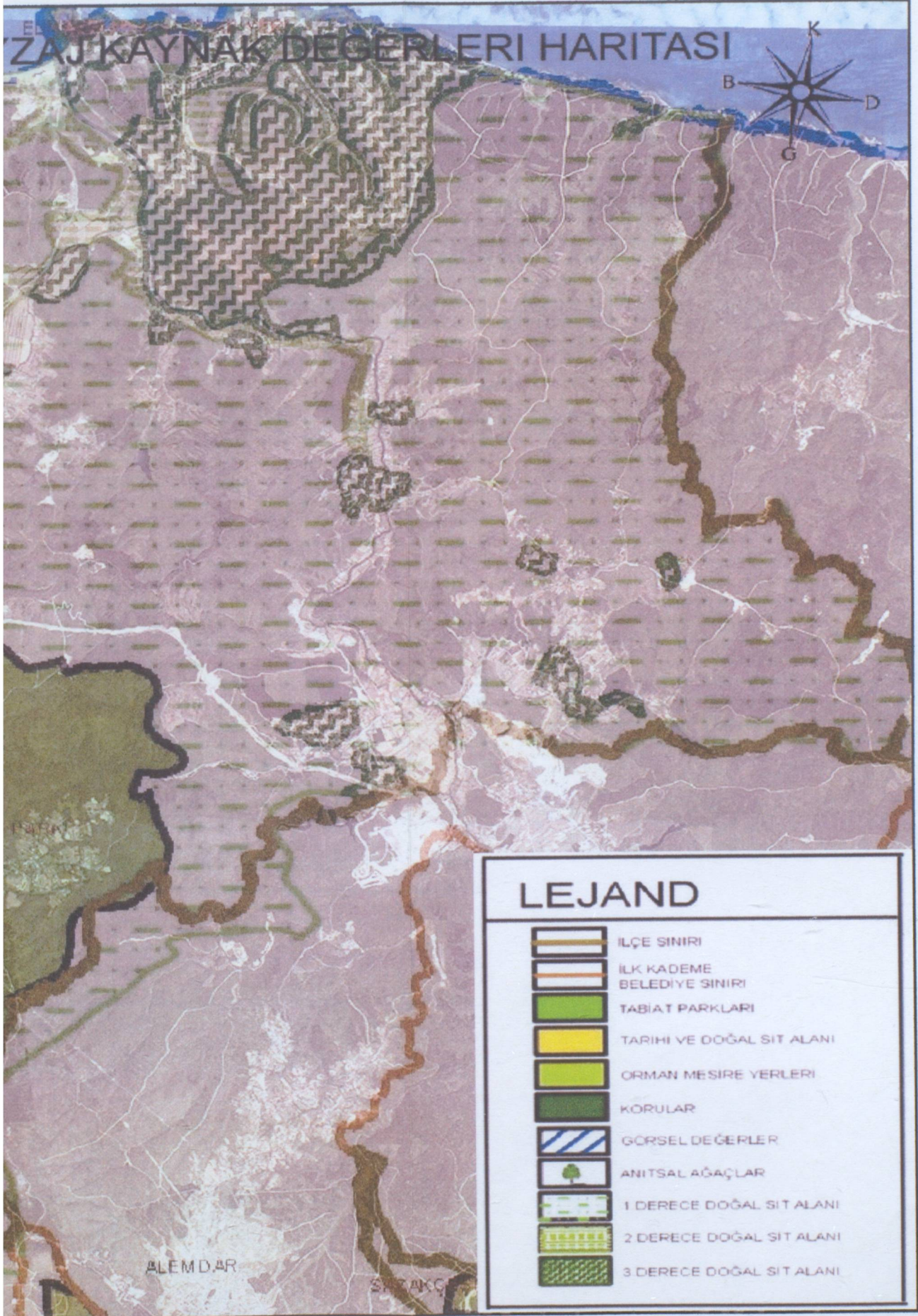
Bizans döneminde Anadoluhisarı, Kanlıca, Çubuklu ve Anadolukavağı'nda da yerleşim alanları oluşmuştur. Bu dönemde Karadeniz'den gelen saldırılara (Ruslar, Bulgarlar, Vikinglere) karşı Boğaziçi ve Beykoz daha çok savunma amaçlı kullanılmıştır. 15. yy Osmanlı döneminden itibaren Anadoluhisarı, Merkez, Anadolukavağı Mahallelerinde ve 17.-18. yy Osmanlı döneminde bu yerleşmelerin yakın çevrelerine doğru da yayıldığı gözlenmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde 19. yy'da hemen hemen tüm kıyı şeridi boyunca yerleşimlere rastlanmaktadır.

Süreç içinde değişikliğe uğrayan kentlerin ilk oluşumunda ve yer seçimlerinde en önemli etmenlerden biri suya yakınlıktır. Su kenarları, coğrafi koşulların sağladığı avantajlarla, savunma ve ekonomik aktivitelerin gelişmesine en uygun koşullara sahip alanlar olmuştur (Kozaman, 2007).

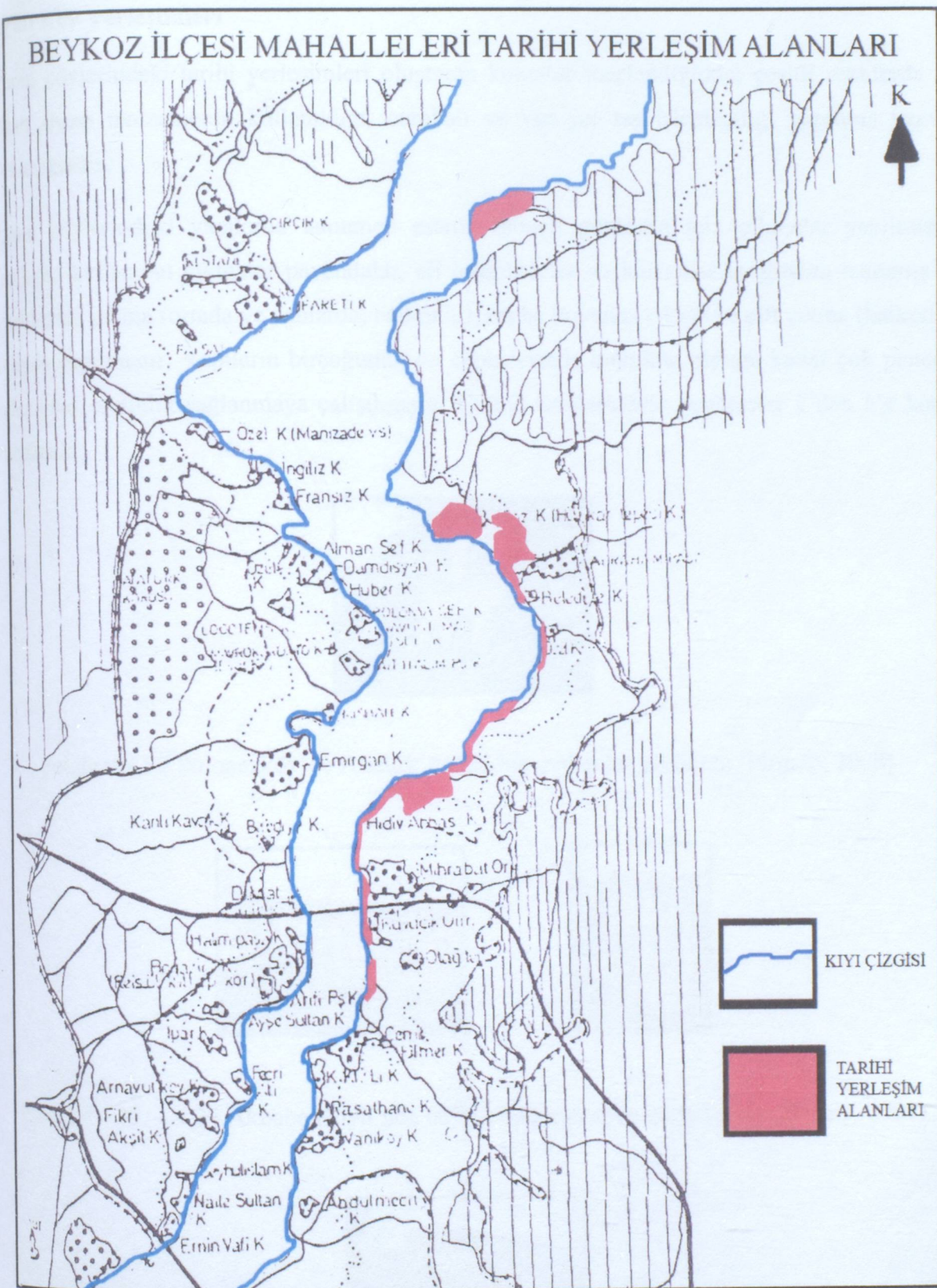

Harita 4.9 Beykoz İlçesi tarihi yerleşim alanları haritası (Pirgaip, 2006)

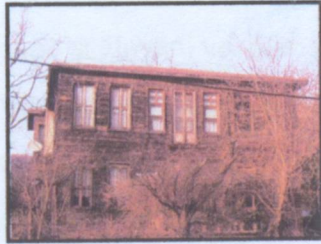
Tarihi Köy Yerleşimleri

İlçenin köylerindeki tarihi yerleşimleri oluşturan konutlar incelendiğinde; çeşitli renklerde aşı boyalı ahşap malzemenin kullanıldığı, cumbalı ve yer yer taş işlemeciliği yapılmış yapılar görülmektedir.

İlçenin köylerindeki yapılarda tamamen estetik amaçlı görünüm için çıkmalar yapılmıştır. Yapılarda kullanılan çıkmalar payandalar, eli böğründeler ve konsollar tarafından taşınmış ve genelde; tek çıkma (ortada ve yanlarda, balkonlu), cephe boyunca çıkma ve çift çıkma (balkonlu) şeklinde yapılmıştır. Yapıların birçoğunun ön cephelerinde mümkün olduğu kadar çok pencere kullanılarak aydınlık sağlanmaya çalışılmıştır. Çıkma üzerlerindeki pencereler 1'den 5'e kadar artmaktadır.

Fotoğraf 4.32 Polonezköy'de Atatürk'ün kaldığı evden bir görünüm (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf 4.33 - 4.34 Akbaba Köyü'nde tarihi ahşap evlerden görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.35 Akbaba Köyü'nde tarihi bir evden görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.36 - 4.37 Dereseki Köyü'nde tarihi evlerden görünüm (Pirgaip, 2007)

Tarihi Mahalle Yerleşimleri

İlçe mahalleleri genelinde tarihi yapılar incelendiğinde; 16., 17. ve 18. yy'da yapıldığı, çeşitli renklerde aşı boyalı ahşap malzemenin kullanıldığı, cumbalı ve yer yer taş işlemeciliği kullanılan yapılar olduğu görülmektedir. İşlemecilik ve oyma sanatının sergilendiği ve eskiden konut olarak kullanılan bu yapıların bazıları günümüzde lokanta, restoran, büfe ve mağazalar olarak kullanılmaktadır. Ancak ticari amaçla kullanılan bu yapılar üzerindeki tabela ve bez afişler görüntü kirliliği yaratmaktadır.

Yörenin topografik özelliğinden dolayı yapı alanlarının değerli olması, alandan mümkün olduğu kadar çok yararlanılmasını gerektirmiştir. Bunun sonucu olarak da, yapıların büyük çoğunluğunda havadar olan ve yerden kazanç sağlayan çıkma tercih edilmiştir. Sokak cephelerinde yer alan bu çıkmalar zemin kat planının biçimlenişine göre şekil almışlardır. Genelde zemin kata uyum sağlayan ve ona paralel olan çıkmaların yanında, zemin kat yol çizgisine uyduğu zaman üst katta bu eğriliği düzeltmek için gönye çıkma yapılmıştır. Yapılarda kullanılan çıkmalar payandalar, eli böğründeler ve konsollar tarafından taşınmış ve genelde; tek çıkma (ortada ve yanlarda), cephe boyunca çıkma ve çift çıkma (balkonlu) şeklinde yapılmıştır.

Yapıların birçoğunun ön cephelerinde mümkün olduğu kadar çok pencere kullanılarak aydınlık sağlanmaya çalışılmıştır. Çıkma üzerlerindeki pencereler 1'den 5'e kadar artmaktadır. Günümüzde ise tarihi konutlarda kullanılan aşı boyanın yerini ahşap görünümlü PVC'lerin ya da plastik boyaların aldığı görülmektedir. Eski çatı oluklarında kullanılan sac malzemenin yerini plastik olukların aldığı ve birçok ahşap evin bakımsızlıktan yok olmak üzere olduğu, tehlike yarattığı ve görüntü kirliliği oluşturduğu görülmektedir.

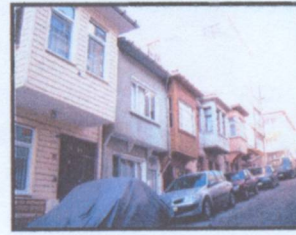

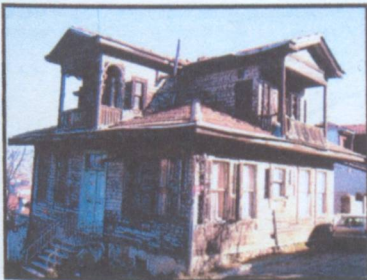
Fotoğraf 4.38 Merkez Mahallesi'nde tarihi ahşap bir evden görünüm (BBB PM, 2006)

Fotoğraf 4.39 - 4.40 Merkez Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle ve yeni yapılarla tarihi bir sokaktan görünüm (Pirgaip, 2007)

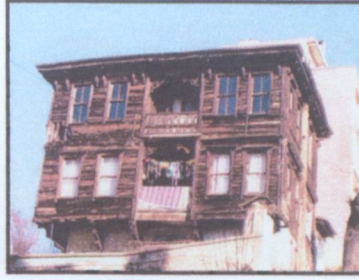
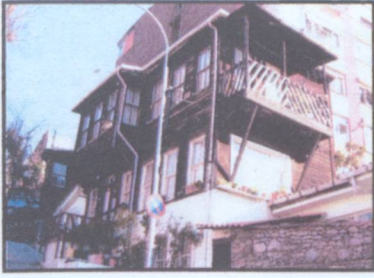

Fotoğraf 4.41 - 4.42 Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle ve yeni yapılarla tarihi bir sokaktan görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.43 (a) Paşabahçe Mahallesi'nde tarihi ahşap bir evden ve (b) Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerle ve yeni yapılarla tarihi bir sokaktan görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.44 - 4.45 Yalıköy Mahallesi'nde tarihi ahşap evlerden görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.46 - 4.47 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünüm (BBB PBM, 2006)

Fotoğraf 4.48 - 4.49 Merkez Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünüm (BBB PBM, 2006)

Fotoğraf 4.50 - 4.51 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılardan görünüm (BBB PBM, 2006)

Fotoğraf 4.52 - 4.53 Merkez Mahallesi Onçeşmeler civarındaki tarihi yapılardan görünüm
(BBB PBM, 2006)

Fotoğraf 4.54 Merkez Mahallesi Onçeşmeler civarındaki tarihi ve yeni yapılardan bir görünüm
(BBB PBM, 2006)

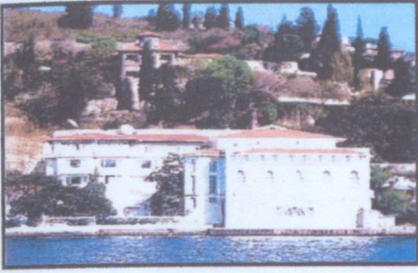
Fotoğraf 4.55 Yalıköy Mahallesi sahil yolu kenarındaki tarihi yapılar ve yeni yapılardan
görünüm (BBB PBM, 2006)

Tarihi Sahil Yerleşimleri

İlçenin sahil yerleşimlerinde tarihi, çeşitli renklerde aşı boyalı ahşap malzemenin kullanıldığı, cumbalı, ahşap / bağdadî, neo - klasik, neo - mauresque, neo - klasik / neobarok, arabesk ve artnouveau üsluplarında ve Türk süsleme sanatının en özgün örneklerini içinde barındıran 1700'li 1800'li yıllarda inşa edilmiş yahılar bulunmaktadır. Yapıların ön cephelerinde mümkün olduğu kadar çok pencere kullanılarak aydınlık sağlanmaya çalışılmıştır. Çıkma üzerlerindeki pencereler 2'den 8'e kadar artmaktadır. Yapıların çoğunda yerden kazanç sağlama ve estetik görünüm yaratma gibi nedenlerle çıkmalar oluşturulmuştur. Yapılarda kullanılan çıkmalar

payandalar, eli böğründeler ve konsollar tarafından taşınmış ve genelde; tek çıkma (ortada ve yanlarda), cephe boyunca çıkma ve çift çıkma (balkonlu) şeklinde yapılmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar yalı bahçeleri arkasını yeşile dayamışken günümüzde sahil yoluna dayamıştır. Yalılar rüzgardan korunmak için arka sahil yoluna kadar dik bir bölüm çıkar ya da yüksek bir duvar örülüdür. Böylece farklı bir mikroklimaya kavuşan bahçede çeşitli sıcak iklim bitkileri de yetiştirilebilmektedir.

Fotoğraf 4.56 (a) Ahmet Necip Bey Yalı ve (b) Hekimbaşı Salih Efendi Yalı'ndan
görünümler (www.denizce.com.tr)

Fotoğraflar (a) 4.57 Halil Ethem Paşa Yalı ve (b) Amcazade Hüseyin Paşa Yalı'ndan
görünümler (www.denizce.com.tr)

İlçede Yalıköy, İncirköy, Paşabahçe, Çubuklu, Kanlıca ve Anadoluhisarı Mahallelerinde olmak üzere toplam 31 adet yalı mevcuttur. Yalılar 1600'lü yılların sonunda inşa edilmeye başlanmış ve 19.yy'ın son çeyreğine kadar yalılar inşa edilmiştir. 19. yy'da Osmanlı Devleti'nde Beykoz'da yapılan askeri yapılar arasında iki hastane de bulunmaktadır. Ancak bu iki hastane de günümüze kadar ulaşamamıştır. Bunlar; Anadolukavağı ve Selviburnu Askeri Hastaneleridir.

Fotoğraf 4.58 Zarif Mustafa Paşa yalılarından bir görünüm (www.denizce.com.tr)

Fotoğraf 4.59 - 4.60 - 4.61 Merkez Mahallesi sahil boyu tarihi yapılardan görünüm (BBB PBM, 2006)

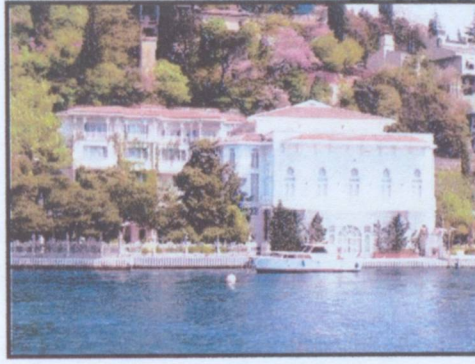
Çizelge 4.2 İlçede bulunan tarihi yalıların isimleri ve inşa tarihleri (Pirgaip, 2007).

NO	YALININ İSMİ	MAHALLESİ	İNŞA TARİHİ
1	Marko Paşa Köşkü	A.KAVAĞI	
2	Ahmet Mithat Efendi Yalısı	YALIKÖY	19.yy başı
3	Hamamcıbaşı Yalısı	YALIKÖY	19.yy ilk yarısı
4	Feridun Bey Yalısı	İNCİRKÖY	19.yy ilk yarısı
5	Tebrike Hanım Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
6	Tevfik Paşa Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
7	Hacı Kaptan Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
8	Andonaki Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
9	Zafer Hanım Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
10	Ali Paşa / Bodur Yalısı	PAŞABAHÇE	19.yy ilk yarısı
11	7 - 8 Hasan Paşa Yalısı	ÇUBUKLU	19. yy son çeyreği
12	Halil Ethem Paşa Yalısı	ÇUBUKLU	19.yy 2. yarısı
13	Rasim Paşa Yalısı	KANLICA	19.yy sonu
14	Yağcı Hacı Şefik Bey Yalısı	KANLICA	19.yy sonu
15	Keçecizade Fuat Paşa Yalısı	KANLICA	19.yy sonu
16	Ferruh Efendi Yalıları	KANLICA	19.yy sonu
17	Kadri Paşa Yalısı	KANLICA	18.yy son çeyreği
18	Vecdi Paşa (Prens Rukiye) Yalısı	KANLICA	1830
19	Bahai Koyu (Kanlıca Körfezi) Yalıları	KANLICA	18.yy son çeyreği
20	Hurşit Efendi Yalısı	KANLICA	18.yy son çeyreği
21	Nuri Paşa Yalısı	KANLICA	1895
22	Saffet Paşa Yalısı	KANLICA	1760
23	Nevres Paşa Yalısı	KANLICA	19.yy ilk yarısı
24	Hadi Bey (Manford) Yalısı	KANLICA	19.yy ilk yarısı
25	Sedat Simavi Yalısı	KANLICA	1941
26	Mehmet Muhtar Bey Yalısı	KANLICA	19.yy
27	Yağlıkçı Hacı Reşit Bey Yalısı	KANLICA	19.yy 2. yarısı
28	Ethem Pertev Yalısı	KANLICA	1860
29	Bahai Efendi (İhtisap Ağası Kör Tahsin E.) Yalısı	KANLICA	19.yy ilk yarısı
30	Komodor Remzi Bey Yalısı (İnönüler Yalısı)	A.HİSARI	1917
31	Pembe (İlyas Bey) Yalı	A.HİSARI	19.yy ortaları
32	İsmail Hakkı Efendi Yalısı	A.HİSARI	19.yy ortaları
33	Yasinci Yalısı	A.HİSARI	18. yy başı
34	Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı	A.HİSARI	18.yy sonu
35	Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı	A.HİSARI	1699
36	Bahriyeli Sedat Bey Yalıları	A.HİSARI	19.yy ortaları
37	Zarif Mustafa Paşa (Esat Bey) Yalısı	A.HİSARI	1792
38	Ahmet Marki Necip Bey Yalısı	A.HİSARI	19. yy sonu
39	Şeyh Talat Efendi Yalısı	A.HİSARI	19.yy ortaları

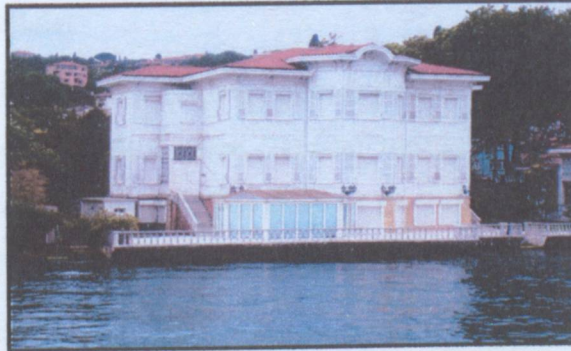
Fotoğraf 4.62 Ethem Pertev Bey yalısından bir görünüm (www.denizce.com.tr)

Fotoğraf 4.63 Ahmet Marki Necip Bey yalısından bir görünüm (www.denizce.com.tr)

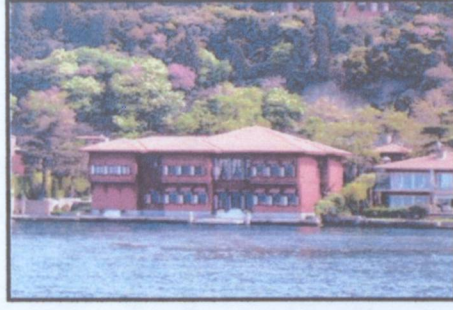

Fotoğraflar 4.64 Kadri Paşa Yalısından bir görünüm (www.denizce.com.tr)

Fotoğraflar 4.65 Yağcı Hacı Şefik Bey Yalısından bir görünüm (www.kenthaber.com)

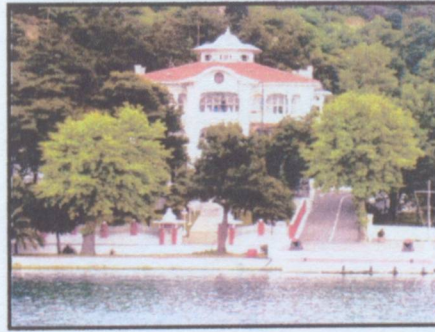

Fotoğraflar 4.66 Hadi Bey (Manford) Yalısından bir görünüm (www.kenthaber.com)

Fotoğraflar 4.67 Bahriyeli Sedat Bey Yalısından bir görünüm (www.kenthaber.com)

Fotoğraf 4.68 Marko Paşa Köşü (Pirgaip, 2007)

4.6.1.2 Tarihi ve Dini Tesisler

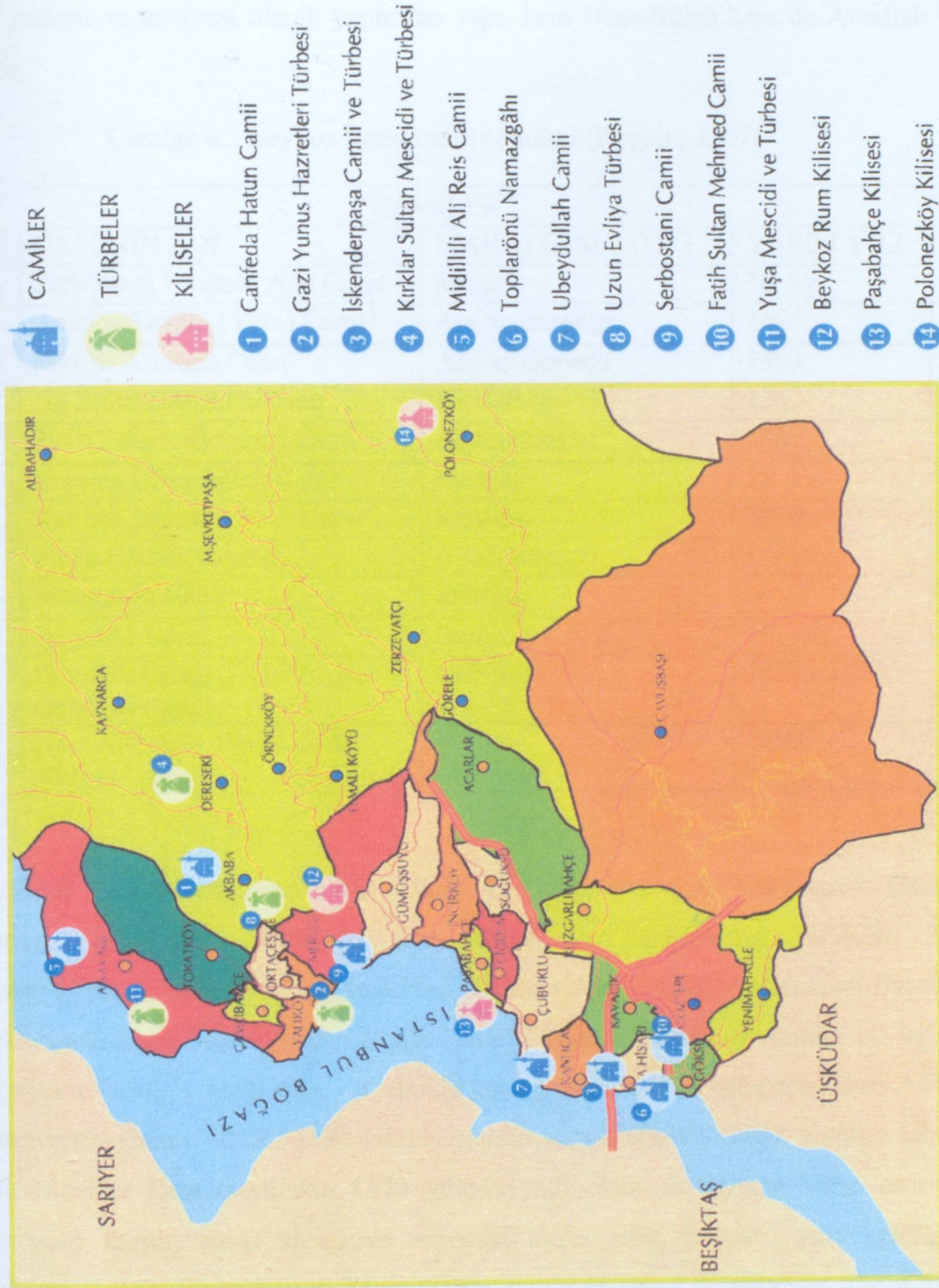
Tarihi ve dini tesisler; camiler ve mescitler, türbeler ve adak yerleri ile kiliseler olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. İlçede toplam 21 adet tarihi ve dini tesis bulunmaktadır. Tarihi Cami, Türbe, Namazgah ve Kiliselerinin Fotoğrafları Ek 9'da verilmiştir.

Tarihi Camiler

Beykoz İlçesi'nde toplam 110 adet cami bulunmaktadır, ancak tarihi bakımdan önemli olan 12 adet cami vardır.

BEYKOZ İLÇESİ CAMİ VE DİNİ MEKANLARI

Harita 4.10 Beykoz İlçesi cami ve dini mekanları (DMGR, 2006)

Beykoz Merkez - Serbostanî Mustafa Ağa Cami'nin yapılış tarihinin 1500'li yılların sonları olduğu tahmin edilmektedir, Midillili Ali Reis Cami, 1593 yılında, III. Sultan Mustafa Cami, 1763'de Sultan III. Mustafa tarafından, Fatih Sultan Mehmed Cami, Sultan II. Abdülhamid

tarafından 1301 / 1885 tarihinde yeniden yaptırılmıştır, Kanlıca Ubeydullah Cami, 18. yy'da Nakşibendi tekkesi ve zaviyesi olarak yaptırılan yapı, hem Ubeydullah hem de Ataullah Cami olarak bilinir.

Çizelge 4.3 Beykoz İlçesi tarihi camileri (Pirgaip, 2007)

CAMİLER			
NO	CAMİNİN ADI	MAHALLESİ/KÖYÜ	YAPIM YILI
1	Serbostani Mustafa Ağa Cami	Merkez	16. yy
2	Anadolukavağı (Yeni) Cami	Anadolukavağı	1694
3	Midilli Ali Reis Cami	Anadolukavağı	1593
4	III. Sultan Mustafa Cami	Paşabahçe	1763
5	Fatih Sultan Mehmed Cami	Anadoluhisarı	1885
6	Kanlıca Ubeydullah Cami	Kanlıca	18. yy
7	Kanlıca İskender Paşa Cami	Kanlıca	1570
8	Sinan Efendi Mescidi	Anadoluhisarı	16. yy
9	Sinan Ağa Cami	İncirköy	-
10	Derecki Cami	Derecki Köyü	16. yy
11	Çubuklu Ocağı - Halil Ağa - Çubuklu Cami	Çubuklu	1814 - 1815
12	Hacı Alibey - Hacı Osman Akfırat Cami	Yalıköy	1899

Şeyh Ubeydullah Efendi tarafından 1803 yılında 13 da'lık arazisiyle Nakşibendi Tarikatına verilen yapı, 1926 yılında yürürlüğe giren kanun ile kapatılmıştır (DMGR, 2006). Anadolukavağı (Yeni) Cami), 1694'de, İncirköy - Sinan Ağa Camii, Bostancıbaşı Sinan Ağa tarafından, Derecki Camii, Şeyhülislâm Molla Fenari Mehmed Efendi tarafından 16. yy'ın ilk yarısında, Çubuklu Ocağı - Halil Ağa - Çubuklu Camii, 1814 - 1815 yıllarında, Hacı Alibey - Hacı Osman Akfırat Camii, 1317 / 1899 yılında yapılmıştır (GVGAB, 2006). Kanlıca İskender Paşa Camii, İskender Paşa tarafından 1570 yılında yapılmıştır ve Mimar Sinan eseri olan caminin duvarları kargir, çatısı ahşap ve minaresi tuğladandır, hamamı yola geldiğinden yıktırılmıştır (Öz, 1965). Sinan Efendi Mescidi, 16. yy'da Haşiyeci Sinaneddin Yusuf Efendi tarafından yaptırılmıştır (Bayrak, 1991).

Kiliseler

İlçede 5 adet kilise varlığından bahsedilebilmektedir. Bunlar: Beykoz Merkez, Paşabahçe, Polonezköy, Göksu ve Yuşa Tepesi'nde bulunmaktadırlar. Yuşa Tepesi'nin kuzeye bakan tepesinde, harabeleri duran eski Bizans Kilisesi'nin de 6. yy'da mabet iken kiliseye çevrilmiş

olan Hagios Panteleimon Kilisesi'dir (Eyice, 1976). Göksu ve Yuşa Tepesi'ndeki kiliseler dışındakiler faal durumdadır.

Çizelge 4.4 Beykoz İlçesi kiliseleri (Pirgaip, 2006)

KİLİSELER		
KİLİSENİN ADI	MAHALLESİ/KÖYÜ	YAPIM YILI
Beykoz Kilisesi - Paraskevi Ayia Kilisesi	Merkez	1852
Paşabahçe Kilisesi - Azize Kiryaki Kilisesi	Paşabahçe	1833
Polonezköy Kilisesi - Czestochowalı Meryem Ana Kilisesi	Polonezköy	1845 - 1846
Göksu Kilisesi	Göksu	-

Türbeler ve adak yerleri

İlçede 7 adet türbe ve adak yeri bulunmaktadır.

Çizelge 4.5 Beykoz İlçesi türbeleri ve adak yerleri (Pirgaip, 2007)

TÜRBELER VE ADAK YERLERİ		
NO	TÜRBENİN ADI	MAHALLESİ/KÖYÜ
1	Yuşa Tepesi Camii ve Türbesi	Tokatköy
2	Gazi İskender Paşa Türbesi ve Camii	Kanlıca
3	Akbaba Sultan Canfeda Hatun Türbesi ve Camii	Akbaba Köyü
4	Kırklar Sultan Türbesi ve Mescidi	Dere Seki Köyü
5	Gazi Yunus Türbesi	Yalıköy
6	Uzun Evliya, Çakmak Dede Türbesi	Ortaçeşme
7	Toplar Önü Namazgahı	Anadoluhisarı

4.6.1.3 Tarihi Çeşme ve Sebiller

İlçede tarihi çeşme ve sebiller önemli bir yer tutmaktadır. Anadolukavağı, Ortaçeşme, Dere Seki, Merkez, Gümüşsuyu, Paşabahçe, Çubuklu, Kavacık, Kanlıca, Anadoluhisarı, Göksu, Küçükusu Mahallelerinde olmak üzere toplam 37 adet tarihi çeşme bulunmaktadır. Çeşmelerin fotoğrafları Ek 10'da verilmiştir.

Çizelge 4.6 Beykoz İlçesi tarihi çeşme ve sebilleri (Pirgaip, 2006)

NO	ÇEŞMENİN ADI	MAHALLESİ/KÖYÜ
1	Ahmet Bey Çeşmesi	Anadolukavağı
2	Anadolu Kavağı İskele (Evriye Hatun) Çeşmesi	Anadolukavağı
3	Kaymak Donduran Çeşmesi	Ortaçeşme
4	Deredeki Çeşmesi	Deredeki
5	Karakulak Çeşmesi	Deredeki
6	İshak Ağa Çeşmesi (On çeşmeler)	Merkez
7	Mahmut Han (II) Çeşmesi	Merkez
8	Kethüda Çeşmesi	Merkez
9	Mehmet Bey Çeşmesi	Gümüşsuyu
10	Beykoz Evguvan Cad. Çeşme	Paşabahçe
11	Safiye Sultan Çeşmesi	Paşabahçe
12	Paşabahçe İskele Çeşmesi	Paşabahçe
13	Mustafa Paşa Çeşmesi	Paşabahçe
14	Fatma Hatun Çeşmesi	Paşabahçe
15	Mustafa Han (III) Çeşmesi	Paşabahçe
16	Ayşe Hanım Çeşmesi	Çubuklu
17	Veysi (Hacı) Çeşmesi	Çubuklu
18	Damat İbrahim Paşa Çeşmesi	Çubuklu
19	Mihrabat Caddesindeki Çeşme	Çubuklu
20	Kavacık Çeşmesi	Kavacık
21	Orta Çeşme	Kanlıca
22	Berberbaşı Ali Efendi Çeşmesi	Kanlıca
23	Mehmet Sait Efendi Çeşmesi	Kanlıca
24	Mahmut Aziz Bey Çeşmesi	Kanlıca
25	Halepli Çeşmesi	Kanlıca
26	Baba Ali Çeşmesi	Kanlıca
27	Dut Dibi Çeşmesi	Kanlıca
28	Benlizade Ahmet Raşit Efendi Çeşmesi	Anadoluhisarı
29	Şerife Fatma Hanım Çeşmesi	Anadoluhisarı
30	Subaşı Ailesi Çeşmesi	Anadoluhisarı
31	Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi	Anadoluhisarı
32	Mehmet Ali Paşa Çeşmesi	Anadoluhisarı
33	Kaniye Çeşmesi	Anadoluhisarı
34	Kızıl Serçe Çeşmesi	Anadoluhisarı
35	Tuzluk Çeşmesi	Anadoluhisarı
36	Göksu Çeşmesi	Göksu
37	Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi	Küçükusu

4.6.1.4 Tarihi İskeleler

Her dönemde iskelelerin belli bir işlevi olmuş ve iskele meydanları ile yakınındaki kahvehane ya da belirli meslek gruplarının toplanma yerleri sosyal ilişkilerin geliştirildiği mekanlar olmuştur. İskele tesislerinin yapım şekli ve donanımları zaman içerisinde değişmiştir. 19. yy'a kadar

iskeleler çoğunlukla kütüklerden oluşan ve zemine çakılmış kazıklar üzerinde suya birkaç metre uzanan basit ahşap konstrüksiyonlardır (Yücetürk, 1991). Küçük iskeleler çoğunlukla yanlarında birkaç taş bulunan basit toprak setlerden oluşmaktayken günümüzde ilçenin tüm iskeleleri restore edilmiştir.

İlçe genelinde 6 adet iskele mevcuttur. Liman içinde sefer yapan vapurlar için öngörölmüş iskeleler Şirket-i Hayriye'nin kuruluş evresinde restore edilmiştir. Anadolukavağı İskelesi 1987 yılında, Beykoz (Hünkar) İskelesi 1851 yılında, Anadoluhisarı İskelesi 1851 yılında inşa edilmiş ve İnşa tarihi kesin olarak bilinmeyen, Paşabahçe İskelesi 1985 yılında, Çubuklu ve Kanlıca İskeleleri 1989 yılında restore edilmiştir (www.sirketihayriye.com.tr). İskelelerin fotoğrafları Ek 11'de verilmiştir.

4.6.1.5 Kasırlar

İlçede 15., 16. ve 17. yy'larda yapılmış olan Tokat Kasrı, Sultaniye Kasrı, Feyzabad Kasrı ve Göksu Kasrı olmak üzere günümüze kadar aktarılamamış 4 adet kasır ve 19. yy'da yapılmış olan Hıdiv Kasrı, Beykoz Kasrı ve Küçüksu Kasrı olmak üzere halen mevcut 3 adet kasır bulunmaktadır. Kasırların fotoğrafları Ek 12'de verilmiştir.

Tokat Kasrı: 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet zamanında Tokatköy Mahallesi sınırları içinde yapılmış olan bir av köşküdür (Çelikbilek, 1988). Asıl kasrın da bir iki oda ile önündeki havuzlu ve fiskiyeli açık divanhaneden meydana geldiği anlaşıyor. Fatih Sultan Mehmet'den sonra köşk ve bahçe bakımsız kalmış ve harap olmaya başlamıştır. 1746'da I. Mahmud 3. Tokat köşkünün inşa ettirmiştir. Son olarak Sultan Abdülaziz 4. Tokat Kasrı'nı inşa ettirmiştir. Fakat bu kasır da 20. yy'ın başlarında yanmıştır. Tokatköy bahçesi 10 da büyüklüğünde, uzun dikdörtgen şeklinde iki sırt arasında uzanan bir vadiyi işgal ederken günümüzde Tokat mevkiinde seyrekleşen ağaçların arasında, birkaç duvar harabesinden başka bir şey kalmamıştır. (Eldem, 1976).

Sultaniye Kasrı: 16. yy'da III. Murat zamanında İncirköy Mahallesi sınırları içinde yapılmış olup günümüze kadar aktarılamamıştır. (Çelikbilek, 1988).

Feyzabad Kasrı: 1720 yılında III. Ahmet zamanında Çubuklu Mahallesi sınırları içinde yapılmış olup günümüze kadar aktarılamamıştır. (Çelikbilek, 1988).

Göksu Kasrı: 1749 yılında I. Mahmut zamanında Göksu Mahallesinin sınırları içinde Şehremini Yusuf Efendi mimarlığında yapılmış olup günümüze kadar aktarılamamıştır. (Çelikbilek, 1988).

Hıdiv Kasrı: Korulukların içerisinde yer alan ve yekpare mermerle kaplı Hıdiv Kasrı, yalnızca Çubuklu semtinin değil, bazı sanat tarihçilerine göre tüm İstanbul'un en gösterişli, en zarif ve aynı zamanda da en büyük gül bahçesine sahip olan köşküdür. Hıdiv Kasrı'nın yapımı Osmanlı mimarisindeki Batı etkisini izlemek açısından oldukça zengin malzemeler sunmaktadır (GVGAB, 2006). Abbas Hilmi Paşa koruya yaptırdığı elektrik jeneratörüyle köşkünü ve Çubuklu Cami'sini aydınlatmış ve böylelikle burası elektrikle aydınlatılan ilk köşk olma özelliğini kazanmıştır. Köşkün tasarlandığı mekanın önemli bir bölümü de park olarak düzenlenmiş, birçok yabancı ülkeden eşine ender rastlanır fidanlar getirtilerek bu parka dikilmiştir. Bugün Hıdiv Kasrı'nın parkında değişen yaşları ile yer alan bu ağaçlar muhteşem bir doğa harikası görünümündedir. Yine köşke kurulan ve buharla çalışan asansör de bir ilki gerçekleştirmiştir. Köşkün tüm boğaza hakim kulesine ya bu asansör ile ya da 252 basamaklı bir merdiven yardımıyla çıkılmaktadır. Abbas Hilmi Paşa daha sonra Mısır'da Nil Nehri kıyısında Hıdiv Kasrı'nın bir ikizini yaptırmıştır (GVGAB, 2006). Hıdiv Kasrı, hali hazırda Türkiye Turking ve Otomobil Kurumu'nun İBB ile imzaladığı protokol doğrultusunda, restore edilmiş, tüm salonlarında restoran ve konaklama hizmeti verilebilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Beykoz Kasrı / Mecidiye Kasrı: Beykoz Çayırı'nın hemen yanında, deniz ile arasındaki tepelikte Mecidiye Kasrı olarak da bilinen Beykoz Kasrı yer almaktadır. Beykoz stadının yanında ve deniz kenarında setler halinde yükselen bir koruluk içerisinde (Bayrak, 1966). Günümüzde iskelesi kapalı olup kasa Beykoz Çayırı yanındaki çınar ağaçlarının arasındaki yoldan ulaşılmaktadır (Çelikkilek, 1988). Boğaziçi'nin ilk kagir ve yeni üslup da inşa edilmiş kasrıdır (Eldem, 1994). Mermerden yapılmış Beykoz Kasrı, 19.yy'ın ortalarında Sarkis Balyan tarafından Sultan Abdülmecit için tasarlanmıştır (Sluis, 2000). Beykoz Kasrı Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın emriyle inşa edilmeye başlanmıştır. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'nın ölümü üzerine ilk olarak 1854 yılında yapımına başlanan eser, oğlu Prens Said Halim Paşa tarafından tamamlattırılmış ve Sultan Abdülaziz'e hediye edilmiştir (BHBD, 2006). Müteahhidi Sarkis Balyan'dır. Beykoz Kasrı kare bir zemin üzerine inşa edilmiş, özellikle iç yüzeyi çeşitli renklerdeki somakilerle süslenmiş, duvarlarına dev aynalar yerleştirilmiş, dönemin en değerli eşyaları ile iç döşemesi yapılmıştır. Beykoz Kasrı, esasında, padişahın sürekli ikameti için düşünülmemiştir. İki katlı bir yapı olan Beykoz Kasrı'nın dışarıdan bakıldığında üçüncü bir kat izlenimi veren kısmı, ikinci kattaki salonun üst kısmında bulunan ve iç mekanın bol ışık alması için tasarlanmış camekan bir fenerdir. Bina kargir olup toplam 1700 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Beykoz Kasrı, dörder sütunlu çıkma cepheleriyle iyon ve korent üslubu olup, batı mimarisinden etkilenecek neoklasik üslupta yapılmıştır. Üst katta sütunlarda korent, alt kattaki

sütunlarda ise iyon nizamı uygulanmış aynı zamanda, elektrik (karma) dönemi içermektedir (GVGAB, 2006). Kasrın denize ve arkaya bakan yüzlerinde dörder sütunlu birer balkonu vardır (Larousse, 1986). Kasırda en son 1910'da Meclisi Mebusan Başkanı tarafından milletvekillerine bir bahar yemeği verilmiştir. Daha sonra I. Dünya Savaşı'nda ve devamında, Yetim Kızlar Yurdu, 1920'de Trahomlu Yetimler Yurdu, Cumhuriyetin ilanından sonra Boğaz Komutanlığı'na, 1953'de Sağlık Bakanlığı'na Yüksek Sağlık Gençliği Prevariantoryum'a (bu dönem içinde iki defa restorasyon çalışmaları yapılmıştır), 1963'de 1 - 14 yaş arası Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Halen 69.478 m² araziye sahip olan Beykoz Kasrı koruluk içinde konumlandırılmıştır. Kasrın koruluğuna korular bölümünde yer verilmiştir. 24.05.1999 yılında TBMM MSDB'na bağlanan Beykoz Kasrı'nda eski tarihi görüntüsünü yeniden kazandırmak amacıyla başlatılan restorasyon ve onarım çalışmaları halen devam etmektedir. Sultan Abdülmecid döneminde İstanbul'a gelen İngiliz elçisi Pardo'nun adlandırmasıyla suni bir mağara içerisinde bulunan hava hamamı da burada yer almaktadır. Dar ve dolambaçlı bir yoldan geçerek girilen bu hamam birer küçük kubbe tavanı olan iki küçük hücreden oluşmuştur (GVGAB, 2006). Hamamın duvarları istiridye kabukları ile kaplanmış ve içerideki havayı serinletmesi için yukarıdan akıtılan sularla duvarlar devamlı ıslak tutulmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

Küçüksu Kasrı: İlk olarak Sadrazam Divittar Mehmet Paşa tarafından 1750 - 1752 yıllarında ahşap olarak yapılmıştır. 1856 - 1857 yıllarında Sultan Abdülmecid tarafından şimdiki şekli ile yeniden yaptırılmıştır (Kazancıbaşı, 1990). Dış cephesi geç Barok ve rokoko süslemelerinin örneklerinden oluşan dantela şeklinde oyulmuş mermer ve taşlar ile kaplı olan Küçüksu Kasrı'nın mimarı Nikagos Balyan'dır (Çelikbilek, 1988). Küçüksu Kasrı Türk mimari tarihinde oldukça sembolik bir yere sahiptir. Sultan II. Mahmud'un, Ramazan aylarında Cuma günleri selamlık resminden sonra kendisine dinlenme mekanı olarak seçtiği Küçüksu Kasrı, pek çok devlet adamına da ev sahipliği yapmış, birçok önemli resmi ziyafet şöleni burada verilmiştir. Halihazırda Milli Saraylar'a bağlı olan Küçüksu Kasrı müze haline getirilmiştir. Küçüksu Kasrı'nın hemen yanında ve deniz kıyısında Mihrişah Sultan Çeşmesi yer almaktadır (Bayrak, 1991).

4.6.1.6 Kaleler

İlçede; Yoros Kalesi, Riva Kalesi, Poyraz Kalesi, Anadoluhisarı Kalesi ve Beykoz Tarihi Kışla olmak üzere 5 adet kale ve kale mimarisi bulunmaktadır. Kalelerin fotoğrafları Ek 13'de verilmiştir.

Yoros Kalesi: Kale yapısı, klasik dönem kent koruma kültürünün en önemli unsurlarından birisidir. Anadolukavağı Kalesi ya da Ceneviz Kalesi olarak da bilinen Yoros Kalesi, İstanbul Boğazı'nın Karadeniz çıkışında, bir tepenin zirvesinde ve hem denizden hem de karadan gelebilecek saldırılara karşı önemli bir koruma noktası oluşturmak amacıyla inşa edilen bir kaledir (GVGAB, 2006). Doğudan batıya 500 m kadar bir uzunlukta yayılan Yoros Kalesi Karadeniz'e paralel olarak araziye yerleşmiştir. Kalenin genişliği 60 - 130 m arasında değişmekte ve Boğaz tarafında olanı daha alçak iki tepenin üstünü kaplamaktadır. Kale'nin esas girişi doğu tarafında ve 120 m yükseklikteki bir tepe üstünde olan en hakim kısmındadır. 20 m kadar yükseklikteki yuvarlak iki burç arasında açılan bu tuğla kemerli giriş sonraları örülerek genişletilmiştir. Söz konusu burçların dışarı bakan kısımlarında mermer üzerine işlenmiş salıp ve bunun kolları arasında grek yazısı ile Hz. İsa'nın adını simgeleyen harfler bulunmaktadır (GVGAB, 2006). Kapının üzerinde yazılı olan dört harf "Ey salıp, hükümdar Mikhael Palaiologos'a kurtarıcı ol" anlamındadır (Eyice, 1976). 16. yy sonunda kalenin bütün kuleleri gibi, doğudaki bu iki büyük burcun üstleri de külahlar ile örtülmüştür. Bu kale, Şile Kalesi ile birlikte 1305 yılında bir süreliğine Türklerin eline geçmiştir. 1348 yılı ile birlikte ise Türklerin buradaki kısa süreli hakimiyeti son bulmuş ve Cenevizliler Kalenin hakimiyetini ellerine geçirerek Karadeniz ticaret yolundaki üstünlüklerini pekiştirmişlerdir. Bizans'ın artık iyice çöktüğü yıllarda, Cenovalılar bu kaledeki üstünlükleri sayesinde Boğaz girişini kontrol edebilmişlerdir. Cenevizlilerin Yoros Kalesi'ndeki hakimiyetleri 1391 yılında son bulmuş ve Yoros Kalesi, 1391 yılında Kocaeli'den büyük bir askeri kuvvetle buraya gelen Yıldırım Bayezid tarafından zaptedilmiştir. Kale etrafında kanlı çarpışmalar olmuş, hatta Yoros Kalesi'nin doğusundaki arazide "Şehitlik" olarak adlandırılan bir mezarlık inşa ettirilmiştir. Yıldırım Bayezid burayı bir üs gibi kullanmış ve daha sonra Anadoluhisarı'nı inşa ettirmiştir. İstanbul'un fethindeki en kayda değer süreç bu şekilde başlamıştır. Yoros Kalesi II. Bayezid tarafından tamir edilmiş ve Yoros Kalesi Mescidi yaptırılmıştır. Daha sonra kale dizdarı Mehmed Ağa buraya 1 tane hamam yaptırmıştır. Kale, birbirinden sur ve kapılarla ayrılmış, iç kale, kale ve şehir olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Şehir kısmının suru sahile kadar uzanmaktayken, kale ve iç kale tepe üzerinde bulunmaktadır. Yoros Kalesi, daha modern kalelerin yapılması ile askeri önemini kaybetmiş ve bir mesire yeri olarak, özellikle Karadeniz'in serin havasının teneffüs edildiği bir mesire yeri olarak ün yapmıştır (GVGAB, 2006).

Riva Kalesi: Elmas Burnu'nun batısında yer alan Ömerli'den gelen Riva Deresi'nin denize döküldüğü yerde Yoros Kalesi'nin Türklerin eline geçmesiyle aynı dönemde zapt edilen ve hem Boğaz girişinin hem de arkadan Yoros Kalesi'nin emniyetinin sağlandığı Riva Kalesi

bulunmaktadır. Stratejik önemi çok büyük olan bu kale Riva Çayı'nın çok derin olması, Karadeniz'den gelecek gemilerin kuzey rüzgarlarıyla çok rahat Anadolu'nun içlerine ilerlemelerine imkan vermesi nedeniyle düşman gemilerinin girişini ve Anadolu Yakası'nın arkadan kuşatılmasını önlemek için yapılmıştır. Genellikle kalenin yapımında taş kullanılmıştır. Bununla birlikte yer yer tuğla örgülere de rastlanılmaktadır. Oldukça küçük sayılabilecek olan bu kale gerek ifade ettiği stratejik önem bakımından gerek gösterdiği yapı özellikleri açısından Marmara kıyısındaki Eskihisar veya Yoros Kalesi'nden farklılık gösterir. Bugünkü kale 14. yy'da Yıldırım Bayezid devrinde Türklerin eline geçen kale İstanbul'un işgalinin ardından İngilizler tarafından tahrip edilerek günümüzde stratejik önemini kaybetmiş, bir gezi yeri olarak hizmet vermektedir (GVGAB, 2006).

Poyraz Kalesi: Köyün KD'sinde, Boğaz girişine hakim bir yerde bulunan gözetleme kulesi, ünlü Osmanlı tarihçisi ve devlet adamı Cevdet Paşa'nın kayıtlarına göre 1778'den sonra Kaptan-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Poyraz Kalesi'nin hemen karşısında Garipçe Kalesi bulunmaktadır. Kara kısmından çok az bir bölümü görülebilen kale askeri amaçlar için kullanılmıştır (HİKİ, 1986).

Anadoluhisarı Kalesi: 1391 - 1399 yılları arasında yaptırılmıştır. İstanbul Boğazı'nın en dar yerinde (708 m), Yıldırım Beyazıd'ın yaptırdığı hisar (yaklaşık 1391 - 1399 yıllarında) Göksu Deresi'nin denize döküldüğü yerde, dere ile deniz arasında yükselmektedir (Larousse, 1986). Bizans'a Karadeniz yoluyla yardım gelmesini önlemek amacıyla inşa edilmiştir. Kale, asıl kale, iç kale duvarı, dış kale duvarları ve üç kuleden oluşmuştur. Çok kenarlı olan bu surun köşelerinde burçlar vardır. Sur dış kale vazifesi görür. Hisarın inşaatında kesme blok taşlar ve tuğla kullanılmıştır (Bayrak, 1991). Anadoluhisarı'nın içerisinde ayrıca III. Selim tarafından inşa ettirilmiş bir namazgah ve bir de nişangah bulunmaktadır. Anadoluhisarı Türk ve Osmanlı askeri mimarlığının en olgun örneklerinden sayılmaktadır ve kale Göksu Deresi'nin denizi doldurması ile zamanla içeride kalmıştır. Kale kapısı ve dış duvarı yol genişletme çalışmalarında yıkılan Anadoluhisarı'nın Rumelihisarı ile birlikte vazifesi, İstanbul'un fethinde boğazın kontrolünü sağlamak olmuştur. Daha sonra uzun yıllar Boğazlar'da Türk hakimiyetini sağlamakta ve Karadeniz'den gelen tehlikelere karşı koymakta önemli rol oynamıştır. Zamanla askeri değerini yitiren Anadoluhisarı, Boğaziçi'nin peyzajına güzellik katan bir unsur haline gelmiştir (Bayrak, 1991).

Beykoz Kışlası: Beykoz - Yalıköy Mahallesinde yaklaşık 20.000 m²'lik bir alana sahip olan Kışla'nın ön cephesinde 1280/1863 - 1864 tarihli bir kitabe, Osmanlı tuğrası, kemerli bir giriş

kapısı ve kemerlerin oturduğu sütun başlıkları yer alır. Kışla'nın III. Sultan Selim dönemine dek ne hizmet verdiği tam olarak bilinmemektedir. III. Sultan Selim dönemi ile birlikte Kışla'nın bir sanayi bölgesine dönüşmesi planlanmıştır. Kışla Deri Kundura Fabrikasına ait askeri amaçlı bir dikimhane olarak kullanılmıştır. Kışla Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı sonrasında yetimler yurdu (Dar'ül Etyam) olarak hizmet vermiş, daha sonra askeriye tarafından kullanılmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Beykoz Çayırı'nda konuşlanan askeri birliklere karargah işlevi gören Kışla, 1960'lı yılların ardından Askeri İnzibat Merkezi olarak tayin edilmiştir. Kışla, 1980'lerden sonra kendi kaderine terkedilmiştir (GVGAB, 2006). Beykoz Belediye Meclisi'nde ve BİM'de çeşitli tarihlerde buranın Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde bir kongre merkezi olarak değerlendirilmesi yönünde projeler üretilmiştir ve restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

4.6.1.7 Kuleler

İlçede; Poyraz Gözetleme Kulesi, Anadoluferi Gözetleme Kulesi ve Hıdiv Kasrı Kulesi olmak üzere 3 adet tarihi kule bulunmaktadır. Ancak bazı tarihi evlerde ve yalılarda da kule şeklinde yapılara yer verilmiştir. Şehirlerde kuleler önemli birer elemandır. Şehir silüetinde görsel açıdan önemli bir nirengi noktası oluştururlar. Kuleler; simgesel (dini ve prestij amaçlı) ve fonksiyonel (haberleşme, savunma, yangın, çan, fener amaçlı) olmak üzere iki amaçla yapılmaktadırlar. 21.02.1986 gün ve 86 - 1 sayılı kararla Boğaziçi İmar Kanunu'nca; çatıda hem yer kazanmak için bir yükselmenin izin verildiği, hem de Boğaz manzarası olduğu için günümüz mimarları yer kazanmak amacıyla kule olgusunu tekrar gündeme getirmiştir (Malhasyan, 1990). Kulelerin fotoğrafları Ek 14'de verilmiştir.

Kanlıca Mahallesi Hacı Osman Efendi Sokak da bulunan köşkün kulesi; 20. yy'da kare formlu, ahşap kaplama, kargir ve sivri kırma çatılı olarak seyir amaçlı yapılmıştır. Saçak kotundan iki kat yükseklikte ve manzaraya hakimdir (Malhasyan, 1990). Hıdiv Kasrı kulesi; kare formlu, içten merdivenli, saçak kotundan oldukça yüksek, manzaraya hakim, kargir ve art nouveau üslupta açık seyir kulesi olarak yapılmıştır (Malhasyan, 1990).

Poyraz Gözetleme Kulesi: Köyün KD'sinde, Boğaz girişine hakim bir yerde bulunan gözetleme kulesi, ünlü Osmanlı tarihçisi ve devlet adamı Cevdet Paşa'nın kayıtlarına göre 1778'den sonra Kaptan-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa tarafından Fransız mimar Baron de Tott'a yaptırılmıştır. Bu gözetleme kulesinin giriş kapısının sağında ve solunda personelin kalması için inşa edilen mahsen girişleri oldukça özgün bir karakter arz etmektedir. Gözetleme kulesi daire şeklinde

yapılmıştır, ancak batıdaki giriş kısmı düzdür. 20 m çapında olan kulenin duvar kalınlığı 160 cm olup, üzerinde 12'si dar, 12'si geniş mazgal mevcuttur. Girişin sağ ve solunda personelin ikame ettiği mahzenlerin girişi bulunur (HİKİ, 1986).

Anadolufeneri Gözetleme Kulesi: Anadolufeneri İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açılan kısmında Çakaltepe ve Kabakoz koylarının arasında bulunan küçük bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Söz konusu Fener 1834 yılında yapılmış ve 1858 yılında Fransızlar tarafından karşı sahilde bulunan Fenerle birlikte kule kısmı yeniden düzenlenmek suretiyle işletilmiştir. 1933 yılında Fransızların bu Fener üzerindeki 100 yıllık imtiyazları kendilerine tazminat ödenmek suretiyle iptal edilmiştir. Fener, denizden 75 m yükseklikte olup, her bir saniyede bir beyaz ışık vermektedir. Kuruluşu diğer kulelerle birlikte olan Anadolufeneri gözetleme kulesi bugünkü fenerin bulunduğu yerdedir. Sadece dış duvar kalıntılarına rastlanır (HİKİ, 1986).

4.6.1.8 Mezarlıklar

Tarihi süreç içinde mezarlıklar hem ziyaret, hem de dinlenme amacı ile mesire yerleri olarak kullanılmışlardır. İlçede mezarlıklar genellikle Boğaz manzarası olan yerlerde kurulmuşlardır. Kapladıkları alanın genişliği, oluşturdukları kitleli yeşillikleri ile silüette yapraklı - iğne yapraklı ağaç dengelemesini sağladıkları gibi, masif etki yapan yerleşmeleri de ayırıcı rol oynamışlardır. Mezarlıklar büyük servi (*Cupressus sempervirens*) topluluklarıyla renklenmelere fon oluşturmuşlardır. İlçenin mahallelerinde bulunan 15 adet mezarlığın toplam alanı 75.892 m²'dir. İlçe mahallelerinde bulunan mezarlıklar; Anadoluhisarı (24.147 m²), Anadolukavağı (21.445 m²), Çakmak Dede, Çubuklu (8.860 m²), Garipler, Gazi Yunus (9.316 m²), Kanlıca (29.330 m²), Kavacık (7.000 m²), Kemerüstü (8.450 m²), Paşabahçe Türk Mezarlığı (21.497 m²), Paşabahçe Rum Mezarlığı, Şahinkaya (31.576 m²), Tokatköy, Yenimahalle ve Yuşa Mezarlığı'dır. Ayrıca İlçe köylerinin tümünde ve Çavuşbaşı Belde Belediyesi'nde mezarlık alanları mevcuttur.

Mezarlıklarda din farklılıkları planlamada ve bitkisel dokuda değişik düzenlemeler getirmektedir. İslam dinine göre mezarlıkların fark edilmemesi kaybolması için alanlar birer küçük ormana dönüştürülürken, Ermenilerde ve Rumlarda ululuğun ifadesi olarak mezarlık servileri (*Cupressus sempervirens pyramidalis*) kullanılmıştır (Bekiroğlu, 1990). İlçe mezarlık alanlarında genellikle servi (*Cupressus sempervirens*), sedir (*Cedrus libani*), çam (*Pinus nigra*), akçağaç (*Acer negunda*), dişbudak (*Fraxinus excelsior*), sakız ağacı (*Pistacia sp.*), yalancı akasya (*Robinia pseudoacacia*) ve meşe (*Quercus robur*) türleri bulunmaktadır (Bekiroğlu, 1990). Mezarlıkların fotoğrafları Ek 15'de verilmiştir.

Anadoluhisarı / Göksu Mezarlığı: Göksu Deresi boyunca yer alan bu mezarlığın tarihini fetihten öncelere dayanmaktadır. 24.147 m²'lik alanı kaplayan bu mezarlık uzun süre yerleşimlerden uzak olduğu için korunabilmiştir (Gönen, 1987). İki yaya bir oto girişi bulunmaktadır. Etrafı 1.80 m yüksekliğinde taş duvarlarla çevrili olup, duvarın üzeri beton harpuşa ile örtülmüştür. Binası ve bakıcısı bulunmayan mezarlıkta mezarlara 1 m genişliğinde beton yaya yolları ile ulaşılmaktadır. Ancak günümüzde çok bakımsız durumdadır (Bekiroğlu, 1990).

Çakmak Dede Mezarlığı: Yalıköy mahallesinde dar, uzun ve küçük bir mezarlıktır. Yaklaşık 80 yıldır bu mezarlığa defin yapılamamaktadır (İstanbul Ansiklopedisi, 1961).

Çubuklu Mezarlığı: Çubuklu caddesi üstünde yer almakta olup, 8.860 m²'lik oldukça eğimli bir alan üzerine tesis edilmiştir. Bir ana iki tali girişi bulunmakta olup, mezarlığın ortasından geçen 2 m genişliğindeki yaya yolu, doğal taş olup basamaklar oluşturarak alana ulaşmaktadır. Mezarlığın çevresi istinat duvarları ile çevrili olup, bir adet çeşmesi mevcuttur (Bekiroğlu, 1990).

Gazi Yunus Mezarlığı: Yalıköy Mahallesinde, mahallenin batı kenarı ile Beykoz Kasrı arasında bir tepe üzerindedir. Mezarlığın giriş kapısının tam karşısında bulunan Gazi Yunus'un mezarı çok büyük yapılmıştır. Demir parmaklıklı alçak bir duvarla çevrilmiş olan mezar 8 - 8.5 m boyunda ve 3 - 3.5 m enindedir; kitablesiz baş şahidesi de 0,60 X 2 m ebatındadır. Mezarlığa defin yapılmamaktadır (İstanbul Ansiklopedisi, 1961).

Kanlıca Mezarlığı: Kavacık - Kanlıca yolundan çok dik bir yokuşla ulaşılan alan 29.330 m²'lik eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. İki girişi bulunan, mezarlığın etrafı yer yer taş, yer yer beton duvarla çevrili olup yüksekliği değişmektedir. Harap bir bakım binası bulunan alanda, belli bir yaya yolu ağı bulunmayıp, genişliği 1.5 - 2 m arasında değişen toprak yollarla mezarlara ulaşılmaktadır. Alanda iki adet çeşme mevcuttur (Bekiroğlu, 1990).

Kavacık Mezarlığı: Mahalle merkezinde Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'ne ve çevre yollara yakın bir konumdadır. 7.000 m²'lik düz bir alan üzerine tesis edilmiş alanın etrafı 2 m yükseklikte taş duvarla çevrili olup, bir girişi bulunmaktadır (Bekiroğlu, 1990).

Kemerüstü Mezarlığı: Beykoz Onçeşmelerden 500 m'lik dik bir yokuşla ulaşılmaktadır. Yaklaşık 50 m'lik tünelin sonunda yer alan mezarlığın üç ayrı girişi bulunmaktadır. 8.450 m²'lik alan üzerine kurulmuştur. Etrafı 1 m yüksekliğinde beton duvarla çevrili olup, üzeri beton harpuşa ile örtülüdür. Binası, bakıcısı, çeşmesi ve suyu bulunmayan bakımsız bir görünüme

sahiptir (Bekiroğlu, 1990).

Paşabahçe Mezarlığı: 21.492 m²'lik bir alana kurulu olup mahalle merkezinden dik bir yokuşla ulaşılmaktadır. Üst girişi olan mezarlığın etrafı 1.5 m yüksekliğinde beton ve taş duvarlarla çevrili olup üzeri beton harpuşa ile örtülüdür. Oto girişi de bulunan mezarlığın mevcut olan bakım binası kullanılmaktadır (Bekiroğlu, 1990).

Şahinkaya Mezarlığı: Merkez mahallesinin yukarı kesimlerinde doğu yamacı üzerinde bulunmaktadır. Halen mevta defnine açık olan mezarlıkta en eski mezar 18. yy'ın sonlarına aittir (İstanbul Ansiklopedisi, 1961). Mezarlık ortasından geçen yolla iki adaya bölünmüş durumdadır. 31.576 m²'lik bir alanda kurulu bulunan mezarlıkta, mezarlar dağınık olarak yer almaktadır. Bekçisi, binası, suyu, çeşmesi ve diğer donatı elemanları bulunmamaktadır. Üç ayrı girişi bulunan mezarlıkta mezarlara 1.5 - 2 m genişliğinde toprak yollarla ulaşılmaktadır. (Bekiroğlu, 1990).

4.6.1.9 Balıkçı Barınağı, Liman, Marina

İlçe genelinde 4 adet balıkçı barınağı, 2 adet liman ve 2 adet marina mevcuttur. Balıkçı Barınağı, Liman, Marina fotoğrafları Ek 17'de verilmiştir.

Beykoz Balıkçı Barınağı: İBB tarafından 1988 - 1989 yıllarında inşa edilmiştir. İlçe merkezine olan uzaklığı 30 km'dir. En yakın balıkçı barınağı Poyrazköy Atatürk Balıkçı Barınağıdır (kara yolu ile 10 km, deniz yolu ile 6 deniz mili). Ana mendireğin boyu 98.5 m, elektrik ve suyu yoktur. Barınaktan yararlanan balıkçı gemisi sayısı 70, barınaktan yararlanan diğer gemi sayısı 30'dur.

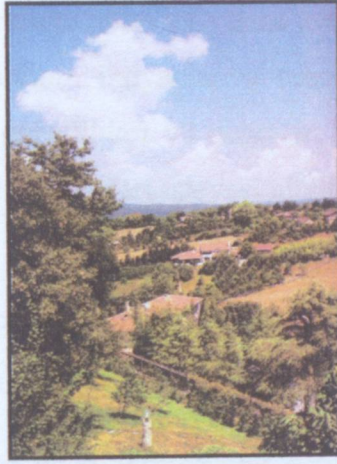
Poyraz Atatürk Balıkçı Barınağı: Ulaştırma Bakanlığı tarafından yaptırılan Poyrazköy Atatürk Balıkçı Barınağı, temeli atıldıktan 27 yıl sonra hizmete girmiştir. 1974 yılında temeli atılan barınağın dalgakıran uzunluğu 500 m, 125 büyük boy balıkçı teknesi barınaktan yararlanmaktadır.

4.6.1.10 Tabiat parkı

Tabiat parkı bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçasıdır. İlçede 30,04 km²'lik bir alanda Polonezköy Tabiat Parkı yer almaktadır. 1994'de Bakanlar Kurulu tarafından Polonezköy Ormanları İstanbul'un ilk tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Ormanlarda avcılığın yasaklanması nedeniyle,

karaca, yabani domuz, tilki, çakal, keklik ve sülünlere rastlanmaktadır. Milli Parklar, köy muhtarlığı ve Beykoz Rotary Kulübünün desteklediği sülün, üretim çiftliğinde yapılarak doğaya salınmaktadır. Polonezköy çevresindeki endüstriyel gelişime karşı doğal varlığını koruyan bitki örtüsü ile Batı Akdeniz Bölgesi'nin floristik özelliklerini taşımaktadır. Gürgen, kayın, karaağaç, kızılğaç, kestane ve ıhlamur gibi yapraklı türlerin yanı sıra ibrelilerden oluşan ve çeşitli alt flora ile zenginleşen bir orman dokusuna sahiptir. Yaban hayatı topluluğu da oldukça zengindir. Ayrıca yöre; ilkbahar ve sonbaharda leylek ve yırtıcı kuş göçlerinde binlerce kuşun konaklama ve beslenme yeridir (İstanbul ÇDR, 2005).

Fotoğraf 4.69 Polonezköy Tabiat Parkı (Polonezköy, a.g.e)

4.6.1.11 Koru, Çayır ve Mesire Alanları

Bahçelerin tarihsel gelişimlerinin günümüze ulaşabilmiş örneklerine ve bu gelişimlerin elimizde kalan son miraslarına tarihi bahçe denilmektedir (Güloğlu, 2004). Tarihi bahçeler, kullanılan ve beğeniyle incelenen ortamlar olarak çok yönlü, anlamlı ve etkili işlevleri olan, geçmişe ilişkin dış mekan yaşantı anlayışlarını biçimsel olarak belirlemeleri ve yaşanan yüzyıla aktarmaları ile belgesel bir nitelik kazanmış, büyüyen kent içinde toplumun tarihi kent kültürüne uyumunu sağlayan rekreasyon alanları olmuşlardır. Bir devrin yaşantısını ve bahçe sanatı anlayışını anlatan ve yansıtan bu yapılar, gerek bilim ve sanat yönüyle, gerekse eğitsel ve fonksiyonel özellikleriyle günümüze ışık tutan, toplumlar ve ulusları için övünç kaynağı sayılan kültür değerleri, zamanla ve insanların olumsuz etkileriyle ve yetkililerin ihmalleriyle yavaş yavaş haraplaşmakta, tam anlamıyla korunmaya alınmadıkları ve bilinçli olarak restore edilmedikleri için sonunda ortadan kalkmakta, hatta izleri dahi silinmektedir. Tarihi bahçelerin sürdürülebilirliklerinin sağlanması açısından ait oldukları dönemin bahçe stili izlerine uygun olarak restore edilmeleri; doğal ve kültürel varlıkların değişmeden gelecek nesillere aktarılması

açısından oldukça önemlidir (Güloğlu, 2004).

Koru: kent içinde veya yakın çevresinde yer alan, etrafı duvarlarla çevrilerek emniyeti sağlanmış, uzun bir süreden beri koruma altında tutulmuş büyük bir ağaç topluluğu, küçük bir orman parçası; yollarla bölünmüş bir orman parçası; yollarla bölünmüş bir parkın gezinti yeri olarak düzenlenmiş kapalı ağaçlık kısımdır. Korular, kentler içinde kalmış olan doğal orman parçalarının veya suni olarak kurulmuş kapalı ve sık yetiştirilmiş plantasyon sahalarının meydana getirdiği çoğunlukla ağaçlı yeşilliklerdir. Esas itibarıyla eski köşk ve yalıların geniş bahçelerinde kurulmuşlardır. Şahısların kurmuş oldukları bu geniş ağaçlıklı sahaların halka açılması ve bu şekilde birer kent koruluğu görevini yerine getirmeleri mümkündür. İstanbul'daki koruların bir kısmı, halen kent halkının ihtiyaçlarına tahsis edilmiş bulunmaktadır. Korular içerdikleri doğal varlıkla, manzara güzellikleri vb değerler, yapısal niteliklerini; doğa koruma, tarihi, turistik, rekreasyonel vb kuruluş amaçları işlevsel niteliklerini oluştururlar (Kılıç, 2006).

İlçe 4 büyük koru alanına sahiptir. Bu 4 korunun toplam alanı 507.389 m²'dir. Bu korular; Beykoz Abraham Paşa Korusu, Beykoz Kasrı Korusu, Amcazade Hüseyin Paşa Korusu, Mihrabat Korusu, Pertev Bey Korusu ve Hidiv (Çubuklu) Korusu'dur.

Çayır ve mesire alanları: Orman ve maki formasyonu yanında, Boğaz'a sularını akıtan dere vadilerinde, akarsu kenarlarında yer alan kızılbaş (Alnus glutinosa), karaağaç (Ulmus campestris), aksöğüt (Salix alba), çınar (Platanus orientalis) dan ibaret bir dere vejetasyonu ile doğal çayırliklar, eski yöresel peyzaja büyük katkıda bulunan diğer önemli peyzaj elemanlarıdır. Boğaziçi coğrafyası içinde genellikle vadi tabanları ve akarsu kıyılarında yer alan çayır alanları rekreatif kullanımları yanında büyük yeşil dokuya sahip kitleleri ile konut yerleşim alanlarının birleştirilmesinde ve geçiş zonu oluşturulmasında kullanılmaktayken zaman içerisinde yerleşim alanlarının istilasına uğrayarak gittikçe küçülmüş ve küçülmektedir (Kılıç, 2006).

Boğaziçi'nde kitle ve boşluklar, gölgeli ve ışıklı alanlar arasındaki dengeyi kuran kitleli yeşillikleri, koruları ve yerleşmeleri birbirine bağlayan çayırklar asırlar boyunca mesire yerleri olarak rekreasyonel öncelik kazanmışlardır (Aslan, 1989).

İlçede; Elmasburnu - Riva Mesire Alanı, Beykoz - Gökharlık Mesire Alanı, Kaymakdonduran Mesire Yeri, Mihrabat Mesire Alanı, Göksu ve Küçüksu Mesireleri, Tokat Bahçesi, Polonezköy Mesire Alanı, Göztepe Mesire Alanı, Burunbahçe Mesire Alanı, Çubuklu, Sultaniye ve Beykoz Çayırı olmak üzere 13 adet mesire alanı vardır. Ancak bu mesire alanlarından Tokatköy Bahçesi günümüze kadar ulaşamamıştır.

1960'larda İstanbul'da mesire hayatını canlandırmak üzere ufak bazı girişimlerde bulunulmuştur. Ancak sık ve düzgün sıralı ağaçlandırma ve *Fraxinus sp*, *Populus sp*, *Sophora japonica* gibi türlerle çayırların karakteristik özellikleri bozulmuştur (Aslan, 1989).

Koruların ve mesire alanlarının fotoğrafları Ek 18'de verilmiştir.

Beykoz Kasrı Korusu: 69.478 m² alana sahiptir ve İBB mülkiyetindedir. Hünkar İskeleyi'nden başlayarak beş set halinde düzenlenmiş bahçelerinde; tarihi değeri olan bir hava hamamı, 10 adet havuz, 4 adet çeşme ile 57 değişik cinsten ve ebatla 1980 adet ağaç bulunmaktadır. Beykoz Kasrı, 200 da'lık arazisinde yemyeşil bahçelere, bu bahçelerin içerisinde de dünyanın dört bir yanından getirilmiş nadide ağaçlara sahiptir. Sarayın yokuşundan saraya doğru inildiği vakit sağ tarafta kalan bostanın sarayda devlet tarafından himaye altına alınanların sebze ve meyve gereksinimlerini gidermek amacıyla kullanıldığı bilinmektedir (GVGAB, 2006).

Beykoz Korusu / Abraham Paşa Korusu: Beykoz OİŞ Alemdağ İşletme Müdürlüğü'ne bağlıdır. Abraham (veya Avram) Paşa (1830 - 1918) tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde kurulan Beykoz Korusu tarihe av partileri ile geçmiştir. 1887 yılında Abraham Paşa Korusu'nun arazisi devlet tarafından satın alınmış ve sahil kısmı ile koru halka açık hale getirilmiştir. Hali hazırda halkın rahatlıkla yararlandığı bir mesire yeri olan Beykoz Korusu, İstanbul'un en büyük korusudur (GVGAB, 2006).

Beykoz Fidanlığı da yine bu korunun yaşayan bir parçasıdır. Yaklaşık 27,92 ha olan Abrahampaşa Korusu dört taraftan taş duvarlar ile ihata altına alınan çalışma alanı, kuzeyden kısmen Kavakdere Caddesi, kısmen de tapulu özel mülkler ile, doğudan ise Kaymakdonduran'a giden asfalt yol ile, güneyden kısmen yol kısmen tapulu özel mülkler ile, batıdan ise sahil yolu ile çevrilidir. Koru, 1887 de askeri önemi nedeni ile kamulaştırılarak hazineye devredilmiş, II. Meşrutiyetin ilanından (1908) sonra, "Hürriyet Bahçesi" adı altında halkın ziyaretine açılmıştır. Korunun Boğaziçi'ne bakan yamaçlarındaki parkı, Abraham Paşa Fransız bahçe mimarlarına düzenletmiş, bu bölüme köşkler, havuzlar, kuşhaneler yaptırmıştır; o zamana kadar Türkiye'de yetiştirilmeyen bitkiler, ağaçlar diktirmiştir. Abraham Paşa Korusu'nun içinde bulunan küçük tiyatro, 1937 yılında yanmıştır (Yaltırık, Efe, Uzun, İSFALT). Abrahampaşa Korusu, sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerlerden ötürü, bir bütün halinde korunması gerektiğinden, KTVKK kararıyla II. Derece SİT alanı olarak tespit ve tescil edilmiştir. Koru içindeki yürüyüş yolları ve parkurları sağlık amaçlı yürüyüş yapan geniş bir kesime hizmet vermektedir. Korunun KB'sinde halka açık piknik yerleri, yakın semt halkı kadar Beykoz'a uzak yerleşim birimlerinden gelen halk için de cazip bir rekreasyon alanıdır. Ayrıca koru içinde iki büyük

mağara, beş havuz ve üç tanede grotto vardır. Ayrıca koruda av yerleri dışında deniz kenarında da bir plaj yapılmıştır. Son zamanlarda çok harap olan korunun yeniden düzenlenip halka açılması için Belediye tarafından projelendirme çalışmaları yapılmaktadır (GVGAB, 2006). Beykoz Korusu yaklaşık 140 m kotuna dek yükselmekte ve eğim değerleri % 0 ile 40 arasında değişmektedir. Korunun içinde 184 adet konut, 15 adet ticari tesis, 6 adet eğitim tesisi, 4 adet resmi kurum, 6 adet dini tesis, 1 adet jandarma, 1 adet askerlik şubesi, 1 adet müstemilat, 3 adet yıkıntı, 8 adet sera, 1 adet sundurma, 2 adet wc ve 5 adet boş bina olmak üzere toplam 237 adet bina bulunmaktadır.

Hidiv (Çubuklu) Korusu: Beykoz OİŞ Alemdağ İşletme Müdürlüğü'ne bağlıdır. Hidiv Kasrı'nın tasarlandığı mekanın önemli bir bölümü de park olarak düzenlenmiş, yine birçok yabancı ülkeden eşine ender rastlanır fidanlar getirtilerek bu koruya dikilmiştir. 150.000 m² alana sahip olan kuru Osmanlı Padişahları tarafından ilk zamanlar av mahali olarak kullanılmıştır. Ayrıca kuru bostanlarından da sarayın gereksinimleri karşılanmış, artanı da satılarak Padişaha gelir sağlanmıştır. Çubuklu bahçelerinin kimin tarafından ve ne zaman tesis edildiği kesin olarak bilinmemektedir. III. Murat dönemindeki kayıtlarda Bahçe-i Çubuklu olarak adına rastlanmıştır. 18. yy başlarında Çubuklu Mesiresi ve Korusu İstanbul'un başta gelen mesire yerlerinden biri olmuştur. Ancak Çubuklu'nun asıl imar edilip tanınması Sultan III. Ahmet (1703 - 1730) zamanındadır. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından korunun altındaki çayıra güzel bir havuz ile çeşme yapılmıştır. Çubuklu Deresi'nin kenarına da ağaçlar dikilmiştir. Daha sonra buraya 'Feyzabad' adı verilmiş ve bu havuz ile çınarların altı çok rağbet görmüştür. Çubuklu'nun has bahçe olmaktan çıkarak halk tarafından iskan edilmesi ve köy haline gelmesi 18. yy ortalarına rastlamaktadır. Korunun içinde yer alan en önemli yapı ise Mısır Hidiv'i Abbas Hilmi Paşa'ya ait olan kasırdır. Bu kasrın yapımı ile Çubuklu Korusu'nun büyük bir kısmı da park olarak tanzim edilmiş ve dışarıdan pek çok nadide bitki türü getirilerek kuru zenginleştirilmiştir. Bugün korunun ve kasrın mülkiyeti İBB'ye aittir. Kasır 1982 - 1984 yılları arasında Türkiye Turing ve Otomobil kurumu tarafından onarılarak otel restoran ve kafe olarak halka açılmıştır (GVGAB, 2006).

Amcazade Hüseyin Paşa Korusu: 8.711 m² alana sahip bir vakıf korusudur. Kuru Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı'nın hemen arkasından başlamaktadır. 1699 yılında oluşturulan Boğaz'ın en eski yalısının arkasındaki kuru batıya yönelik dik bir yamaç üzerinde devam etmektedir (Yaltrık, Efe, Uzun, İSFALT).

Beykoz Çayırı: Hünkar İskeleyi'nden Yalıköy'e kadar uzanan geniş çayır aynı zamanda Hünkar Çayırı olarak da bilinmektedir. Maliye hazinesine ait 50.400 m², İstanbul Belediyesine ait 101.468 m² ve Valide Sultan Vakfına ait 15.273 m² alana sahiptir (Özgenel, 1973).

Osmanlı'nın çayır ve mesire yerleri arasında, yer alan Beykoz Çayırı Tokat ve Küçük adlı derelerin kaynaklarına yakın bir noktada başladıktan sonra, bu derelerin oluşturduğu vadi içinde, iki tarafı tepe yamaçları ile çevrilmiş olarak ve giderek genişleyerek Boğaz'a doğru uzanmaktadır. Çayırın içinde tanımlı mekanlar yaratmak amacı ile ağaçlarla çevrili yollar kullanıldığı anlaşılmaktadır. Başka bir mesire alanında böyle ağaçlıklı yollara rastlanmamaktadır. Çoğu ulu çınarlar olan bu ağaçlardan, bu yolların 1,5 - 2 yy önce kurulmuş oldukları saptanmaktadır. Yollardan biri birkaç km uzaklıkta olan Tokat Bahçesi'ne uzanmaktadır. Serbest ağaç gruplarının birbiri altında kaldırımlı bir meydanın izleri görülmektedir. Bu meydanın ortasında 1163 / 1749 - 1750 tarihli Gümrük Emni İshak Ağa Çeşmesi (Beykoz Çayırı Çeşmesi) vardır. Bugün yıkık olan taş köprünün üstünde, asırlık bir çınarın etrafında namazgah - sofa, yine bunun bir köşesinde Gümrük Emni İshak Ağa'nın yaptırdığı 1752 / 1753 tarihli bir çeşme (Beykoz Yalıköy Çeşmesi) bulunmaktadır. Sultanların Tokat Bahçesi'ne ve Beykoz Çayırı'na yaptığı günübirlik gezintilerin yanı sıra, diğer mesire yerlerinde olduğu gibi İstanbul halkı ve bir lonca geleneği olarak ustalar, kalfalar ve çıraklar, kayıklar ve küçük yelkenlilerle burada birkaç gece geçirmek için kamp kurarlardı; saz, köçek, cambaz, ortaoyunu, Karagöz eğlenceleri düzenlerlerdi. 19.yy'da da öğrenciler ve gençleri günübirlik gezintilerde, özellikle okul tatillerinin yaklaştığı Hıdırellez'de Beykoz'u mekan seçtikleri bilinmektedir. Futbol Türkiye'ye girdiğinde, ilk futbol sahalarından biri 1910'larda Beykoz Çayırı'nda idi. İmparatoriçe Eugenie'nin İstanbul'u ziyareti sırasında Beykoz Çayırı'na köşk biçiminde geçici bir yapı kurulmuştur. Yolların iki yanında anıt ağaçlar bulunmaktadır (İstanbul Ansiklopedisi, 1961). Günümüzde Beykoz Çayırı genişliği ve ağaçlıklı yolları ile etkili olmayı sürdürmekle birlikte spor alanları, özellikle de Yalıköy yerleşmesine dayanan betonlaşmış pazaryeri, kışın çamurlu yolları, dağınık ve kargaşalı görünümü ile eski güzelliğinden çok şey kaybetmiştir.

Kaymakdonduran Mesire Yeri: Akbaba Köyü'nde yer almaktadır. Kaymakdonduran mesire yeri; ahşap piknik masaları, çocuk oyun alanı, büfe, wc, giriş kontrol kulübesi bulunan 650 da'lık bir alanı kaplamaktadır. 200 yaşındaki anıt değerinde ağaçlar ve sonbaharda bol kestane olan bu sahada sincaplarda bulunmaktadır. Mesire alanındaki çeşme Osmanlı döneminin ünlü Kanije Beylerbeyi Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Göksu ve Küçüksu Mesireleri: Göksu Çayırı İstanbul Belediyesi'ne ait 119.000 m² ve Küçüksu Çayırı da Özel İdare, Maliye Hazinesi ve İstanbul Belediyesi'ne ait olmak üzere 86.490 m² alana sahiptir (Özgenel, 1973).

Göksu ve Küçüksu mesireleri Osmanlı döneminde herkesin rağbet gösterdiği bir mesire yeri olmuştur. Bir mesire yeri olarak Göksu tarihinde iki türlü Göksu eğlencesi görülmektedir. Bunlardan birincisi Göksu Deresi içerisinde yapılan sanatsal ve kültürel etkinlikler, ikincisi ise Boğaz sefası olarak tarif edilen ve Göksu Deresi dışına dek uzanan eğlencelerdir. Göksu Deresi'nin etrafındaki çimler üzerine yer sofraları kurulmakta ve geleneksel Türk tiyatrosunun en güzel örnekleri buralarda sergilenmekteydi. Ortaoyunu başta olmak üzere burada gerçekleştirilen sanatsal ve kültürel etkinlikler Göksu'nun simgesi haline gelmiştir. Göksu Deresi'nin bir başka simgesi de dere boyunca sıralanan sandal yığınlarıdır. Bu yığınlar arasında zaman zaman yerini alan saltanat kayıkları da tarihsel önemi olan bir başka önemli noktadır. Anadoluhisarı'ndaki bir diğer mesire yeri Küçüksu'dur. Burası da Göksu bölgesine benzer özelliklere sahiptir. Küçüksu Bölgesi'nin simgesi, Göksu Deresi'nin suyu ile yetişen iri taneli Göksu mısırı ile mısır kazanlarıdır. I. Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda, Fahri Kopuz tarafından kurulan Darüttalim'i Musiki Heyeti'nin verdiği müzik ziyafetine ev sahipliği yapmıştır. 1972'de Boğaz Köprüsü yapılırken Çayıra köprü kirişlerinin istiflenmesi gerekmiş ve kirişleri alanda saklayabilmek amacıyla asırlık tarihi ağaçlar kesilmiştir (Akyol, 1994; Doğu, 1984). Günümüzde çayırın yeşil dokunun ortadan kalktığını görüyoruz ancak çayırın Göksu Deresinin diğer tarafında kalan kısmında tarihi Küçüksu sahil projesi 2006 yılında uygulanarak tekrar halka açılmıştır. Çayırın kuzey kesiminde bulunan tarihi Vakıf Bostanı eski kullanımından uzaklaşmış, ticari amaçlarla bitki yetiştirilen bir yer haline gelmiştir (Doğu, 1984).

Tokat Bahçesi: Fatih Sultan Mehmet (1430 - 1481) bugünkü Tokatköy Mahallesi'nin kurulu olduğu yerde avlandığı bir gün Mahmut Paşa'nın Tokat'ı fethettiğini öğrenmiş ve haberi aldığı yere Tokat Bahçesi adında bir bahçenin yapılmasını emretmiştir. Tokat Bahçesi İstanbul'un fethinden sonra Türklerin eliyle inşa edilen Boğaziçi'ndeki ilk bahçe idi. Bugün arkasında herhangi bir iz bırakamayan, tarihsel önemi olan av köşkleri ve bahçeleridir. Etrafı surlarla veya çitlerle çevrili bu bahçe içerisinde bir köşk, havuz, şadırvan ve hamam yaptırılmış, geniş bir alana sahip olan bahçesinde ise av hayvanları yetiştirilmiştir. Bu yapının yer aldığı Tokatköy'e muhteşem bir kemerli beton köprü üzerinden geçmek suretiyle varılmaktadır. Yapıldığı tarihten itibaren Tokat Kasrı'na ve Beykoz'a tahta geçen bütün Osmanlı Padişahları'nın rağbet gösterdikleri bilinmektedir.

Mihrabat Ormanı: Kanlıca'da Boğaziçi'ne hakim batı, güneybatıya dönük yamaçlar ve tepe üzerinde, 25 ha bir alana yayılmış ağaçlık sahadır (Yaltırık, Efe, Uzun, İSFALT). 1703 yılında III. Ahmet zamanında oluşturulmuştur (Doğu, 1984). Mihrabat mesire alanı günümüzde Mihrabat ormanı devlet ormanı statüsünde olup Kanlıca OİŞ'ne bağlıdır. Estetik Fonksiyonlu Ormanlar İşletme Sınıfındadır ve halka açık rekreasyon alan olarak düzenlenmiştir. 1985 yılında tescil edilmiştir (İstanbul ÇDR, 2005).

Göztepe Mesire Alanı: 0,41 km² alanda Çavuşbaşı'nda bulunmaktadır (İstanbul ÇDR, 2005).

Burunbahçe Mesire Alanı: Çubuklu ve Paşabahçe arasında fıstık çamları (*Pinus pinea*) ile süslü bir mesire yeridir. Aynı zamanda plaj olarak da kullanılmaktadır. Boğaz'ın en güzel perspektifine sahip olan Burunbahçe'deki fıstık çamlarının (*Pinus pinea*), silüette yarattığı hoş etki İstanbul'u karakterize eden görünüşlerden birini sunmaktadır (Gönen, 1987).

Sultaniye Çayırı: İstanbul Belediyesi'ne ait 13.444 m² alana sahiptir (Özgenel, 1973).

Çubuklu Çayırı: İstanbul Belediyesi'ne ait 9.375 m², Çubuklu futbol sahası da 11.400 m² alana sahiptir (Özgenel, 1973).

4.6.2 İlçenin Kırsal Peyzaj Yapısı ve Tarihsel Gelişimleri

İnsanın doğa içinde kentsel amaçların dışındaki aktivitelerinin ortaya koyduğu çevrenin görünümü olan kırsal peyzaj yapısında ilçe incelenirken; deniz peyzajı ve İstanbul Boğaz akıntılarının peyzaj üzerine etkisi, tarımsal peyzaj, orman peyzajı ve Boğaz Peyzajı ele alınmıştır.

4.6.2.1 Deniz Peyzajı ve İstanbul Boğaz Akıntılarının Peyzaj Üzerine Etkisi

- İstanbul Boğazı, kara ve deniz peyzajının birbiriyle içli dışlı çok grift ve organik kaynaşmasından oluşmuştur.
- Denizaltı topografyasının özellikleri sayesinde, Boğaz suları, normal bir deniz peyzajından farklı olarak bir nehir akıntısı manzarası göstermektedir. Boğaz sularının güney - kuzey istikametindeki geniş ve sakin yüzey akıntısı ile dipten aksi yönden cereyan eden kanal akıntısı, denizler arası su alışverişinden ileri gelen bu orijinal hareket Boğaz peyzajının belirli özellikleri arasında sayılmaya değerdir.
- Peyzajı etkileyen büyük yüzey akıntısı orta kısımdaki ana kolun Boğaz'ın dar kesimlerindeki burunlarda hızını arttırması sayesinde, motif, renk ve akustik yolu ile deniz peyzajında önemli varyasyon meydana getirmektedir. Ana akıntı dışında hemen her büyük koyda, karşılaşılan ters akıntılar üzerinde gün ışığının etkisi ile meydana gelen refleksiyon titreşimleri deniz peyzajının en önemli tarafıdır (Aran, 1973).
- Ayrıca suyun ayna etkisi ile yansıtma özelliği yapıların ve doğal peyzaj özelliklerinin etkisini artıran bir fonksiyondur. Görsel peyzaj değerlendirmelerinde suyun yer aldığı mekanların

estetik alanları yansıtmaları durumunda değerini artıran bir önemi bulunmaktadır.

4.6.2.2 Tarımsal Peyzaj

- Vadi içlerindeki alüvyal karakterli topraklar üzerinde, sırtlarda, mahallelerde, konut bahçelerinde ve köylerde tarımsal nitelikli topraklar bulunmakta ve ziraat yapılmaktadır.
- Tarımsal alanlar, estetik yönden olduğu kadar, rekreasyon bakımından da yüklenim ve baskı altındaki kent insanının psikolojik ve rekreatif yönden rahatlamasını sağlaması açısından halkın geleneksel yaşantısından çıkarılması doğru olmayan kısımlardır.
- Kent içi ve yakını kırsal bölgenin kent makroformunda doğallığın korunması ve geliştirilmesinde faydası vardır. Ekolojik açıdan kent iklimini iyileştirme fonksiyonu da bulunmaktadır.
- Tarımsal peyzaj yer yer yapı kitleleri arasında peyzajın diğer yeşillikleri ile bir arada organik bir bünye meydana getirmelidir. Kırsal peyzaj bölgeye olumlu değer kazandırmaktadır.
- Vadi düzlüklerinde, küçük ölçekteki bağ - bahçe arazisi, çayırlar ve köy arazileri geleneksel çilek tarlaları, sebze bahçeleri, çiçek yetiştiren işletmeler, tarla ziraati, tarihi çiftlikler İlçe peyzajına arazi kullanımı bakımından çeşitlilik yaratması nedeniyle değer katmaktadır.

4.6.2.3 Orman Peyzajı

İlçe orman toplulukları içinde yapraklı ağaçların yuvarlak tepeleriyle arazinin morfolojik yapısı (yuvarlak tepeleri) arasında harmonik bir uyumun ortaya koyduğu ve bu yeşil örtü ile mavi deniz sularının kucaklaştığı bir doğal peyzaj yapısına, sadeliğe, sakin ve huzur verici bir karaktere, her adımda değişen özel morfolojiye sahip bir mekana sahip olmuştur.

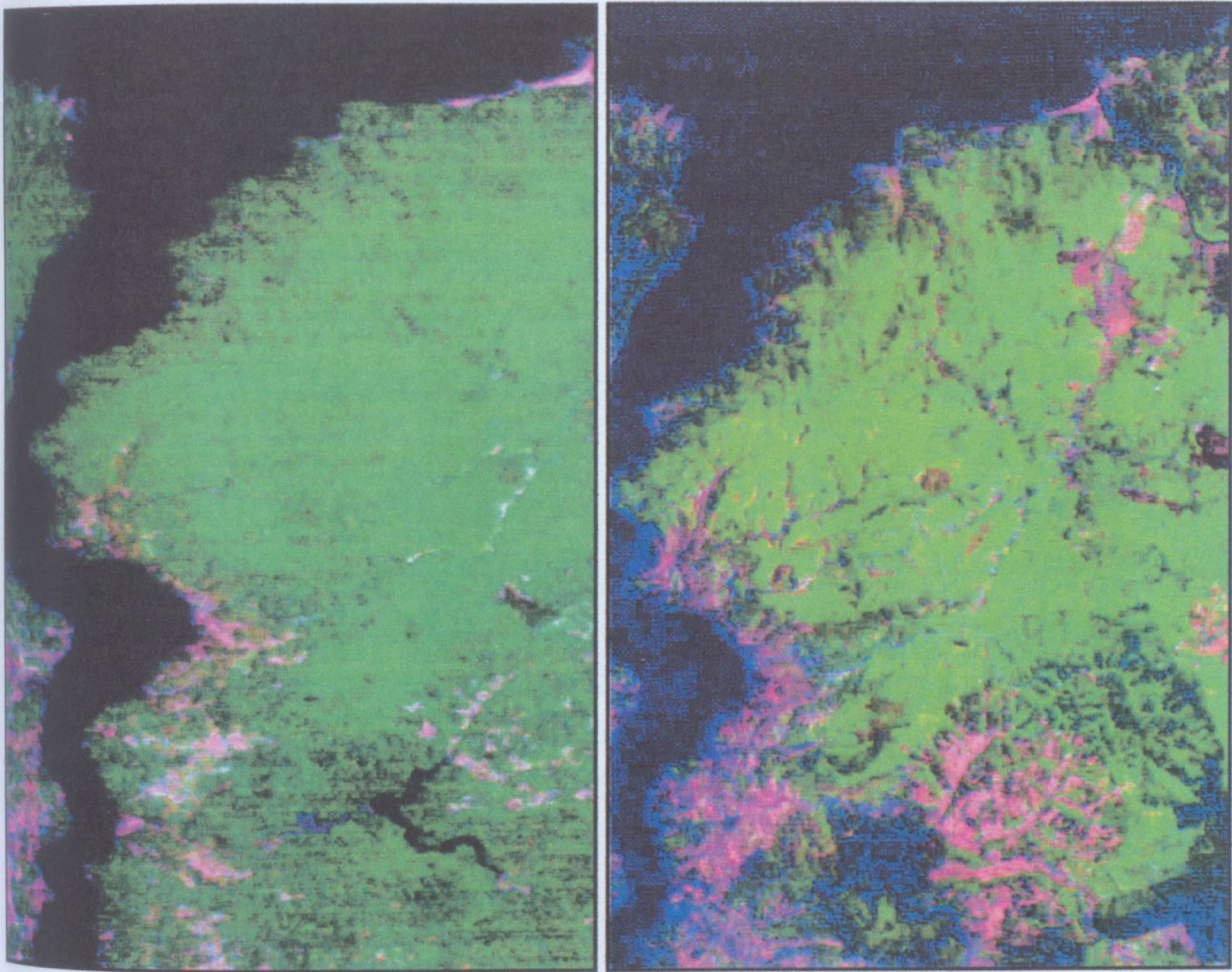
Ancak günümüzde doğal orman yapısının yer yer birbirinden koparılması ve yok edilmesiyle bu harmoninin bozulduğu görülmektedir. İlçede başlangıçta koru karakterinde boylu ve sık ağaçlarla kaplı bir strüktüre sahip olan orman sahaları hem genişliğinden hem de ağaç servetlerinden büyük kayıplar vermiştir. İlçede doğal peyzaj yapısının tahribi yalnız bitki örtüsünün değil, aynı zamanda yaban hayatının da yok olmasına neden olmuştur.

İlçede; yerleşim alanlarında 1984 yılından 1997 yılına kadar hızlı bir artış gözlenmekte iken orman ve yeşil alanlarda düşüş gözlenmektedir. 1984 yılında % 3 olan yerleşim 1997 yılında %13'e çıkarken, % 76 olan orman ve yeşil alanlar % 60'a düşmüştür.

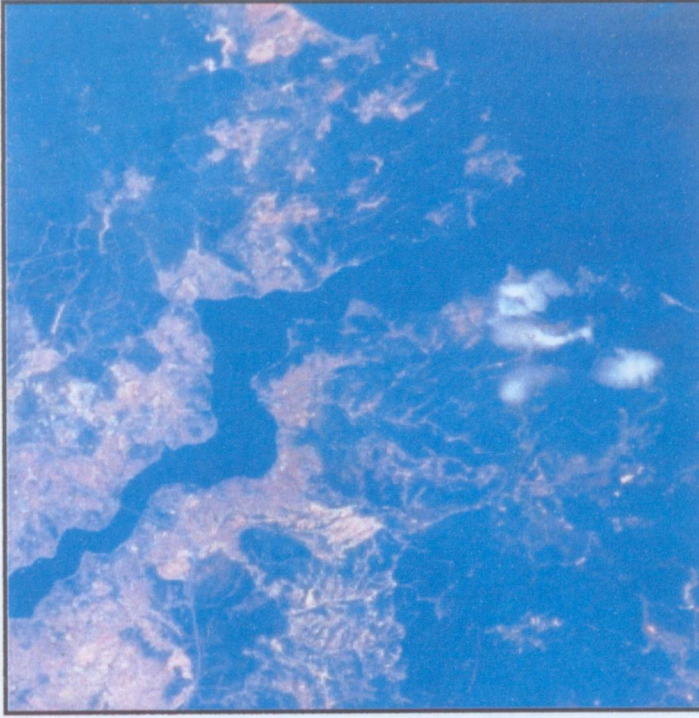
Çizelge 4.7 Arazi Kullanım Sınıfları (Bİ ÇSS, 1998)

Arazi Kullanım Sınıfları	1984 Yılı Sonuçları	%	1992 Yılı Sonuçları	%	1997 Yılı Sonuçları	%
Yerleşim	53.37 ha	3	171.90 ha	9	253.44 ha	13
Orman ve Yeşil Alan	1478.52 ha	76	1263.33 ha	65	1159.38 ha	60
Su	25.83 ha	1	22.23 ha	1	23.49 ha	1
Yol	18.18 ha	1	124.20 ha	6	130.86 ha	7
Boş ve Tahrip	369.45 ha	19	363.69 ha	19	378.18 ha	19
Toplam	1945.35 ha	100	1945.35 ha	100	1945.35 ha	100

Harita 4.11 - 4.12 (a) 1975 - (b) 1984 yılı uydu görüntüleri (BBB PBM, 2006)

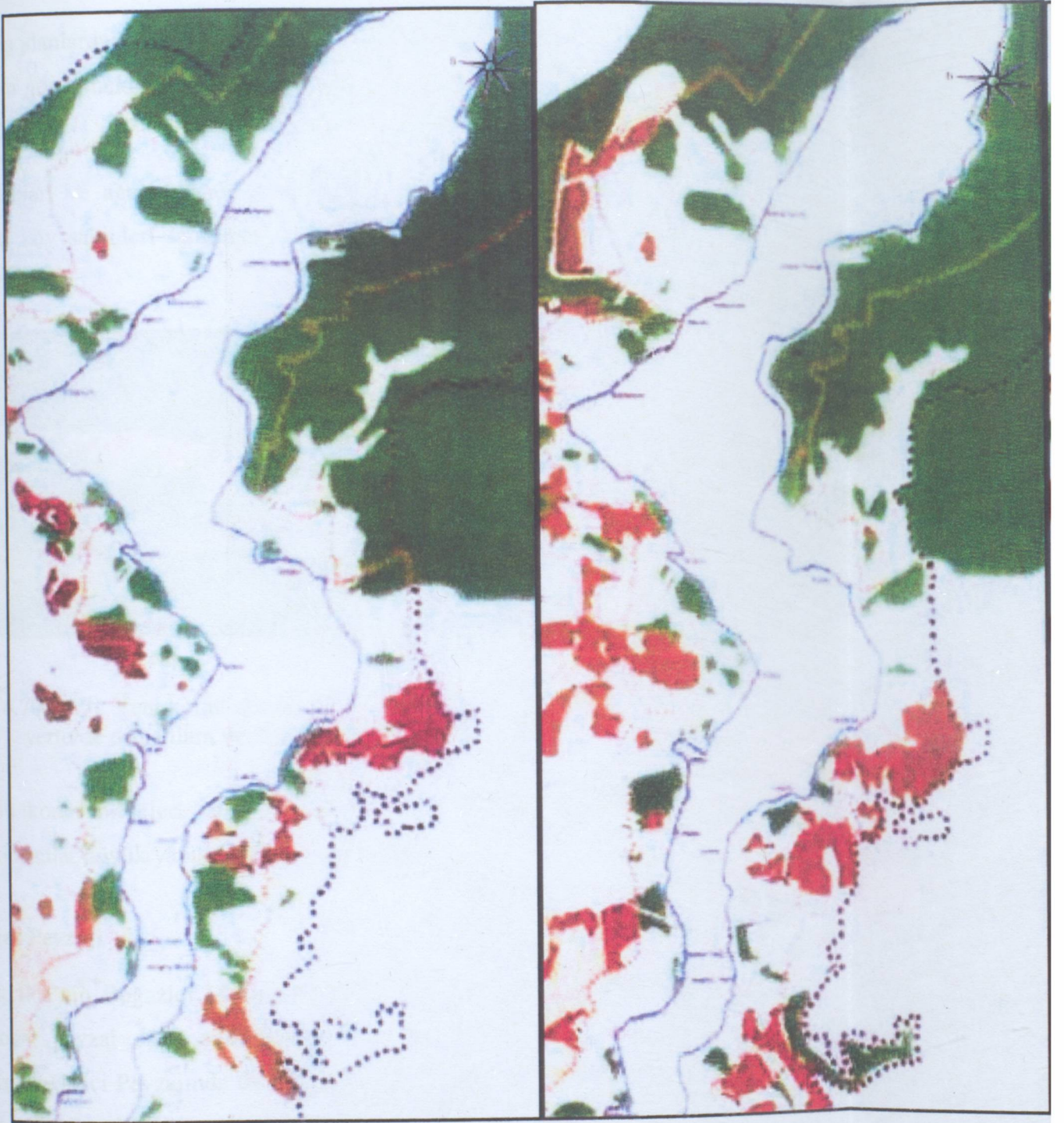

Harita 4.13 1996 yılı uydu görüntüsü (BBB PBM, 2006)

Harita 4.14 2006 yılı uydu görüntüsü (BBB PBM, 2006)

1983

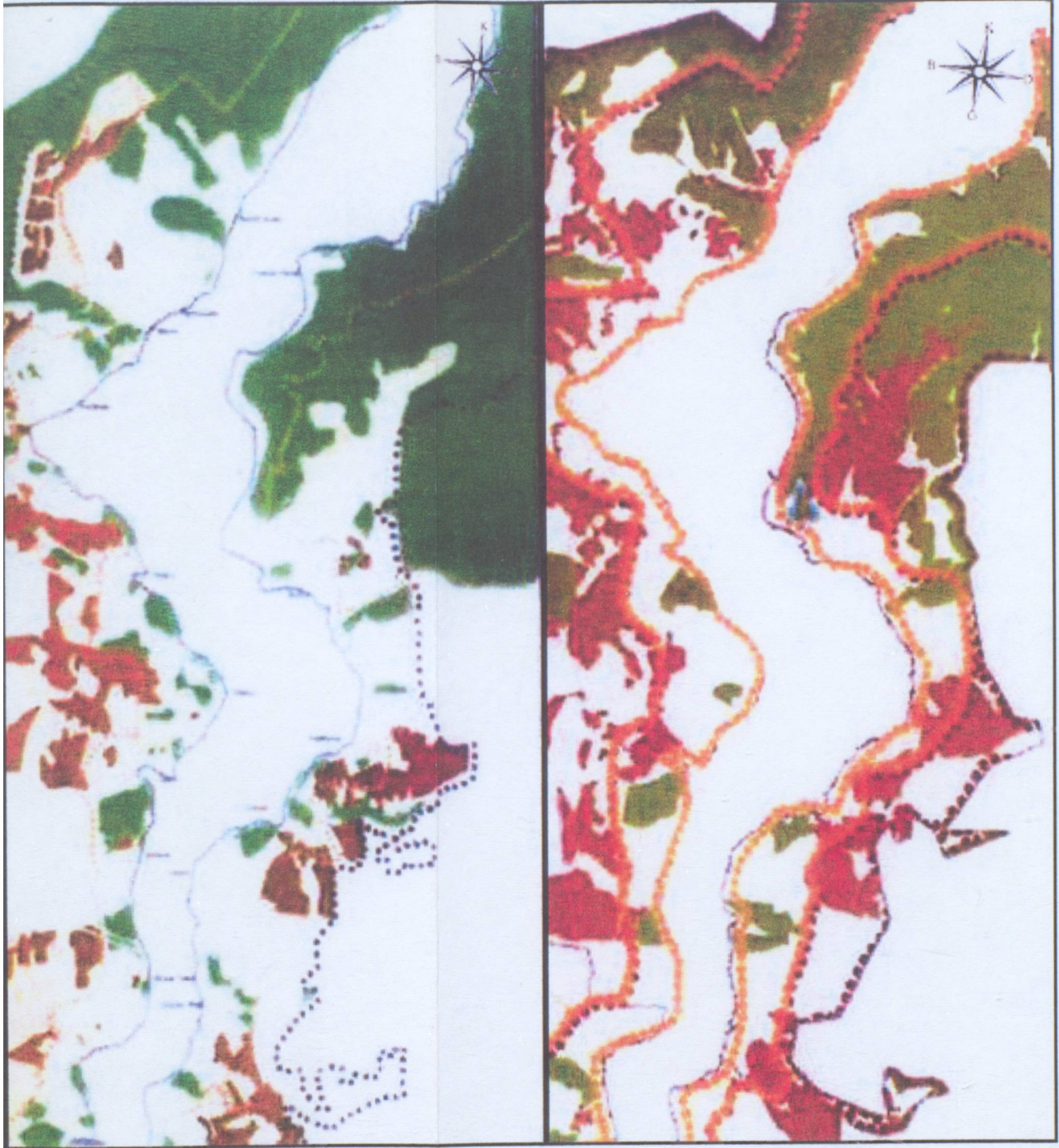
1988

LEJAND

- Orman ve Kötü Alanları
- Diğer Yeşil Alanlar
- Tarım Alanları

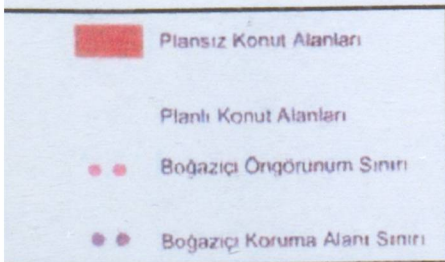
Şekil 4.3 Beykoz İlçesi'nde Yıllarla Değişen Yeşil

1992-91

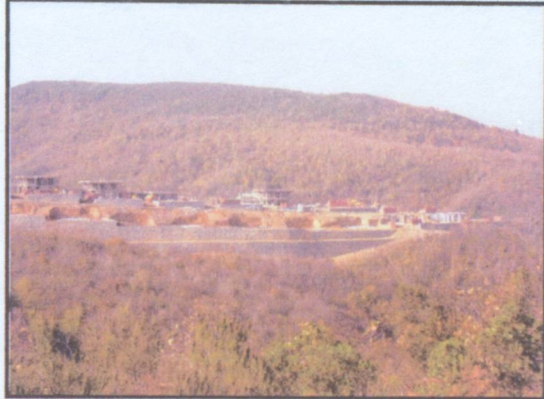
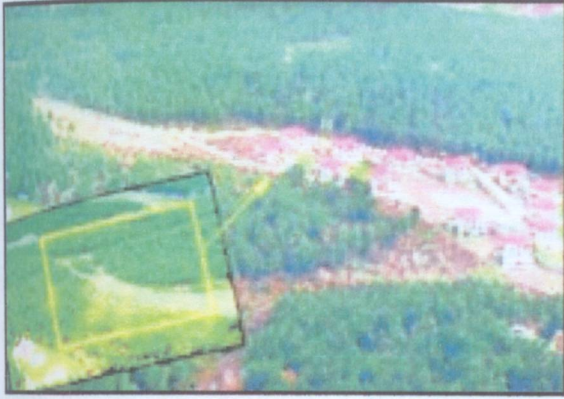
2005

Gerçekleşmiş planlardan ve mevcut durumdan anlaşıldığı üzere Boğaziçi'nde yeşil alan-konut alanı oranı değişim göstermektedir. Yeşil alanların konut alanlarına dönüştüğü bir süreç yaşanmaktadır (Kozaman, 2007).

İlçenin ormanları ve ağaçlık alanları yerleşim alanları tarafından yok edilmektedir. Beykoz'un Köylerindeki köy sakinleri tarafından barınma amacıyla bitki örtüsü binalar tarafından yer yer parçalanmıştır.

Fotoğraflar 4.70 - 4.71 Yeni konut alanları oluşturma çalışmaları esnasında özel orman statüsündeki yerlerde ormanlara verilen zarar (Milliyet 05.12.2006 ve Pirgaip, 2006)

Büyük toplu konut projeleri ve özel okullar tarafından da, İlçenin köylerindeki özel orman statüsündeki alanlar büyük yapısal kitleler tarafından yok edilmeye devam etmektedir.

4.6.2.4 Boğaz Peyzajı

Bugün artık İlçe'nin Boğaziçi Mekanı'nda doğal peyzaj yapısından bahsetmek olanaksızdır. Bu alandaki doğal peyzaj daha çok kentsel peyzaja dönüşmüştür. İstanbul Boğazı'ndan İlçeye bakıldığında; Boğaziçi Peyzajında da baskın bir yeri olan ehrami serviler (*Cupressus sempervirens* var. *pyramidalis*), çınarlar (*Platanus orientalis*, *Platanus occidentalis*), fıstık çamları (*Pinus pinea*), eflatun ve pembe çiçekli erguvanlar (*Cercis siliquastrum*) yer almaktadır. Ehrami serviler (*Cupressus sempervirens* var. *pyramidalis*) form, norm, renk ve orijinal habitüsleriyle Beykoz'un doğasında, peyzaja önemli bir eleman olarak katılmış ve ona hakim olmuştur. Serviler, yeşil örtü, çevre ve yapıtlar arasındaki kontrast uyuşumun simgeleri ve öncüleri olmuşlardır. Fıstık çamları (*Pinus pinea*) ise şemsiye şeklindeki tepe formu ve Boğaz sırtları üstünden göğe ve denize vuran silüeti ile Boğaz'ın doğasına kendini kabul ettirmiştir. Vadi tabanlarında, sulak ve derin topraklar üzerinde yetişen ve yetiştirilen ulu ve asırlık çınarlar (*Platanus orientalis*, *Platanus occidentalis*),

eski mesire yerlerinin vazgeçilmez elemanları olmuştur (Pamay, 1973). Ayrıca eflatun ve pembe çiçekli açan erguvanlar (*Cercis siliquastrum*) da Boğaz peyzajına gerek renklenmeleri gerekse baharı müjdelemeleriyle güzellik ve değer katmaktadır.

Son yıllarda yapılan çıplak alan ağaçlandırma çalışmaları iğne yapraklı türlerle sürdürülmektedir. Oysa iğne yapraklı ağaçlarla oluşturulan ormanlar yapraklı ağaçlarla oluşturulan ormanlara oranla yıllık yağış miktarının daha fazla kısmını (% 15 - 20) toprak yüzeyine ulaşmasını engellemekte, böylece ekolojik denge değişimleri yanında çevreye ve doğal ortama yabancı tek düze bir ağaçlandırma Boğaziçi peyzaj bütünlüğünü tehdit etmektedir (Aslan, 1989).

Kırdaki nüfusun küçük üretici olmaktan çıktığı, topraksız duruma düşüldüğü ve yaşamak için yeni çözüm yolu olan kente göç edilmiştir (Kaya, 1982). Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme dönemlerinde büyük kentler ülke toprakları üzerinde dengeli bir dağılım göstermiştir. Buna paralel olarak yapım ve kültür dağılımında da bir denge gözlenir. 17. yy'dan sonraki gerileme döneminde yön değiştiren ticaret Avrupa ülkelerinin etkisi nedeniyle batı uçlardaki liman kentlerinde yoğunluk kazanmıştır. Kırsal yapıdaki çözülme sonucu toprağından kopan köylü bu alanlara doğru kaymaktadır (Kaya, 1982). 20. yy'ın belirleyici özelliği olan yoğun kentleşmeden en büyük payı alan kentimiz şüphesiz İstanbul'dur. Beykoz'un sahil yamaçları da oldukça büyük bir oranda yapılaşmaya açılmış ve yapılaşmanın gerçekleştiği yamaçlardaki doğal bitki örtüsü yok edilmiştir. 1973 yılında inşa edilen 1. Boğaz Köprüsü ve 1989 yılında inşa edilen 2. Boğaz Köprüsü'nün ve çevre yolları bağlantıları bölgeyi daha da çekici yapmıştır ve plansız gelişme tüm hızıyla devam etmiştir.

Ayrıca İlçede kentleşmenin oluşmasında sanayinin rolü büyük olmakla birlikte suyun yani İstanbul boğazının sağladığı avantajlarında etkisi olmuştur. Suyun sağladığı avantajla (ekonomik, coğrafi, askeri vb.), su kenarında kurulan kentler, kara kentlerinden sahip oldukları gelişme dinamiklerinin çeşitliliğine bağlı olarak hem daha farklı hem de hızlı bir biçimde gelişmişlerdir. Bu süreç içinde su gelişmeyi hem biçimlendirici hem de frenleyici bir eleman olarak ortaya çıkmıştır (Kılıç, 1999).

Kıyılar, tıpkı geçmişte olduğu gibi kentsel alanların yeniden organizasyonunda, kentin yeni rolünün belirlenmesinde önemli rol oynamış kültürel, toplumsal ve ekonomik ilişkiye dayalı büyük gelişmelerle birlikte kentin imajını değiştirebilecek uygun bir potansiyele sahip olmuştur.

4.7 İlçenin Peyzajını Oluşturan Reliyef

Reliyef topoğrafya ve eğime göre arazi yüzeyi şeklidir. Beykoz'da yamaçlar, sahilden başlayarak birden dikleşmekte, akarsular uzun ve doğal havzaları geniş, ayrıca dik sırtları dik yamaçlarla bölünmüşlerdir, yüzey şekli arızalıdır. Beykoz İlçesi'nin reliyefini; İlçenin arazi yapısı, dağlar, tepeler, yamaçlar, sırtlar, dereler, orman alanları, su kıyısı varlığı ile yapılar ve bitkiler arasındaki kitle boşluk ilişkisi oluşturmaktadır. İlçe peyzajını oluşturan reliyef açıklanırken, 4.2'de verilen tarihsel süreçlerle İlçenin geçirmiş olduğu değişimin fotoğraflarından yararlanılmıştır.

İlçenin reliyefi; sanayileşme öncesinde, genel anlamıyla doğal ve kültürel öğelerin renk, biçim, ölçek, doku ve kitle-boşluk bakımından birbirine uyumu şeklinde açıklanabilmektedir. Ancak sanayileşme sonrasında, kırsal alandan kente göç ederek gelenlerin konut alanları oluşturma çalışmaları gecekondu yerleşimlerini meydana getirmiş ve İlçenin doğal bitki örtüsü ve topografyası bozulmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda da sanayileşme öncesinde var olan uyumun zamanla yok olduğu ve Boğaz peyzajına aykırı yapıların gündeme geldiği görülmektedir. İlçe koyları, girinti ve çıkıntılarıyla her bir noktasında ayrı bir mekan oluşturduğu için İlçe reliyefi mahalle ölçeğinde incelenmiştir.

- Karadeniz girişinde Anadolufeneri ve çevresinde köy yerleşmesi ile onun bir kaç km güneyinde yine kıyıda yer alan Poyraz Köyü vardır. Her iki köyün alanı askeri yasaklı alan içinde kaldığı ve izinle geçilebildiği için çoğunlukla balıkçılıkla geçinen köy sakinleri oturmaktadır. Köy merkezleri bugün turizm amacıyla kullanılmaktadır. Bu alandaki reliyef insan etkisiyle fazla değiştirilmediği ve yoğun kullanım olmadığı için kitle - boşluk ve arazi morfolojisi birbirine uyumlu bir şekilde gelişmiştir.

- Anadolukavağı'nda kıyıdan itibaren birden dikleşen arazi yapısı, sahilden başlayıp vadi eteklerine kadar ulaşan balıkçı kasabası, iskele, yalılar, tepede kalesi ve doğal bitki örtüsü ile kitle - boşluk ilişkisinin dengeli olduğu görülmektedir. Ancak kalenin alt tarafında oluşturulan askeri lojmanların kitlesi, hem kale yapısının ve kasabanın hem de topografyanın tarihi dokusunu bozmakta ve reliyefde olumsuz bir görüntü oluşturmaktadır.

- Anadolukavağı ve Tokatköy Mahalleleri arasında, yer yer taş ocaklarındaki kazılar sonucu oluşan Boğaz'ın morfolojisine zarar veren çıplak yamaçlara rastlanmakta ve ayrıca yüksek gerilim hatları da görülmektedir. Bu alanda kitle olarak nitelendirilebilecek çok fazla bir yerleşim alanı olmamakla birlikte boşluk alanı olarak nitelendirilebilecek çok geniş ve sık bir ağaçlık alan mevcuttur.

. Ortaçeşme ve Merkez Mahalleleri arasında, Hünkar İskeleyi ve gerisindeki koruluk alanda yer alan Beykoz Kasrı, Beykoz Kışlası, Beykoz İskeleyi'nin güneyinden başlayıp sırtını Beykoz Fidanlığı'na yaslayan Abraham Paşa Korusu ile yalı yerleşmeleri ve topografya birbiriyle uyum içindedir. Ancak Deri Kundura Fabrikası ile Mobil Oil'in Depo ve Teneke Fabrikası ve fabrika sınırından Kuru sınırına kadar sahil şeridinden başlayıp tepelerin arkasına doğru uzanan yoğun gecekondulu alanı ve tepelerde kurulan enerji nakil hatları bu alanın reliyefini olumsuz etkilemektedir. Bu alandaki gecekondulu alanları oldukça geniş bir alanı kaplayarak yoğun bir kitle oluşturmaktadır.

. Yalıköy ve Gümüşsuyu Mahalleleri arasında, Yalıköy sahil şeridindeki yalılar ile her iki mahalledeki yerleşim alanları oldukça geniş bir yapısal kitle oluşturmaktadır. Çakmak Dede Mezarlığının, Beykoz Korusu'nun, Çamlık alanın ve konutlar arasından yükselen ağaçların oluşturduğu bitki örtüsü, yoğun yapılaşmanın oluşturduğu olumsuzluğu giderememektedir. Ayrıca Çamlık alanının altındaki heyelan bölgesinde Cumhuriyet Anıtı'na fon oluşturan istinat duvarı rengiyle olumsuz bir görünüm ortaya koymaktadır. Bu alandaki yapısal kitle reliyefi olumsuz etkilemektedir.

. Gümüşsuyu ve İncirköy Mahallelerinde, Şişe ve Cam Fabrikasının burada kurulmasıyla başlayan yapılaşma tepelerin arkalarına kadar yayılmıştır. Sahil şeridinde ve yer yer konutların arasından yeşil kitle görülmekte ancak yapısal kitlenin olumsuz görünümünü değiştirememektedir.

. Paşabahçe Mahallesi'nde, sahilde iskele ve kuzeyinde sahil şeridi boyunca kesintili olarak devam eden yalılar, güneyinde Tekel İçki ve İspirto Fabrikası ve hemen arkasından başlayarak tepelerin arkasına kadar yayılan konut alanları bu bölgenin reliyefini biçimlendirmektedir. Binaların arasından yükselen ve Paşabahçe Mezarlıklarının bitki örtüsü yoğun yapısal kitleyi bölmektedir.

. Çubuklu Mahallesi'nde, Burunbahçe Mesire alanının ve Hıdiv Korusu'nun bitki örtüsü bu bölgedeki yeşil kitleyi oluşturmaktadır. Burunbahçe'nin güneyinde kurulan Çubuklu Petrol Deposu tesisleri Boğaz peyzajını olumsuz yönde etkilemektedir. Çubuklu İskeleyi ve yanındaki ölçülü yalıların Hıdiv Korusu ile birlikte oluşturduğu uyum, Çubuklu Mahallesi'ni kaplayan konut alanları ile olumsuz etkilenmektedir. Çubuklu sahil yolu yamaçları Hıdiv çıkışı sapağından sonra hemen dikleşir ve Hıdiv Kasrı'na ulaşılır. Kuru içinde Hıdiv Kasrı'nın kulesi ve güneyindeki yamaçta yer yer dik kayalardan fırsat kalan yerlerde konut alanları görülmektedir. Çubuklu sahil yolundan itibaren başlayan kuru içinde ve Kanlıca Mahallesi merkezine kadar yalılar ve arkasındaki yeşil örtü içinde yapılmış konutlar, radar kulesi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü görülmektedir. Bu alandaki yeşil kitle yapısal kitleden daha geniş bir alan kaplamasına rağmen kitle-boşluk arasında yeterince

denge sağlanamamaktadır.

- Kanlıca Mahallesi'nde, sahil şeridindeki tarihi yapılar, yalılar, iskele, camiler ve arkasında yükselen tepelerde ki ağaçlık alanlar görülmekte iken günümüzde bu ağaçlık alanları yükselen tepelerdeki konut alanları oluşturmaktadır. Vapur iskelesi, her iki yanında yalılar ve tepelere kadar turmanan yerleşme alanı ile Kanlıca Mezarlığının ve Kavacık Ormanı'nın bitki örtüsü görülmektedir. Bu alandaki kitle - boşluk ilişkisini, yatayda ve düşeyde bitkilerin birbirleriyle orantılı olmasıyla gerçekleştirmektedir. Tepede ki fıstık çamları, önlerinde yükselen binalar nedeniyle Boğaz'dan görülmemektedir. Mihrabat Ormanı'nda topografik özellikleri nedeniyle Boğaz'ın kuzey rüzgarlarına kapalı, manzarası her noktasında değişen ve seyir imkanı veren teraslar oluşturulmuştur. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün ayağı ve çevre yollarına bağlantısı buradan yapılmakta olduğu için orman oldukça tahrip edilmiş durumdadır.

- Kanlıca ve Körfez Mahalleleri arası, sahil şeridinde tarihi yalıları, arkalarından geçen sahil yolu ve birden dikleşen topografyası üzerinde Kanlıca Mezarlığı ve Mihrabat Korusunun bitki örtüsü ile Fatih Sultan Mehmet Köprüsü görülmektedir. Bu alanın kitle - boşluk dengesi ile renk, form ve dokusu son derece olumlu bir reliyef göstermektedir.

- Kanlıca ve Anadoluhisarı Mahalleleri arasındaki reliyefi sahilde tarihi yerleşmeler, kale, iskele, yalılar ve arkasında yükselen yamaçta konut alanları ve konut alanlarının arasından yükselen ağaçlar oluşturmaktadır.

- Kıyı sonunda Küçükusu Kasrı ve arkasında geniş tepe çapı yapmış ağaçlar görülmektedir. Kasrın arka planında yer almakta olan yerleşim alanı ise kitle - boşluk ilkesindeki düzensizlikten ve farklı mimari tarzı nedeniyle reliyefi olumsuz etkilemektedir.

4.8 Beykoz İlçesinin Peyzajını Oluşturan Silüet

Silüet ve silüet hattı, genel tanımıyla yeryüzü ile gökyüzünün buluştuğu çizgidir. Günümüzde bu kelime yapıların gökyüzü ile kesiştiği hattı da anlatan bir tanım haline gelmiştir. Kent silüeti bir başka deyişle kent portresi farklı süreçlerin birikimi sonucu oluşmuştur. Bu resim kentte yapılar arasındaki hiyerarşiyi ortaya koyar ve bu resmin içinde bulunan simge elemanlar kolektif bir yaşantının sembolleridir (Kostof, 1991 ve Kozaman, 2007). Silüetin kentin görsel olarak kavranabilmesini sağlayan bir yapısı ve niteliği bulunmaktadır. Silüet yerleşim içinde bulunan topografik yapının, bitki örtüsünün, kent imgelerinin, yapı tipolojisinin, açık-kapalı kamusal alanların, yani bir kenti oluşturan doğal, mekansal öğelerin ve bu öğelerin birbiriyle ilişkisinin

algılanmasının sağlamaktadır. Kent silüetini oluşturan etmenler, aynı zamanda kenti anlatmaktadır. Silüet aynı zamanda, kent içinde yer alan simgesel elemanların, odak noktalarının yansıdığı bir olgudur. Kentin kimliğini yansıttığı gibi aynı zamanda kente kimlik de vermektedir (Kozaman, 2007).

Topoğrafya esas alınarak getirilen öngörünüm, gerigörünüm ve etkilenme bölgelerinde ki farklı yapılaşma haklarının gerçekten de silüeti koruyup koruyamadığı sorundur. Örneğin öngörünüm hattı 80 kotundan geçiyorsa o kotta ancak 2 katlı bina yapılabiliyor, ama hemen arkasında 81 kotunda 4 katlı bina yapılabiliyor. Bu durumda silüetten bunun 11.5 metresi görülüyor. Etkilenme bölgesinde ise hiçbir kısıtlama olmaması gökdelenlerin oluşmasına neden olmuştur (BGSY, 2005).

Kıyı alanlarının ve çevresinin yerleşim olarak tercih edilmesiyle oluşan kent silüeti kentin fiziksel özelliklerini yansıttığı gibi kentin sosyo-kültürel yapısı hakkında da bilgi vermektedir. Kent kimliğini anlatan bir kavram olan silüet, içinde çeşitli fonksiyonları barındıran yapılar dışında, doğal nitelikler de (peyzaj, topografik özellikler) bulundurmaktadır (Kozaman, 2007).

Beykoz İlçesi'nin silüetini; birbirini takip eden tepelerin inişli çıkışlı topoğrafyanın dış hatları, tepeler arasındaki vadiler, orman alanlarının dış hatları, fıstık çamlarının, ehrami servilerin ve erguvan ağaçlarının, cami, kale, kule ve kasırlar, enerji hatları ve köprünün yatay ve düşey düzlemdeki dış hatları ile sahil çizgisi oluşturmaktadır.

- Karadeniz girişinde Anadolufeneri ve çevresinde; kıyıda doğal kıyı şeridi ve üst sınırda doğal orman örtüsünün dış hatları ile silüet oluşmaktadır.

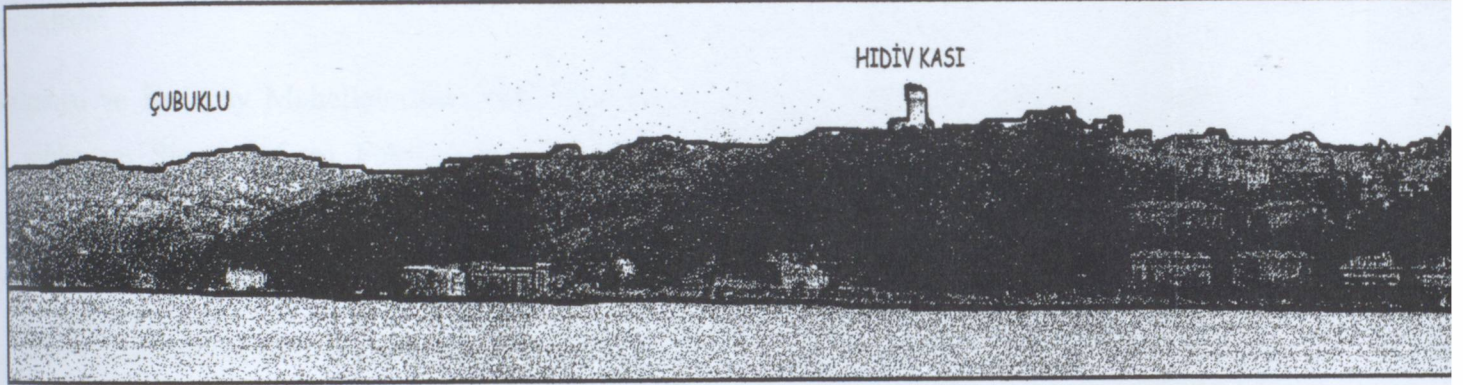
- Anadolukavağı'nda; sahil şeridinde, birden dikleşen tepelerin altındaki hiçbir değişikliğe uğramamış kıyı yapıları, iskele, üst sınırda Yoros Kalesi'nin, tepelerin dış hatlarının ve orman yapısının dış hatları silüeti oluşturmaktadır.

- Anadolukavağı ve Tokatköy Mahalleleri arasında; sahil şeridinde çok az değişikliğe uğramış kıyı şeridi, üst sınırda orman örtüsünün, enerji nakil hatlarının ve yer yer eski taş ocağı işletmelerinin dış hatları bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

Fotoğraf 4.72 Merkez – İncirköy Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.73 Çubuklu – Kanlıca Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.74 Kanlıca – Anadoluhisarı Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.75 Kanlıca – Körfez Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

KARLITEPE

GÜMÜŞSUYU

KANLICA

KAVACIK

FSM KÖPRÜSÜ

ANADOLUHİSARI

KÖRFEZ

ANADOLUHİSARI

.Ortaçeşme ve Merkez Mahalleleri arasında; sahil şeridinde, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, iskele ve yalılar, üst sınırda Beykoz Kasrı, Abraham Paşa Korusu'nun ağaçlarının oluşturduğu dış hat, gecekondulu alanlarının tepelerin üstünde oluşturduğu görünümü ve tepelerde kurulan enerji nakil hatlarının sınırları da bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

. Yalıköy ve Gümüşsuyu Mahalleleri arasında; sahil şeridinde, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı ve yalılar, üst sınırda Çakmak Dede Mezarlığı'nın, Beykoz Korusu'nun, Çamlık alanın ağaçlarının oluşturduğu ve konut alanlarının oluşturduğu dış hat bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

. Gümüşsuyu ve İncirköy Mahallelerinde; sahil şeridinde, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, yalılar ve Şişe ve Cam Fabrikası'nın bacasının düzeyde oluşturduğu hat, üst sınırda gecekondulu alanlarının tepelerin üstünde oluşturduğu görünümü ve yer yer görülen ağaçlık alanların sınırı bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

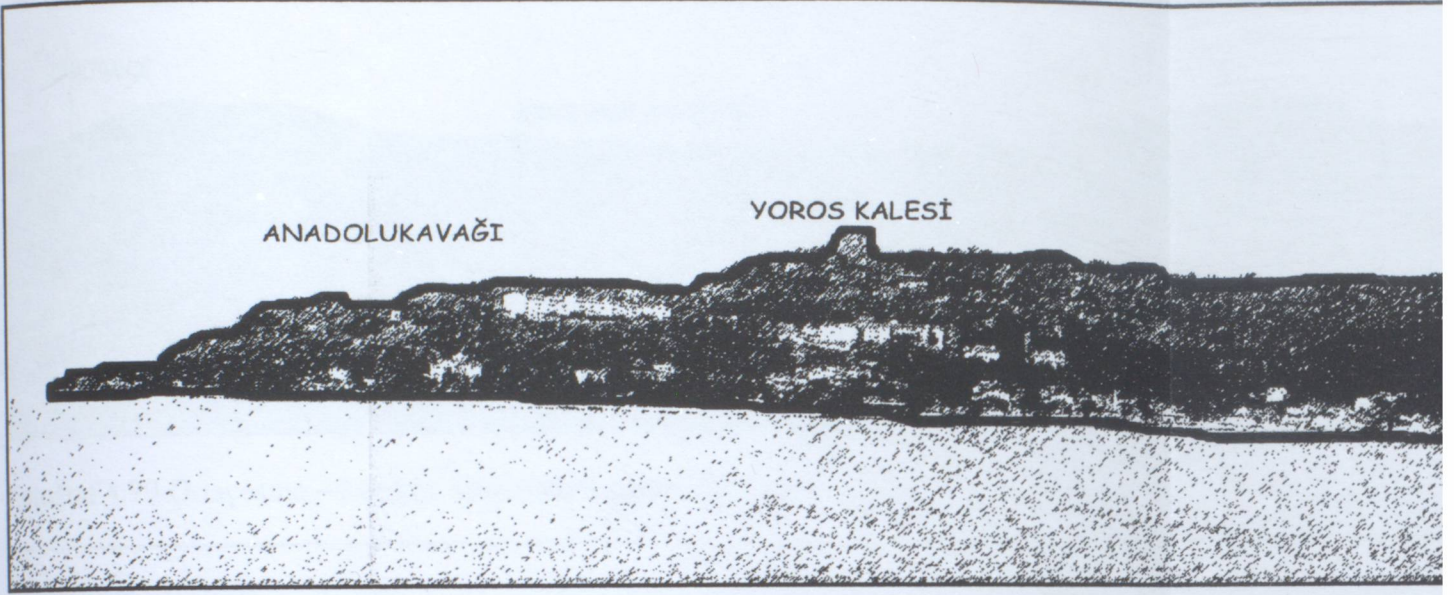
.Paşabahçe Mahallesi'nde; sahil şeridinde, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, iskele, sahil şeridi boyunca kesintili olarak devam eden yalılar, Tekel İçki ve İspirto Fabrikası'nın bacası, üst sınırda gecekondulu alanlarının tepelerin üstünde oluşturduğu görünümü, yer yer görülen ağaçlık alanlar ve Paşabahçe Mezarlıklarının bitki örtüsünün dış hatlarının sınırı bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

. Çubuklu Mahallesi'nde; sahil şeridinde, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, iskele, Çubuklu Petrol Deposu tesisleri ile yalılar, üst sınırda Hıdiv Korusu'nun bitki örtüsü, Çubuklu Mahallesi'ni kaplayan konut alanlarının dış hattı ve Hıdiv Kasrı'nın kulesi bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

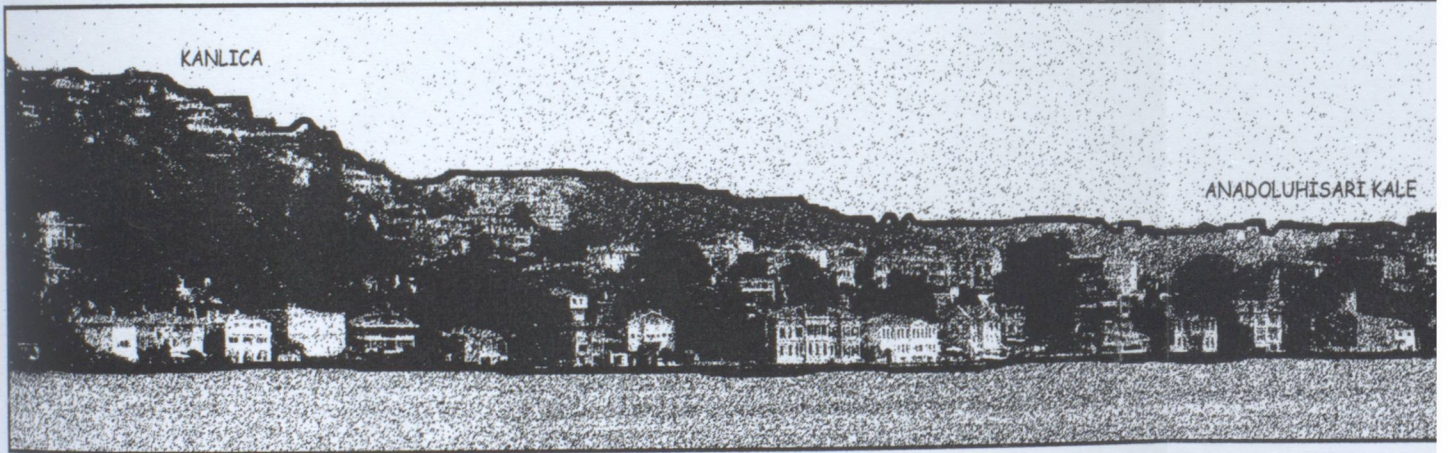
.Kanlıca Mahallesi'nde; sahil şeridinde, tarihi yapılar, yalılar, iskele, camiler, üst sınırda arkasında yükselen tepelerde ki ağaçlık alanların dış hattı, Kanlıca Mezarlığının ve Kavacık ormanının bitki örtüsünün dış hattı, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün ayağı ve direkleri ile birlikte konut alanlarının dış hattı bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

. Kanlıca ve Körfez Mahalleleri arasında; sahil şeridinde, tarihi yalıları, dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, üst sınırda birden dikleşen topografyası üzerinde Kanlıca Mezarlığı ve Mihrabat Korusu'nun bitki örtüsü ile Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün dış hatları bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

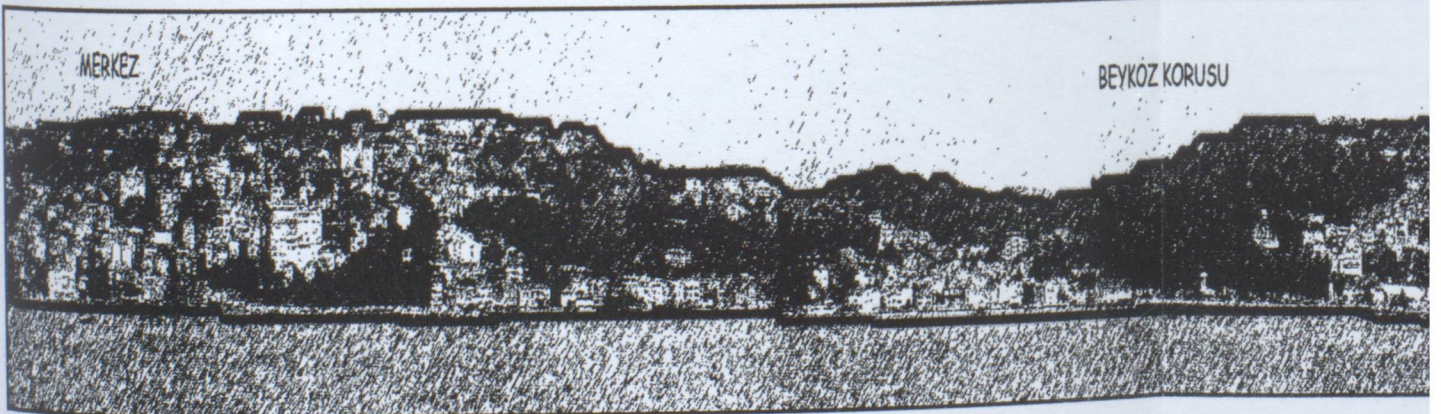

Fotoğraf 4.76 Anadolukavağı Mahallesi Silüeti (Pirgaip, 2007)

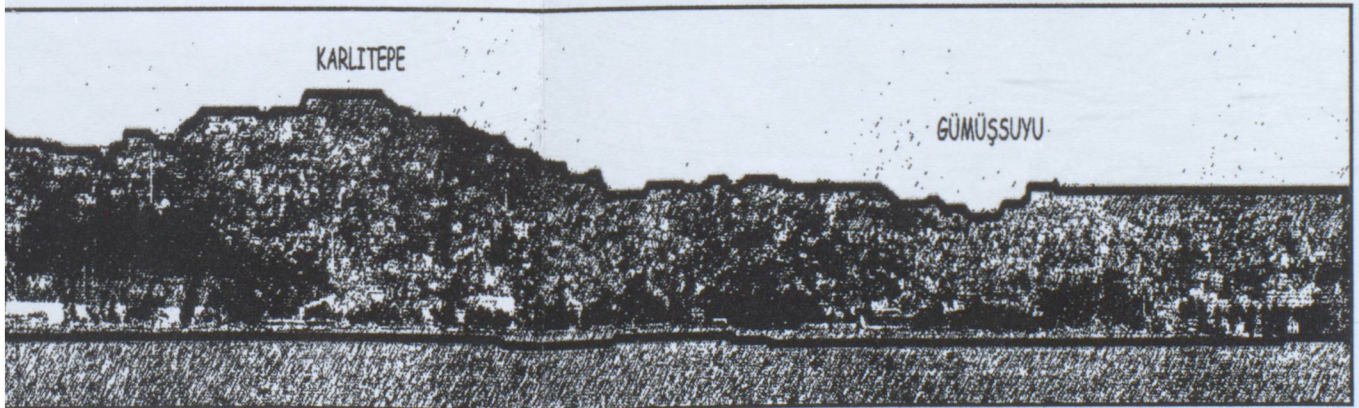
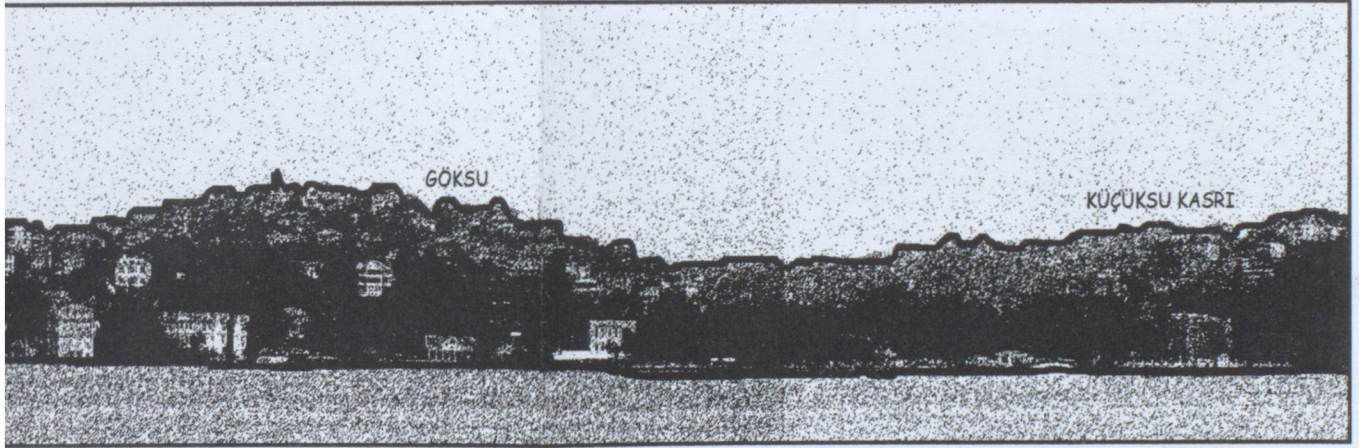
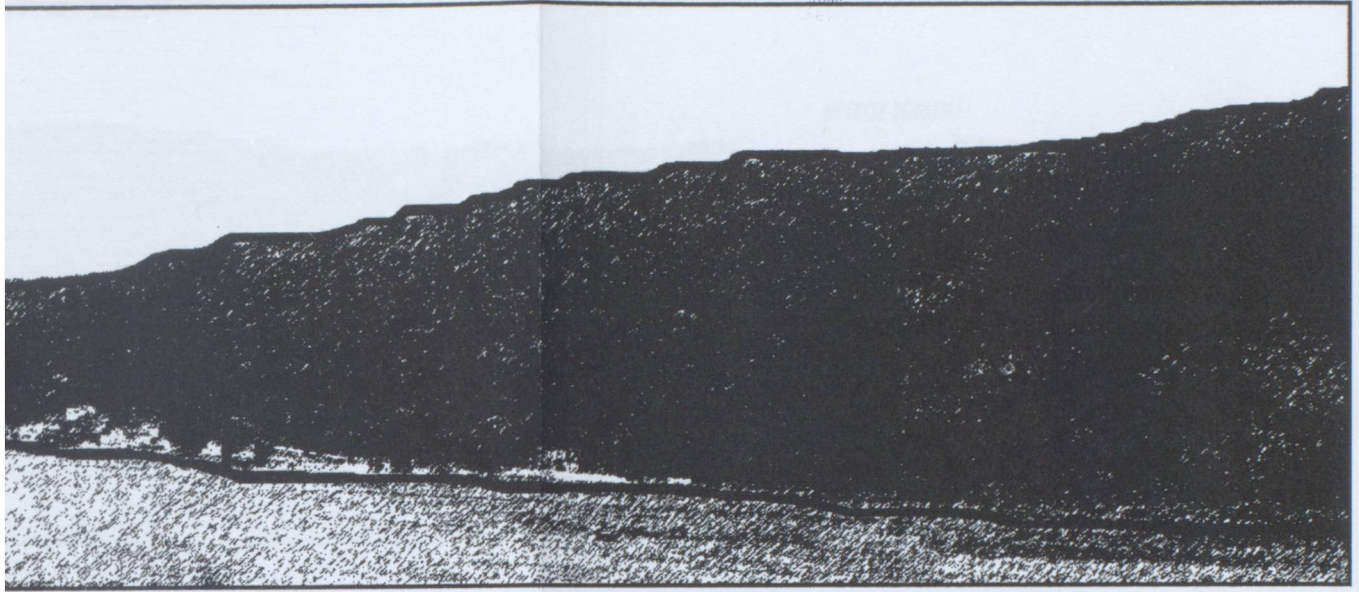

Fotoğraf 4.77 Körfez – Küçüksu Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.78 Merkez – Gümüşsuyu Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

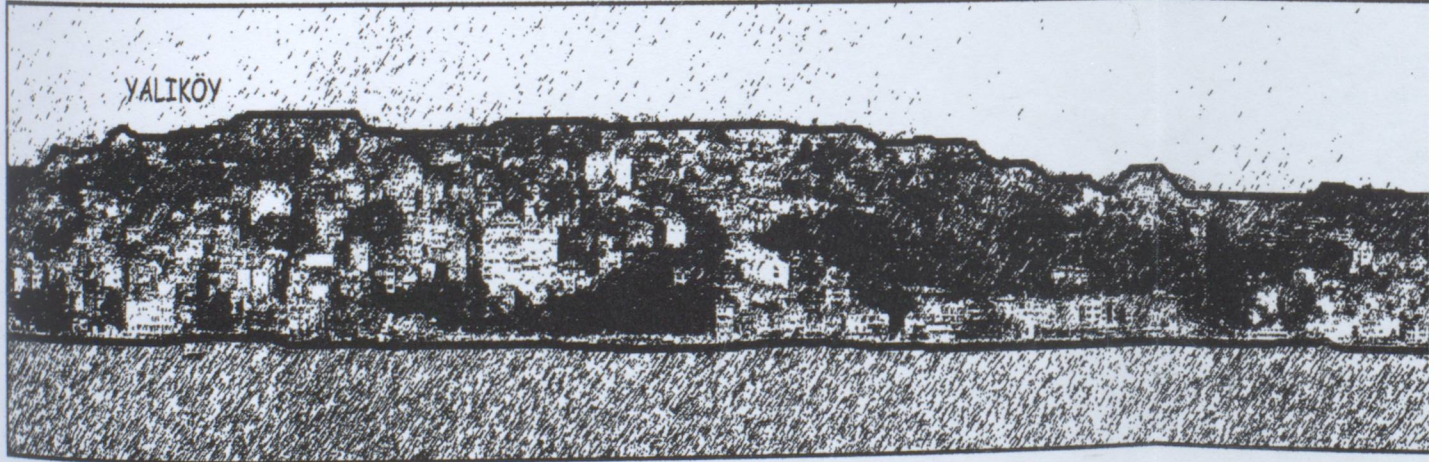

Fotoğraf 4.79 Ortaçeşme – Merkez Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

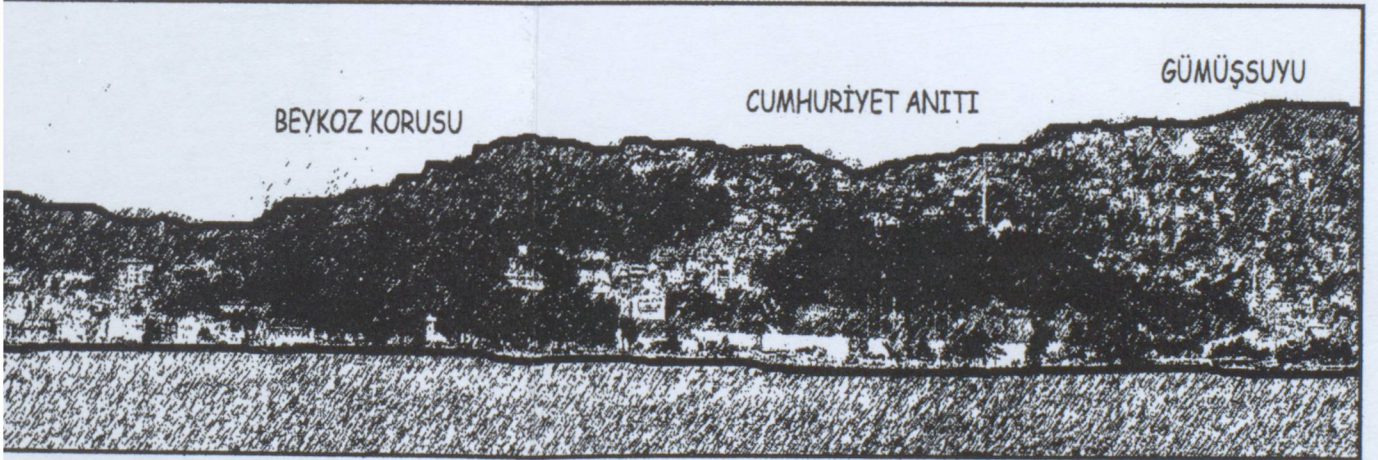
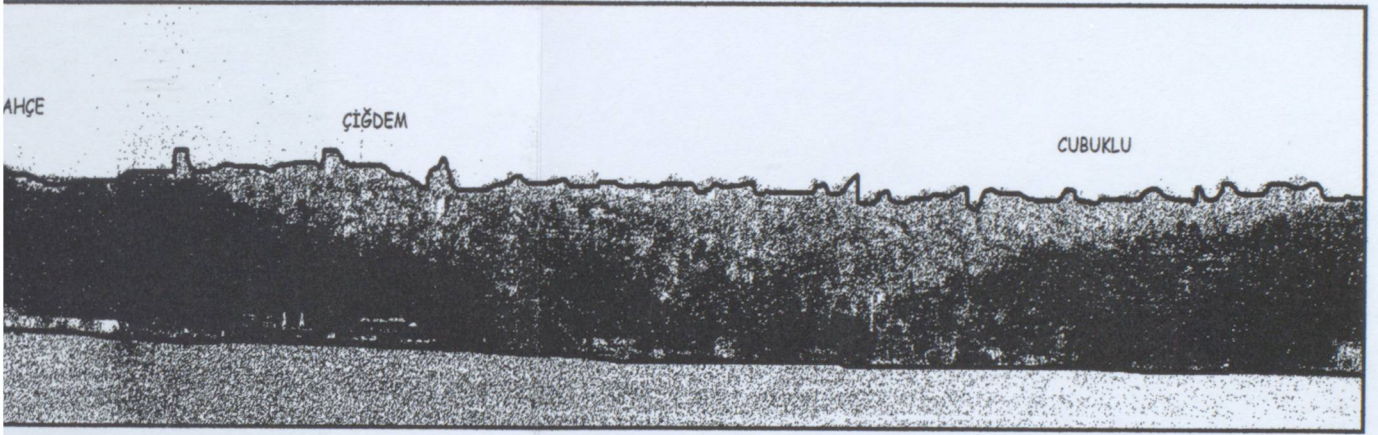
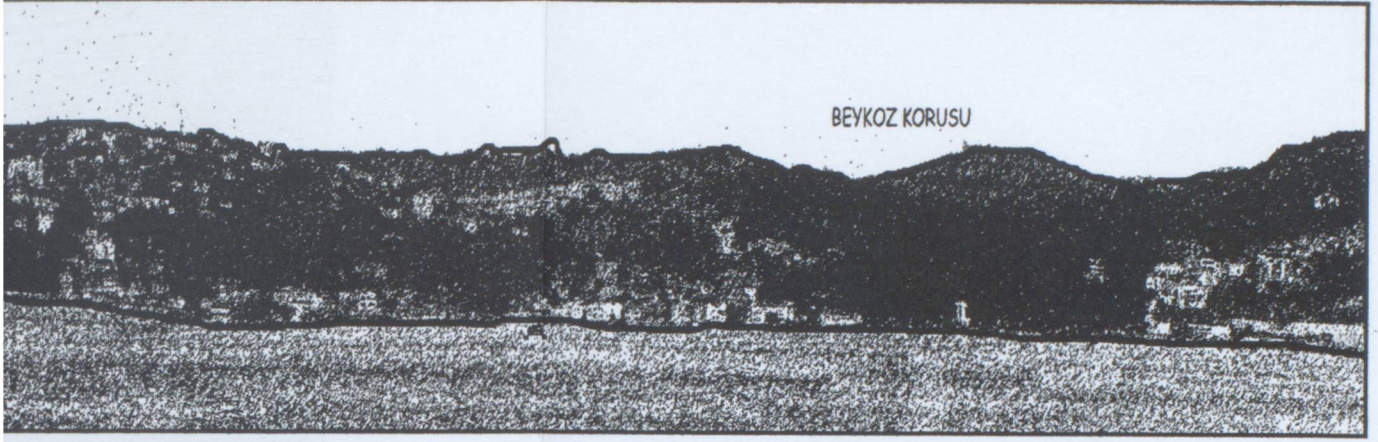

Fotoğraf 4.80 Paşabahçe – Çubuklu Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 4.81 Yalıköy – Gümüşsuyu Mahalleleri Silüeti (Pirgaip, 2007)

. Kanlıca ve Anadoluhisarı Mahalleleri arasında; sahil şeridinde tarihi yerleşmeler, kale, iskele, yalılar, üst sınırında kale arkasından itibaren yükselen yamaçta konut alanlarının ve konut alanlarının arasından yükselen ağaçların dış hattı bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

. Göksu ve Küçükusu Mahalleleri arasında; dolgu çalışmalarıyla değiştirilen kıyı yapısı, kumsal alanı, Küçükusu Kasrı, üst sınırında geniş tepe çapı yapmış ağaçların ve konut alanlarının dış hattı bu bölgenin silüetini oluşturmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE BULGULAR

Bu bölümde tüm bölümler bazında sırasıyla genel değerlendirme yapılmış ve bulgular ortaya konmuştur.

A. İlçenin Fiziki ve Sosyal Yapı Açısından Genel Değerlendirmesi ve Bulgular

Beykoz İlçesi fiziki ve sosyal yapısı koşutunda değerlendirilmesine ilişkin bulgular;

- Beykoz İlçesi toplam 313.334.069 m² alana sahip olup, 20 mahalle ve 20 köyden meydana gelmiştir. İlçe alanının; % 1.80'i maliye hazinesi mülkiyetinde, % 0.92'si belediye, %0.80'i diğer kamu tesisleri, % 0.37'si vakıf, % 79.91'i devlet ormanı, % 4.51'i özel orman ve % 11.69'u şahıs mülkiyetindedir. İlçe İstanbul metropoliten alanının büyüme ve gelişmesine paralel olarak kuzey-güney aksı boyunca lineer bir formda gelişme göstermektedir. Bunlara ilave olarak mücavir alanları da büyüme trendinden etkilenmektedir.
- İlçe batıda sahil yoluna, kuzeyde Karadeniz'e inen arazi yükseltileri 250-350 m arasındaki tepeler ve sırtlardan oluşmaktadır, düzlük alanlar azdır. En dik yamaçlar bölgenin kuzeyinde olup, bu alanlarda arazi eğimleri % 60'ları bulmaktadır. Bu alanlar yerleşime ve tarıma elverişli değildir. Diğer alanlarda ise eğim % 30 civarındadır. İlçede vadiler KB-GD yönlerinde, birbirlerine paralel, İstanbul Boğazı'na dik biçimde yer almışlardır. Bu vadiler; Beykoz, Çubuklu, Göksu ve Küçüksu Vadileridir.
- Toprak koruma tedbirleri alınarak tarım yapılabilecek oldukça eğimli IV. sınıf arazinin oranı % 1.3'tür (576 ha). Ormancılık ve otlığa (mera) bırakılması gereken dik ve çok dik eğimli VI., VII. sınıf arazileri % 84.1'dir (36162 ha). Kalan % 7.4'ü de yerleşme alanı, kumul alanı vb arazidir.
- Beykoz'un kuzey kısmında Beykoz Çayırı olarak bilinen geniş bir düzlük yer alırken, güneyde Paşabahçe'ye doğru alçalan ve düzleşen bir kesim söz konusudur. Beykoz, kıyılarda dahi yüksek bir yapıya ve engebeli bir fiziksel görünüme sahip bir İlçedir. Birçok tepeye sahip ve yerüstü su potansiyeli olarak (akarsular, akarsu havzaları, denizler, göletler, barajlar ve içme suları) birçok kaynağa sahiptir. Riva ve Göksu Dereleri ana dere miktarı ve taşıdıkları su miktarı bakımından en önemlileridir. İlçe İstanbul Boğazı'na sınır olduğu için; kıyılarında eğitim, bilimsel çalışmalar, bilirkşi işlemleri, kurtarma çalışmaları ve deniz kazaları amacı ile dalışlar yapılmaktadır. İlçede tarım genelde geniş vadilerde yapılmakta ve sulama imkanı mevcut olup toprak yapısı itibariyle sulamaya

uygundur. İlçede 5 adet sulama amaçlı gölet mevcuttur. Elmalı Barajı da İlçe açısından önemli bir değerdir. Yeraltı su potansiyeli olarak Yuşa Tepesi eteğinde Abıhayat suyu, Merkez mahallesinde İshak Ağa çeşmesi suyu, Kaymakdonduran, Sırmakeş, Çubuklu, Kanlıca ve Karakulak gibi birçok menba suyu kaynağına sahiptir. İlçe de kil yatakları, kuvarsit, cam kumu ve döküm kumu yatakları vardır. İlçe genelindeki güncel arazi kullanımı; orman, nadassız kuru tarım, fundalık, mera, terk edilmiş (hali) arazi ve sulu tarım şeklindedir.

• Yaz sıcaklıkları genellikle yüksek olup en sıcak ay ortalamaları 23-25 °C, mutlak maksimum sıcaklık 36-41 °C arasındadır. Kış genellikle ılımandır. Ortalama yağış değerleri bakımından İlçe en çok Aralık ve Ocak aylarında, en az Temmuz ve Ağustos aylarında yağış almaktadır. Yıllık ortalama yağış miktarı 752.5 mm'dir ve hakim rüzgarlar Lodos ve Poyrazdır.

• Beykoz İstanbul içinde depremsellik açısından daha güvenilir bir yer olmakla birlikte iki önemli kırık hattına da sahiptir. Bunlardan en genç olanı bir başka ifadeyle tehlikelisi Sarıyer'den Beykoz'a ve buradan Çavuşbaşı'na geçen ve reaktivasyon ihtimali olan bir kırıktır. İkinci kırık hattı ise daha kuzeyde Bozhane Köyü'nde Mahmut Şevket Paşa üzerinden Anadolukavağı'na uzanan kırık hattıdır. Bu kırık daha yaşlı olup daha az tehlikelidir.

• Genel olarak bitki örtüsü; ormanlar, doğal bitkiler, koru, park ve konut bitkilerinden oluşur. Doğal bitki örtüsü ormanlar hariç, makilerden oluşur. Korular Boğaziçi bitki örtüsünün en önemli kısmını oluşturur. Korular dışında parklar ve bahçelerde önemli bir yer tutar. Bölgede orman dokusu, nem oranının yüksek olması nedeni ile tür bakımından zengindir. Eski çağlarda Beykoz'un tamamı ormanlık alan olmakla birlikte bugün ormanlar yerleşmelerle parçalanmıştır. Orman rejimi dışına çıkarıldığında orman örtüsü kaldırılan alanlarda belirgin olarak toprak erozyonu gözlenmektedir. İlçe sınırları içinde İstanbul Kent Ormanı bulunmaktadır. İçerisinde bulunan ormanlar genellikle plantasyon yöntemi ile oluşturulmuş ormanlardır. Elmalı Baraj Gölü, Kent Ormanının ortasında yer alması nedeniyle çok yüksek bir kaynak değer oluşturmaktadır.

• İlçede I. II. ve III. Derece Sit alanları bulunmaktadır. Beykoz Göknaıık isimli Tabiatı Koruma Alanı Tokatköy Mahallesinde 0,46 km² alanda yer almaktadır. İlçede, deniz seviyesindeki Uludağ Göknaıı (*Abies nordmanniana ssp. 'Bornmulleriana'*) toplulukları 02.12.1987 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir. İlçede kumullar; Riva, Poyraz

ve Anadolu Feneri'nde yer almaktadır ve İlçede belirlenebilen 34 adet anıt ağaç mevcuttur.

- İlçe'nin Karadeniz'e ve İstanbul Boğaz'ına önemli bir oranda kıyısı vardır.
- İlçede kentleşmenin oluşmasında sanayinin rolü büyük olmakla birlikte suyun yani İstanbul Boğazı'nın sağladığı avantajlarında etkisi olmuştur. Suyun sağladığı avantajla (ekonomik, coğrafi, askeri vb) su kenarında kurulan kentler, kara kentlerinden sahip oldukları gelişme dinamiklerinin çeşitliliğine bağlı olarak hem daha farklı hem de hızlı bir biçimde gelişmişlerdir. Bu süreç içinde su gelişmeyi hem biçimlendirici hem de frenleyici bir eleman olarak ortaya çıkmıştır.
- Kıyılar, tıpkı geçmişte olduğu gibi kentsel alanların yeniden organizasyonunda, kentin yeni rolünün belirlenmesinde önemli rol oynamış kültürel, toplumsal ve ekonomik ilişkiye dayalı büyük gelişmelerle birlikte kentin imajını değiştirebilecek uygun bir potansiyele sahip olmuştur. Geçmişte özellikle iskelelerin açıldığı meydanlarda bu özellik görülmektedir.
- Kuş göç yolu üzerinde bulunan İlçe de; Polonezköy Tabiatı Koruma Alanı (3006 ha) göçmen kuşlar için büyük önem taşımaktadır. İlçede tatlı su ürünleri üretimi yapılmamakla birlikte İstanbul Boğazı ve Karadeniz de deniz ürünleri üretimi yapılmaktadır.

B. İlçenin Sosyo - Kültürel Yapı Açısından Genel Değerlendirmesi ve Bulgular

- Beykoz İlçesi İstanbul nüfusunun % 2.10'unu oluşturmaktadır. İlçede en yoğun nüfusa sahip mahalleler ve köyler; Çubuklu, Yenimahalle, İncirköy, Kavacık ve Çiğdem Mahalleleri ile Elmalı, Akbaba, Mahmut Şevket Paşa, Derecki ve Cumhuriyet Köy'dür. Beykoz'da şehir nüfusu % 1.9 artarken köy nüfusundaki artış ise % 6.8 olarak gerçekleşmiştir. Bu da gösteriyor ki, Beykoz'un kırsal nüfus artış hızı kentsel nüfus artış hızının yaklaşık üç katından fazladır.
- TEM ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve bu merkezlere ulaşmak için kullanılan bağlantı yolları ilçedeki ulaşımın en yoğun olduğu yerlerdir. Boğaz kıyısında altı iskeleye sahip olan Beykoz da 16. yy, 17. yy ve 18. yy'da ulaşım tamamen su yoluyla yapılmaktayken günümüzde deniz ulaşımı kullanımı çok azdır. Ulaşımın ağırlıklı olarak karayoluyla yapılması, ciddi trafik yoğunluğuna neden olmaktadır. Bugüne kadar Beykoz'un Ulaşım Master Planı yapılmadığı için ulaşım, geliş güzel düzenlemelerle sağlanmaktadır, İlçede

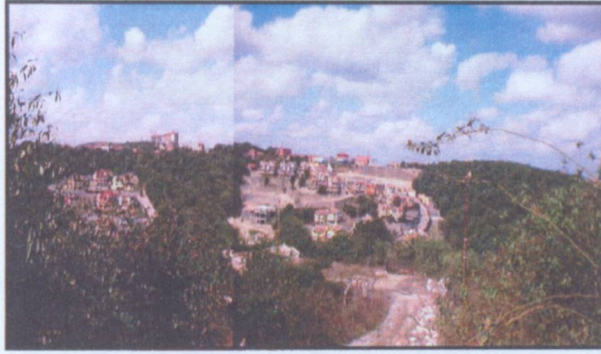
otopark alanlarının yetersizliği, yolların dar ve yetersiz olmalarından dolayı trafik düzgün işleyememektedir.

- İlçe de bulunan Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası, Sümerbank Deri Kundura Fabrikası ile Tekel İçki ve İspirto Fabrikaları bölgenin istihdam ihtiyacının karşılanmasında kayda değer bir işlev görmekte olup, Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası ve Sümerbank Deri Kundura Fabrikalarının kapanması ilçedeki işsizliğin oluşumunun en önemli etkeni olmuştur. Bölgede bulunan küçük sanayi işletmeleri de bu istihdam ihtiyacının çok sınırlı bir kısmını karşılayabilmektedir. Ancak fabrikaların yarattığı çevre sorunlarının ortadan kalkması bu sürecin olumlu bir yanıdır. Bölgenin geleneksel işleyişi içerisinde toplumsal ve iktisadi bir karşılığı olan tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetleri de yaşanan göç dalgası sebebiyle söz konusu karşılıklarını yitirmektedir.
- Beykoz uzun bir süre kentten kopuk balıkçılık, tarım ve kayıkçılıkla geçinen toplulukların oluşturduğu küçük köy yerleşimlerinin varolduğu bir alan niteliğini korumuştur. Mekanın sosyo-kültürel ve fiziksel yapısının Osmanlı Dönemi'nde verilen fonksiyonlara göre şekillendiği görülmektedir.
- Sosyo-kültürel etkenler farklı süreçler sonucu çeşitlenme göstermiştir:
- 1950'lerden sonra alan içinde sanayi vb kentsel fonksiyonların gelişimi sonucu nüfus artışı ve işçi sınıfının Boğaziçi'nde yerleşim alanları ve gecekonduların gelişimi, Boğaziçi'ne özel planların yapılması ve bu planlarla gelen kısıtlı yapılaşma hakları sonucu rant artışı, bu süreci takiben özel koruma amaçlı yasaların başka yasalarla delinerek mekanın konut gelişimine açılması sonucu üst gelir grubunun alan içinde yer seçmesi sosyo-kültürel yapıdaki değişimlerde önemli başlangıç noktalarıdır.
- Kentsel alanlarda sanayinin varlığı, kamusal hizmetlerin kırsal alana göre daha üst sınırlarda olması göç hareketlerini hızlandıran unsurlar olmuştur.
- İlçede büyük sanayi kuruluşlarının bulunması nedeniyle 1950-1980 yılları arasında çeşitli bölgelerden göç almıştır.
- Ancak 2000'li yıllarda Sümerbank Deri ve Kundura Fabrikasının, Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasının, cam ve konfeksiyon atelyelerinin kapanmasıyla birlikte göçle gelen nüfus büyük bir işsizlik problemiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucunda işçilerin bir kısmı başka illerdeki fabrikalarda çalışmak için ilçeyi terk etmiş, bir kısmı İstanbul'un diğer ilçelerinde çalışma olanakları bulmuş, bir kısmı da Acarkent, Beykoz Konakları vb

yerleşmelerde çalışma olanağı bulmuştur. Ancak bunlar işsizlik sorununu kısmen çözmüştür. İlçe belediyesi tarafından mesleği olmayan kişiler için meslek edindirme kursları açılarak meslek sahibi olmaları sağlanmaktadır. Fabrikaların kapatılmasının ve göç ederek son zamanlarda gelenlerin karmaşıklığı nedeniyle ilçede suç oranları artmış ve güvenlik sorunları ortaya çıkmıştır.

- Devletin etkili politika uygulayamayışı kırdaki sermaye yokluğu kırı ikiye bölmüş, sermayesi olanlar ya da bu olanağı yaratanlar yatırım yapabilmiş diğerleri ilkel tarımsal metotlar çerçevesinde ve güvencesiz konumda kalmışlardır.
- Fatih Köprüsü'ne bağlanan çevre yolları ve bu yolların bağlantılarının genişletilmesi de önemli bir orman alanını yok etmiştir.

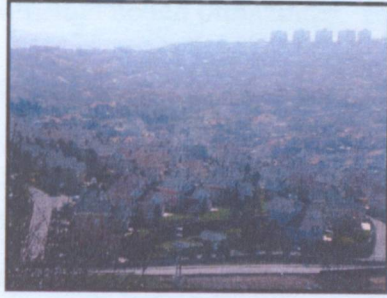
Fotoğraf 3.1 2/B maddesi ile orman dışına çıkartılmış alanlar (BBB PM, 2006)

- Orman kanununun (6831) değiştirilmiş 2/B maddesi uygulamaları ile Beykoz İlçesi orman alanından 3402 ha alan orman rejimi dışına çıkartılmıştır. Acarkent, Acaristanbul, Beykoz Konakları ve diğer siteler orman alanlarını giderek yok etmektedirler. Bu yapılaşmalarında yasallaştırılabilmeleri için yeni yasalar, var olan yasalarda değişiklikler ve sit derecelerinin değiştirilmesi gibi düzenlemeler yapılmıştır. Yani orman ekolojisinin ve peyzajının bozulması yasalarla da koruma altına alınmaya çalışılmaktadır. Boğaziçi Mekanı'nın öngörünüm bölgesini yapılaşmaya açmak için 3 Mayıs 1985'de 3194 sayılı İmar Yasası'na bir madde eklenmiştir. Eklenen bu 47. maddeye göre, yola cephesi olan 5000 m²'nin üzerindeki parsellere birden fazla bina yapılabilecek ve inşaat izni ise % 6'ya oturan bir binada % 12 olarak belirlenmiştir. Orman yasasının özel ormanlarla ilgili 52. maddesi 1987'de değiştirilmiş ve söz konusu ormanlarda % 6 yapılaşma izni getirilmiştir. Ayrıca Acaristanbul villalarının yapıldığı Serdaroğlu Özel Ormanı II. Derece SİT kapsamında sadece turizm amaçlı yapılaşmaya açıkken, 2002'de İstanbul III No'lu

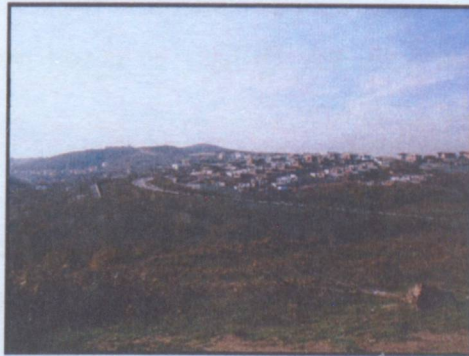
Koruma Kurulu'nun kararıyla III. Derece SİT kapsamına alınmış ve villa yapımına onay çıkmıştır. Böylece özel ormanlar hızla yapılaşmaya açılmıştır.

- 1950'li yıllardan sonra kentte yoğun ve hızlı bir biçimde yaşanan gecekondulaşma ve betonlaşma, Küçüksu yöresini de olumsuz yönde etkilemiştir. Göksu ve Küçüksu derelerinin vadileri, sağlıksız yapılarla dolarken, dereler birer kanalizasyon çıkışına dönüşmüş ve Göksu kıyılarında Anadoluhisarı yönünde sayısız ahşap yapı yıkılarak yerine betonarme yapılar inşa edilmiştir.

Fotoğraf 3.2 Acaristanbul ve Beykoz Konaklarının orman alanı işgali (Pirgaip, 2006)

- Yanlış kullanımlardan dolayı bu alanlarda devamlı ve ekonomik tarım yapmak mümkün değildir. Bu alanlarda meydana gelen yoğun yapılaşma sonucunda barajlar ve diğer su kaynakları çeşitli atıklarca kirletilmektedir.
- Plansız ve düzensiz yapılaşmanın özellikle dere yataklarına kadar inmesi nedeniyle dere yatakları dolmuş, arazide var olan doğal drenaj imkanları ortadan kalkmıştır. Yeterli altyapının olmaması nedeniyle yağmur sularının drenajı mümkün olmamaktadır.

Fotoğraf 3.4 - 3.5 İlçede yapılan konut alanları oluşturma çalışmalarında ormanlara verilen zarar (Pirgaip, 2006)

- Plansız ve düzensiz yapılaşma bölgede var olan doğal floranın ve faunanın kaybına neden olmaktadır.
- Kavacık bölgesindeki yoğun yapılaşma ve çok katlı ticaret merkezlerinin Metropolen alandaki MİA fonksiyonlarıyla yarışır duruma gelmesi başta ulaşımı zorlamasının yanında kuzeye doğru (orman alanlarına) yapılanmayı teşvik etmektedir.
- Orman alanlarının sürekli yok olmasına karşın yine de İstanbul'un akciğerleri olan Beykoz'un hafta sonlarındaki piknik trafiği ve düzensiz piknik alanlarının kullanılması gün geçtikçe büyük çevresel kirliliğe neden olmaktadır.
- Yeni konut alanları oluşturma çalışmaları sırasında İlçenin ormanlarında büyük tahribatlar yaratılmaktadır.
- Göksu ve Küçüksu Derelerinde ve havzalarda en önemli arazi kullanma sorunu devlet ormanlarının kaçak yapılar tarafından işgal edilmesidir. Havzalardaki diğer önemli arazi kullanma sorunu dik yamaçlar üzerindeki düzensiz yapılaşmalar ve bunlar arasındaki devamlı bitki örtüsünden yoksun meyve bahçeleridir.
- Göksu Deresi'nin Anadoluhisarı ile Kendir Fabrikası önü ve otoyol bağlantısı nispeten daha az yapılaşmaya açılmış, ancak Kavacık bağlantı yolunun her iki yamacı yine düzensiz yapılaşmaya konu olmuştur. Bu yan vadinin Göksu evleri ve altındaki arazilerde önemli erozyon sahaları oluşmuştur.
- Sanayi yerleşirken ve faaliyete geçtikten sonra doğayı bozmaktadır. Genellikle çok geniş alan gereksinmesi olan sanayinin çoğunlukla düzlükleri seçmesi; çayır, mera gibi yeşil dokunun yok olmasına neden olmaktadır. Ayrıca izinli veya izinsiz çalışan taş, kireç, kum ve çakıl ocakları da çalışmaları sırasında doğayı bozan ve yeşilliği yok eden faaliyetler olmaktadır.
- Kentsel yapılanma, oradaki lokal koşulların yok olmasına neden olmaktadır. Şehinsel yapılanmanın bu şekildeki doğrudan olumsuz etkisi yanında, dolaylı olarak yakın çevreyi de etkilemesi söz konusudur. Çünkü yapı adalarındaki arazi eğimi bazı yerlerde önemli değişikliklere uğramakta ve buradaki özellikle yüksek binaların gölgeleyici etkileriyle de yakın çevredeki yeşil alanların güneşlenme şiddet ve süresi değişime uğramaktadır. Bunun yanında toprağın taban suyu seviyesi de düşmektedir. Bu etkilerle lokal iklimin ve dolayısı ile toprak özelliklerinin değişime uğraması, ortamdaki bazı bitki ve hayvan türlerinin yok olması sonucunu da beraberinde getirmektedir.

Depolama tesislerinin de İlçe'de sanayi tesisleri kadar çevreye olumsuz etkisi olmuştur. 1930 ve 1940'larda İlçede yer seçen Çubuklu gaz depoları, Beykoz Shell tesisleri, Türk Petrolün gaz depoları büyük alanları işgal eden firmalar olmuşlardır. Bu depolama tesislerinin varlığı sanayinin getirmiş olduğu işçi göçü ve gecekondu oluşumu etkilerinden başka, gaz gibi patlayıcı ve yanıcı bir maddenin alan içinde rezervinin tehlike yaratması ve yok edici özelliği nedeniyle büyük bir risk teşkil etmektedir.

- Sanayi tesislerinin varlığı kıyı kullanımını kısıtlamıştır.
- Küçüksu Çayırı ve Deresi tarihi değeri düşünülmeden, yanlış arazi kullanım kararlarının etkisiyle kirlenmiş, doğal bitki örtüsü ve doğal çayır tamamen yok edilmiştir. Çayırın kuzey yönünde bulunan tarihi vakıf bostanı çiçek yetiştirilen seraya dönüştürülmüştür. Ayrıca çayırdaki bulunan tarihi ağaçların bir kısmı da yol yapım çalışmaları sırasında kesilmiştir. Küçüksu Vadisinin vadi tabanının büyük bir kısmı ile güneye bakan yamaçların tamamı gecekondu alanları ile işgal edilmiştir. Göksu Vadisinin tamamına yakın kısmı rekreasyonel açıdan kullanıma hazır durumdadır. Diğer yandan da yasal orman sınırı ile iç içedir. Böylesine uygun birlikteliğin olması gerek vadi gerekse İstanbul metropolüne etkisi nedeni ile olumludur.
- Doğal güzellikleri yani yeşil bitki örtüsü ve Boğaziçi su yolunun oluşturduğu peyzaj değerleri her geçen gün yapılan yanlış uygulamalar sonucunda bozulmaktadır. İlçenin Boğaziçi Mekanı'nda yer alan kısmında meydana gelen işlevsel değişiklikler doğal ve tarihi değerlerini kaybetmesine de neden olmaktadır.
- İlçenin sahilleri, Boğazdaki gemi kazaları ve çevredeki derelerin kirliliği sebebiyle kirlenmekte olup, deniz türlerini olumsuz yönde etkilemektedir. İlçenin en büyük akarsuyu olan Riva Deresi ve diğer tüm dereler ile kısmen barajlar ev ve sanayi kökenli atıklarla kirlenmektedir. Riva Deresi deniz suyu ile karıştığından tuzlu olup, sulamaya engeldir. Dere, mevcut hali ile balık ve kara avcılığına kısmen uygun olup, bu durum göz önüne alınarak İstanbulluların günübirlik dinleneceği piknik yerleri yapılabileceği gibi sportif faaliyetlerinde yapılmasına olanak sağlanmaktadır.

C. İlçenin Peyzajı ve Tarihsel Gelişimi Açısından Genel Değerlendirmesi ve Bulgular

- Beykoz'un tarihine ilişkin olarak bilinen en eski tarih M.Ö. 700'lerdir. Bu dönemde deniz yoluyla gelip Beykoz'u kendilerine yurt edinen Traklar, Beykoz'da yerleştiği bilinen ilk halktır. Daha sonra Roma İmparatorluğu, Pers İmparatorluğu, Müslüman Araplar ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir.

Bizans öncesi ve Bizans Döneminde; İlçede en eski ve ilk muhtemel yerleşme alanları Göksu Deresi ağzında, içeriye doğru ise Göksu ve Küçükusu Vadilerinde oluşmuştur. 15. yy Osmanlı döneminden itibaren Anadoluhisarı, Merkez, Anadolukavağı Mahallelerinde ve 17. - 18. yy Osmanlı Döneminde bu yerleşmelerin yakın çevrelerine doğru da yayıldığı gözlenmektedir. Beykoz 1870 yılında ilçe statüsü kazanmıştır.

İnsan müdahalesinin hiç olmadığı yerler; özellikle askeri amaçla ayrılmış alanların konaklama ve idari binalarının dışında olan kısımlarıdır. Bu alanlardaki orman dokusu, dereler, kumullar, hayvan varlığı, deniz, tarihi yapılar vb çok iyi korunmuş durumdadır.

Riva, Poyraz, Anadolufeneri ve Anadolukavağı'nda bulunan kumul alanlar ve doğal bitki örtüsü, ilçe köylerinin orman varlığı ve Polonezköy Milli Parkı insan müdahaleleriyle çok az değiştirilmiş alanlardır. Bu alanlar ilçenin doğal peyzaj görünümünü önemli ölçüde etkileyen mevcut peyzajının doğallığını sağlayan öncelikli korunacak alanlardır. Beykoz'un topografik yapıya bağlı olarak sahip olduğu tepeler, vadiler, yamaç ve sırtlar ile kıyı, sahil oluşumları, şev alanları, kayalıklar bakımından reliyefi zengindir. Bu reliyefin varlığı ve kültür varlıkları köşk, kasır, yalı ile doğal sit oluşumları, anıt ağaçlar, koru ve ağaçlık alanlar mevsimlere bağlı olarak renk ve silüette sayısız alternatifle, çeşitlilik bakımından zengin mekanlar oluşturur. Bu durum ilçenin doğal yapısının temelini oluşturmaktadır.

Bizans öncesi ve Bizans döneminde İlçe kıyıları dini, rekreatif ve Karadeniz'den gelen saldırılara (Ruslar, Bulgarlar, Vikinglere) karşı savunma amaçlı olarak kullanılmış ve yerleşmelere açılmamıştır. Ancak kuzeyde ayazmalar yakınlarında balıkçı köyleri kurulduğu görülmektedir.

Osmanlı döneminde yaptırılan sahil saraylar, has bahçeleri ile, köşkler koruları ile, yalılar bahçe ve koruları ile yeşil doku her zaman zenginleştirilmiş, mesireler ve mezarlılar da rekreasyonel potansiyel değerlendirilmiş, her yerleşmede yer alan geniş taçlı ağaçların gölgelendiği meydanlıkları ile kentsel imgeler geliştirilmiştir.

Cumhuriyet Sonrası Dönemde 19. yy'da hemen hemen tüm kıyı şeridi boyunca yerleşimlere rastlanmaktadır. Ekonomik gücün imparatorluk ve yöneticilerinin elinden daha geniş bir topluluğa doğru kayması ile kapital olanaklarını elinde bulunduran kişilerin arsa spekülasyonuna yönelmeleri sonucunu doğurmuş ve yeşil doku geniş kitleler halinde yok edilmiştir.

1945 sonrasında karşılaşılan kitlesel göç ile birlikte ülkenin kırsal kesimlerinden kentlerine doğru nüfus akışı yaşanmış ve Beykoz İlçesi de büyük oranda göç almıştır.

İlçe peyzajı, Boğaz'ın bütün doğal ve kültürel peyzaj güzelliklerini silip götürən bir yağma kampanyası ile karşı karşıyadır. Boğaz kıyılarının tarih boyunca zamanla gelişen yalı rıhtımları ve kayıkhanelerinin meydana getirdiği doğal ve zarif bir sahil çizgisi varken yapılan sahil dolguları ve yolları bu çok hareketli rıhtım çizgisini monoton hale getirmiştir. Yamaçları kaplayan gecekondu mahalleleri İlçe peyzajını olumsuz yönde etkilemektedir. Kentsel alanın büyüyerek yayılması ve çevresindeki açık ve yeşil alanları kendine katması İlçe alanında, kentsel ve kırsal sınırları değiştirmekte ve dönüştürmektedir. İlçe peyzajında tarihi yansıtan öğelerde doğaya saygılı ölçü, insan – yapı arasında dengeli oran, kitle - boşluk dengesi ve çeşitli tipolojiler görülmekte iken yeni yapılan yapılarda bu mekan özelliklerine dikkat edilmediği sadece araziden yatayda ve düşeyde maksimum faydalanma isteği ile oluşturulduğu gözlenmektedir. Bu durumda İlçe peyzajının tarihsel öneminin kısmen yitirilmesine neden olmuştur.

İlçede eski tarihlerden kalan köşk, saray, yalı türü konutlar, yeni döneme ait konut alanları ve köy içi yerleşimleri olmak üzere üç grup vardır. Bunlardan tarihi konut alanları, ilçenin ilk yerleşmelerinden kalan köy içi alanları ile sahil şeridinde yer alan yalıların bulunduğu alanlardır. Yamaçlardaki köşk ve kasırlarda bu gruba girer. Tarihi köşk, kasır, kale ve saraylar kıyı boyunca bir süreklilik oluşturur. Osmanlı Dönemine ait olduklarından birkaç yapılk gruplar halinde ya da tek tek yer alırlar. Aralarında yeni yapılar inşa edilmiştir. Bu tarihi mirasın bazıları bakımsızlıktan, yangınlardan, yıkımlardan dolayı harap olmuştur. Söz konusu yapıların restore edilerek gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. İlçedeki yerleşmenin nüfus artışı ve ulaşımın etkisi ile kuzeye doğru gelişmeye başlaması sonucu ikinci grubu oluşturan yeni konut alanları ortaya çıkmıştır. Yeni oluşan bu alanlarda gelir düzeyine göre çeşitlilik göstermektedir. İç göçlerle gelen ve çevredeki sanayilerde çalışan düşük gelirli grubun yakın çevrede konut edinme isteminden ortaya çıkan ve Boğaziçi'ni çok kısa bir süre içinde yıkıntı alanı durumuna getiren ruhsatsız olarak kamu mülkiyetindeki arsaları işgal eden gecekondu alanları bu çeşitlilikten biridir. Bu yapılaşmalar çoğunlukla tepelerde, yayla sırtlarında ve yamaçlarda yer almaktadır. İlk olarak 1950'li yıllarda başlayan gecekondu olgusu 1980'li yıllarda da devam etmiştir. İlçenin konut alanlarının büyük bir bölümünü gecekondu alanları oluşturmaktadır.

İlçenin tarihi yerleşimlerinde; çeşitli renklerde aşı boyalı ahşap malzemenin kullanıldığı, cumbalı ve yer yer taş işlemeciliği yapılmış yapılar görülmektedir. İlçenin köylerindeki ve

mahallelerindeki yapılarda tamamen estetik amaçlı görünüm için çıkmalar yapılmıştır. Yapılarda kullanılan çıkmalar payandalar, eli böğründeler ve konsollar tarafından taşınmış ve genelde; tek çıkma (ortada ve yanlarda, balkonlu), cephe boyunca çıkma ve çift çıkma (balkonlu) şeklinde yapılmıştır. Yapıların birçoğunun ön cephelerinde mümkün olduğu kadar çok pencere kullanılarak aydınlık sağlanmaya çalışılmıştır. İşlemecilik ve oyma sanatının sergilendiği ve eskiden konut olarak kullanılan yapıların bazıları günümüzde lokanta, restoran, büfe ve mağazalar olarak kullanılmaktadır. Ancak ticari amaçla kullanılan bu yapılar üzerindeki tabela ve bez afişler görüntü kirliliği yaratmaktadır.

Beykoz'a 1950'li yılların sonlarında sahil yolu ve sanayinin (Beykoz Deri-Kundura, Paşabahçe İspirto ve Şişe Cam Fabrikaları, çeşitli taş ocakları, tuğla kiremit imal eden yerler, Anadoluhisarı-Göksu vadisinde kontroplak fabrikası, testi imalatı ve kendir-halat yapımı-fabrikaları) getirilmesiyle nüfus artmış ve göç ederek gelen halk kendi maddi imkanlarıyla konut alanlarını oluşturmaya başlamıştır. Çok hızlı gelişen bu süreç devlet tarafından kontrol edilemediği için günümüzde çok geniş alana yayılmış gecekondu olarak ortaya çıkmıştır. Şehirleşmenin getirdiği yoğun nüfus ve konut alanları Boğaziçi'nin özelliğinin bu yörede kısmen kaybolmasına neden olmuştur. İlçe eski devirlerde tamamen yeşil dokusu içinde kırsal bir alandır. Kentleşme ve göçlerle oluşan nüfus özellikle son yıllarda İlçenin ön ve geri görünümünü kentsel karakter kazandırmaya yetmiştir.

4.4. bölümde İlçenin 1850-1900 (Sanayi Öncesi), 1900-1980 (Sanayi Dönemi) ve 2007 yılı Güncel Durum (Sanayi Sonrası) olmak üzere üç farklı dönemde İstanbul Boğazı'ndan görünimleri fotoğraflar ve simülasyon çizimlerle verilmiştir. Görsel peyzaj özellikleri bakımından; İlçenin silüeti ve reliyefi, Arazi kullanışları bakımından; Kentsel Alanlar (Konut Alanları, Ticaret Alanları, Sanayi Alanları, Sağlık Tesisleri, Resmi Kurumlar, Eğitim Tesisleri, Dini Tesis Alanları, Askeri Alanlar) ve Kırsal Alanlar (Orman ve Tarım Alanları) olmak üzere incelenmiştir.

İlçe peyzajının görsel etkisi incelenirse, renk ve form bakımından materyal çeşitliliği, bariz yoğunluk ve seyreklik farkları, güzel-çirkin objeler, bariz gabari farkları, yapı kitleleri ve boşluklar arasındaki uyum ve zıtlıklar vb çelişkilerden doğan, dünyada az bulunan karmaşık bir durumla karşılaşılır.

Genel olarak ilçe köyleri görsel peyzaj özellikleri bakımından incelendiğinde; gittikçe artan yapılaşma ile orman alanları ve ağaç varlığı azalmış ve konut alanları ile elektrik

hatlarının dış hattı silütte kendini daha fazla hissettirmeye başlamıştır. Ancak ilçe köylerindeki yoğun yeşil doku artan yapılaşmaya karşın baskın bir şekilde ağırlığını hissettirmektedir. Bunun yanında ilçe köylerinin reliyefinde de konut alanlarının doğal ve kırsal yapıyı bozmasıyla ortaya çıkan olumsuzluk gözlenmektedir. İlçe köyleri arazi kullanışları bakımından incelendiğinde; kentsel alanlar olarak konut alanları, eğitim tesisleri ve dini tesisler, kırsal alanlar olarak da orman ve tarım alanları yer almaktadır. İlçenin tüm köylerinde ilköğretim okulları mevcut olup, lise sadece bir köyde bulunmaktadır. Orman ve tarım alanları tüm köylerde mevcut olup ilçe köylerinin karakteristik özelliği durumundadır. Ancak göçler sonucu orman ve tarım alanları giderek azalmış ve günümüzde de alt yapı eksikliği olan doğal ve kırsal yapıya yerleşim alanları getirilmiş olup, çevre sorunları ortaya çıkmaktadır.

- İlçe mahalleleri görsel peyzaj özellikleri bakımından incelendiğinde; 1850-1900 (Sanayi Öncesi) döneminde, İstanbul Boğazı'na dik uzanan makiler, kavak ve incir ağaçlarıyla kaplı sıra dağlar ve dağların denize kadar uzandığı doğal peyzaj yapısı, birçok yalı, iskele, cami ve çeşmeler görülmektedir. Özellikle kuzey kesimlerde geniş bir alana yayılmış olan askeri tesisler Beykoz Kasrı ve Koruluğu, Hünkar İskeleyi ile Deri ve Kundura Fabrikası ve bu yapıların arkalarındaki tamamı bitkilerle örtülü dağlar görülmektedir. 1900-1980 Sanayi döneminde ise; Tekel İçki ve İspirto Fabrikası ve Şişe Cam Fabrikalarının da varlığı ile fabrikalar çevresinde yerleşim alanlarının daha da arttığı, Kuru etrafında, sınırlarında ve yer yer iç kesimlerinde de konut alanlarının, Belediye, Kaymakamlık, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Tapu Kadastro Müdürlüğü ve İSKİ binaları vb kamu kurumlarının inşa edildiği ve yerleşim alanlarının tepeleri de sardığı görülmektedir. Su Altı Kurtarma Komutanlığı binası, İtfaiye binası, Kanlıca vapur iskeleyi ve koruluğu içinde Hıdiv Kasrı görülmektedir. Günümüzde ise fabrikaların fiziksel yapıları, Petrol depoları, Paşabahçe SSK Hastanesi, Beykoz Devlet Hastanesi, camiler, iskeleler, radar kulesi, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Feridun Karakaya Tiyatro binası, Göksu ve Küçüksu Dereleri çevrelerinde de konut alanları görülmekte ve arkalarındaki tepelerde yerleşim alanlarının yukarılara tırmandığı görülmektedir. Yapılaşmanın daha da yayıldığı, cami sayısının arttığı, enerji nakli için yüksek direklerin dikilmesi, konut alanları, ticaret alanları, dini tesisler, eğitim alanları, alışveriş merkezleri, ulaşım vb ile doğal ve kırsal peyzaj özelliğini kaybetmiş kentsel peyzaj yapısı görülmektedir.

- 4.5. bölümde ilçenin panoramik görüntü veren tepeleri on ayrı noktada incelenmiştir. Çeşitli açılarda ve yüksekliklerde yer alan bu panoramik görüntü veren tepelerde seyir imkanı sağlanmaktadır.
- İlçenin peyzajını oluşturan önemli imaj öğeleri 4.6. bölümde incelenmiştir. İlçe anıt ağaçlar ve anıt ağaç olma potansiyeline sahip görsel özelliği olan ağaçlar bakımından zengin olup şifalı sular bakımından bir çok su kaynağına sahiptir.
- Tarihi süreçte önemli bir yeri ve nostaljik değeri olan çeşmeler bulunmaktadır.
- İnanç turizmi bakımından dergahlar, türbeler ve camiler İlçe'de önemli kültürel değerler olup büyük bir çeşitliliğe sahiptir.
- İlçe'de birçok yalı, köşk, kasır, kule, konak, çiftlik, hamam vb yer almaktadır. Bu öğeler ilçe peyzajının karakteristik öğeleri haline gelmiştir.
- Yöresel ürünler bakımından turistik değeri de olan baston, çömlek, cam, sandık çemberi vb önemli birer el sanatları ürünüdür.
- Toplumun yaşama, çalışma, eğlenme ve dinlenme aktivitelerine olanak sağlayan kentsel alanlarda yerleşim, idari, ticaret ve sanayi alanları, trafik sistemi, sosyal tesisler, açık ve yeşil alanların ve bunların organizasyonunun oluşturduğu kentsel peyzaj konusunda ilçe incelendiğinde;
- İlçenin tüm mahallelerinde, turizm amaçlı olan köylerde ve merkeze yakın köylerde kentsel peyzaj görülmektedir.
- Günümüzde İlçeye Boğazdan bakıldığında kuzey kesimlerinde doğal ve kırsal peyzaj yapısı izlenirken; orta ve güney kesimlerdeki vadi, dere kenarları, sahil ve tepelerde yoğun kentleşme ile kentsel peyzaj izlenmektedir. Özellikle Kavacık, Rüzgarlıbahçe, Merkez, Gümüşsuyu, İncirköy, Paşabahçe Mahalleleri olmak üzere ve diğer tüm mahallelerde de kentsel peyzaj görülmektedir.
- Sanayi tesislerinin kurulu olduğu Ortaçeşme, İncirköy ve Paşabahçe Mahallelerinde sanayinin konumlanması ve düşük gelirli işçi nüfusunun varlığı nedeniyle yoğun gecekondulaşma, ticari alanlar, trafik sistemi, idari alanlar yer almaktadır.
- Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve çevre yolu bağlantıları özellikle Kavacık, Rüzgarlıbahçe, Anadoluhisarı ve Kanlıca Mahallelerini çekici hale getirmiş ve bunun sonucunda da çevre yolu boyunca yoğun konut alanları, ticaret alanları, sosyal tesisler ile

birlikte yoğun trafik sistemi oluşmuştur. Ancak kentsel alanlarda da olması gereken açık ve yeşil alan olgusu göz ardı edilmiştir.

- Vadiler, koylar, burunlar ve tepelerle topografya yönünden oldukça hareketli olan ilçede orman alanları, parklar, mesire alanları, korular, anıt ağaçlar da geniş bir alanı kaplamakta olup, İlçenin en önemli peyzaj karakteristikleridir.
- İlçedeki verimli tarım alanları konut veya lüks villa yapımı nedeniyle elden çıkmaktadır. İlçenin dışardan nüfus alması sebebiyle çarpık kentleşme-gecekondulaşma vb nedenlerle tarım alanları azalmaktadır. Bu alanlarda genel olarak çilek tarlaları, sebze bahçeleri, çiçek yetiştiren işletmeler, tarla ziraati vb yer almaktadır.
- Orman peyzajı açısından ilçe büyük bir potansiyele sahiptir. Genel olarak orman peyzajını oluşturan ağaç topluluklarının tepeleriyle, arazinin morfolojik yapısı arasında bir uyum görülmektedir. Ancak doğal orman yapısının yer yer birbirinden koparılması ve yok edilmesiyle bu uyumun bozulduğu görülmektedir. Orman alanlarının içinden geçirilen yollarda yol boyu kırsal peyzaj görünümü sunmaktadır.
- İlçenin doğal yapısı ilin diğer ilçelerinden daha az değişikliğe uğradığından ve çok yüksek yapıları olmadığından en fazla hakim rüzgara maruz kalıp, orman üzerinden geçip temiz ve serin havayı alarak kentin içine getirmektedir. Bu nedenle İstanbul biyokliması bakımından iklimi iyileştirdiğinden dolayı önemli bir yeri vardır. Doğal yapının ortaya koyduğu peyzaj özellikleri bakımından önemli Göksu-Küçüksu, Çubuklu ve Beykoz Vadileri yer almaktadır. Bu vadiler ve vadi kolları, gömük mendereslere, alüvyal topraklara ve I. II. ve III. sınıf arazi kabiliyetinde tarımsal faaliyetlere uygun topraklara sahiptir.
- İlçe su toplama havzaları bakımından bölgenin ve İstanbul'un önemli su kaynaklarını barındırmaktadır. İlçe su ve suya dayalı doğal kaynaklar bakımından zengindir. İlçe'de sulama göletleri, dereleler, Elmalı Barajı, 20 den fazla ayazma ve içme suyu bulunmaktadır. Hidrolojik, estetik, muhafaza ve tabiatı koruma ormanları bulunmaktadır. Ormanlar, meralar, fundalıklar, kumullar ve sulak alanlar olmak üzere ulusal ve uluslararası öneme sahip 5 doğal yaşam ortamı bulunmaktadır. Kent iklimi açısından özellikle orman peyzajının korunması gereklidir. İstanbul çevresindeki tek geniş orman koruma sahası Polonezköy Tabiatı Koruma Alanı ilçede yer almaktadır. Bu alan göçmen kuşlar için önemli bir toplanma mekanıdır.

İlçenin Kaymakdonduran, Beykoz Çayırı, Göztepe, Sultaniye, Burunbahçe, Çubuklu, Göksu ve Küçüksu, mesire alanları da kırsal peyzaj özelliği göstermektedir. İlçe köylerinin çoğu belli bir disiplin içinde bulunmadan topografyaya uygun biçimde yer yer dağınık ve köy meydanı çevresindeki konutlar olarak oluşturulmuş olup ana yola uzanarak dere ve vadilere uyumlu olarak oluşmuştur. 1989 yılından itibaren büyük villa ve konut projeleri ile İlçe köylerinden orman alanlarını yok ederek bu alanlar mahalle statüsü kazanmıştır.

Ayrıca İlçenin İstanbul İl merkezine yakınlığı sebebiyle işgücü tarımdan diğer sektörlere kaymaktadır. Arazi rantının yüksek olması, arazilerin elden çıkmasına ve bu da tarım dışı amaçlı kullanımlara neden olmaktadır. İlçenin ekolojik yapısı göz önüne alındığında; insan faaliyetlerinin sınırlı olması, 2B ile orman alanlarından çıkarılmış alanların varlığı, su varlığı, hava ve toprak durumu ile organik tarım ve hayvancılığa uygun olduğu söylenebilir.

Topoğrafya ve eğime göre arazi yüzeyi şekli olan reliyef ve yapıların gökyüzü ile kesiştiği hat ile yeryüzü ve gökyüzünün buluştuğu çizgi olarak tanımlanan silüet konusunda ilçe irdelendiğinde;

İlçenin silüetinde ve reliyefinde tarihsel süreçte olumsuz bir gelişim gözlenmektedir. Bunun en büyük nedeni İlçenin sahip olduğu büyük orman varlığının yerleşim alanları tarafından yok edilmesi, toprak, hava ve doğal su kaynaklarının kirletilmesidir.

İlçenin reliyefi; sanayileşme öncesinde, doğal ve kültürel öğelerin renk, biçim, ölçek, doku ve kitle-boşluk özellikleri bakımından birbiriyle uyumlu bir şekilde gelişmiştir. Ancak sanayileşme sonrasında, kırsal alandan kente göç ederek gelenlerin konut alanları oluşturma çalışmaları gecekondu yerleşimlerini meydana getirmiş ve İlçenin doğal bitki örtüsü ve topografyası bozulmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da sanayileşme öncesinde var olan uyumun zamanla yok olduğu ve Boğaz peyzajına aykırı yapıların gündeme geldiği görülmektedir.

Boğaziçi'nde 1983'de belirlenen öngörünüm, gerigörünüm ve etkilenme bölgelerinin dışında kalan fakat silüete giren birçok alan bulunmaktadır. Boğaziçi Mekanı bütününde bu sınırlar ve bu sınırlarla birlikte getirilmiş olan imar hakları sonucu Boğaziçi'nin kültürel peyzajını yansıtan silüet mekanla birlikte bozulmaya başlamıştır.

Ticaret, savunma, ulaşım, kıyı iklimi, su kaynağından yararlanmak amacıyla kıyılar insanlar tarafından tercih edilmiştir. İlçenin bu olanakları sağlayan konumundan dolayı,

daha ilk çağlarda yerleşmelere sahne olması, kentsel, ticari, endüstriyel ve kültürel kimliğin yüzyıllar boyunca bu mekanda yer almasına neden olmuştur.

- Fiziksel çevreyi oluşturan konut, çalışma alanlarının gelişimi ve bu unsurların yayılmasında etkili olan ulaşım Boğaziçi silüetinin biçimlenme süreci içinde yer alan önemli mekansal etkenlerdir.
- Boğaz'ın silüetini oluşturan çevre tepeler asırlardır taşıdıkları yeşil-kitle dengesiyle tarihe konu olmuşlardır. Boğaz'ın en güzel karakteristiği olan Fıstık Çamı (*Pinus pinea*), Mezarlık Servisi (*Cupressus pyramidalis*) ve Erguvan (*Cercis siliquastrum*) kompozisyonları ve çeşitli mevsimlerde değişik renklenmeler sahneleyen alçak maki toplulukları, konut alanlarının yanlış ve sağlıksız yayılımları sonucunda dengelerini kaybederek gittikçe azalmaktadırlar. Bu azalma ise Boğaziçi'nin silüeti için önemli bir kayıp olmanın yanı sıra korkutucu bir tahribi de yansıtmaktadır.
- Boğaziçi alanı bütününde oluşturulan ve arazi kullanımına yönelik fonksiyonları belirleyen planlama karar ve uygulamaları içerik olarak Boğaziçi'nin genel silüetinin korunmasına yönelik olmasına karşın bugüne dek silüetin korunması sağlanamamış, aksine her geçen gün biraz daha tahrip edilmiştir. Olayı sadece estetik açıdan ele alıp değerlendirmek yanlış olmaktadır. Örneğin bazı alanlar geri görünüm sınırları içinde kalmalarına karşın, Boğaziçi'nin topografik yapısı nedeni ile yamaçlar veya tepelerde yer aldıklarından genel silüeti olumsuz yönde etkilemektedirler.
- Sanayinin yavaş yavaş geliştiği alanlar iç kesimlerdeki vadiler ve bu vadilerin yukarı kısımları olmuştur. Genellikle çukur olan bu sahaların alt kısımları İlçenin silüetini fazla etkilemezken vadilerin yukarı kesimlerindeki ve orman sınırı dahi kalmayacak şekilde inşa edilen yapılarla birlikte İlçe silüeti tamamen bozulmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezin amacı İstanbul İli Beykoz ilçesi peyzajının tarihsel süreç içinde değişimlerinin incelenmesidir. Bu bölümde genel değerlendirme ve bulgulardan elde edilen sonuçlar ortaya konmuş ve sırasıyla bölümlerle paralellik kurularak sorunlar ve olası problemlere karşı öneriler getirilmiştir.

SONUÇLAR

- İnsanın hiç değiştirmedığı ya da çok az değiştirdiği kendi doğal desenini koruyan alanların görünümü olan doğal peyzaj konusunda ilçe incelendiğinde;
- insan müdahalesinin hiç olmadığı yerler özellikle askeri amaçla ayrılmış alanların konaklama ve idari binalarının dışında olan kısımlarıdır. Bu alanlardaki orman dokusu, dereler, kumullar, hayvan varlığı, deniz, tarihi yapılar vb çok iyi korunmuş durumdadır.
- Riva, Poyraz, Anadoluferi, Anadolu kavağı'nda bulunan kumul alanlar ve doğal bitki örtüsü, ilçe köylerinin orman varlığı ve Polonezköy Milli Parkı insan müdahaleleriyle çok az değiştirilmiş alanlar olup ilçenin doğal peyzaj görünümünü önemli ölçüde etkilemektedirler.
- Beykoz topoğrafik yapıya bağlı olarak sahip olduğu tepeler, vadiler, yamaç ve sırtlar ile kıyı, sahil oluşumları, şev alanları, kayalıklar bakımından zengindir. Bu reliyefin varlığı ve kültür varlıkları köşk, kasır, yalı ile doğal sit oluşumları, anıt ağaçlar, koru ve ağaçlık alanlar mevsimlere bağlı olarak renk ve silüette sayısız alternatifle çeşitlilik bakımından zengin mekanlar oluşturur. Bu durum ilçenin doğal yapısının temelini oluşturmaktadır.
- Mevcut iklimik ve edafik koşullar halen yeni ormanlar yetiştirmenin ve yeni yeşil alanlar kurmanın elverişli olduğunu göstermektedir.
- Toplumun yaşama, çalışma, eğlenme ve dinlenme aktivitelerine olanak sağlayan kentsel alanlarda yerleşim, idari, ticaret ve sanayi alanları, trafik sistemi, sosyal tesisler, açık ve yeşil alanların ve bunların organizasyonunun oluşturduğu kentsel peyzaj konusunda ilçe incelendiğinde;
- İlçenin tüm mahalleleri, turizm amaçlı olan köylerde ve merkeze yakın köylerde kentsel peyzaj görülmektedir.
- Günümüzde İlçeye Boğazdan bakıldığında kuzey kesimlerinde doğal ve kırsal peyzaj yapısı izlenirken orta ve güney kesimlerdeki vadi, dere kenarları, sahil ve tepelerde yoğun kentleşme ile kentsel peyzaj izlenmektedir. Özellikle Kavacık, Rüzgarlıbahçe, Merkez,

Gümüşsuyu, İncirköy, Paşabahçe Mahalleleri olmak üzere ve diğer tüm mahallelerde de kentsel peyzaj görülmektedir.

- Sanayi tesislerinin kurulu olduğu Ortaçeşme, İncirköy ve Paşabahçe Mahallelerinde sanayinin konumlanması ve düşük gelirli işçi nüfusunun varlığı nedeniyle yoğun gecekondulaşma, ticari alanlar, trafik sistemi, idari alanlar yer almaktadır.
- Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve çevre yolu bağlantıları özellikle Kavacık, Rüzgarlıbahçe, Anadoluhisarı ve Kanlıca Mahallelerini çekici hale getirmiş ve bunun sonucunda da çevre yolu boyunca yoğun konut alanları, ticaret alanları, sosyal tesisler ile birlikte yoğun trafik sistemi oluşmuştur. Ancak kentsel alanlarda da olması gereken açık ve yeşil alan olgusu göz ardı edilmiştir.
- İnsanın doğa içinde kentsel amaçların dışındaki aktivitelerinin ortaya koyduğu çevrenin görünümü olan kırsal peyzaj konusunda ilçe incelendiğinde;
- İlçede kırsal peyzaj olarak; tarımsal, orman, yol boyu, deniz ve rekreasyonel peyzaj görülmektedir.
- Tarımsal peyzaj büyük ölçekte ilçenin tüm köylerinde, kısmen ise vadi içlerindeki alüvyal karakterli topraklar üzerinde, sırtlarda, mahallelerde ve konut bahçelerinde görülmektedir.
- İlçe'de piknik ve mesire alanları, kamping alanları, av koruları, milli park yer almakta olup tarım ve hayvancılık yapılmaktadır.
- İlçedeki verimli tarım alanları konut veya lüks villa yapımı nedeniyle elden çıkmaktadır. İlçenin dışardan nüfus alması sebebiyle çarpık kentleşme - gecekondulaşma vb nedenlerle tarım alanları azalmaktadır.
- Bu alanlarda genel olarak çilek tarlaları, sebze bahçeleri, çiçek yetiştiren işletmeler, tarla ziraati vb yer olmaktadır.
- Orman peyzajı açısından ilçe büyük bir potansiyele sahiptir. Genel olarak orman peyzajını oluşturan ağaç topluluklarının tepeleriyle arazinin morfolojik yapısı arasında harmonik bir uyum görülmektedir. Ancak doğal orman yapısının yer yer birbirinden koparılması ve yok edilmesiyle bu harmoninin bozulduğu görülmektedir.
- Ayrıca orman alanlarında köy yerleşimleri de oluşturulmuş olup, ormancılık ve tarımla geçinen köy sakinleri bulunmaktadır.
- Orman alanlarının içinden geçirilen yollarda yol boyu kırsal peyzaj görünümü sunmaktadır.
- Kent iklimi açısından özellikle orman peyzajının korunması gereklidir. İstanbul çevresindeki tek geniş orman koruma sahası Polonezköy Tabiatı Koruma Alanı burada yer

almaktadır. Göçmen kuşlar için önemli bir toplanma mekanıdır. ÖKA ve hayvan varlığı potansiyeli açısından önemli yaşam alanlarını barındırır.

• Beykoz doğal, tarihi ve kültürel önemleri nedeni ile İstanbul kentinin rekreasyon gereksinimlerini en iyi karşılayabilecek niteliğe sahiptir.

• Ayrıca ilçenin mahalle ve köylerinde piknik, deniz, av ve rekreasyon alanları rekreasyonel peyzaj özelliği göstermektedir. Özellikle Polonezköy, Dereseği, Kaynarca, Poyraz, Anadolukavağı, Anadolufeneri, Riva, Alibahadır, Mahmmut Şevket Paşa ve Cumhuriyet Köy tam anlamıyla gerek bulundurduğu tesisler, gerekse doğal özellikler bakımından kırsal peyzaj özelliği göstermektedir. Bununla birlikte sahil boyu Boğaz manzarası sunan Mıhrabat Korusu, Hidiv Kasrı ve Koruluğu, Beykoz Kasrı ve Koruluğu, Beykoz Korusu ve Amcazade Hüseyin Paşa Korusu da kırsal peyzaj görünümünde olup, Boğazdan ilçeye bakıldığında bu koruların bulundukları alanların da kırsal peyzaj özelliği göstermekte olduğu görülmektedir.

• İlçenin Kaymakdonduran, Göksu ve Küçüksu, Beykoz Çayırı, Göztepe, Sultaniye, Burunbahçe, Çubuklu mesire alanları da kırsal peyzaj özelliği göstermektedir. İlçe köylerinin çoğu belirli bir disiplin içinde bulunmadan topoğrafyaya uygun biçimde yer yer dağınık konutlar ile köy meydanı çevresindeki konutlar olarak oluşturulmuş olup ana yola uzanarak dere ve vadilere uyumlu olarak oluşmuştur.

• Ayrıca İlçenin İstanbul İl merkezine yakınlığı sebebiyle işgücü tarımdan diğer sektöre kaymaktadır. Arazi rantının yüksek olması, arazilerin elden çıkmasına ve bu da arazilerin tarım dışı amaçla kullanılmasına neden olmaktadır.

• İlçenin ekolojik yapısı göz önüne alındığında; insan faaliyetlerinin sınırlı olması, 2B ile orman alanlarından çıkarılmış alanların varlığı, su varlığı, hava ve toprak temizliği ile organik tarım ve hayvancılığa uygun olduğu söylenebilir.

• Boğaz'ın silüetini oluşturan çevre tepeler asırlardır taşıdıkları yeşil – kitle dengesiyle tarihe konu olmuşlardır. Boğaz'ın en güzel karakteristiği olan fıstık çamı (*Pinus pinea*), mezarlık servisi (*Cupressus pyramidalis*) ve erguvan (*Cercis siliquastrum*) kompozisyonları ve çeşitli mevsimlerde değişik renklemeler sahneleyen alçak maki toplulukları, konut alanlarının yanlış ve sağlıklı yayılımları sonucunda dengelerini kaybederek gittikçe azalmaktadırlar. Bu azalma ise Boğaziçi'nin silüeti için önemli bir kayıp olmanın yanı sıra korkutucu bir tahribi de yansıtmaktadır.

• İlçenin silüetinde ve reliyefinde tarihsel süreçte olumsuz bir gelişim gözlenmektedir. Bunun en büyük nedeni İlçenin sahip olduğu büyük orman varlığının yerleşim alanları

tarafından yok edilmesi, toprak, hava ve doğal su kaynaklarının kirletilmesidir.

Boğaziçi alanı bütününde oluşturulan ve arazi kullanımına yönelik fonksiyonları belirleyen planlama karar ve uygulamaları içerik olarak Boğaziçi'nin genel silüetinin korunmasına yönelik olmasına karşın bugüne dek silüetin korunması sağlanamamış, aksine her geçen gün biraz daha tahrip edilmiştir. Olayı sadece estetik açıdan ele alıp değerlendirmek yanlış olmaktadır. Örneğin bazı alanlar geri görünüm sınırları içinde kalmalarına karşın, Boğaziçi'nin topoğrafik yapısı nedeni ile yamaçlar veya tepelerde yer aldıklarından genel silüeti olumsuz yönde etkilemektedirler.

Sanayinin yavaş yavaş sızdığı alanlar iç kesimlerdeki vadiler ve bu vadilerin yukarı kısımları olmuştur. Genellikle çukur olan bu sahaların alt kısımları İlçenin silüetini fazla etkilemezken vadilerin yukarı kesimlerindeki ve orman sınırı dahi kalmayacak şekilde inşa edilen yapılarla birlikte İlçe silüeti tamamen bozulmuştur.

Topoğrafya esas alınarak getirilen öngörünüm, gerigörünüm ve etkilenme bölgelerinde ki farklı yapılaşma haklarının silüeti de koruyacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Yani, yapının zeminden itibaren kaç katlı yapılacağıının yanında, silüete giren kısmı için de bir kısıtlama getirilmeli, silüeti etkileyen her yapının üst kotu, bitmiş yapının saçak seviyesi, belli bir kotla sınırlanmalıdır. Gerigörünüm ve etkilenme alanlarında, bina yükseklikleri farklı farklı olabilir. Yapının yer aldığı zemin kotuna bağlı olarak, bazı yüksek alanlarda 2 kat, bazı çukur alanlarda ise 4 kat çıkar. Ancak her ikisinin de silüete yansımaları aynı olmaktadır.

İlçe özelindeki doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilir şekilde yaşatılabilmesi için, öngörünüm, gerigörünüm, etkilenme bölgeleri gibi yapay bölünmeler ile olumsuz şehirleşmeyi tetiklemek yerine, İstanbul metropolünün bütünü için stratejik bir planlama kararının alınması ve planlamanın hiyerarşik dizgesi içinde mekansal alanlara bu kararların gereği gibi yansıtılarak imar hareketlerini bu yönde geliştirecek imar mevzuatlarına hükümet politikalarına gereksinme vardır.

Şehirleşme olgularının fiziksel mekana yansımada önemli ve büyük rolü üstlenen yerel yönetimlerin çevreye daha duyarlı planlama ve yönetim politikaları üzerinde yoğunlaşmaları gerekmektedir. Ancak bu yolla ilçe doğal ve kültürel değerlerini koruyabilecek ve şehirleşme olgularını yönlendirebilecektir.

Beykoz'un gerek doğal değerleriyle gerek üzerinde teşekkül eden köyleriyle birlikte bütün olarak korunması gerekli çok önemli bir sahadır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu devrinde bu bölgede yaşayan her sınıfa ait tarih belgesi niteliğindeki yalı, köşk ve evlerin

büyük bir kısmı halen mevcut olup; mensup oldukları cemiyetin sosyal, ekonomik ve kültürel seviyelerinin somut belgesi niteliğinde ki bu yapıların, ancak çevrelerini teşkil eden koru, mesire yeri, manzara terasları, inşaat ölçüleri vb ile birlikte korunmaları halinde gelecek nesiller için bir belge niteliği kazanacaktır.

Bu yüzyılın tartışmalarını ve yeni kimlik arayışlarını çok yönlü yansıtan somut verileri içeren saray, köşk ve kasırlar kültürel miras ve dolayısıyla da ülke turizmi açısından büyük bir kaynak oluşturmaktadır. Bu önemli ortamı dikkate alarak bahçe geleneğimizin araştırılması, eldeki sınırlı verilerin bozulmadan, arşiv belgelerinin ışığında yeniden yorumlanması gerekmektedir.

İlçenin doğal silüetini bozan ve tarihi eserlerin yakın çevresinde bu eserlerin tesirlerini ezen yapılardan temizlenmesi gerekmektedir.

İlçede eski tarihlerden kalan köşk, saray, yalı türü konutlar, yeni döneme ait konut alanları ve köy içi yerleşimleri olmak üzere üç grup vardır: Bunlardan tarihi konut alanları, ilçenin ilk yerleşmelerinden kalan köy içi alanları ile sahil şeridinde yer alan yalıların bulunduğu alanlardır. Yamaçlardaki köşk ve kasırlarda bu gruba girer. Tarihi köşk, kasır, kale ve saraylar kıyı boyunca bir süreklilik oluşturur. Osmanlı dönemine ait olduklarından birkaç yapılk gruplar halinde ya da tek tek yer alırlar. Aralarında yeni yapılar inşa edilmiştir. Bu tarihi mirasın bazıları bakımsızlıktan, yangınlardan, yıkımlardan dolayı harap olmuştur. İlçedeki yerleşmenin nüfus artışı ve ulaşımın etkisi ile kuzeye doğru gelişmeye başlaması sonucu ikinci grubu oluşturan yeni konut alanları ortaya çıkmıştır. Yeni oluşan bu alanlarda gelir düzeyine göre çeşitlilik göstermektedir. İç göçlerle gelen ve çevredeki sanayilerde çalışan düşük gelirli grubun yakın çevrede konut edinme isteminden ortaya çıkan ve Boğaziçi'ni çok kısa bir süre içinde yıkıntı alanı durumuna getiren ruhsatsız olarak kamu mülkiyetindeki arsaları işgal eden gecekondu alanları bu çeşitlilikten biridir. Bu yapılaşmalar çoğunlukla tepelerde, yayla sırtlarında ve yamaçlarda yer almaktadır. İlk olarak 1950'li yıllarda başlayan gecekondu olgusu 1980'li yıllarda da devam etmiştir. İlçenin konut alanlarının büyük bir bölümünü gecekondu alanları oluşturmaktadır.

İlçenin tarihi yerleşimlerinde; çeşitli renklerde aşı boyalı ahşap malzemenin kullanıldığı, cumbalı ve yer yer taş işlemeciliği yapılmış yapılar görülmektedir. İlçenin köylerindeki ve mahallelerindeki yapılarda tamamen estetik amaçlı görünüm için çıkmalar yapılmıştır. Yapılarda kullanılan çıkmalar payandalar, eli böğründeler ve konsollar tarafından taşınmış ve genelde; tek çıkma (ortada ve yanlarda, balkonlu), cephe boyunca çıkma ve çift çıkma (balkonlu) şeklinde yapılmıştır. Yapıların birçoğunun ön cephelerinde mümkün olduğu

kadar çok pencere kullanılarak aydınlık sağlanmaya çalışılmıştır. İşlemecilik ve oyma sanatının sergilendiği ve eskiden konut olarak kullanılan yapıların bazıları günümüzde lokanta, restoran, büfe ve mağazalar olarak kullanılmaktadır. Ancak ticari amaçla kullanılan bu yapılar üzerindeki tabela ve bez afişler görüntü kirliliği yaratmaktadır.

Beykoz'a 1950'li yılların sonlarında sahil yolu ve sanayinin (Beykoz Deri - Kundura, Paşabahçe İspirto ve Şişe Cam Fabrikaları, çeşitli taş ocakları, tuğla kiremit imal eden yerler, Anadoluhisarı - Göksu vadisinde kontroplak fabrikası, testi imalatı ve kendir - halat yapımı - fabrikaları) getirilmesiyle nüfus artmış ve göç ederek gelen halk kendi maddi imkanlarıyla konut alanlarını oluşturmaya başlamıştır. Çok hızlı gelişen bu süreç devlet tarafından kontrol edilemediği için günümüzde çok geniş alana yayılmış gecekondu olarak ortaya çıkmıştır. Şehirleşmenin getirdiği yoğun nüfus ve konut alanları Boğaziçi'nin özelliğinin bu yörede kısmen kaybolmasına neden olmuştur. İlçe eski devirlerde tamamen yeşil dokusu içinde kırsal bir alandır. Kentleşme ve göçlerle oluşan nüfus özellikle son yıllarda İlçenin ön ve geri görünümünü kentsel karakter kazandırmaya yetmiştir.

İlçenin büyük bir bölümü deprem açısından dayanıklı kayalar üzerinde bulunmaktadır. Ancak jeolojik yapı bölümünde açıklanan kırık hattı boyunca yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemelidir. İlçedeki yapılaşma tarihlerle de açıklandığı gibi hem estetik, hem ekolojik hem de ekonomik açıdan çevre sorunlarına neden olmaktadır. Bu nedenle İlçedeki yerleşim alanlarıyla ilgili tüm sorunların giderilmesi gerekmektedir.

İlçe'nin Karadeniz'e ve İstanbul Boğaz'ına önemli bir oranda kıyısı vardır.

İlçede kentleşmenin oluşmasında sanayinin rolü büyük olmakla birlikte suyun yani İstanbul Boğazı'nın sağladığı avantajlarında etkisi olmuştur. Suyun sağladığı avantajla (ekonomik, coğrafi, askeri vb), su kenarında kurulan kentler, kara kentlerinden sahip oldukları gelişme dinamiklerinin çeşitliliğine bağlı olarak hem daha farklı hem de hızlı bir biçimde gelişmişlerdir. Bu süreç içinde su gelişmeyi hem biçimlendirici hem de frenleyici bir eleman olarak ortaya çıkmıştır.

Kıyılar, tıpkı geçmişte olduğu gibi kentsel alanların yeniden organizasyonunda, kentin yeni rolünün belirlenmesinde önemli rol oynamış kültürel, toplumsal ve ekonomik ilişkiye dayalı büyük gelişmelerle birlikte kentin imajını değiştirebilecek uygun bir potansiyele sahip olmuştur.

Küçüksu Çayırı ve Deresi tarihi değeri düşünülmeden, yanlış arazi kullanım kararlarının etkisiyle kirletilmiş, doğal bitki örtüsü ve doğal çayır tamamen yok edilmiştir. Çayırın kuzey yönünde bulunan tarihi vakıf bostanı çiçek yetiştirilen seraya dönüştürülmüştür.

Ayrıca çayırda bulunan tarihi ağaçların bir kısmı da yol yapım çalışmaları sırasında kesilmiştir. Küçüksu vadisinin vadi tabanının büyük bir kısmı ile güneye bakan yamaçların tamamı gecekondular ile işgal edilmiştir.

- Göksu Vadisinin tamamına yakın kısmı rekreasyonel açıdan kullanıma hazır durumdadır. Diğer yandan da yasal orman sınırı ile iç içedir. Böylesine uygun birlikteliğin olması gerek vadi gerekse İstanbul metropolüne etkisi nedeni ile olumludur.
- Doğal güzellikleri yani yeşil bitki örtüsü ve Boğaziçi su yolunun oluşturduğu peyzaj değerleri her geçen gün yapılan yanlış uygulamalar sonucunda bozulmaktadır. İlçenin Boğaziçi Mekanı'nda yer alan kısmında meydana gelen işlevsel değişiklikler doğal ve tarihi değerlerini kaybetmesine de neden olmaktadır.
- İlçenin sahilleri, Boğazdaki gemi kazaları ve çevredeki derelerin kirliliği sebebiyle kirlenmekte olup, deniz türlerini olumsuz yönde etkilemektedir. İlçenin en büyük akarsuyu olan Riva Deresi ve diğer tüm dereler ile kısmen barajlar ev ve sanayi kökenli atıklarla kirlenmektedir. Riva Deresi deniz suyu ile karıştığından tuzlu olup, sulamaya engeldir. Tuzluluğu giderilerek sulamaya uygun hale getirilmelidir. Dere, mevcut hali ile balık ve kara avcılığına kısmen uygun olup, bu durum göz önüne alınarak İstanbulluların günübirlik dinleneceği piknik yerleri yapılabileceği gibi sportif faaliyetlerinde yapılmasına olanak sağlanmaktadır.
- İlçede büyük sanayi kuruluşlarının bulunması nedeniyle 1950 - 1980 yılları arasında çeşitli bölgelerden göç almıştır. Ancak 2000'li yıllarda Sümerbank Deri ve Kundura Fabrikasının, Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasının, Cam ve konfeksiyon atelyelerinin kapanmasıyla birlikte göçle gelen nüfus büyük bir işsizlik problemiyle karşı karşıya kalmıştır.
- 16. yy, 17. yy ve 18. yy'da ulaşım tamamen su yoluyla yapılmaktayken günümüzde deniz ulaşımı kullanımı çok azdır.
- İlçenin topografyası, iklimi, peyzajı ve tarihi onu önemli kılan özelliklerindendir. Bu özelliklerden dolayı turizm için çekici bir yer halini almıştır. Özellikle tarihi özellikleri su ve yeşille bütünleşen yalıları, köşkleri, kasırları, görsel özellikleri yerli ve yabancı turistleri çekmektedir. Turizm ile birlikte rekreasyonel hizmet ve faaliyetlerde beraberinde gelmektedir.
- İlçenin SİT alanı olması ve fabrikalarının kapatılması nedeniyle halkın geçimi açısından ilçenin turizm durumu daha çok önem kazanmıştır.
- İlçede cam vakfı ve cam ocağının bulunması, hem camcılık sanatının ilçedeki tarihini

temsil etmekte hem de turizm vasıtasıyla İlçeye gelir sağlamaktadır. Özellikle denize girmek veya yeşillikler içinde dinlenmek için Çayağzı, Anadolu Feneri, Poyraz ve Anadolukavağı'nda çok önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır. Alibahadır Köyü'nde yarış atları yetiştirilmekte ve bu atlar ile gezintiler düzenlenmektedir. Polonezköy'de sülün yetiştirilip doğaya salınmaktadır. Ayrıca İlçenin sahip olduğu anıt ağaçların görülmeye değer olması, İlçenin bir kent ormanına sahip olması ve doğa koruma alanlarına sahip olması doğa turizmi açısından önemlidir.

Özel olarak Beykoz paçası, kalkan balığı, cevizi, kestanesi, tulum peyniri, Kanlıca yoğurdu, Anadolukavağı'nda balık, Polonezköy'e kiraz, Mahmut Şevket Paşa Köyü'ne ayşe kadın fasülye vb meyveler ve sebzeler için gelenlerde mutfak turizmi konusunu günümüzde devam ettirmektedir.

Her yıl Polonezköy'de kiraz festivali ve Beykoz Çayırı'nda bir ay boyunca faaliyet gösteren Beykoz Festivali düzenlenmektedir. Bu iki festival de uluslararası boyutlara ulaşmıştır. Her yıl çeşitli ülkelerden topluluklar bu festivallere katılmak için İlçeye gelmekte ve çeşitli gösteriler sunmaktadırlar.

İlçe doğal potansiyel açısından zengin olup kent halkı tarafından yeterince tanınmamaktadır bu nedenle İlçe'nin turizm değerleri, kültürel değerleri, tarihi yerleri, mesire ve piknik alanları, yaban hayatı, anıt ağaçları vb değerlerini tanıtan broşürler, kitaplar ve tanıtım filmlerinin yapılması gerekmektedir.

Beykoz İlçesi tarihsel süreç içinde Bizans'tan Osmanlıya kadar doğu - batı medeniyetleri içinde üstlendiği fonksiyonlar nedeni ile büyük bir öneme sahip olmuştur. İlçe kıyılarındaki girinti çıkıntıları, kıyıdan birden yükselen tepeleri ve koruları, ormanları, çayırıları, kıyılarında tarihi yapı ve köşkleri, kasırları, sarayları, ahşap evleri ve daha gerilerde köy yerleşmeleri ile kentleşmeye rağmen yaşayan tarih, kültür ve peyzaj mekanı bakımından zengindir.

Beykoz İlçesi'nin peyzajının tarihsel gelişimine bakıldığında; peyzajını oluşturan öğeler bitki örtüsü, ormanları, koruları, kumulları, tarihi yapıları, kaleleri, faunası vb giderek yok olmakta ve bununla birlikte reliyefi ve silüeti de giderek bozulmaktadır. Bu durumun önlenmesi için tüm bu öğelerin her yerde mutlaka korunması, iyileştirilmesi ve bu suretle doğanın insan eliyle aldığı yaraların yine insan eliyle sarılması gereklidir.

İlçe tarihi, estetik ve işlevsel olarak büyük bir potansiyele sahiptir.

ÖNERİLER

- Beykoz İstanbul metropolitan alanı içinde önemli, vazgeçilmez doğal ve kültürel varlıklara sahip olduğu için koruma öncelikli bir kullanım yaklaşımı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için stratejik peyzaj planlama çalışmalarıyla doğal kaynaklarının korunması gerekmekte ve peyzaj planlama projesinin mutlaka yapılması gerekmektedir.
- İlçede daima tabiat silüeti hakim olmalıdır. İlçenin tamamen yeşil büyük bir milli park olarak korunması halinde bir merkezde İlçenin tüm değerlerinin sergilenmesi ve İlçe hakkındaki tüm kaynaklara ulaşılabilmesi sağlanabilir. İlçe'de doğa ve çevre koruma bilinci ağırlığını hissettirmeli, milli park vb uygulamalarla, rekreasyonel kullanım düzenlemeleri, kentsel ve kırsal yeşil alanların sürekliliği, geliştirilmesi, özellikle bu alanlardan yapılaşma ve sanayileşme konularında taviz verilmemesi gerekir.
- Orman alanlarının konut alanları ve yollarla daha fazla yok edilmesi önlenmelidir.
- Sahil yollarında yaya trafiğine öncelik verilip, yaya-araç ilişkisi birebir ilişki konumundan kurtarılmalıdır. Klasik anlayışta, trafik yolunun genişletilerek, dolgu alanlarla kıyı çizgisinin doğal görünümünün bozulması sonucunu doğuran, araba kullanımını çekici kılan pahalı sistemler terk edilmelidir.
- Yerleşmelerin yoğun etkisi yeşil kuşaklarla azaltılmalı, organik bir birleşmeye imkan tanıyan bir planlama yaklaşımı benimsenmelidir. Bazen kıyıya inen, bazen korulara katılan sürekli bir yeşil yaya yolu sistemi kurulmalıdır.
- Transit ulaşımın yeni geliştirilecek çevre ve ring yolları ile kanalize edilmesi, merkezdeki yolların aşırı yüklenmesinin önlenmesi, kamuya ait merkezi alanlarda yeni yeraltı otoparklarının düzenlenmesi, merkezdeki yol dokusunun çağdaş trafiğe uygun olmaması nedeniyle katlı otopark yapımının kontrollü bir şekilde sürdürülmesi ve özel ulaşımın sınırlandırılması, özellikle ticaretin gelişmiş olduğu alışveriş aksının, maksimize edilerek yayalaştırılması, ulaşımın entegre ve kademeli duruma getirilmesi gerekmektedir.
- Dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin verilmeli ve sokağın sosyal bir arena olarak algılanması sağlanmalıdır.
- Yeni ulaşım güzergahları belirlenmeli, ulaşım araçlarının hat sayıları artırılmalı, raylı taşımacılık sistemi oluşturulmalı ve deniz ulaşımı yaygınlaştırılmalıdır.
- Kavacık, Rüzgarlıbahçe, Paşabahçe, Merkez, Gümüşsuyu ve İncirköy Mahallelerindeki ticaret alanlarından kaynaklanan trafik sorununun çözülmesi gerekmektedir.
- Kapatılan fabrikaların ve devlet hastanesinin alanlarına tatil köyleri, oteller ve marinalar

yapılması planlanmaktadır. Bu tesislerin yapılmasıyla ilçe dışından çalışan getirilmemesi şartıyla ilçenin işsiz nüfusunun bir kısmı için yeni iş olanakları sağlanmış olacaktır. İlçenin geleneksel ürünlerinin üretilebileceği tesisler ve İlçe köylerinde organik tarım, hobi bahçeleri ve butik oteller geliştirilerek istihdam sağlanabilir.

• Su yolları ve güzergahlarıyla çok fazla oynama olduğu için İlçe sel felaketlerine maruz kalmaktadır. İlçenin sel baskınlarının önlenmesi için; yerleşme alanlarının su taşkın alanlarından uzaklaştırılması, alt yapı eksikliklerinin giderilmesi ve dere yataklarının ıslah edilmesi gerekmektedir.

• Çayırın büyük bir bölümü işgal edilmiş olup bu işgallerden kurtarılması ve halkın kullanımına açık park alanı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

• Boğaziçi Mekanı'nda yapılan planlar ve uygulamalar bütüncül yaklaşımlarla yapılmalıdır.

• Bölgede Boğaziçi ve tarihi dere kıyıları (Göksu, Küçüksu, Riva, Alibahadır vb) koruma ve izleme altına alınmalı, altyapı inşaatları tamamlanmadan yapılaşmaya izin verilmemelidir. Bu alanlardan spor ve turizm amaçlı faydalanılması, bu bölgedeki yaban hayatının korunması gerekir. Öte yandan bu dere boylarındaki alüvyon aküferleri şimdiden kirlenmiştir. Bölgedeki Pliyosen-Kuvarterner düzlükleri (Beykoz ve Küçüksu Çayırı gibi) mesire yeri olarak değerlendirilmelidir.

• Elmalı Havzası'nda orman rejimi dışına çıkartılmış alanlardan geri kazanılabilecek olanlar tekrar orman rejimine alınıp ağaçlandırılmalıdır. Yerleşme alanlarının kanalizasyonlarından gelen sular arıtılmalı ve kullanma suyu olarak sanayi tesislerine verilmelidir. Sanayi tesislerinden gelen sular ise kesinlikle Elmalı Havzası dışına çıkartılmalıdır.

• Deniz kirliliğinin önlenmesi için; 15 milyon nüfuslu İstanbul'un foseptik çukuru olan Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı'nın kirliliğine çözüm bulunmalıdır. Gösteriş için yapılan sembolik programlar yerine kalıcı ve alt yapı oluşumuna yönelik yatırım ve çalışmaların uygulanması gerekmektedir. Fabrikaların atık su arıtma istasyonları kurması ve / veya mevcut sistemlerini yeni teknoloji ile güncelleştirmeleri gerekmektedir.

• İlçede yol, su, asfalt, doğalgaz, elektrik, telefon, kanalizasyon, kaldırımlar, dere yataklarının ıslah edilmesi vb alt yapı sorunları çözülmelidir. Planlama ve projelendirmeye dayanan inşaatların devreye girmesi halinde Beykoz'un kuzey ve güney kısımlarının içme ve kullanma suyu sorunu, 2010 yılında Büyük Melen Projesi ile İstanbul'a su gelene kadar çözülmüş olacaktır. Beykoz için mevcut su temini sisteminin nüfus artışına ve imar planlarına uygun şekilde rehabilite ve restore edilmesi gerekmektedir.

İlçedeki heyelan alanlarının koruma altına alınıp, heyelan olmaması için gereken inşai faaliyetlerin ve ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Kum, taş, maden ocağı gibi yerlerde orman alanlarına ve çevreye verilen zararın düzeltilebilmesi için yeniden bitkilendirilmesi gerekmektedir. Öte yandan ağaçlandırma ile yaratılan monokültür de dengeli bir orman ekosistemi niteliğinde değildir. Tahrip edilen arazide yeniden bir orman ekosisteminin kurulabilmesi için başarılı bir ağaçlandırma çalışmasının yanında, diğer canlı toplumlarını da oraya toplayacak işlemler ile kaynakların sağlanması gerekmektedir. Bu kaynakların başında su gelmektedir. Geri kazanma çalışmalarıyla; ziraat, orman, rekreasyon, su kullanımı, inşaat ve yaban hayatı gibi faaliyetler için sahalar kazanılabilir.

Kentsel öğeler arasında aynı zamanda açık ve yeşil alan olgusuna yer verilmelidir. İlçenin açık ve yeşil alan olabilecek alanları belirlenerek planlara uygulanabilir şekilde geçirilmelidir.

İlçenin büyük bir bölümü deprem açısından dayanıklı kayalar üzerinde bulunmaktadır. Ancak jeolojik yapı bölümünde açıklanan kırık hattı boyunca yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemelidir. İlçedeki yapılaşma tarihlerle de açıklandığı gibi hem estetik, hem ekolojik hem de ekonomik açıdan çevre sorunlarına neden olmaktadır. Bu nedenle İlçedeki yerleşim alanlarıyla ilgili tüm sorunların giderilmesi gerekmektedir. İlçenin nüfusu ve konut sayısı kontrol altına alınmalıdır.

İlçenin tüm anıt ve görmeye değer ağaçlarının tespit edilerek tescillenmesi ve çevrelerinin düzenlenerek bakımlı ve korunaklı bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Su kaynaklarının bulunduğu yerlerin ve yakın çevresinin çeşitli kaynaklarla kirletilmemesi ve koruma altına alınması gerekmektedir. Ayrıca bu su kaynaklarının yakın çevrelerinde yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemelidir. Riva deresinin tuzluluğu giderilerek sulamaya uygun hale getirilmelidir.

Tarihi çeşmelerin düzenli olarak bakımlarının sağlanması ve çevrelerinde çeşitli kullanımlara yer verilmesi gerekmektedir.

İlçenin "Beykoz" markasıyla ayakkabı, cam ürünleri, baston, balıkçılık ürünleri, ceviz vb ürünlerin üretilmesi ve tüketimi için halka destek sağlanmalı ve geçmişten günümüze kadar aktarılan bu ürünlerin gelecek nesillere de aktarılması sağlanmalıdır.

İmar planları yapılırken, mezarlıkların yeri saptanmakla kalmayıp, bu süreç içerisinde projelerinin yapılması öngörülmeli ve uygulamalarda denetim sağlanmalıdır. Yeni alanlar planlanırken yer seçimi, iklimik faktörler ve toprak yapısı gibi veriler dikkate alınmalıdır.

Alanda kullanılacak bitkisel ögeler yöre fizyonomisiyle uygun ve yörenin karakteristik bitkilerinden seçilmelidir. Mezarlıkların güvenliği, oluşturulacak görevli kadrosu ile sağlanmalı, mezarlara yönelik olaylar önlenmelidir. Tarihi özelliği olan mezarlıklar korunmalı ve gömüye kapatılmalıdır.

İlçenin yoğun yapılaşma olan alanlarında halkın dinlenme ve rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte açık ve yeşil alanlar oluşturulmalıdır. Kıyılarda, yamaç ve tepelerde yoğun yerleşmeye kesinlikle izin verilmemelidir.

Toplumun yaşama, çalışma, ulaşım, eğlenme ve dinlenme alanları ile açık yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle organizasyonu iyi planlanmalıdır. Aynı zamanda modern gelişmeyle tarihi mirasın korunması arasında denge kurulmalı, eskiyi tahrip etmeden yeniyile bütünleştirilmeli ve sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Sanayi tesislerinin Boğaz kıyılarında kurulması nedeniyle alandan bina yapısıyla birlikte tamamen kaldırılması ve yerlerine ilçe halkının ortak kullanabileceği sosyal tesislerin, açık ve yeşil alanların oluşturulması gerekmektedir.

Ülke gündeminde olan 3. Köprü'nün İlçeden geçmesi ile köylerinde içinde bulunduğu orman alanlarının çevre yollarıyla parçalanması ve yol boyunca yeni yerleşim alanları oluşturulması söz konusu olup daha önce de belirtildiği gibi İstanbul'un akciğerleri konumunda olan Beykoz Ormanları mutlak suretle hiçbir azaltıma gidilmeden korunmalıdır.

Yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amaçlayan Avrupa Kentsel Şartı'nda da yer verilen; fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların sağlanması, toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi konularına ağırlık verilmelidir. Şehirleşme olgularının fiziksel mekana yansımada önemli ve büyük rolü üstlenen yerel yönetimlerin çevreye daha duyarlı planlama ve yönetim politikaları üzerinde yoğunlaşmaları gerekmektedir. Ancak bu yolla ilçe doğal ve kültürel değerlerini koruyabilecek ve şehirleşme olgularını yönlendirebilecektir.

Kentsel koşulların olabildiğince çok insan için yaşanabilir düzeye dönüştürülebilmesi, deneyimli uzmanlardan oluşmuş bir ekibin hazırlayacağı kent planlarının, kararlı bir yerel politik irade tarafından uygulanması ile mümkündür.

İnsanın doğa içinde kentsel amaçların dışındaki aktivitelerinin ortaya koyduğu çevrenin görünümü olan kırsal peyzaj konusunda ilçe incelendiğinde; tarımsal, orman, yol boyu, deniz ve rekreasyonel peyzaj görülmektedir. İlçenin tarımsal, orman, yol boyu, deniz ve

rekreasyonel peyzaj özellikleri sunan köylerinin, koru ve mesire alanlarının, sahil kesiminin kontrolsüz kullanımının önlenmesi ve koruma altına alınması gerekmektedir.

Tarımsal peyzaj büyük oranda ilçenin tüm köylerinde, kısmen ise vadi içlerindeki alüvyal karakterli topraklar üzerinde, sırtlarda, mahallelerde ve konut bahçelerinde görülmektedir.

İlçe köylerinin peyzaj değerini yitirmemesi için kırsal peyzaj yapısı geleneksel yapılarla sürdürülmelidir.

Tarımsal amaçlı kullanılan alanlar başka amaçlarla kullanılmamalı, tarımsal amaçlı kullanımı devam etmelidir. İlçenin peyzaj (ekolojik) planının yapılması ile tarım alanlarında da iyileştirme gerçekleştirilecektir.

Tarım, ormancılık, endüstri, rekreasyon vb kırsal peyzajdaki alan kullanımları saptanırken dikkate alınması gereken doğal ve kültürel verilerin analiz ve sentezlerine dayanan ekolojik sınıflama ve peyzaj birimleri oluşturulmalıdır.

Ekolojik açıdan önemli ve değerli tarım topraklarının amaç dışı kullanılmalarını önlemek için "tarımsal sit" etkili olabilecek bir öneridir. "Tarımsal sit" kapsamına giren yerler belirlenerek korumaya alınmalı ya da kontrollü olarak gelişmeye izin verilmelidir.

İlçe'de piknik ve mesire alanları, kamping alanları, av koruları, milli park yer almakta olup, tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Mevcut olan piknik ve mesire alanları daha kontrollü ve bakımlı bir hale getirilmelidir. Bu alanlar geliştirilmeli ve rekreatif etkinlikler barındırılmalıdır.

Gelişmiş birçok Avrupa ülkesinde özellikle Beykoz'un köylerindeki gibi yollar, manzara yolları olarak düzenlenerek korunmakta ve değişik kullanımlara sunulmaktadır. İlçedeki bu potansiyel değerlendirilerek manzara yolları düzenlenmelidir.

Ayrıca orman alanlarında köy yerleşimleri de oluşturulmuş olup, ormancılık ve tarımla geçinen köy sakinleri bulunmaktadır.

İlçe genelinde tepelik alanlar hakimdir, yapılaşma ve reliyefi bozacak düzeyde olası kitlelerle silüetin bozulmaması sağlanmalı ve koruma-kullanma bağlamında temel kriter ve ilkeler ortaya konmalıdır.

İlçe ormanları ÖKA ve hayvan varlığı potansiyeli açısından önemli yaşam alanlarını barındırır. Bu nedenle ilçe ormanlarına her ne amaçla olursa olsun zarar verilmemeli hatta ilçe ormanlarının İstanbul için büyük önemi olduğundan orman alanları dışında ya da hemen bitişiğinde 2B ile orman vasfından yoksun bırakılmaya çalışılıp rant elde edilmeye çalışılan alanlar mutlak suretle ormana geri kazandırılmalı ve açık alanlarda da ağaçlandırma çalışması yapılmalıdır.

Beykoz doğal, tarihi ve kültürel önemleri nedeni ile İstanbul kentinin rekreasyon gereksinmelerini en iyi karşılayabilecek niteliğe sahiptir. İlçenin mahalle ve köylerinde piknik, deniz, av ve rekreasyon alanları rekreasyonel peyzaj özelliği göstermektedir. Özellikle Polonezköy, Dereseki, Kaynarca, Poyraz, Anadolukavağı, Anadolufeneri, Riva, Alibahadır, Mahmut Şevket Paşa ve Cumhuriyet Köyü tam anlamıyla gerek bulundurduğu tesisler, gerekse doğal özellikler bakımından kırsal peyzaj özelliği göstermektedir. Bununla birlikte sahil boyu Boğaz manzarası sunan Mihrabat Korusu, Hidiv Kasrı ve Koruluğu, Beykoz Kasrı ve Koruluğu, Beykoz Korusu ve Amcazade Hüseyin Paşa Korusu da kırsal peyzaj görünümünde olup, Boğazdan ilçeye bakıldığında bu koruların bulundukları alanların da Boğaz Peyzajında kırsal peyzaj özelliği göstermekte olduğu görülmektedir. Bu alanlar ilçenin kırsal peyzaj yapısının belirleyicileri olduğundan koruma-kullanma dengesi içinde sürdürülebilirlikleri sağlanmalıdır.

İlçe köylerinde özel orman statüsündeki alanlarda halen sürmekte olan inşai çalışmalar bir an önce durdurulmalıdır ve doğaya saygılı olarak üretilen yasalarla koruma altına alınmalıdır. Ayrıca bu üretilen yasalarda insanların kötü niyet gösterebileceği boşluklar bulundurulmamalıdır.

Özel bir konuma sahip olan ilçe köylerinde yaşayan halk için devlet, tarım kooperatifleri, İlçe Tarım Müdürlüğü ve çeşitli organik tarım firmaları tarafından tarımsal endüstri, el sanatları, turizm, organik üretim vb iş olanakları sunularak destekleme politikaları üretilmeli ve üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü olan projeler geliştirilmelidir. İlçede organik tarım ve hayvancılık geliştirilmeli ve desteklenmelidir. Ayrıca İlçe mahalle ve köylerinde halkın kolay ulaşabileceği bir kaç noktada köylü halkın ürettiği ürünler için pazarlar kurulmalıdır.

Vadi tabanındaki alüvyonlu topraklarda tarımsal faaliyetlerin teşvik edilmesinin yanı sıra bu alanların ağaçlandırılarak ekolojik eşik alanı olarak şehirsal ekolojik yapıya aktif olarak katılması sağlanmalıdır.

İlçenin Boğaziçi Mekanı'ndaki yapılaşmalar sonucu oluşan görsel tablodan da anlaşılacağı üzere silüet çizgisi dahilinde kalan mekanın kentleşme baskısından korunması amacıyla bu alana özel bir planlama çalışmasının yapılması gerekmektedir. Boğaziçi silüetinde planlarla oluşan yapı çevre dışında düzensiz ve plansız gelişmiş alanların varlığından da söz etmek mümkündür. Silüette yer alan bu yerleşmelerde sağlıklılaştırma yapılması ve gerekli alanlarda doğal yapı ve bitki örtüsü sürekliliğinin sağlanması için yeşil alan yaratılması gerekmektedir.

Boğaz peyzajının karakteristik bitkileri olan Fıstık Çamı (*Pinus pinea*), Mezarlık Servisi (*Cupressus pyramidalis*) ve Erguvan (*Cercis siliquastrum*) ağaçlarının yok olmaması için alanda mümkün olan her yerde sayılarının artırılması ve mevcut olanlarının da alandan uzaklaştırılmasının engellenmesi gereklidir.

Topografya esas alınarak getirilen öngörünüm, gerigörünüm ve etkilenme bölgelerinde ki farklı yapılaşma haklarının silüeti de koruyacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Yani, yapının zeminden itibaren kaç katlı yapılacağına yanında, silüete giren kısmı için de bir kısıtlama getirilmeli, silüeti etkileyen her yapının üst kotu ve bitmiş yapının saçak seviyesi, belli bir kotla sınırlanmalıdır. Gerigörünüm ve etkilenme alanlarında, bina yükseklikleri farklı farklı olabilir. Yapının yer aldığı zemin kotuna bağlı olarak, bazı yüksek alanlarda 2 kat, bazı çukur alanlarda ise 4 kat çıkabilir. Böylece her ikisinin de silüete yansması aynı olmaktadır.

İlçe silüeti ve reliyefini tamamlayan ve ekolojik dengenin sağlanmasında rol oynayan tarihi korular korunmalı, bitkisel restorasyon ve rejenerasyon çalışmaları yapılmalıdır.

Boğaziçi'nde yer alan önemli tarihi eserlerin ön plana çıkartılması, mekanın doğal ve tarihi kimliğini yansıtmayan öğelerin yer aldığı, sağlıklılaştırma çalışmalarının yapılması gereken alanların tespiti için silüet çizgisi belirleme çalışmaları yapılmalıdır.

Günümüzde geçerliliğini koruyan plan ve yasaların güncellenmesi, alanda gerçekleşen plansız gelişmelere yapılacak müdahaleler, silüet ve reliyef durumunun saptanması, ilçe silüeti ve reliyefinin korunması ve tarihi, doğal yapıya verilen zararların giderilebilmesi açısından önem taşımaktadır. İlçe peyzajının korunması için belirlenen amaçlar ve öneriler doğrultusunda yapılacak uygulamalar kültürel kimliği canlı tutacak ve muhafaza edecektir. Bu alanlarda var olan doğal potansiyelin korunması devam etmelidir.

Doğal peyzaj görünümünde olan, tür ve biyolojik çeşitlilik bakımından zengin kumul alanlara ve doğal bitki örtüsüne daha fazla müdahale edilmeden bu alanlar koruma altına alınmalıdır.

Mevcut iklim ve toprak koşulları halen yeni ormanlar yetiştirmenin ve yeni yeşil alanlar kurmanın elverişli olduğunu göstermektedir. İlçe ormanları İstanbul için çok önemli oksijen kaynağı olup ilin akciğerleri konumundadır. Bu nedenle ilçenin orman alanlarında yapılaşmaya izin verilmemeli ve koruma altına alınmalıdır. İlçe mahallerinde oluşturulan yoğun yapılaşma nedeniyle yok edilen ormanlar, makilikler ve ağaç gruplarının yerine dikilmek üzere ilçenin kamu mülkiyetindeki ve yeşil alanlarının ağaçlandırması gerekmektedir.

İlçe'de ekolojik yaklaşımlı bir planlamayla korumaya yönelik peyzaj çerçeve programı oluşturularak peyzaj master planı hazırlanmalıdır. İlçe de koruma-kullanma konusunda yapılacak planlar uzman kişilerce hazırlanmalıdır.

İlçe özelindeki doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilir şekilde yaşatılabilmesi için, öngörünüm, gerigörünüm, etkilenme bölgeleri gibi yapay bölünmeler ile şehirleşmeyi olumsuz yönde tetiklemek yerine, İstanbul metropolünün bütünü için stratejik bir planlama kararının alınması ve planlamanın hiyerarşik dizgesi içinde mekansal alanlara bu kararların gereği gibi yansıtılarak imar hareketlerini bu yönde geliştirecek imar mevzuatlarına hükümet politikalarına gereksinme vardır. Boğaziçi'nin uygulama imar planı, bütün bu bölgelerini kapsayacak biçimde, tek bir plan olmalıdır.

Boğaz peyzajının karmaşadan kurtarılarak, sadeliğe ve estetik huzura kavuşturulması şarttır. Planlamada her fırsatta ve mümkün oldukça peyzaj içinden negatif karakterli objelerin çıkarılarak yerlerine alanla uyum içinde olacak varlıkların yerleştirilmesi yolu ile, materyal sadeleştirilmesi önemli bir düzen tedbiri olmalıdır.

Mevcut planların günün koşullarına göre yerinde incelemelerle ve uydu görüntüleriyle birlikte ele alınarak yenilenmesi gerekmektedir.

İlçeyi koruyacak, prestij, turizm ve rekreasyon alanı olarak marka haline getirecek ve dünyaya sunacak her ölçekte gelişmeyi yönlendirecek planların dikkatli bir şekilde ve en kısa sürede üretilmesi gerekmektedir.

İlçenin mevcut yeşil alan sistemi ve yeni oluşturulacak yeşil alanlar bir arada değerlendirilerek planlanmalıdır.

Tarihi çevreyi korumak ve canlı tutabilmek için en önemli yollardan biri söz konusu alana yeni kentsel işlevler kazandırmaktır. Bu amaçla; tarihi evlerde pansiyon türü konaklama ve apart otel şeklindeki düzenlemelere yer verilebilir. Tarihi eserler özelliklerini kaybetmeden tadilat görmeli ve içlerini gezme imkanları sağlanmalıdır.

Beykoz'un gerek doğal değerleriyle gerek üzerinde teşekkül eden köyleriyle birlikte bütün olarak korunması gerekli çok önemli bir sahadır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu devrinde bu bölgede yaşayan her sınıfa ait tarih belgesi niteliğindeki yalı, köşk ve evlerin büyük bir kısmı halen mevcut olup; mensup oldukları cemiyetin sosyal, ekonomik ve kültürel seviyelerinin somut belgesi niteliğinde ki bu yapıların, ancak çevrelerini teşkil eden koru, mesire yeri, manzara terasları, inşaat ölçüleri vb ile birlikte korunmaları halinde gelecek nesiller için bir belge niteliği kazanacaktır.

Bu yüzyılın tartışmalarını ve yeni kimlik arayışlarını çok yönlü yansıtan somut verileri

içeren saray, köşk ve kasırlar kültürel miras ve dolayısıyla da ülke turizmi açısından büyük bir kaynak oluşturmaktadır. Bu önemli ortamı dikkate alarak Türk bahçe geleneğinin araştırılması, eldeki sınırlı verilerin bozulmadan, arşiv belgelerinin ışığında yeniden yorumlanması gerekmektedir.

İlçenin doğal silüetini bozan ve tarihi eserlerin yakın çevresinde bu eserlerin tesirlerini ezen yapılardan temizlenmesi gerekmektedir.

Tarihi kentsel dokunun; planlamaya veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi gerekmektedir.

Ancak günümüzde iskele ve açıldıkları meydanlar sadece ulaşım amacıyla kullanılmaktadır. Bu eksik kullanımın bir an önce düzeltilerek halkın sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkilerinin gerçekleştirildiği ve aynı zamanda ulaşımında sağlandığı mekanlara dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Sahil yoluyla deniz arasındaki açık alanlar tamamen halka açık olmalıdır. Bu alanlar devamlı veya geçici olarak hususi şahıslar tarafından işgal edilmemelidir. Beykoz bir kıyı yerleşmesi olarak da özel bir konuma sahip olmalı, bünyesindeki depo, yükleme, boşaltma alanlarından, sanayi tesislerinden arındırılmalıdır. Kıyı şeridi yüksek donatı düzeyinde kıyı parkları, balık tutma alanları, gezinti yolları, dinlenme alanları ile olabildiğine geniş tutulmalı ve kıyı şeridinde Boğaz görünümünü bozan çok katlı yalı apartmanlar, sanayi alanları kamulaştırılarak organize ve boyutlu yeşil alanlar elde edilmelidir.

Karadeniz kıyı zonunda yapılaşmaya mutlaka sınır getirilmelidir. Riva Deresi'nin batı kıyısındaki kumul alanlar başta olmak üzere kıyı kumulları estetik ve ekolojik önemi nedeniyle İstanbul Nazım Planında belirtildiği üzere korunmalı ve bu alanlardaki inşaat yasağı titizlikle takip edilmelidir. Diğer yandan kıyı alanlarında yapılacak inşaat faaliyetleri sırasında denize sediment kaçakları mutlaka kontrol edilmeli, derelere bırakılan atık sulardaki askıda katı madde değerleri kontrol altında tutulmalıdır.

İlçe doğal potansiyel açısından zengin olup kent halkı tarafından yeterince tanınmamaktadır. Bu nedenle İlçe'nin turizm değerleri, kültürel değerleri, tarihi yerleri, mesire ve piknik alanları, yaban hayatı, anıt ağaçları vb değerlerini tanıtan broşürler, kitaplar ve tanıtım filmlerinin yapılması gerekmektedir.

İlçenin topografyası, iklimi, peyzajı ve tarihi onu önemli kılan özelliklerindendir. Bu özelliklerden dolayı turizm için çekici bir yer halini almaktadır. Özellikle tarihi özellikleri su ve yeşille bütünleşen yalıları, köşkleri, kasırları, görsel özellikleri yerli ve yabancı turistleri çekmektedir. Turizm ile birlikte rekreasyonel hizmet ve faaliyetlerde beraberinde

gelmektedir.

• İlçenin SİT alanı olması ve fabrikalarının kapatılması nedeniyle halkın geçimi açısından İlçenin turizm durumu daha çok önem kazanmıştır.

• İlçede cam vakfı ve cam ocağının bulunması, hem camcılık sanatının İlçedeki tarihini temsil etmekte hem de turizm vasıtasıyla İlçeye gelir sağlamaktadır. Özellikle denize girmek veya yeşillikler içinde dinlenmek için Çayağzı, Anadolu Feneri, Poyraz ve Anadolukavağı çok önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır. Alibahadır Köyü'nde yarış atları yetiştirilmekte ve bu atlar ile gezintiler düzenlenmektedir. Polonezköy'de sülün yetiştirilip doğaya salınmaktadır. Ayrıca İlçenin sahip olduğu anıt ağaçların görülmeye değer olması, İlçenin bir kent ormanına ve doğa koruma alanlarına sahip olması doğa turizmi açısından önemlidir.

• Özel olarak Beykoz paçası, kalkan balığı, cevizi, kestanesi, tulum peyniri, Kanlıca yoğurdu, Anadolukavağı'nda balık, Polonezköy'e kiraz, Mahmut Şevket Paşa Köyü'ne ayşe kadın fasülye vb meyveler ve sebzeler için gelenlerde mutfak turizmi konusunu günümüzde devam ettirmektedir.

• Her yıl Polonezköy'de kiraz festivali ve Beykoz Çayırı'nda bir ay boyunca faaliyet gösteren Beykoz Festivali düzenlenmektedir. Bu iki festival de uluslararası boyutlara ulaşmıştır. Her yıl çeşitli ülkelerden topluluklar bu festivallere katılmak için İlçeye gelmekte ve çeşitli gösteriler sunmaktadırlar.

• İlçe'de kundura, cam sanayi, eşya yaldızlama atelyeleri önemli birer turizm potansiyelidir.

• İlçe turizmi için elemanlar yetiştirilerek istihdama katkı sağlanmalıdır.

• İlçe'de turizme yönelik pansiyon işletmeleri ve turistik dinlenme tesisleri yapılmalıdır.

• Özellikle Küçüksu ve Göksu Derelerinin de içinde bulunduğu alan İlçe köylerinde de olduğu gibi kamping turizmi açısından değerlendirilmelidir. Doğa turizmi, inanç turizmi, kültür turizmi ve spor turizmi açısından çok önemli alanların varlığı, Beykoz İlçesi için önemli bir potansiyeldir. Bu potansiyelin turistik tesislerle de desteklenmesi gerekmektedir.

• Osmanlı döneminden kalan kasır, köşk ve yalıları, kaleleri, hisarları, camileri, dini bina ve çok sayıda çeşmeleri, Bizans öncesi dönemden kalan Yuşa Tepesi'ndeki mezarlığı, Bizans döneminden kalan kiliseleri koruma altına alınmalı ve yeni işlevler kazandırılarak turizme katkı sağlanmalıdır.

• İstanbul Boğazı'ndan sürü halinde geçen yunuslar, yelkovan kuşları, karabatak, balıkçıl, martı, ördek ve leylekler İlçeden gözlenebildiği için bu durumda turizm açısından

değerlendirilmelidir.

İlçede eskiden olduğu gibi Göksu-Küçüksu Çayırıları yeniden düzenlenerek rekreasyon alanları yaratılabilir. Tarihi Küçüksu Plajı da bu düzenleme kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca eski piyade kayıklarıyla ilçe kıyılarında geziler düzenlenerek turizme katkı sağlanabilir.

İlçede yeterli düzeyde turizm tesisi bulunmamaktadır. Beykoz'da bulunan ve 16 oda kapasiteli butik otel, yerli ve yabancı turistlerin konaklaması için yeterli değildir. Ayrıca 298 oda kapasiteli 3 motel ve özellikle Polonezköy ve Cumhuriyet Köy'ünde bulunan ve sayıları 34'ü bulan ev pansiyonculuğu Beykoz için yeterli düzeyde değildir. Kitle halinde yoğun iskandan ve toplu köy kurulundan kaçınılması, kendi tarlaları ve yeşillikleri arasında dağınık yerleştirilmiş entansif tarım yapan ve turist kabul eden birer ziraat işletmesi olmaları, İlçede düşünülecek tatil köylerinin orijinal özelliği olmalıdır.

İlçenin Boğaziçi Mekanı seyir, gezi, yüzme ve balık avlama amaçlı kullanılabilir, tatlı içme suyu kaynakları çevresindeki yoğun piknik alanı kullanımında olduğu gibi düzenlemeler yapılabilir. Ayrıca kıyı boyunca yer alan gazino, çay bahçesi, kır kahvesi ve lokantalarda oturularak, yürüyerek, güneşlenerek veya denize girerek, balık tutarak, Boğaz vapurları ile yolculuk ederek doğal peyzaj görünümünden yararlanılabilir. İlçede korular, orman alanları, ziyaret noktaları (Yuşa Tepesi, Uzun Evliya vb), çayır ve mesire yerleri, vadi ve tepeleriyle, yeşilin bütün türlerinin sergilendiği peyzajı ile piknik alanları, spor alanları, yürüme imkanları, seyir terasları, ziyaret yerleri gibi bir çok şekilde yararlanılabilir ve halka açılabilir.

Kırsalın gittikçe küçüldüğü ve kentsel alanın ve kentlileşmiş insanların arttığı günümüz coğrafyasında, kentler çok önemli bir yere sahiptirler. Kentsel hakların öneminin artarak ön plana çıkması yerel hizmetlerin kalite ve etkinliğinin artırılmasını, yerel topluluklarda ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklar yaratmayı, yerel topluluğun ve topluluk duygusunun geliştirilmesini ve yerel yönetimlerde etkin yurttaş katılımının sağlanmasını sağlayacaktır. Böylesi bir kentsel sistem için; yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerel özerkliklerin artırılması, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki egemenliklerini azaltarak adem-i merkeziyetçi bir yapılanmaya gidilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; İlçe tarihi, estetik ve işlevsel olarak doğal ve kültürel peyzaj yapısı bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Tahriplere uğramasına rağmen hala özelliğini ve önemini muhafaza etmektedir. Ancak zamanla olası riskler artmaktadır. Bu nedenle mutlaka koruma öncelikli bir peyzaj planının oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağat N., (1963), Boğaziçi'nin Turistik Etüdü, Doktora Tezi, YTÜ.
- Açıksöz S., Tanrıvermiş E., (1997), Planlamada Kırsal Peyzajın Önemi, Sorunları ve Öneriler, Makale.
- Aksu E., (2006), Fotoğraf Arşivi, BBB BYM, İstanbul.
- Akyol Ş., (1994), İçimdeki Boğaziçi, İstanbul.
- Algin Ü., (1987), Marmara Bölgesi İstanbul ve İlçeleri, Birsan Yayınevi, İstanbul.
- Alper B. ve Alper M., (1998), "Beykoz'un Tarihi Çeşmeleri", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Aran S., (1973), "İstanbul Boğazı'nın Peyzaj Özellikleri Planlama ve Koruma Tedbirleri", Bildiri 22, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Aran S., (1977), Peyzaj Mimarisi Temel Prensipleri, Ankara.
- Arslan R., (1973), "Boğaz'ın Bugünkü Ekonomik Yapısı", Bildiri 5, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Asan Ü., (1998), "Beykoz ve Üsküdar'ın Anıtsal Ağaçları", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Aslan D., (1989), Peyzaj Planlaması Açısından İstanbul Boğazı'nın Yeşil Dokusunun Tarihi Süreci ve Halkın Kullanımına Açılmış Rekreatif Alanların İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Aysu Ç., (1990), Boğaziçi'nde Mekansal Değişim, Doktora Tezi, YTÜ.
- Balta S., (1986), Çevre Sistemi İçinde İskele Meydanları, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Bayat C., Yazgıç Ü. ve Soyhan B., (1998), "Beykoz İlçesi'nde Kirletici Emisyonlarının Hesabı ve Gauss Dağılım Modelinin En Büyük Nokta Kaynağına Uygulaması", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Bayhan İ., (1973), "Büyük İstanbul'un Kentsel ve Kırsal Yeşil Alanları Üzerindeki Kentleşme Baskısı ve Sonuçları", Bildiri 6, Büyük İstanbul'un Yeşilalan Sorunları Ulusal Sempozyumu, 22-24 Kas.1978, İstanbul.
- Bayrak N., (1991), Anadoluhisarı'nda Tarihsel Merkez-Çevre Araştırma Koruma ve Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Bayrak O., (1966), İstanbul'un Tarihi Yerler Klavuzu, İstanbul.
- Bayrı M., (1951), Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul, Hayat Yayınları.
- Bekiroğlu M., S., (1990), İstanbul'daki Mezarlıkların Peyzaj Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Belge M., (1994), İstanbul Gezi Rehberi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Cengiz H., (1984), Ekonomik işlevlerin büyük şehirsellerde desantralizasyon

olanakları İstanbul metropoliten alanında mia ve diğer alt merkezlerde desantralizasyon ölçütleri üzerine bir deneme, Doktora Tezi, YTÜ.

Ceylan O., (1986), Hep İstanbul Kalan İstanbul, Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları.

Çağlayan İ., (1998), "Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Beykoz'un Tarihçesi", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.

Çavuşlar N., (1991), Boğaziçi Mekanı'nda Yer Alan Vadilerin Şehir Ekolojisi Açısından Analizi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.

Çelikkilek D., (1988), Beykoz Kasrı ve 19.yy Kasırları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.

Çetin E., Yılmaz G. ve Soyhan B., (1998), "Beykoz İlçesi'nde Gürültü Ölçümleri ve Değerlendirmesi", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.

Çubuk M., (1973), "Boğaziçi Mekanı'nda Yerleşme, Kentleşme, Peyzaj ve Rekreasyonla İlgili Sorunlar ve Çözümsel Bir Öneri", Bildiri 21, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.

Deleon J., (1991), Boğaziçi Gezi Rehberi, İstanbul.

Doğu B., (1984), Anadoluhisarı Göksu-Küçüksu Çayırıları ve Çevresinin Tarihi Perspektifi ve Günün Koşulları Açısından Değerlendirilerek Geliştirme Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.

Eldem S. H., (1994), Boğaziçi Yalıları Anadolu Yakası, Vehbi Koç Vakfı yayınları, İstanbul.

Eldem S. H., (1976), Türk Bahçeleri, Kültür Bakanlığı Türk Sanat Eserleri, İstanbul.

Erinç S., (1978), Büyük İstanbul Yöresinin Doğal Bitki Örtüsü ve Potansiyeli, Büyük İstanbul'un Yeşilalan Sorunları, Ulusal Sempozyumu Orman Fakültesi Yayınları.

Erten E., Acarlı D. ve Açıkgöz Y., (1998), "Beykoz Kıyılarının Dalış Açısından Sualtı Potansiyeli", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.

Eyice S., (1976), Bizans Devrinde Boğaziçi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, Yayın No: 2236, İstanbul.

Genç G., (2004), "Havzaların Genel Durumu ve Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi" İstanbul ve Su Sempozyumu, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.

Güloğlu Ö., (2004), İstanbul Tarihi Saray Bahçelerinin Restorasyon İlkelerinin Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.

Güner D., (1995), Turizm Genelinde Yat Turizmi İle Alt Yapı Elemanı Olarak Marinalar ve Karadeniz Bölgesinde Yat Turizminin Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.

Gürpınar E., (1998), "Boğaziçi Alanında Gecekondu-Çarpık Yapılaşma-Çevresel Sorunlar Üzerine Bir İnceleme", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.

Haskan M., N., (1995), İstanbul Hamamları, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.

Karaöz Ö., (1998), "Beykoz İlçesi ve Çevresindeki Ormanlarda Hava Kirliliğinin Etkisi", Bİ

- ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Karateke H. T., Aynur H., (1995), III. Ahmed Devri İstanbul Çeşmeleri (1703-1730), İBB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Kaya S., (1982), Değişen Sosyo-Ekonomik Yapı Sürecinde Osmanlı Kır ve Kent Yapısı Edirne Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Kazancıbaşı F., (1982), Anadoluhisarı Nişangah, İstanbul.
- Kazancıbaşı F., (1990), Anadoluhisarı Yöresinin Tarihçesi-Tarihi Eserleri, Tabiat Güzellikleri, Kültür ve Sanat Zenginlikleri, İstanbul.
- Kılıç H., (2006), Boğaziçi Korularının Kentiçi Yeşil Alan Sistemi İçindeki Yeri ve Rekreyasyon Açısından Potansiyeli. Doğu Yakası Koruları: Abrahampaşa, Hidiv Fethipaşa, Mihrabat Koruları, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Kozaman S., (2007), Boğaziçinde Silüet ve Silüetin Belirlenmesinde Fotogrametri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Küçükerman Ö., (1988), "Beykoz Fabrikası" İstanbul.
- Latka J. S., (a.g.e.), Polonezköy-Adampol Cennetten Bir Köşe, Akbank Yayınları.
- Malhasyan K., (1990), İstanbul Mimarisinde Kuleli Yapıların Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Mesutoğlu M., (2001), Kentsel Mekan olarak Meydan ve Morfolojik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Nalbant C., (1998), İstanbul Boğazı'ndaki Su Akıntılarının Deniz Suyu Kirlenmesine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Oral Ü., (2002), Geçmişten Günümüze İlçemiz Beykoz, İstanbul.
- Öz T., (1965), İstanbul Camileri II. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.
- Özbaykal N., (1978), "Kentsel ve Kırsal Yeşil Alanlarla Kentsel Rekreyasyon İstemi İlişkileri, Ek Bildiri 2, Büyük İstanbul'un Yeşilalan Sorunları Ulusal Sempozyumu, 22-24 Kas.1978, İstanbul.
- Özgenel O., (1973), "Boğaz Peyzajının Tahribi Üzerine Düşünceler", Bildiri 25, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Öztürk H., (1998), "Beykoz'un Jeolojisi ve Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı açısından Yerleşim Planlaması", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Pamay B., (1973), "Boğaziçi ve Çevresinin Dün ve Bugünkü Doğal Peyzaj Yapısı", Bildiri 15, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Poyraz Ö. ve Paksoy A., (1998), "İstanbul Boğazı'nda Olası Deniz Kazaları ve Kriz Yönetimi", Bİ ÇSS, Bildiriler Kitabı, 6-7 Haz. 1998, İstanbul.
- Raif M., (1996), Mir'at-ı İstanbul, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Sluis R. V., (2000), Boğaz'dan, Çitlembik Yayınevi, İstanbul.
- Sönmez Ö., (1989), İstanbul-Fener'de Tarihsel Gelişim Süreci ve Sosyal Yapı Değişimi Korumaya Dönük İşlev Alternatifleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Şen İ., (2000), İstanbul'un Asya Yakasının Peyzaj Ekolojisi Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Tanışık İ., H., (1945), İstanbul Çeşmeleri II, Maarif Matbaası, İstanbul.
- Tekin S. A., (1990), Eski Kent Mekanlarında Sosyal Dönüşüm ve Beyoğlu Örneği, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Tümertekin E., (1973), "Boğaziçi'nde Coğrafi Görünümü Değiştiren Bir Faktör Olarak Sanayi", Bildiri 4, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Ural S., (1973), "Boğaziçi ve Çevresinde Yerleşme ve Kentleşme Olayları ve Sorunları", Bildiri 18, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul.
- Yavuz M., (2004), Bir Zamanlar Beykoz, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları 1.
- Yeşil F., (1990), Üretimi Bitmiş Maden Ocaklarının Peyzaja Yeniden Kazandırılması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Yeşilbaş M. A., (2005), Bir Beykozlu'nun Anıları, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları 2.
- Yücetürk E., (2001), Haliç silüetinin oluşum-değişim süreci ve kentsel imge yönünden ele alınması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- Yüzen T., (1990), İstanbul'daki Parkların Yapısal Özellikleri Bakımından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ.
- (1987), Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul İli Arazi Varlığı, Ankara.
- (1995), Küçüksu Kasrı, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul.
- (1997), İstanbul Külliyyatı, Nüfus ve Demografi (1920-1990), İstanbul Külliyyatı Cumhuriyet Dönemi İstanbul İstatistikleri, İstanbul Araştırma Merkezi.
- (2000), TC Başbakanlık DİE Nüfus İstatistikleri,
- (2002-2011), İBB Park ve Bahçeler Müdürlüğü Beykoz Korusu İşletme Şefliği, Amenajman-Silvikültür Planı, İstanbul.
- (2004), Beykoz Tarım Müdürlüğü'nün Beykoz Kaymakamlığı'na Sunduğu Brifing Raporu, İstanbul.
- (2004), Polonezköy, Savaşlar ve Savaş Acıları Hatıratını Koruma Kurumu, Varşova.
- (2005), İstanbul Çevre Durum Raporu, İstanbul Çevre ve Orman İl Müdürlüğü Yayınları.
- (2005), Boğaziçi, Gelişmeler-Sorunlar-Yaklaşımlar/Panel, TMMOB Mimarlar Odası Büyükşehir Şubesi Yayınları.
- (2006), Beykoz Dini Mekanlar Gezi Rehberi, Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları.

- (2006), Beykoz Has Bahçeler Diyarı, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları 4.
- (2006), Geçmiş ve Gelecek Arasında Beykoz, BBB BYM Yayınları.
- (2006), Dini Mekanlar Gezi Rehberi, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları Bilgilendirme Serisi 4.
- (2006), 2006-2011 (5 Yıllık) Stratejik Plan, Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Yurt Ansiklopedisi., (1982), 5. cilt, Anadolu yayıncılık, İstanbul.
- Yurt Ansiklopedisi., (1982), 6. cilt, Anadolu yayıncılık, İstanbul.
- İslam Ansiklopedisi., (1992), 6. cilt, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul.
- İstanbul Ansiklopedisi., (1961), 5. cilt, Koçu R. E., Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul.
- İstanbul Ansiklopedisi., (1961), 6. cilt, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.
- Meydan Larousse Ansiklopedisi., (1986), İstanbul.
- Milliyet Gazetesi 05.12.2006
- Cumhuriyet Gazetesi 06.12.2006

INTERNET KAYNAKLARI

- [1] www.azizistanbul.com.tr
- [2] www.bayindirlik.gov.tr
- [3] www.beykoz.bel.tr
- [4] www.cavusbasi.com.tr
- [5] www.denizce.com.tr
- [6] www.die.gov.tr
- [7] www.dostbeykoz.com.tr
- [8] www.harita.gen.tr
- [9] www.ibb.gov.tr
- [10] www.kad.org.tr
- [11] www.kenthaber.com
- [12] www.kultur.gov.tr
- [13] www.maden.org.tr
- [14] www.meteor.gov.tr
- [15] www.neredennereye.com.tr
- [16] www.resmigazete.com.tr

- [17] www.sirketihayriye.com.tr
- [18] www.tasdelensu.com.tr
- [19] www.wowturkey.com.tr
- [20] www.wwf.org.tr
- [21] <http://kentrehberi.ibb.gov.tr>
- [22] <http://www.tvitamini.com/yali.htm>

ARŞİV KAYNAKLARI

- [1] Ali Bilir arşivi
- [2] Mustafa Yavuz Gravür arşivi
- [3] Mehmet Ali Yeşilbaş Gravür arşivi

EKLER

- Ek 1 İmar Kanunu
- Ek 2 Boğaziçi Kanunu
- Ek 3 Kıyı Kanunu
- Ek 4 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları
- Ek 5 Beykoz İlçesi Mahalle Haritaları
- Ek 6 Beykoz İlçesi Anıt Ağaçlarının Resimleri
- Ek 7 Sanayi Tesislerinin Fotoğrafları
- Ek 8 Taş Ocaklarının Fotoğrafları
- Ek 9 Tarihi Cami, Türbe, Namazgah ve Kiliselerinin Fotoğrafları
- Ek 10 Tarihi Çeşmelerinin Fotoğrafları
- Ek 11 Tarihi İskelelerin Fotoğrafları
- Ek 12 Kasırların Fotoğrafları
- Ek 13 Kalelerin Fotoğrafları
- Ek 14 Kulelerin ve Kuleli Yapıların Fotoğrafları
- Ek 15 Mezarlıkların Fotoğrafları
- Ek 16 Hamamların Fotoğrafları
- Ek 17 Balıkçı Barınağı, Liman ve Marinaların Fotoğrafları
- Ek 18 Korular ve Mesire Alanlarının Fotoğrafları
- Ek 19 Beykoz İlçesi Peyzaj Öğeleri Haritası

Ek 1 İmar Kanunu

3194 numaralı 3/5/1985 tarihli İmar Kanunu'nun Boğaziçi Mekanı ile ilgili önemli maddeleri şunlardır:

İstisnalar: Madde 4-2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu Kanunun ilgili maddelerine uyulmak kaydı ile 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu ve 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile diğer özel kanunlar ile belirlenen veya belirlenecek olan yerlerde, bu Kanunun özel kanunlara aykırı olmayan hükümleri uygulanır. Türk Silahlı Kuvvetlerine ait hareket, eğitim ve savunma amaçlı yapılar için, bu Kanun hükümlerinden hangisinin ne şekilde uygulanacağı Milli Savunma Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir.

Madde 46-Bu Kanunla 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun 6. maddesine göre kurulan organlar kaldırılmıştır. Bu kuruluşların görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilen çerçevede dahilinde İstanbul Büyükşehir ve ilgili İlçe Belediye Başkanlıklarınca yürütülür. Şöyle ki: 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun 2. maddesinde belirlenen ve 22/7/1983 onay tarihli plana göre Boğaziçi alanında gösterilen "Boğaziçi Sahil Şeridi" ve "Öngörünüm" bölgelerindeki uygulamalar İBB Başkanlığınca, "geri görünüm" ve "etkilenme" bölgelerindeki uygulamalar da ilgili İlçe Belediye Başkanlıklarınca yapılır.

Ek Madde 1-(Ek:30/5/1997-KHK-572/1 md.) Fiziksel çevrenin özörlüleri için ulaşılabilir ve yaşanılabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk Standartları Enstitüsünün ilgili standardına uyulması zorunludur.

Ek 2 Boğaziçi Kanunu

Madde 1-Bu Kanunun amacı; İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek ve düzenlemektir.

Madde 2-Bu Kanunda kullanılan bazı terimlerin tanımları aşağıda gösterilmiştir.

a) Boğaziçi Alanı; Boğaziçi kıyı ve sahil şeridinden, öngörünüm bölgesinden, geri görünüm bölgesinden ve etkilenme bölgelerinden oluşan ve sınırları ve koordinatları bu Kanuna ekli krokide işaretli ve 22/7/1983 onay tarihli nazım planda gösterilen alandır.

b) Boğaziçi sahil şeridi; Boğaziçi kıyı kenar çizgisi ile 22/7/1983 tarihli 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen hat arasında kalan bölgedir (www.hukuki.net).

Hiç Planı Olmayan Alanlarda ve Mevzi İmar Planları Olan Yerlerde, Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 m. genişliğindeki bir alanı kapsar. Kısmen Yapılaşmış Alanlarda, üzerine yapı yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan plan ve mevzuata uygun olarak tanımlanmış yapılar ile ruhsat alınarak en az su basman seviyesinde inşaatı tamamlanmış yapıların bulunduğu parsellerin sayısının veya kullanılan toplam alanın imar adasındaki toplam parsel sayısının veya toplam alanın %50'sinden fazla olması durumunda bu alanlarda kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 m. genişliği şartı aranmaz (www.bayindirlik.gov.tr).

c) Öngörünüm bölgesi; Boğaziçi sahil şeridine bitişik olan ve 22/7/1983 tarihli 1/1000 ölçekli imar uygulama planında gösterilen bölgedir.

d) Geri görünüm bölgesi; öngörünüm bölgesine bitişik olan ve 22/7/1983 tarihli 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen coğrafi bölgedir.

e) Etkilenme bölgesi; öngörünüm ve geri görünüm bölgeleri dışında 22/7/1983 tarihli ve 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen ve Boğaziçi sahil şeridi, öngörünüm ve geri görünüm bölgelerinden etkilenen bölgedir.

Madde 3-Boğaziçi Alanının korunması ve geliştirilmesinde ve imar mevzuatının uygulanmasında aşağıdaki hususlar esas alınır.

a) Boğaziçi Alanında yer alan kültürel ve tarihi değerler ve doğal güzellikler muhafaza edilir ve doğal yapı korunur.

- b) Boğaziçi Alanı bu Kanunun amaçlarına uygun olarak ve doğal ve tarihi çevreye uyumu gözetilerek güzelleştirilir ve geliştirilir.
  - c) Boğaziçi Alanında tarihi ve milli kültürümüze dayanan yaşamın yeniden canlandırılması, mesire yerlerinin geliştirilmesi ve gezinti alışkanlıklarının sürdürülmesi teşvik edilir.
  - d) Boğaziçi Alanındaki kültür ve tabiat varlıklarının onarımına öncelik verilir.
  - e) Boğaziçi Alanındaki yapılar bu Kanun hükümlerine ve imar planları esaslarına göre yapılır, aykırı olanlar derhal yıkılır veya yıktırılır.
  - f) Boğaziçi alanında mevcut planda nüfus ve yapı yoğunluğu göz önüne alınmak kaydı ile plan değişikliği yapılabilir.
  - h) Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesinde turizm ve rekreasyon amacı ile ayrılan alanlara toplumun yararlanmasına ayrılan yapı yapılır ve bu husus tapu sicillerine işlenir. Toplumun yararlanmasına ayrılan bu yapılar amaç dışı kullanılamaz.
  - i) Boğaziçi Alanında kıyılar ancak kamu yararına kullanılır.
  - j) Boğaziçi sahil şeridinde ancak toplumun yararlanacağı dinlenme, gezinti ve turizm tesisleri imar planlarına uygun olmak şartı ile yapılabilir.
  - l) Boğaziçi Alanında kömür ve akaryakıt depoları, tersaneler ve sanayi tesisleri kurulamaz.
  - m) Boğaziçi su yolunda hurda gemi ve benzeri araçlar bırakılamaz.
  - n) Boğaziçi Alanında imar planlarında parseller için belirlenen kullanım kararları tapu sicillerine işlenir.
  - o) Boğaziçi Alanında kamu hizmet ve tesislerine ayrılan alanlarda geçici inşaat müsaadesi verilmez. Ancak; Boğaziçi öngörünüm, geri görünüm ve etkilenme bölgelerinde kamu hizmet ve tesislerine ayrılan alanlarda 40 m²'yi geçmeyen bekçi kulübesi, büfe, çay ocağı gibi yapılara imar uygulama programı uygulanana kadar Boğaziçi İmar İdare Heyetince müsaade edilir.
- Madde 10- 'Gerigörünüm' bölgesinde Taban Alan Kat Sayısı (T.A.K.S.) azami % 15 ve 4 katı (H = 12.50 m. irtifai), "Etkilenme" bölgesinde ise gene Taban Alanı Kat Sayısı (T.A.K.S.) % 15 ve 5 katı (H = 15.50 m. irtifai) geçmemek şartı ile konut yapılabilir (www.hukuki.net).

Ek 3 Kıyı Kanunu

Madde 1-Bu Kanun, deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunun sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarına tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Madde 2-Bu Kanun, deniz, tabii ve suni göller ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeleri ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma imkân ve şartlarına ait esasları kapsar.

Madde 4-Bu Kanunda geçen deyimlerden; Kıyı çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgiyi, Kıyı Kenar çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırını,

Kıyı: Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alanı,

Sahil şeridi: Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğindeki alanı,

Dar Kıyı: Kıyı kenar çizgisinin, kıyı çizgisi ile çakışmasını,

Toplumun yararlanmasına açık yapı: Mevzuata göre tespit ya da tasdik edilmiş kural ve ücret tarifelerine uygun biçimde, getirdiği kullanımdan belirli kişi ya da topluluklara ayrıcalıklı kullanım hakkı tanımaksızın yararlanmak isteyen herkese eşit ve serbest olarak açık bulundurulan ve konut dokunulmazlığı olmayan yapıları ifade eder.

Madde 5-Kıyılar ile ilgili genel esaslar aşağıda belirtilmiştir:

Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyılar, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır.

Kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.

Kıyı kenar çizgisinin tespit edilmediği bölgelerde talep vukuunda, talep tarihini takip eden üç ay içinde kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.

Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 m yaklaşabilir.

Yaklaşma mesafesi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanlar, ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılmak üzere düzenlenebilir.

Sahil şeritlerinin derinliği, 4. maddede belirtilen mesafeden az olmamak üzere, sahil şeridindeki ve sahil şeridi gerisindeki kullanımlar ve doğal eşikler de dikkate alınarak belirlenir.

Taşıt yolları, sahil şeridinin kara yönünde yapı yaklaşma sınırı gerisinde kalan alanda düzenlenebilir.

Sahil şeridinde yapılacak yapıların kullanım amacına bağlı olarak yapım koşulları yönetmelikte belirlenir.

Madde 6-Kıyı, herkesin eşitlik ve serbestlikle yararlanmasına açık olup, buralarda hiçbir yapı yapılamaz; duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulamaz.

Kıyılarda, kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapılamaz; kum, çakıl vesaire alınamaz veya çekilemez.

Kıyılara moloz, toprak, curuf, çöp gibi kirletici etkisi olan atık ve artıklar dökülemez.

Kıyıda, UİP kararı ile;

a) İskele, liman, barınak, yanaşma yeri, rıhtım, dalgakıran, köprü, menfez, istinat duvarı, fener, çekek yeri, kayıkhanesi, tuzla, dalyan, tasfiye ve pompaj istasyonları gibi, kıyının kamu yararına kullanımı ve kıyıyı korumak amacıyla yönelik alt yapı ve tesisler,

b) Faaliyetlerinin özellikleri gereği kıyıdan başka yerde yapılmaları mümkün olmayan tersane, gemi söküm yeri ve su ürünlerini üretim ve yetiştirme tesisleri gibi, özelliği olan yapı ve tesisler yapılabilir. Bu yapı ve tesisler yapım amaçları dışında kullanılamazlar.

Madde 7-Kamu yararının gerektirdiği hallerde, uygulama imar planı kararı ile deniz, göl ve akarsularda ekolojik özellikler dikkate alınarak doldurma ve kurutma suretiyle arazi elde edilebilir.

Bu gibi yerlerde doldurma veya kurutmayı yapacak ilgili idarenin valiliğe iletilen teklifi, valilik görüşü ile birlikte Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gönderilir. Bakanlık, konusuna göre ilgili kuruluşların görüşünü de almak suretiyle teklifi inceler. Uygun bulunması halinde ilgili idare tarafından uygulama imar planı hazırlanır. Bu yerler için yapılacak planlar

hakkında İmar Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, bu planlar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında kalan alanlardaki planlar ise, anılan Kanunun 7 nci maddesine göre tasdik edilir. Doldurma ve kurutma işlemleri yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yapılır. Bu araziler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır, özel mülkiyet konusu olamaz. Bu alanlar üzerinde 6 ncı maddede belirtilen yapılar ile yol, açık otopark, park, yeşil alan ve çocuk bahçeleri gibi teknik ve sosyal altyapı alanları düzenlenebilir.

Madde 8-UİP bulunmayan alanlardaki sahil şeritlerinde, 4. maddede belirtilen mesafeler içinde hiç bir yapı ve tesis yapılamaz.

UIP bulunan yerlerde duvar, çit, parmaklık, telörgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulamaz. Moloz, toprak, curuf, çöp gibi kirletici ve çevreyi bozucu etkisi olan atık ve artıklar dökülemez, kazı yapılamaz.

Ancak bu alanlarda; uygulama imar planı kararıyla 6. ve 7. maddede belirtilen yapı ve tesislerle birlikte toplum yararına açık olmak şartıyla konaklama hariç günübirlik turizm yapı ve tesisleri yapılabilir (www.resmigazete.com).

Ek 4 Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları

- (1) "Kùltür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kùltür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.
- (2) "Tabiat varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.
- (3) "Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.
- (4) "Koruma"; ve "Korunma"; taşınmaz kùltür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kùltür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

Madde 6 - Korunması gerekli taşınmaz kùltür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kùltür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kùltür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler. Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kùltür varlığı sayılmazlar.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümölüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darp- hane, şifahane, muvakkithane,

simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindendir. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindendir.

Madde 10 - Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldirmek ve bunların her türlü denetimini yapmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Madde 45 - Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım ve çevre düzenlemeleri ile taşınır kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılır (www.kultur.gov.tr).

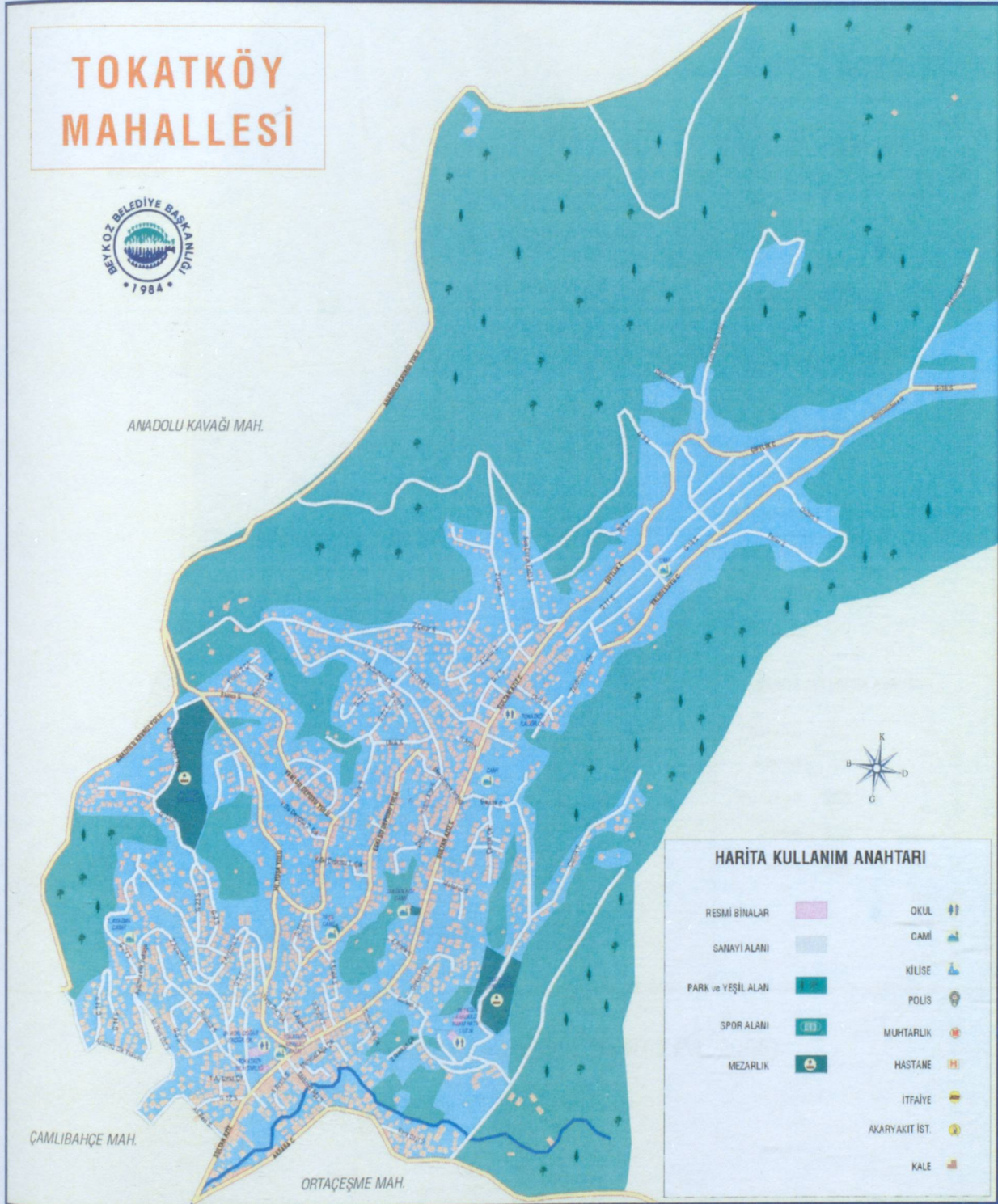

Ek 5 Beykoz İlçesi Mahalle Haritaları

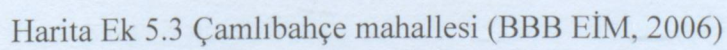
Harita Ek 5.1 Anadolu kavası mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.2 Tokatköy mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

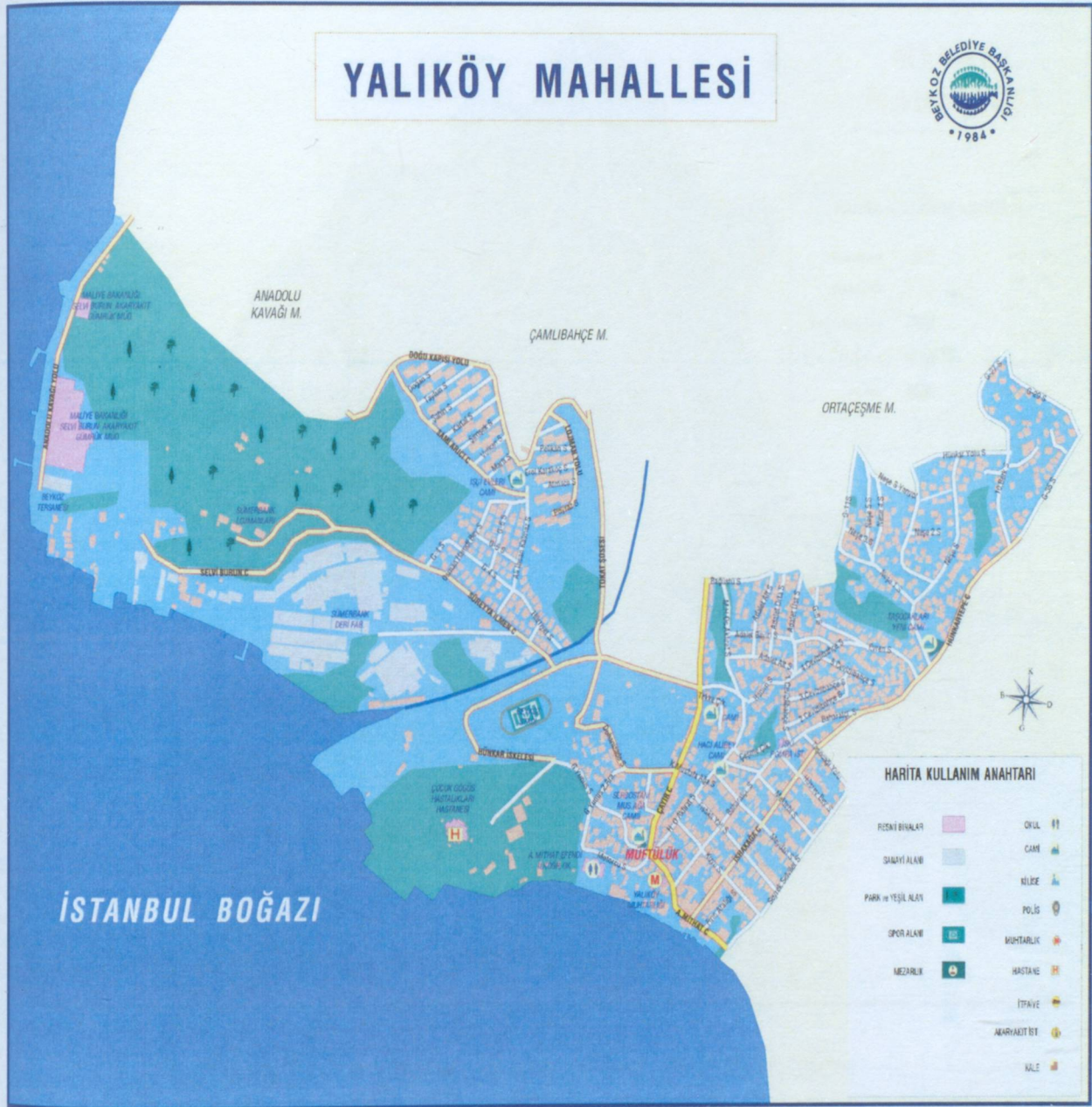

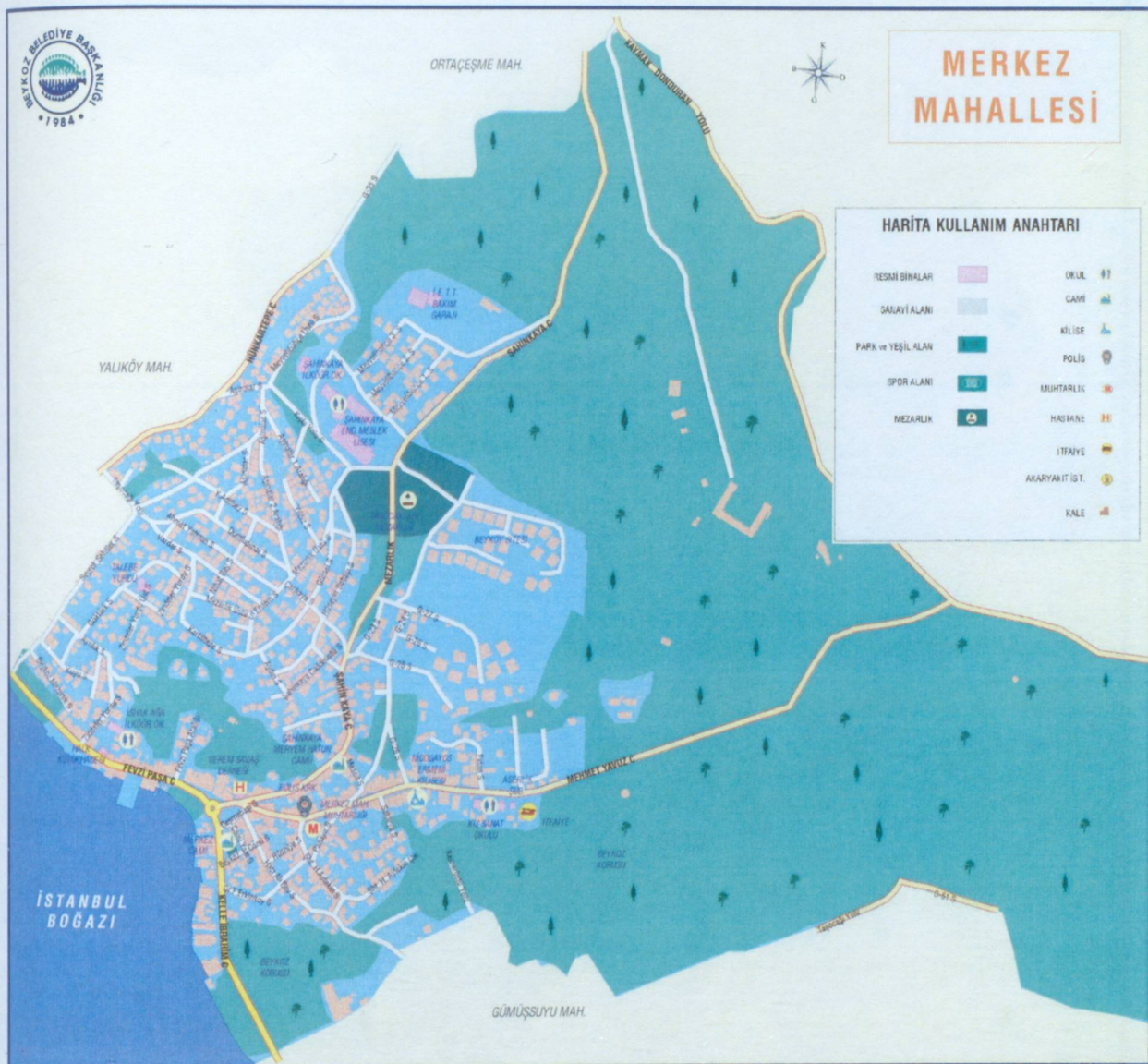
Harita Ek 5.4 Ortageşme mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.5 Yalıköy mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.6 Merkez mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.7-Gümüşsuyu mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.8 İncirköy mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

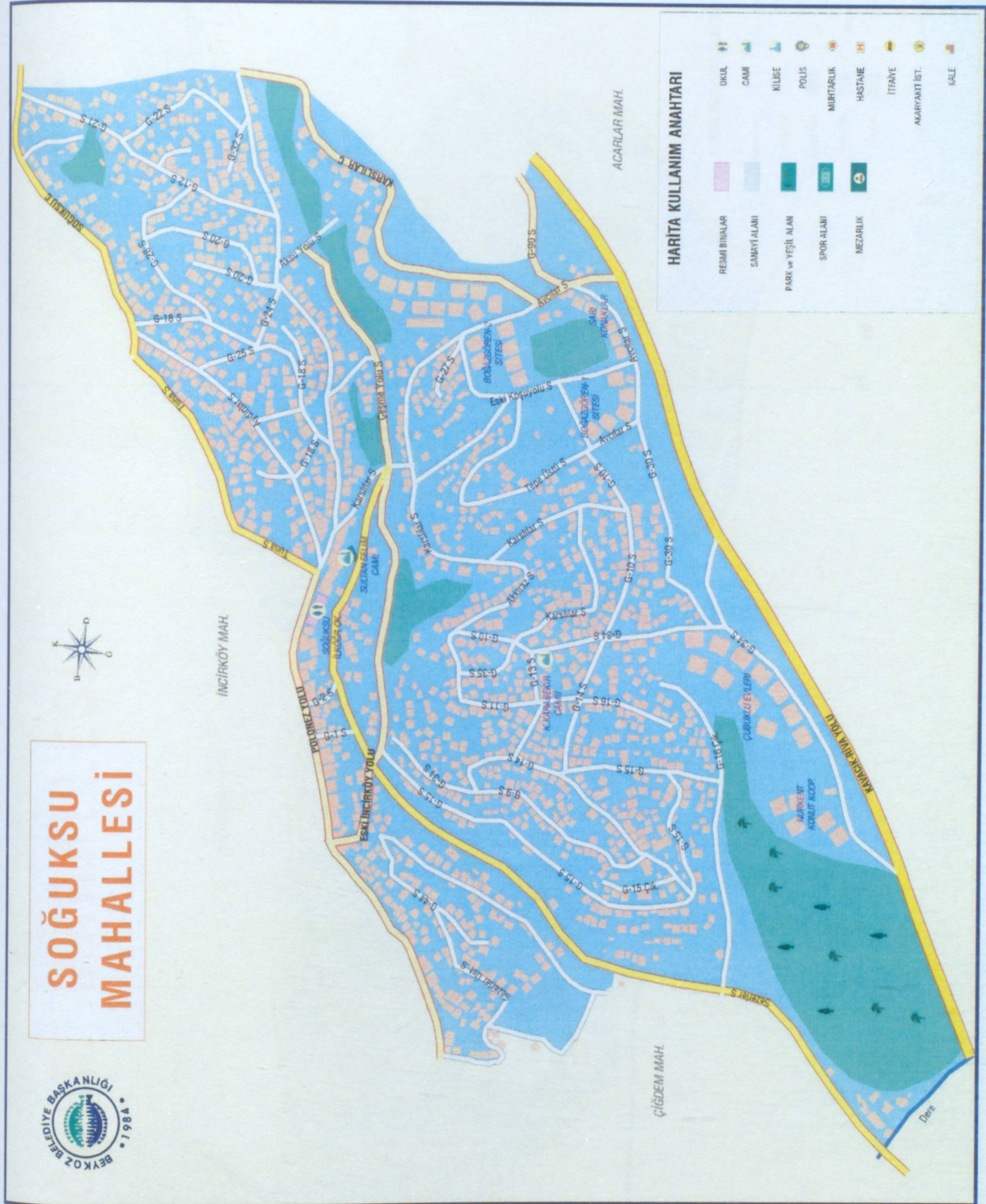
Harita Ek 5.9 Acarlar mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

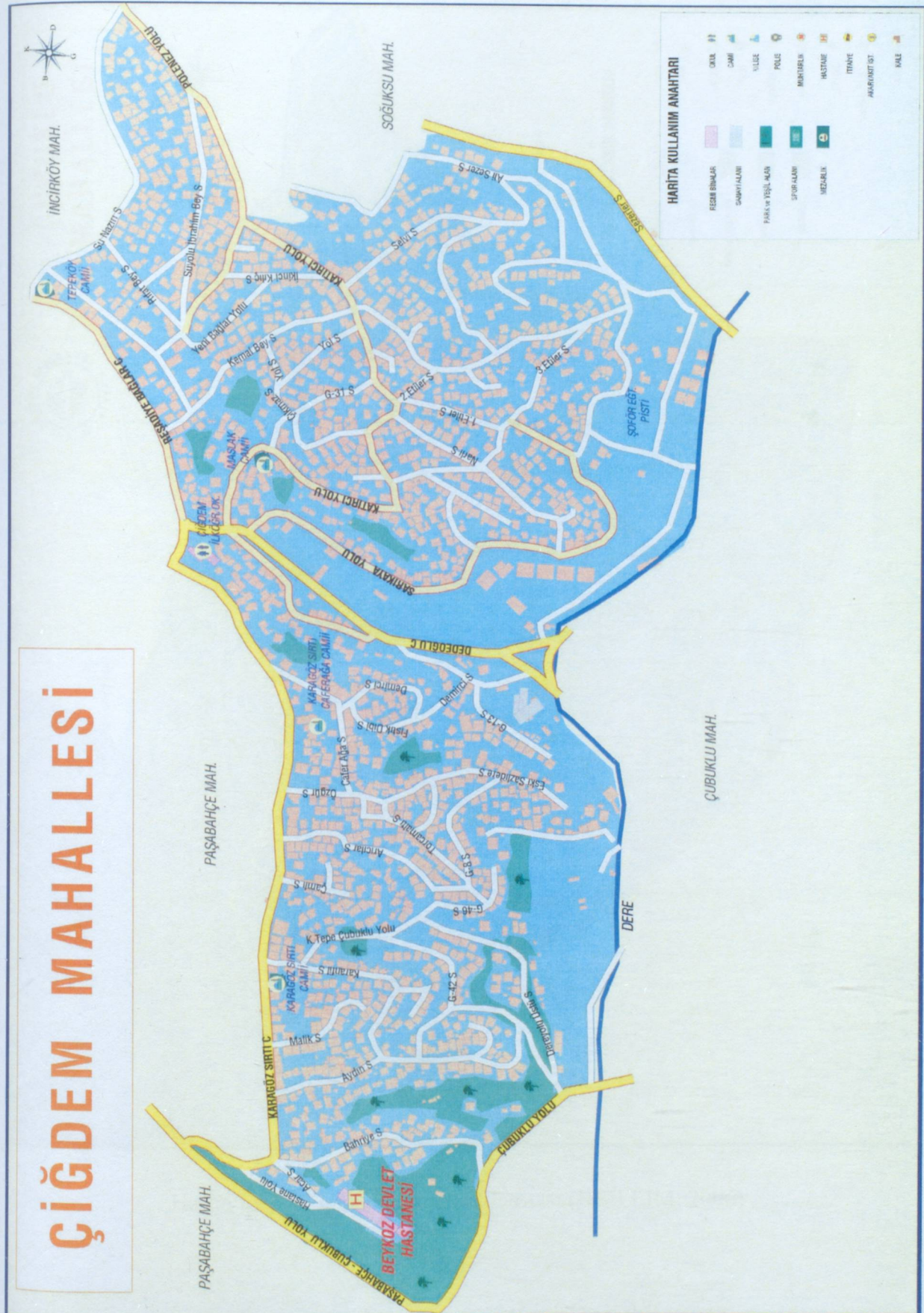
Harita Ek 5.10 Paşabahçe mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

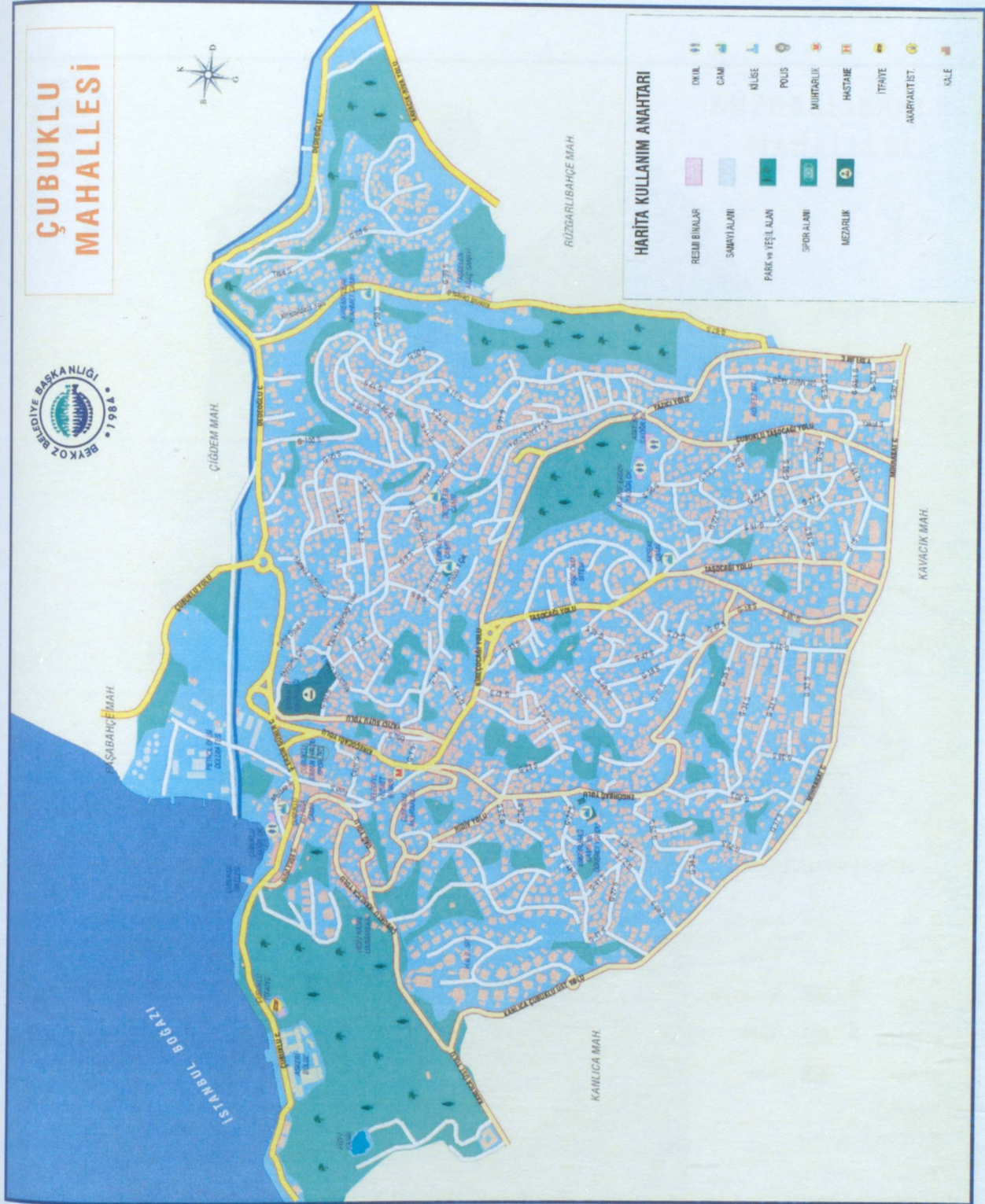
Harita Ek 5.11 Soğuksu mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.12 Çiğdem mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.13 Çubuklu mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.14 Rüzgarlibahçe mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

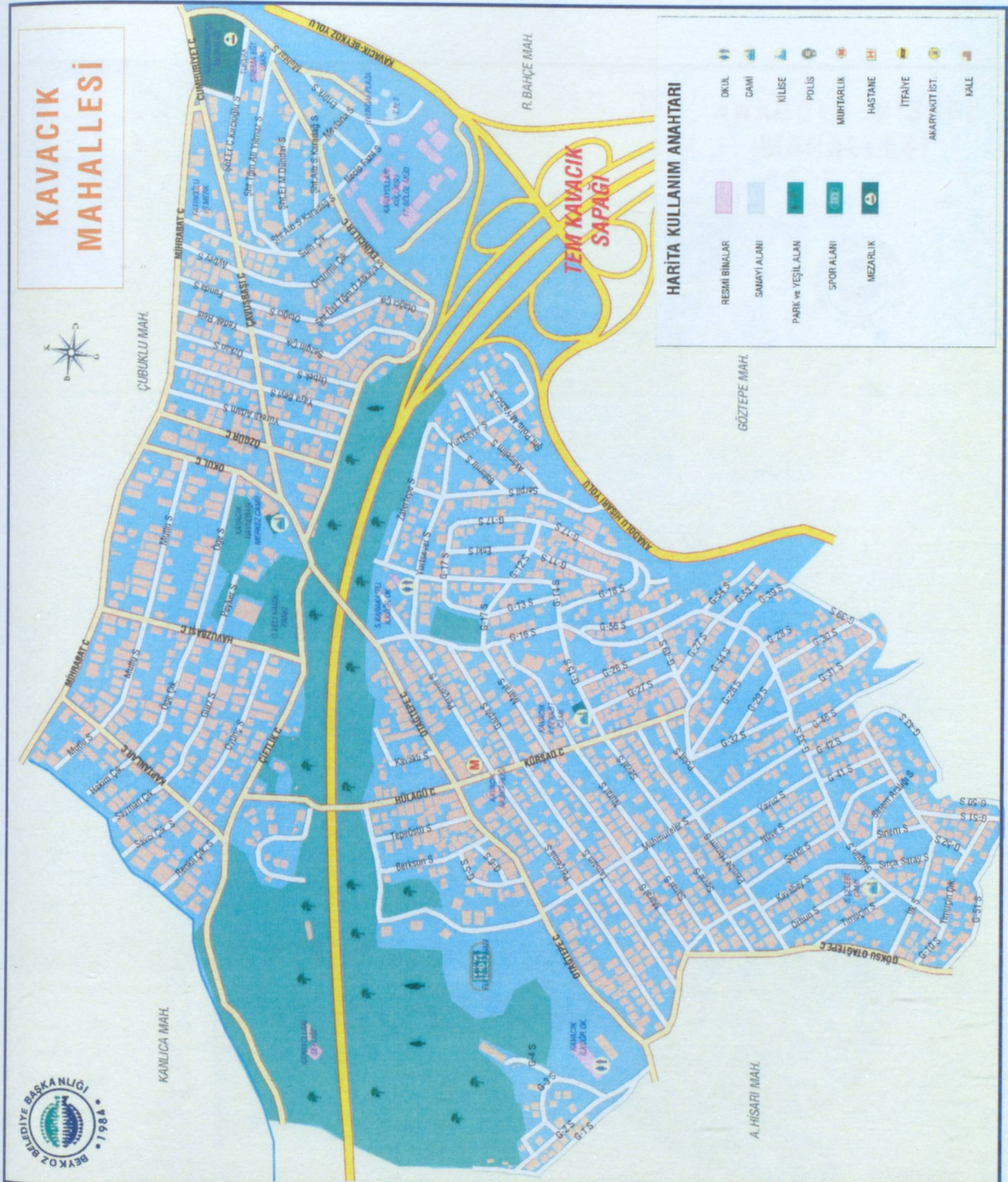

HARİTA KULLANIM ANAHTARI

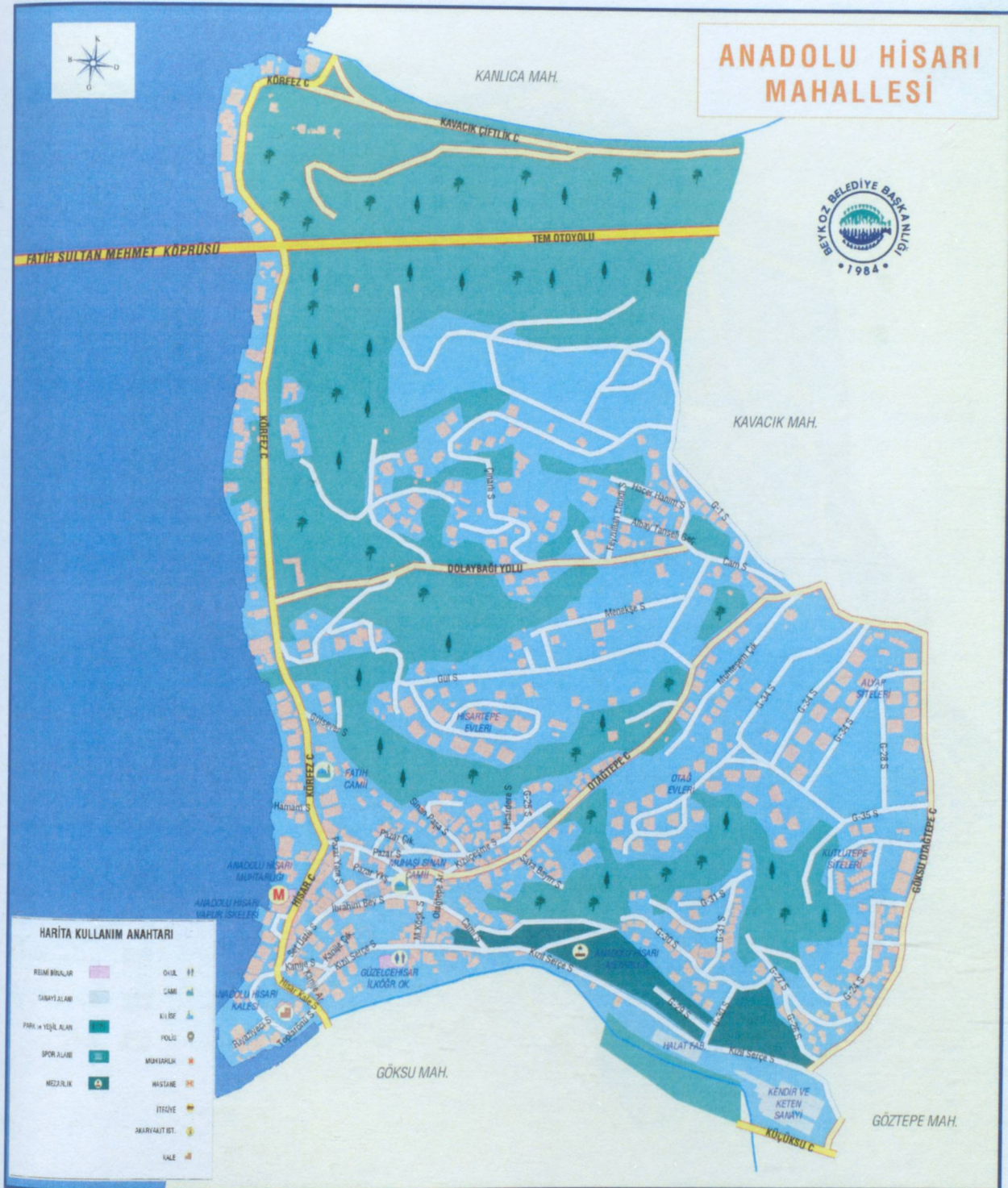
Harita Ek 5.15 Kanlıca mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

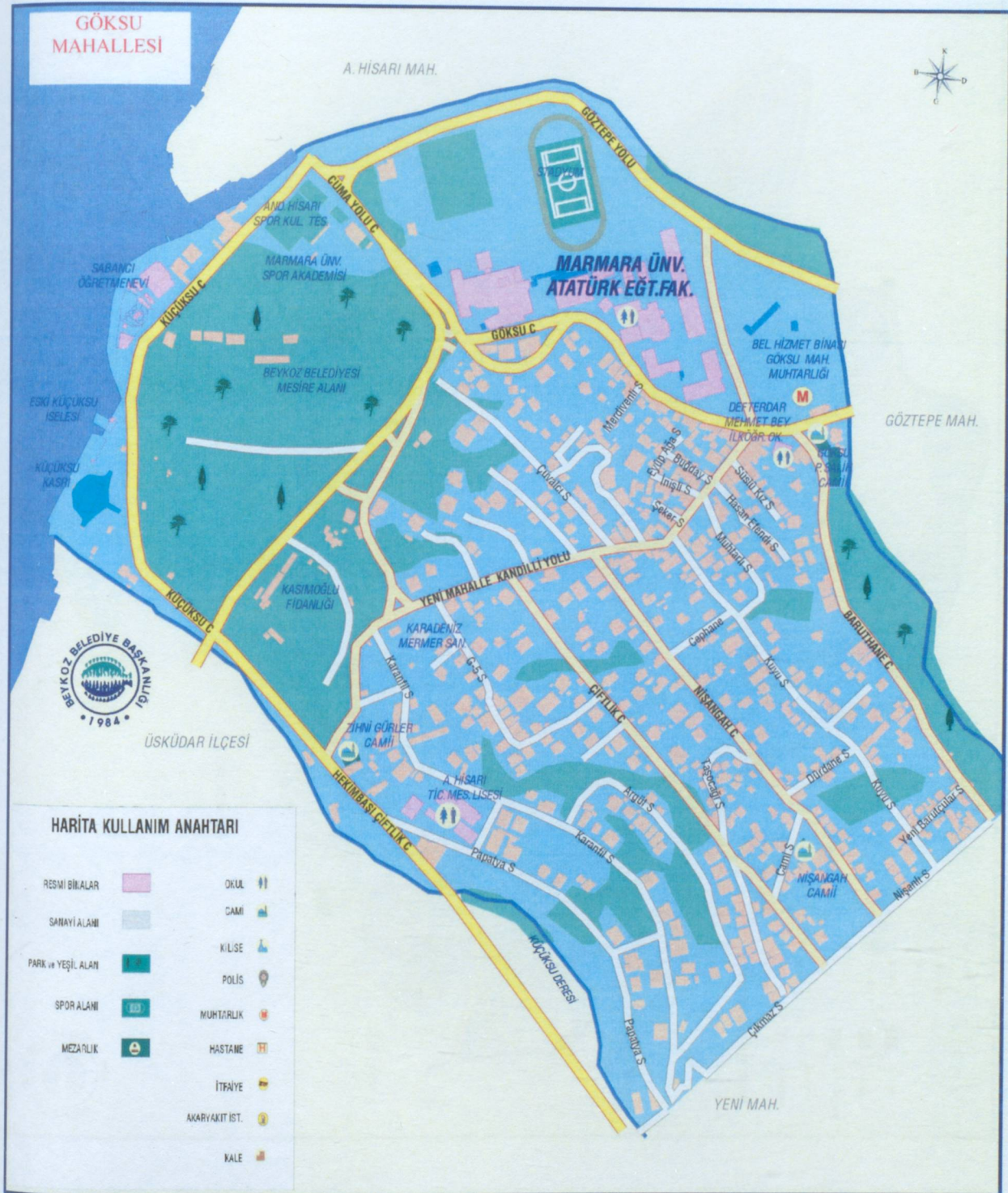
Harita Ek 5.16 Kavacık mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

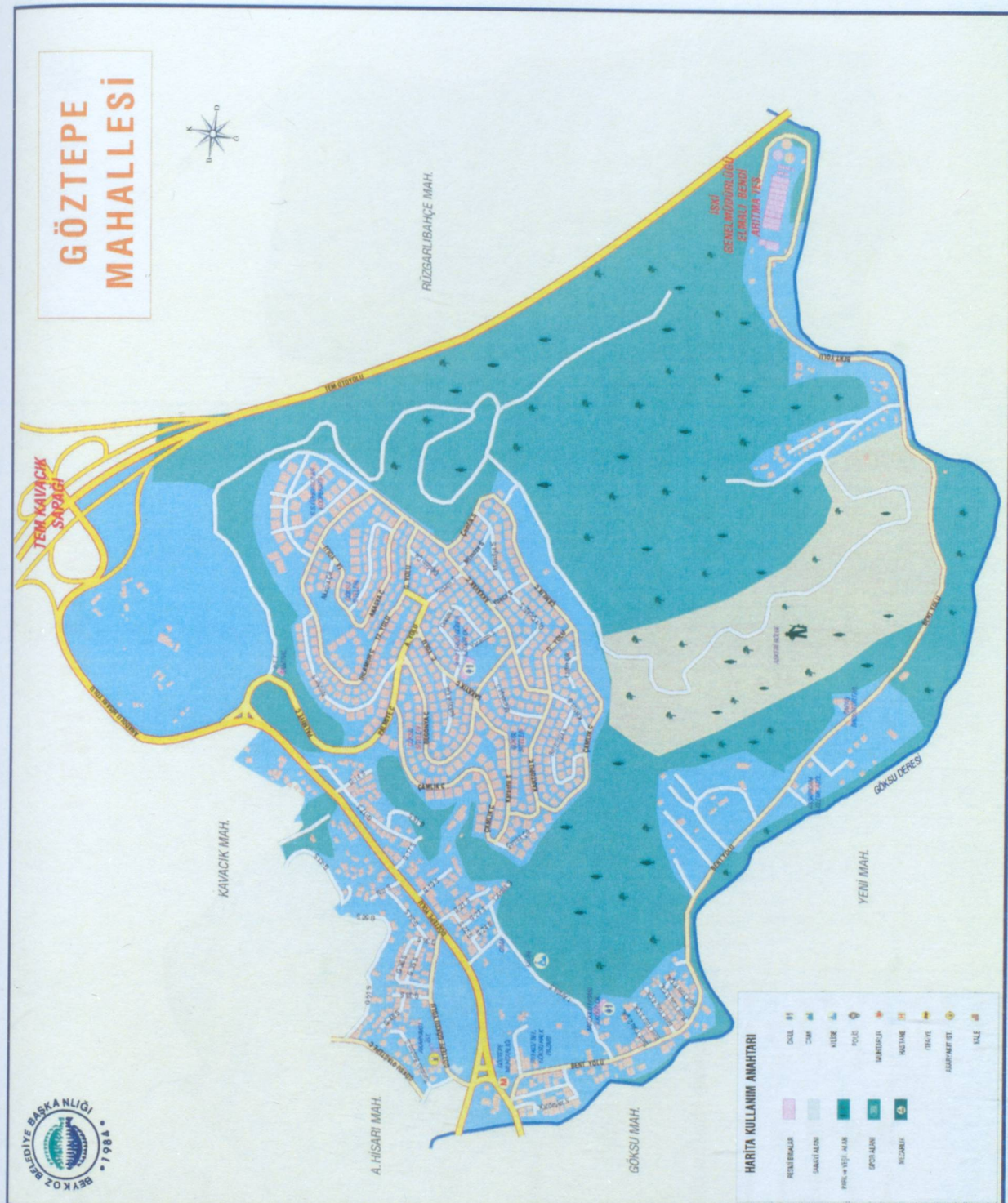
Harita Ek 5.17 Anadoluhisari mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

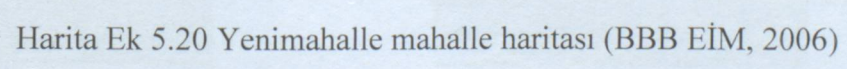
Harita Ek 5.18 Göksu mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.19 Göztepe mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Harita Ek 5.20 Yenimahalle mahalle haritası (BBB EİM, 2006)

Ek 6 Beykoz İlçesi Anıt Ağaçlarının Resimleri

Tür: Çınar, Çap:1,99m ;Boy:26,0 ;Yaş: 225; Konum: Anadolu Kavağı

Tür: Çınar
Çap: 2,16 m
Boy: 34,0 m
Yaş: 350
A.Kavağı

Fotoğraf 2.81 - 2.82 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Dişbudak
Çap: 1,17 m
Boy: 27,5 m
Yaş: 120
Konum: A.Kavağı

Tür: Saplı Meşe
Çap: 1,4 m
Boy: 28,0 m
Yaş:425
Konum: Hidiv Korusu

Fotoğraf 2.83 - 2.84 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Saplı Meşe
Çap:2,00 m
Boy: 26,0 m
Yaş: 550
Konum: Hidiv Korusu

Tür: Dişbudak
Çap: 1,16 m
Boy: 25,5 m
Yaş:120
Konum: Sultanıye Parkı

Fotoğraf 2.85 - 2.86 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar
Çap: 2,06 m
Boy: 18,5 m
Yaş: 225
Konum: Sultaniye Parkı

Tür: Çınar; Çap: 2,48 m; Boy: 25,5 m; Yaş: 350; Konum: Tokatköy

Fotoğraf 2.87 - 2.88 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar
Çap: 1,81 m
Boy: 33,5 m
Yaş: 200
Konum: A.Kavağı

Tür: Kestane ; Çap: 1,97 m ; Boy: 19,5 m ; Yaş: 200 ; Konum: Kaymakdonduran

Fotoğraf 2.89 - 2.90 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Sequoia
Çap: 0,98 m
Boy: 30,5 m
Yaş: 150
Konum: Abraham Paşa Korusu

Tür: Çınar
Çap: 11,17 m
Boy: 25,0 m
Yaş: 200
Konum: Beykoz Çayırı

Fotoğraf 2.91 - 2.92 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar
Çap: 2,07 m
Boy: 25,0 m
Yaş: 200
Konum: Beykoz Çayırı

Tür: Çınar
Çap: 2,04 m
Boy: 25,0 m
Yaş: 200
Konum: Beykoz Çayırı

Fotoğraf 2.93 - 2.94 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar; Çap: 1,91 m ;Boy: 19,0 m ; Yaş: 200; Konum: Çamlıbahçe

Tür: Dişbudak
Çap: 1,52 m
Boy: 15,0 m
Yaş: 150
Konum: Yalıköy
Eski Mezarlık

Fotoğraf 2.95 - 2.96 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Dişbudak
Çap: 1,43 m
Boy: 23,5 m
Yaş: 135
Konum: Çubuklu Marinasi

Tür: Çınar; Çap: 2,15 m; Boy: 19,5 m; Yaş: 250; Konum: Gümüşsuyu

Fotoğraf 2.97 - 2.98 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Meşe; Çap: 1,24 m; Boy: 20,5 m; Yaş: 250; Konum: Çamlıbahçe

Tür: Çınar , Konum: Çubuklu Marinası

Fotoğraf 2.99 - 2.100 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar
Konum: Çubuklu Marinası

Tür: Sedir
Çap: 0,98 m
Boy: 25,5 m
Yaş: —
Konumu: Çocuk
Hastanesi
Bahçesi

Fotoğraf 2.101 - 2.102 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Tür: Çınar; Çap: 1,65 m; Boy: 19,0 m; Yaş: 150; Konum: Kūçūksu

Tür: Çınar
Çevre: 5,70 m
Konum: Kanlıca İskelesi

Fotoğraf 2.103 - 2.104 Beykoz'daki anıt ağaçlardan görünüm (Asan, 2005)

Ek 7 Sanayi Tesislerinin Fotoğrafları

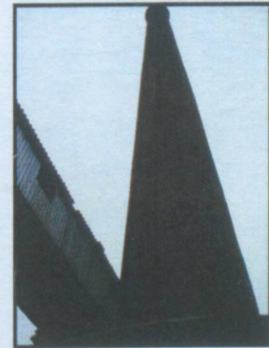
Fotoğraf Ek 7.1-7.2-7.3 Sümerbank Deri Kundura Fabrikasından Görünümler (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf Ek 7.4-7.5-7.6 Sümerbank Deri Kundura Fabrikasından Görünümler (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf Ek 7.7 Paşabahçe Tekel İçki Fabrikasından Bir Görünüm (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf Ek 7.8-7.9-7.10 Paşabahçe Şişe Cam Fabrikasından Görünümler (Pirgaip, 2006)

Ek 8 Taş Ocaklarının Fotoğrafları

Fotoğraf Ek 8.1 Şahinkaya Taş Ocaklarının Güncel Durumu (Pirgaip,2005)

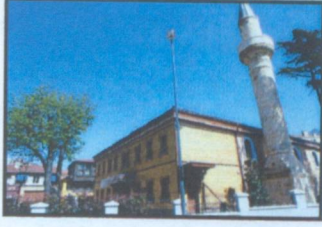
Fotoğraf Ek 8.2-8.3 Ömerli Taş Ocaklarının Güncel Durumu (Pirgaip,2005)

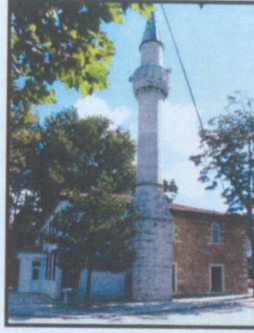
Fotoğraf Ek 8.4 Riva Taş Ocaklarının Güncel Durumu (Pirgaip,2005)

Ek 9 Tarihi Cami, Türbe, Namazgah ve Kiliselerinin Fotoğrafları

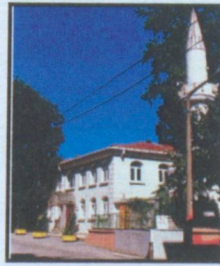
Fotoğraf Ek 9.1-9.2 Serbostani ve Dere Seki Cami'den görünüm (Pirgaip, 2006 ve Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.3-9.4 Çubuklu ve İskender Paşa Cami'den görünüm (Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.5-9.6 Kanlıca Ubeydullah ve Yalıköy Cami'den görünüm (Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.7-9.8 Midillili Ali Reis ve III. Sultan Mustafa Cami'den görünüm (Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.9-9.10 Yuşa Cami ve Türbesi'nden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf Ek 9.11-9.12 İskender Paşa ve Uzun Evliya Türbeleri'nden görünüm (Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.13-9.14 Kırklar Sultan ve Muhassı Sinan Efendi Mescidi'nden görünüm (Bilir, 2007)

Fotoğraf Ek 9.15-9.16 Toplarönü Namazgahı'ndan Görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf Ek 9.17-9.18 Paşabahçe ve Polonezköy Kilisesi'nden Görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf Ek 9.19 Göksu Kilisesi'nden bir görünüm (Aksu, 2006)

Ek 10 Tarihi eřmelerinin Fotoğrafları

Fotoğraf 10.1-10.2 Onçeşmelerden görünümler (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.3-10.4 Mehmet Bey ve Berberbaşı Ali Ağa eřmesi'nden görünümler (Aksu, 2006)

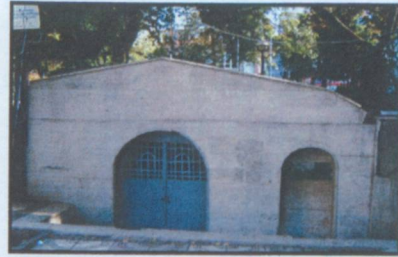

Fotoğraf 10.5-10.6 Ayşe Hanım ve Mihrişah Valide Sultan eřmesi'nden görünümler (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.7-10.8 Evriye Hatun ve II. Mahmut çeşmesinden görünümler (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.9-10.10 Akbaba ve Mustafa (III) Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

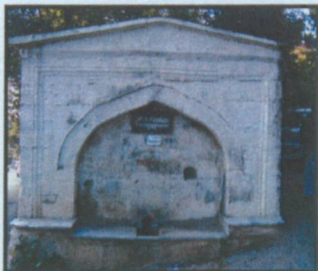
Fotoğraf 10.11-10.12 Fatma Hatun ve Halepli Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.13-10.14 Kaniye ve Kethüda Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.15-10.16 Kavacık ve Kanlıca Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.17-10.18 Kızıl Serçe Sokak Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.19-10.20 Mehmet Ali Paşa ve Mehmet Sait Efendi Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraf 10.21-10.22 Mustafa Paşa ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

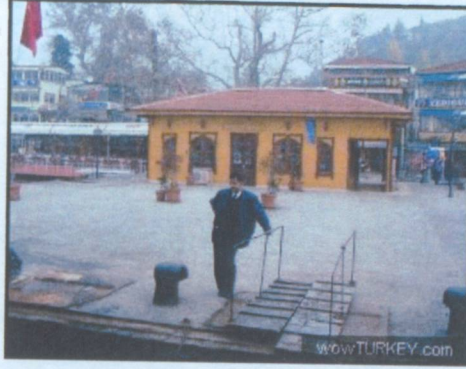
Fotoğraf 10.23-10.24 Ortaçeşme ve Palamar Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

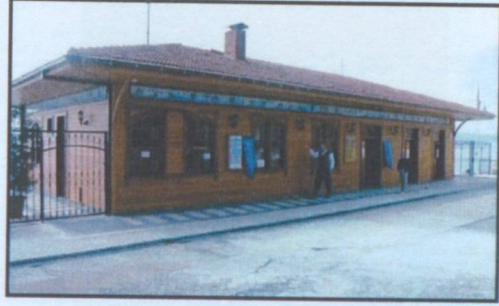
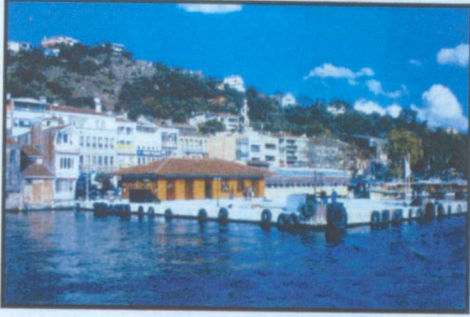
Fotoğraf 10.25-10.26 Terazi ve Yallıköy Çeşmesinden görünüm (Aksu, 2006)

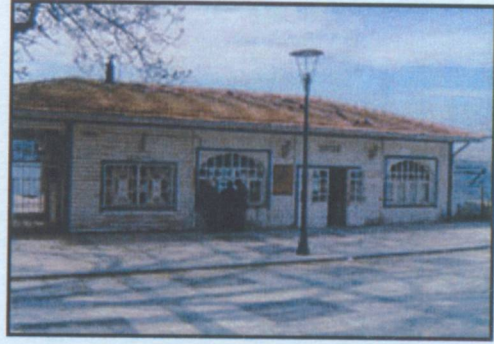
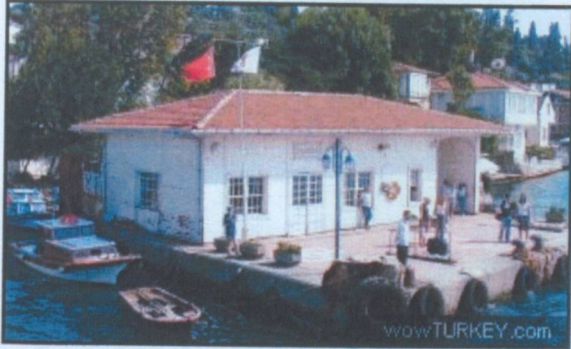
Ek 11 Tarihi İskelelerin Fotoğrafları

Fotoğraf 11.1 Anadolukavağı İskelesinden bir görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Fotoğraflar 11.2-11.3 Beykoz İskelesinden görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Fotoğraf 11.4-11.5 Kanlıca ve Anadoluhisarı İskelesinden görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Fotoğraf 11.6-11.7 Çubuklu ve Paşabahçe İskelesinden görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Ek 12 Kasırların Fotoğrafları

Fotoğraf 12.1-12.2 Hidiv Kasrı'nın girişinden bir görünüm (Pirgaip, 2005)

Fotoğraflar 12.3-12.4 Hidiv Kasrı'ndan görünüm (Pirgaip, 2005)

Fotoğraflar 12.5 Beykoz Kasrı'ndan görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraflar 12.6-12.7 Küçüksu Kasrı'ndan görünüm (Pirgaip, 2005)

Ek 13 Kalelerin Fotoğrafları

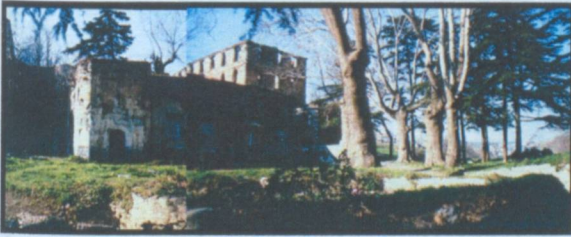
Fotoğraf 13.1-13.2 Yoros Kalesi'nden görünüm (Aksu, 2006)

Fotoğraflar 13.3 Riva Kalesi'nden bir görünüm (Pirgaip, 2006)

Fotoğraflar 13.4-13.5 Anadoluhisarı Kalesi'nden görünüm (Aksu, 2006)

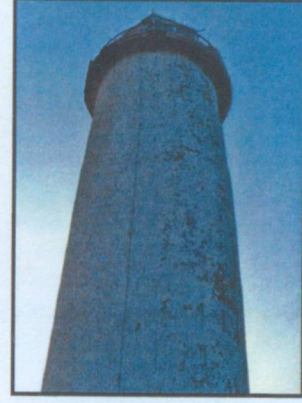
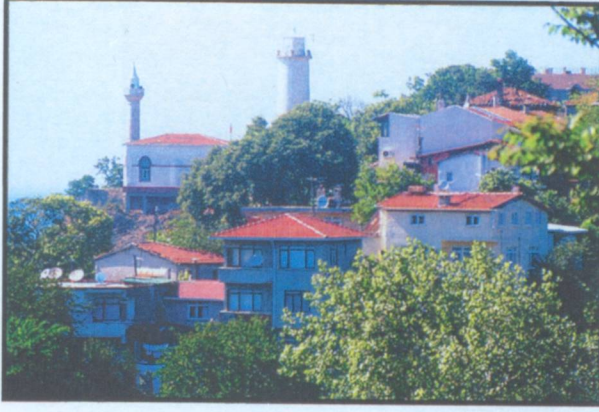
Fotoğraf 13.6-13.7 Beykoz Kışla'dan bir görünüm (Pirgaip, 2006)

Fotoğraflar 13.8-13.9-13.10 Beykoz Ameliyat Mektebi ve Nişangah'dan görünüm (BYM, 2005)

Ek 14 Kulelerin ve Kuleli Yapıların Fotoğrafları

Fotoğraf 14.1-14.2 Anadolufeneri Gözetleme Kulesi'nden görünüm
(www.wowturkey.com.tr)

Fotoğraf 14.3 Poyraz Gözetleme Kulesi'nden görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Fotoğraf 14.4 Hıdiv Kasrı Kulesi'nden Görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 14.5 Beykoz Korusu Girişindeki Kuleli Üst Geçitten Görünüm (Pirgaip, 2007)

Ek 15 Mezarlıkların Fotoğrafları

Fotoğraflar 15.1-15.2 Anadoluhisarı ve Anadoluhisarı Osmanlı Mezarlığından görünümeler
(Pirgaip, 2007)

Fotoğraflar 15.3-15.4-15.5 Anadolukavağı Şehitlik ve Anadolukavağı Mezarlıklarından
görünümeler (Pirgaip, 2007)

Fotoğraflar 15.6-15.7 Çakmak Dede ve Çubuklu Mezarlıklarından Görünümeler (Pirgaip,
2007)

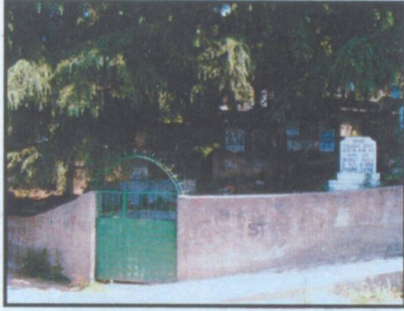

Fotoğraflar 15.8-15.9 Gazi Yunus ve Kanlıca Mezarlıklarından Görünümeler (Pirgaip, 2007)

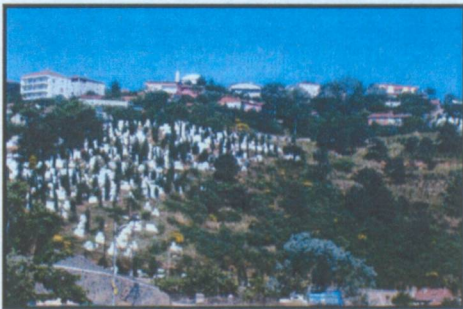
Fotoğraflar 15.10 Kavacık Mezarlığından görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraflar 15.11-15.12 Kemerüstü ve Paşabahçe Mezarlıklarından Görünümler (Pirgaip, 2007)

Fotoğraflar 15.13-15.14 Şahinkaya ve Tokatköy Mezarlıklarından Görünümler (Pirgaip, 2007)

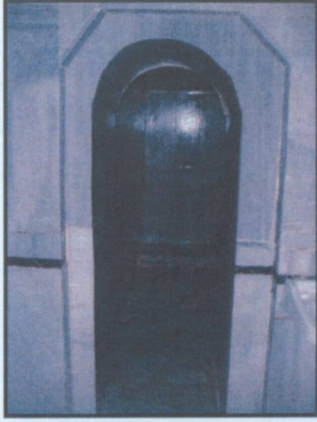

Fotoğraflar 15.15-15.16 Yenimahalle ve Yuşa Mezarlıklarından Görünümler (Pirgaip, 2007)

Ek 16 Hamamların Fotoğrafları

Fotoğraflar 16.1 Akbaba Hamamının Görünümü (Bilir, 2007)

Fotoğraflar 16.2-16.3 Beykoz Hamamının Görünümü (Bilir, 2007)

Ek 17 Balıkçı Barınağı, Liman ve Marinaların Fotoğrafları

Fotoğraf 17.1 Beykoz Balıkçı Barınağından Görünüm (Pirgaip, 2007)

Fotoğraf 17.2 Poyrazköy Balıkçı Barınağından Görünüm (www.wowturkey.com.tr)

Ek 18 Korular ve Mesirse Alanlarının Fotoğrafları

Fotoğraflar 18.1-18.2-18.3 Beykoz Korusu'ndan görünüm (Pirgaip, 2006)

Fotoğraf 18.4 Hidiv Korusu güney giriş kapısından bir görünüm (Pirgaip, 2005)

Fotoğraflar 18.5-18.6 Hidiv Korusu'ndan görünüm (Pirgaip, 2005)

Fotoğraflar 18.7 Amcazade Hüseyin Paşa Korusu'ndan görünüm (Pirgaip, 2005)

Fotoğraf 18.8-18.9 Beykoz Çayırı mesire alanından bir görünüm (www.ibb.gov.tr, 2006)

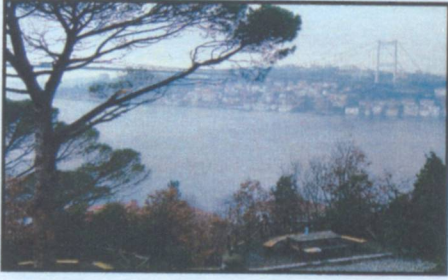

Fotoğraflar 18.10-18.11-18.12 Kaymakdonduran mesire yerinden görünüm
(www.ibb.gov.tr, 2006)

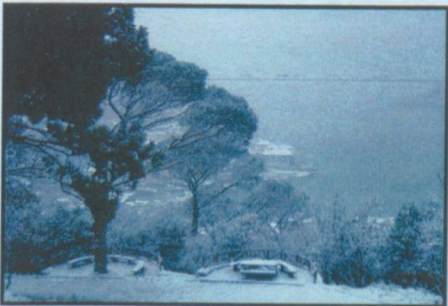
Fotoğraflar 18.13-18.14 Mihrabat Korusu'nun görünümü (BBB PBM, 2006)

Fotoğraflar 18.15-18.16 Mihrabat Korusu'ndan sonbahar manzaraları (Pirgaip, 2006)

Fotoğraflar 18.17-18.18 Mihrabat Korusu'ndan sonbahar manzaraları (Pirgaip, 2006)

Fotoğraflar 18.19-18.20 Mihrabat Korusu'ndan kış manzaraları (Pirgaip, 2006)

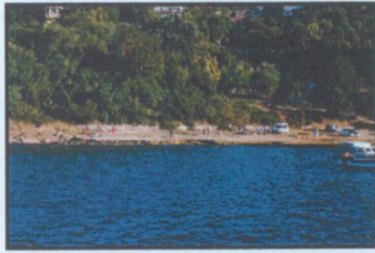

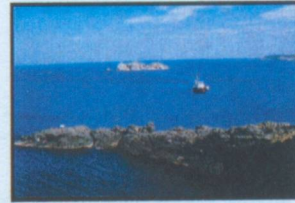
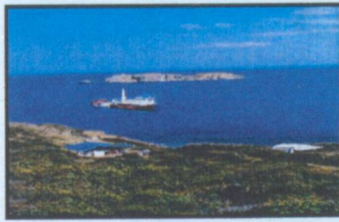
Fotoğraflar 18.21-18.22 Polonezköy mesire alanından görünüm (Polonezköy, 2004)

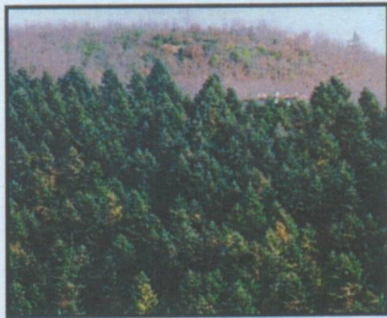
Fotoğraf 18.23 Göztepe mesire alanından bir görünüm (www.ibb.gov.tr, 2006)

Fotoğraflar 18.24-18.25 Burunbahçe mesire alanından görünüm (www.dostbeykoz.com.tr)

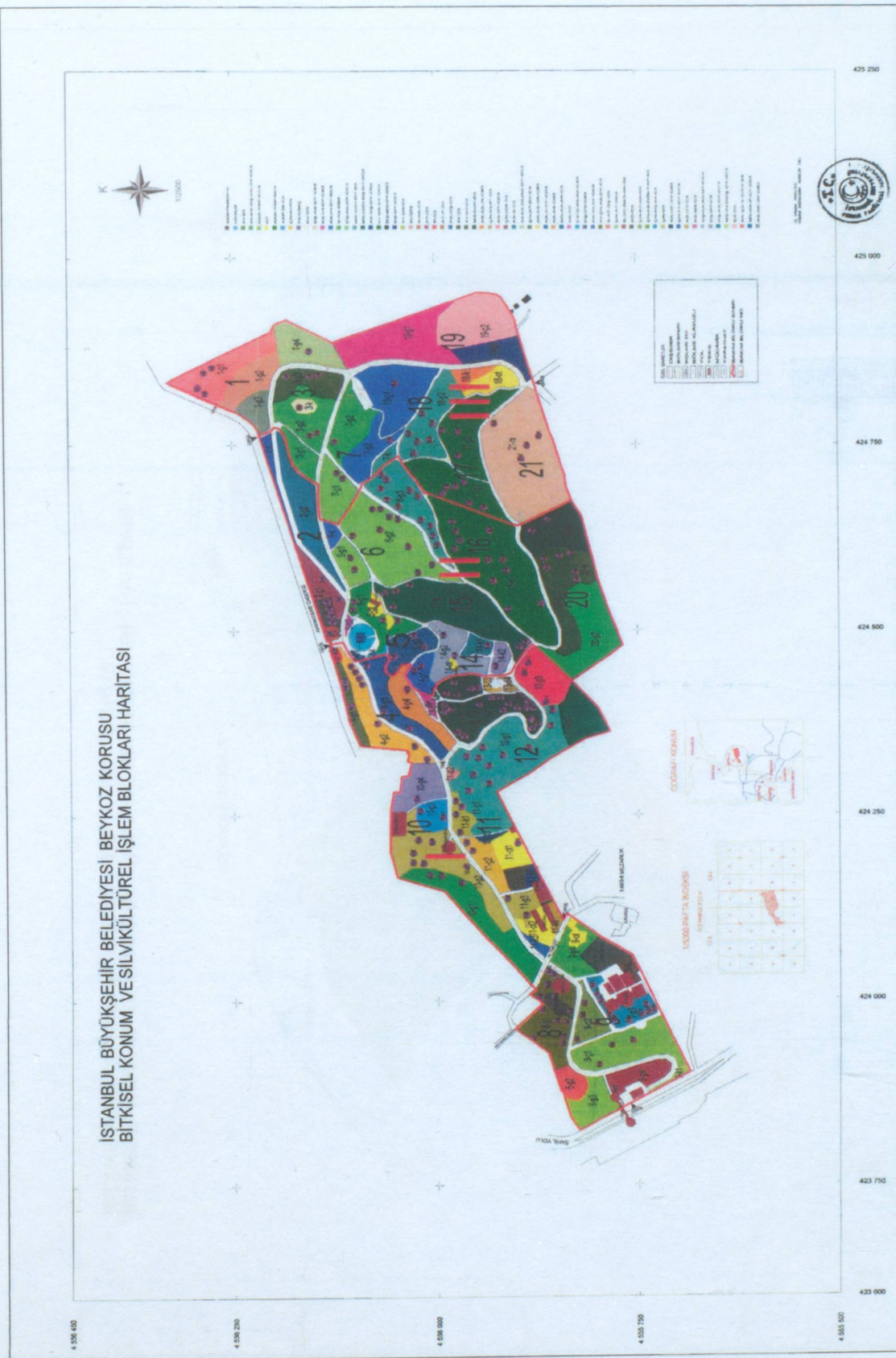

Fotoğraflar 18.26-18.27 Riva Elmasburnu Sahili'nden görünüm (www.dostbeykoz.com.tr)

Fotoğraflar 18.28-18.29 Beykoz Göknaçlık mesire alanından görünüm (www.ibb.gov.tr, 2006)

Harita 4.7 Beykoz korusu bitkisel konum ve silvikültürel amenajman planı (Kanlıca OİŞ, 2006)

Harita 4.8 Hıdiv korusu bitkisel konum ve silvikültürel amenajman planı (Kanlıca OİŞ, 2006)

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	22.05.1982	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1996 - 1999	Üsküdar Kandilli Kız Lisesi
Lisans	1999 - 2003	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Yüksek Lisans	2004 - Devam ediyor	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Planlama Programı
Çalıştığı kurum	2004 - Devam ediyor	Beykoz Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü Park ve Bahçeler Bürosunda Vekil Memur olarak çalışmaktadır.

